AKADEMIA
SZTABU GENERALNEGO
IM. GENERAŁA BRONI
KAROLA ŚWIERCZEWSKIEGO

JAWNE
[redacted] TAJNE
Egz. nr 3

1982

Ppłk dypl. Teodor FELSKI

ORGANIZACJA PRACY TYLNEJ BAZY FRONTU W OPERACJI ZACZEPNEJ

Rozprawa doktorska

BIBLIOTEKA GŁÓWNA ARCHIWUM
Warszawa

[redacted] 49149

WARSZAWA 1985

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO

IM. GENERAŁA BRONI
KAROLA ŚWIERCZEWSKIEGO

JAWNE
[redacted] TAJNE
Egz. nr 3

1932

Ppłk dypl. Teodor FELSKI

ORGANIZACJA PRACY TYLNEJ BAZY FRONTU W OPERACJI ZACZEPNEJ

Rozprawa doktorska

BIBLIOTEKA GŁÓWNA I ARCHIWUM
Wrocław
49149

WARSZAWA 1985

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO WP

WYDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH

KATEDRA TAKTYKI TYŁÓW

PRZEKLASYFIKOWANO

Protokół Nr 54305

PODSTAWA
Ustawa z dnia 22 stycznia 1999 roku
art. 86 ust. 2
(Dz.U. 98 Nr 11 poz. 95)
podpis

JAWNE

[redacted]

Egz nr ...3

Prokl. Prot. 779/21.08.95

BIBLIOTEKA NAUKOWA AON
Nr ewid. 1992
(III)
Dział Zbiorów Specjalnych

BIBLIOTEKA GŁÓWNA - ARCHIWUM
Nr ewid. [redacted] 49149
Akademii Obrony Narodowej

ppłk dypl. Teodor FELSKI

ORGANIZACJA PRACY TYLNEJ BAZY FRONTU W OPERACJI ZACZEPNEJ

Rozprawa doktorska

Opracowana pod kierownictwem naukowym
płk.prof.dr.hab.Władysława JAKUBISIAKA

WARSZAWA - 1985 r.

S P I S T R E Ś C I

Strona

W S T Ę P 8

1. UWARUNKOWANIA OPERACYJNE I TYŁOWE DZIAŁANIA TYLNEJ BAZY FRONTU W OPERACJI ZACZEPNEJ 17

1.1. Operacyjno-mobilizacyjne rozwinięcie wojsk i tyłów frontu. 18

1.2. Operacyjno-mobilizacyjne rozwinięcie tylnej bazy frontu 31

1.3. Charakterystyka operacji zaczepnej frontu . . 47

1.3.1. Skład wojsk frontu w operacji zaczepnej . 48

1.3.2. Rola i miejsce frontu w operacji strategicznej na ZTDW 52

1.3.3. Cel i zadania frontu w operacji zaczepnej 53

1.3.4. Rozmach przestrzenno-czasowy operacji zaczepnej frontu 55

1.3.5. Zasady użycia wojsk i prowadzenia operacji zaczepnej frontu. 57

1.3.5.1. Prowadzenie operacji zaczepnej z użyciem broni jądrowej. 60

1.3.5.2. Działanie operacyjnej grupy manewrowej frontu. 62

1.3.5.3. Prowadzenie operacji zaczepnej bez użycia broni jądrowej 65

1.4. Charakterystyka zabezpieczenia materiałowego operacji zaczepnej frontu 66

1.4.1. Organizacja tyłów w pasie frontu. 68

1.4.2. Organizacja zabezpieczenia materiałowego frontu. 75

1.4.3. Organa odpowiedzialne za zabezpieczenie materiałowe 88

Strona

1.5. Miejsce, rola i zadania tylnej bazy frontu w systemie zabezpieczenia materiałowego operacji zaczepnej frontu 91

2. Część pierwsza - DZIAŁALNOŚĆ SPECJALISTYCZNA TYLNEJ BAZY FRONTU /opracuje w termienie późniejszym współautor rozprawy doktorskiej płk mgr inż.Wiesław TRUSZKOWSKI/

3. ZABEZPIECZENIE DZIAŁAŃ TYLNEJ BAZY FRONTU 94

3.1. Ocena możliwości oddziaływania nieprzyjaciela na tylną bazę frontu. 94

3.1.1. Uderzenie środkami napadu powietrznego. . 95

3.1.2. Działania specjalne 98

3.1.3. Działanie desantów taktycznych i taktyczno operacyjnych 100

3.2. Pojęcie i zakres zabezpieczenia bojowego tylnej bazy frontu 101

3.3. Zasilanie bojowe tylnej bazy frontu 107

3.3.1. Osłona z powietrza i lądu 107

3.3.2. Wzmocnienie i wsparcie bojowe 110

3.4. Obrona i ochrona tylnej bazy frontu w rejonie rozmieszczenia 114

3.4.1. Ogólne zasady obrony i ochrony tylnej bazy frontu 114

3.4.2. Rozpoznanie rejonu rozmieszczenia 122

3.4.2.1. Organizacja rozpoznania terenu przed i w toku zajmowania rejonu rozmieszczenia 123

3.4.2.2. Organizacja rozpoznania terenu w czasie pobytu w rejonie. 126

3.4.3. Obrona przed bronią masowego rażenia . . 129

Strona

3.4.4. Obrona przeciwdywersyjna i przeciwdesantowa 158

3.4.4.1. Cele, zadania i zasady prowadzenia działań dywersyjnych oraz desantów powietrznych nieprzyjaciela 158

3.4.4.2. Charakterystyka obiektów i urządzeń tyłowych oraz infrastruktury komunikacyjnej i gospodarczej w rejonie rozmieszczenia tylnej bazy frontu jako celów działań dywersyjnych i desantów powietrznych nieprzyjaciela. . 161

3.4.4.3. Przedsięwzięcia organizacyjne w zakresie obrony przeciwdywersyjnej w rejonie rozmieszczenia tylnej bazy frontu. 170

3.4.4.4. Przedsięwzięcia organizacyjne w zakresie obrony przeciwdesantowej w rejonie rozmieszczenia tylnej bazy frontu 182

3.4.5. Zabezpieczenie inżynieryjne tylnej bazy frontu w rejonie rozmieszczenia 185

3.4.5.1. Fortyfikacja rejonu 186

3.4.5.2. Maskowanie 200

3.4.5.3. Wydobywanie i oczyszczanie wody oraz utrzymanie dróg 202

3.4.5.4. Kierowanie zabezpieczeniem inżynieryjnym tylnej bazy frontu w rejonie rozmieszczenia. 205

3.4.6. Zabezpieczenie przeciwpożarowe. 206

3.4.7. Kierowanie obroną i ochroną tylnej bazy frontu. 215

3.5. Zabezpieczenie techniczne tylnej bazy frontu w rejonie rozmieszczenia. 220

3.5.1. Ogólne zasady organizacji zabezpieczenia technicznego w rejonie rozmieszczenia tylnej bazy frontu. 220

3.5.2. Straty sprzętu technicznego i uzbrojenia, ich struktura oraz rozkład w rejonie. . . 224

Strona

3.5.3. Siły i środki remontowe tylnej bazy frontu i ich możliwości 233

3.5.4. Organizacja ewakuacji i remontu 243

3.5.5. Kierowanie zabezpieczeniem technicznym 251

3.6. Zabezpieczenie tyłowe tylnej bazy frontu . . 257

3.6.1. Zabezpieczenie materiałowe 257

3.6.1.1. Ogólne zasady zabezpieczenia materiałowego tylnej bazy frontu 258

3.6.1.2. Charakterystyka tylnej bazy frontu w aspekcie zabezpieczenia materiałowego. 261

3.6.1.3. Potrzeby materiałowe tylnej bazy frontu. 267

3.6.1.4. Źródła zaopatrzenia 272

3.6.1.5. Organizacja dowozu. 276

3.6.1.6. Kierowanie zabezpieczeniem materiałowym 282

3.6.2. Zabezpieczenie medyczne 287

3.6.2.1. Straty sanitarne ich wielkość i struktura oraz rozkład w rejonie rozmieszczenia. 289

3.6.2.2. Siły i środki służby zdrowia tylnej bazy frontu, ich możliwości i ugrupowanie w rejonie rozmieszczenia. . . . 296

3.6.2.3. Organizacja przedsięwzięć zabezpieczenia medycznego w rejonie rozmieszczenia tylnej bazy frontu 302

3.6.2.4. Kierowanie zabezpieczeniem medycznym 312

3.6.3. Zabezpieczenie komunikacyjne 314

4. WYDZIELENIE ODDZIAŁU TYLNEJ BAZY FRONTU 325

4.1. Ogólne zasady działania oddziału tylnej bazy frontu 325

Strona

4.2. Organizacja oddziałów tylnej bazy frontu i cele ich tworzenia 327

4.2.1. Charakterystyka morskiego rejonu przeładunkowego. 328

4.2.2. Skład oddziału tylnej bazy frontu. 330

4.2.3. Termin, miejsce wydzielenia i formowania OTBF-1 "morskiego" 332

4.2.4. Termin, miejsce wydzielenia i formowania OTBF-2 "lądowego" 334

5. DOWODZENIE TYLNĄ BAZĄ FRONTU W REJONIE ROZMIESZCZENIA 338

5.1. Charakterystyka struktury organizacyjnej szefostwa tylnej bazy frontu 340

5.2. Organizacja stanowiska dowodzenia tylnej bazy frontu. 366

5.3. Zabezpieczenie dowodzenia tylnej bazy frontu. . 371

5.4. Organizacja łączności w tylnej bazie frontu . . 376

5.5. Organizacja i metodyka dowodzenia tylną bazą frontu. 382

5.5.1. Opracowanie zamiaru o działaniu tylnej bazy frontu przez szefa tylnej bazy frontu przy współudziale jego zastępców. 386

5.5.2. Opracowanie harmonogramu pracy szefostwa tylnej bazy frontu. 390

5.5.3. Wydanie zarządzeń wstępnych dla jednostek i wytycznych dla komórek szefostwa tylnej bazy frontu 390

5.5.4. Informowanie taktyczno-tyłowe 391

5.5.5. Powzięcie decyzji o działaniu tylnej bazy frontu. 392

5.5.6. Organizacja i prowadzenie rekonesansu . . . 398

5.5.7. Postawienie zadań jednostkom. 398

5.5.8. Opracowanie planu działania i rozkazu do działania tylnej bazy frontu. 398

Strona

5.5.9. Prowadzenie kontroli-pomocy 403

5.5.10. Zbieranie danych i złożenie meldunku o gotowości tylnej bazy frontu do działania. 404

5.5.11. Metodyka pracy kierowniczej szefostwa tylnej bazy frontu w czasie wykonywania zadania. 404

5.5.12. Organizacja dyżurnych zespołów kierowniczych. 412

5.5.13. Organizacja współdziałania 416

5.5.14 Dowodzenie oddziałem tylnej bazy frontu 420

ZAKOŃCZENIE 423

BIBLIOGRAFIA 431

WYKAZ TABEL 437

WYKAZ RYSUNKÓW 444

ZAŁĄCZNIKI /w oddzielnym wydawnictwie/.

W S T Ę P

Zabezpieczenie materiałowe wojsk frontu we współczesnej operacji zaczepnej staje się coraz bardziej skomplikowane i utrudnione. Wymaga bowiem dużego natężenia pracy licznych związków i oddziałów tyłowych, realizujących zadania w systemie zabezpieczenia materiałowego w warunkach oddziaływania przez nieprzyjaciela bronią masowego rażenia, lub bronią konwencjonalną.

Tylna bazy frontu w systemie zabezpieczenia materiałowego wojsk frontu tworzy "bramę materiałową", przez którą przesuwa się środki materiałowe z obszaru kraju do wojsk walczących na froncie zewnętrznym. Jej zadaniem jest przyjmowanie, przechowywanie i wydawanie olbrzymiej ilości środków materiałowych zgodnie z planem centralnych organów zaopatrujących /COZ/ i decyzją organów dowodzenia tyłami frontu.

Tylna baza frontu według aktualnie obowiązujących etatów liczy 8 300 żołnierzy, 2 821 samochodów i przyczep, 160 radiostacji /rożnej mocy/, odbiorników i radiotelefonów, 66 maszyn inżynieryjnych do prac ziemnych, 120 elektrowni i zespołów prądotwórczych, 197 urządzeń do wydobywania i oczyszczania wody, 118 podnośników widłowych spalinowych, 150 wózków paletowych oraz wiele innego sprzętu technicznego.

W swojej strukturze organizacyjnej TBF posiada 55 jednostek w tym: 25 polowych składów; 3 polowe pralnie i piekarnie; 7 polowych rzeźni; 8 polowych łaźni; 4 polowe warsztaty remontu sprzętu kwatermistrzowskiego; 2 bataliony przeładunkowe;

batalion transportowy. Ponadto w skład TBF wchodzi pułk zabezpieczenia, przeznaczony do zapewnienia bazie odpowiednich warunków do wykonywania otrzymanego zadania.

Tylna baza frontu posiada organizację pozwalającą jej na zgromadzenie w polowych składach pełnej gamy rodzajów środków materiałowych w ilości 60.000 - 80.000 ton, zabezpieczających potrzeby wojsk frontu na 4-5 dni[1]. Ponadto może na korzyść wojsk frontu wykonywać przedsięwzięcia produkcyjno-usługowe, których dobowe możliwości wynoszą: produkcja mięsa 70-100 ton; wędlin 3,5 tony; wypiek chleba 24-30 ton; kąpiel wojska od 8.000 do 16.000; pranie umundurowania i bielizny 3750 kg. Siłami i środkami polowych warsztatów remontu sprzętu kwatermistrzowskiego można wyremontować w ciągu doby sprzęt kwatermistrzowski o ogólnej pracochłonności ok. 2600 rbg. Siłami i środkami batalionów przeładunkowych można natomiast w ciągu doby przeładować 12 000 ton środków materiałowych.

Tylna baza frontu po sformowaniu się i przegrupowaniu jej jednostek do rejonu wyjściowego frontu /w okresie operacyjnego rozwinięcia wojsk frontu/ rozwija się i przystępuje do pracy w rejonie wyznaczonym przez zastępcę dowódcy frontu - kwatermistrza.

Przed szefostwem TBF w tym okresie stoją następujące zadania:

- przejęcie dowodzenia jednostkami bazy przez szefostwo TBF;

---

[1] Po zwiększeniu zapasów mps w TBF o ponad 100% masa zapasów środków materiałowych zwiększy do ponad 100 tys.ton co pokryje potrzeby wojsk frontu na 6-10 dni.

- wprowadzenie jednostek bazy do wyznaczonych rejonów i rozwinięcie ich do pracy;
- organizacja pracy i wszechstronnego zabezpieczenia TBF;
- przystąpienie do wykonywania zadań związanych z zaopatrywaniem i obsługą frontu z jednoczesną realizacją wyżej wymienionych zadań.

Z powyższych zadań i roli TBF w systemie zabezpieczenia materiałowego wojsk frontu wynika główny problem badawczy: jak zorganizować TBF, jej pracę i wszechstronne zabezpieczenie, aby mogła ona w sposób racjonalny funkcjonować w systemie zabezpieczenia materiałowego wojsk frontu w operacji zaczepnej?

Tylna baza frontu w łańcuchu systemu zabezpieczenia materiałowego wojsk frontu jest, jak oceniam, ostatnim ogniwem /związkiem tyłowym/, który nie w pełni odpowiada potrzebom współczesnego pola walki, a także możliwościom organizacyjnym, technicznym i materiałowym zaplecza.

Powyższy problem nie był dotychczas przedmiotem szczegółowych badań i celem teoretycznego opracowania. Brak jest więc pełnych i tecretycznie aktualnych ustaleń w tym zakresie. Literatura przedmiotowa ogranicza się w zasadzie do "Instrukcji o organizacji i pracy tylnej bazy frontu, ruchomych baz frontu i armii", sygn.Sztab.Kwat.79/75, obejmującej ogólne zasady organizacji i pracy również i TBF. Jest to instrukcja z roku 1975.

Teoretyczne braki, a może nawet luka w teorii badanego tematu utrudnia przygotowanie szefostwa i podległych jednostek do realizacji oczekujących ich zadań w warunkach współczesnego pola walki i kształcenie szerszych kręgów oficerów tyłów. Uzasadnia to ważność problemu i potrzebę jego rozwiązania.

Obserwacja organizacji pracy dowódczo-kierowniczej szefostwa TBF i wielu jej jednostek, dokonana w czasie ćwiczeń i treningów dowódczo-sztabowych, prowadzonych przez Sztab Głównego Kwatermistrzostwa WP, a także wypływające z nich wnioski i doświadczenia pozwalają hipotetycznie przypuszczać, że istnieje model organizacyjny i sposób pracy oraz zabezpieczenia TBF odpowiadający współczesnej operacji zaczepnej frontu i pozwalający na racjonalne wykorzystanie sił i środków w celu uczynienia z TBF silnego i sprawnego ogniwa zabezpieczenia materiałowego wojsk frontu.

Źródłami zdobywanej i rozpoznawanej wiedzy w procesie studiów doktoranckich i badań przez autora były:

- literatura - głównie regulaminy, biuletyny informacyjne Sztabu Generalnego WP, instrukcje i publikacje książkowe oraz w czasopismach wojskowych;
- ćwiczenia i treningi dowódczo-sztabowe prowadzone z szefostwem TBF i jednostkami bazy;
- konsultacje udzielane przez promotora rozprawy;
- seminaria doktoranckie przeprowadzane w Katedrze Taktyki Tyłów Wydziału Wojsk Lądowych ASG WP.

W toku studiów doktoranckich, a szczególnie obserwacji prowadzonych ćwiczeń nasunęły się następujące szczegółowe problemy, wymagające zbadania i opracowania naukowego:

1. W zakresie struktury organizacyjnej TBF /bez szefostwa/.
2. W organizacji TBF w rejonie rozmieszczenia.
3. W zakresie organizacji przedsięwzięć zabezpieczenia bojowego bazy.
4. W zakresie organizacji zabezpieczenia materiałowego bazy.

5. W zakresie organizacji zabezpieczenia medycznego bazy.
6. W zakresie organizacji przedsięwzięć zabezpieczenia technicznego TBF.
7. W zakresie usprawnienia dowodzenia TBF i metodyki pracy kierowniczej szefostwa bazy w czasie organizacji działań i wykonywania zadania.

W rozwiązywaniu powyższych problemów autor części 2 rozprawy zastosował następujące metody i sposoby badawcze:

1. Metodę analizy i oceny literatury przedmiotu badań. Podstawą przy zastosowaniu tej metody było konfrontowanie różnych, przedstawionych w literaturze/dostępnej, lecz skąpej/ poglądów na temat organizacji pracy TBF.

   Poprzez studiowanie literatury autor zmierzał do poznania istoty tematu, ukształtowania własnego poglądu na organizację i działanie TBF.
2. Metodę analizy i oceny osobistych doświadczeń i dokumentów z ćwiczeń. Stosowanie tej metody ułatwiło konfrontowanie własnej wiedzy, wzbogaconej założeniami i bieżącymi opiniami przełożonych i kolegów w trakcie ćwiczeń i treningów dowódczo sztabowych szefostwa TBF, prowadzonych przez Główne Kwatermistrzostwo WP z wynikami zawartymi w omówieniach tych przedsięwzięć szkoleniowych.
3. Metodę bilansową. Metoda ta była stosowana w procesie ustalenia potrzeb i możliwości TBF w zakresie środków materiałowych, niezbędnych do zapewnienia sprawnego jej działania.
4. Metodę systemową. Stosując tę metodę, każdy badany problem starano się widzieć w powiązaniu z elementami danego systemu /podsystemu/ i szerokimi uwarunkowaniami w których

funkcjonuje TBF.

Oprócz przedstawionych metod badawczych szeroko stosowano metodę analizy porównawczej, myślenia logicznego kategoriami operacyjno-tyłowymi, badania sądów innych oficerów specjalistów drogą dyskusji.

Oceniając aktualny stan TBF jako nie w pełni odpowiadający potrzebom współczesnego pola walki oraz skromny stan teorii /publikowanej/ dotyczącej działania tego związku tyłowego, a także mając sformułowane problemy badawcze i widząc hipotetyczne ich rozwiązanie przyszła pora na sformułowanie celu badań i opracowanie ich wyników; cel rozprawy określa się następująco: na podstawie badań przy zastosowaniu teoretycznych i praktycznych metod należy określić kierunki i sposoby usprawnienia: /a/ specjalistycznego działania /pracy/ zaopatrzeniowego, produkcyjno-usługowego i ewakuacyjno-remontowego TBF oraz /b/ organizacji w rejonie rozwinięcia, wszechstronnego jej zabezpieczenia i dowodzenia jednostkami w warunkach polowych w operacji zaczepnej frontu. Treści badawcze opracować w formie dzieła mogącego służyć za źródło wiedzy dla zainteresowanych grup oficerów.

Tekst główny rozprawy składa się z czterech rozdziałów dopełnionych załącznikami.

W rozdziale pierwszym stosując opis, dokonano charakterystyki operacji zaczepnej frontu i systemu jej zabezpieczenia metariałowego. Ponadto przedstawiono miejsce, rolę i zadania spełniane przez TBF w systemie zabezpieczenia materiałowego operacji zaczepnej frontu. Przyjęte w treści rozdziału wskaźniki przestrzenno-czasowe rozmachu operacji zaczepnej frontu

stanowią podstawę, ogólne operacyjne tło do dalszych rozważań w kolejnych rozdziałach.

Rozdział drugi: stanowi część pierwszą rozprawy i zostanie opracowany przez współautora w terminie późniejszym[2].

W rozdziale trzecim dokonano analizy możliwości oddziaływania nieprzyjaciela na TBF w rejonie rozmieszczenia, a wnioski i oceny stanowią podstawę do opracowania organizacji przedsięwzięć zabezpieczenia bojowego TBF. W rozdziale tym opracowano ponadto organizację przedsięwzięć zabezpieczenia tyłowego, technicznego i komunikacyjnego TBF w rejonach rozmieszczenia w czasie wykonywania zadania.

W rozdziale czwartym dokonano analizy możliwości wydzielenia przez bazę oddziałów TBF i przedstawiono jego organizację. Nie rozpatrywano zagadnienia organizacji pracy oddziałów TBF, temu tematowi bowiem poświęcona jest oddzielna praca doktorska. W szczegółowym zakresie, dokonano jednak charakterystyki Morskiego Rejonu Przeładunkowego - rejonu działania OTBF-1, zwanego "morskim".

W rozdziale piątym, na podstawie rozważań zawartych w rozdziale trzecim, dokonano oceny aktualnej struktury organizacyjnej szefostwa TBF. Uwzględniając wnioski wynikające z treści rozdziału trzeciego, zaproponowano udoskonaloną strukturę organizacyjną szefostwa TBF, zbliżoną do struktury organizacyjnej dowództwa FBMZ.

---

[2] Rozdział drugi jest przedmiotem badań i opracowania wyników w części pierwszej rozprawy doktorskiej, należącej do współautora zespołowej pracy doktorskiej - płk.mgr.inż.Wiesława Truszkowskiego.

W zakończeniu wstępu do drugiej części pracy doktorskiej autor znajduje sposobność do wyrażenia serdecznego podziękowania promotorowi rozprawy - płk.prof.dr.hab. Władysławowi JAKUBISIAKOWI za wszechstronną i życzliwą pomoc, poświęcenie swego czasu na częste konsultacje i porady merytoryczne i metodologiczne.

Składam również serdeczne podziękowanie oficerom Katedry Taktyki Tyłów W WL ASG WP, Cyklu Taktyki WSOSK oraz Grupy Organizacyjno-Mobilizacyjnej szefostwa TBF, którzy służyli mi swoim doświadczeniem, pomocą i radą, a także udostępnianiem niezbędnych danych.

Szczególnie serdecznie dziękuję Komendantowi WSOSK gen.bryg. Piotrowi PRZYBYSZEWSKIEMU za stworzenie warunków do opracowania i wydania tej pracy doktorskiej.

x

x x

Dla prawnego uzasadnienia wydania zespołowej pracy doktorskiej w dwóch częściach, w tym najpierw części drugiej i indywidualnego ubiegania się autora o jej obronę, przytacza się przepis aktu prawnego wydanego przez Radę Wyższego Szkolnictwa Wojskowego w 1980 r. pt.: "Wytyczne w sprawie przeprowadzania przewodów doktorskich w akademiach i w wojskowych instytutach /placówkach/ naukowo-badawczych".

Rozdział III. Tryb przeprowadzania przewodów doktorskich, pkt.4 str.23 w przedmiotowej sprawie traktuje następująco /cytat/: "Nie wywiązywanie się z zadań współautora /współauto-

autorów/ zespołowej rozprawy doktorskiej w przypadku, gdy jeden /lub więcej/ z członków dysertacji zespołowej, czy to z przyczyn losowych czy z innych powodów nie wykonuje lub nie może wykonać swojej części pracy doktorskiej razem ze współautorami wówczas - na wniosek promotora /promotorów/ - rada lub komisja powinna zdecydować o kontynuowaniu przewodów przez pozostałych członków zespołu. Może ona np. przyjąć i dopuścić do obrony część pracy zespołowej z powodu nie wywiązywania się z zadań w wyznaczonych terminach wszystkich członków zespołu autorskiego"...

1. UWARUNKOWANIA OPERACYJNE I TYŁOWE DZIAŁANIA TYLNEJ BAZY FRONTU W OPERACJI ZACZEPNEJ

Realizacja zadań przez tylną bazę frontu /TBF/ w operacji zaczepnej frontu uwarunkowana jest czynnikami zewnętrznymi i wewnętrznymi, które pośrednio lub bezpośrednio mogą oddziałowywać na bazę na etapie jej tworzenia i działania w rejonie rozmieszczenia podczas wykonywania zadań w ramach zabezpieczenia materiałowego wojsk frontu. Do czynników tych można zaliczyć:

a/ czynniki zewnętrzne:

- sposób i możliwości oddziaływania nieprzyjaciela na bazę mobilizacyjną jednostek TBF w czasie mobilizacji, przegrupowania do rejonu rozmieszczenia i wykonywania zadania w rejonie rozwinięcia;
- warunki terenowe i atmosferyczne;
- sprawność systemu komunikacyjnego.

b/ czynniki wewnętrzne:

- stan moralno-polityczny stanu osobowego TBF;
- sprawność systemu operacyjno-mobilizacyjnego rozwinięcia TBF;
- poziom wyszkolenia i przygotowania stanu osobowego do wykonywania zadań;
- stan wyposażenia oraz sprawność sprzętu technicznego, będącego w wyposażeniu jednostek TBF;
- stopień rozbudowy fortyfikacyjnej rejonu rozmieszczenia.

Oprócz wymienionych czynników mogą również oddziaływać inne wynikające z rozwoju sytuacji operacyjno-tyłowej. Wpływ tych czynników na realizację zadań TBF w sposób szczegółowy przed-

stawiony został w dalszej części rozprawy.

1.1. Operacyjno-mobilizacyjne rozwinięcie wojsk i tyłów frontu

Operacyjne rozwinięcie wojsk jest to określony system zabiegów doprowadzających sztaby i wojska do pełnej gotowości bojowej, ich przesunięcia /przegrupowania/ i zajęcia rejonów wyjściowych, zapewniających dogodne warunki przyjęcia przez związki operacyjne /taktyczne/ odpowiedniego ugrupowania zgodnie z zamiarem przewidywanej operacji oraz skuteczne jej rozpoczęcie. Celem operacyjnego rozwinięcia wojsk jest przeciwdziałanie zaskoczeniu i uchylenie się od uderzeń, zwłaszcza środkami jądrowymi i lotnictwa nieprzyjaciela oraz zapewnienie najbardziej dogodnych warunków do odparcia agresji i prowadzenia przyszłych operacji[3].

Mobilizacja jest to przejście sił zbrojnych państwa ze stanu pokojowego na organizację stanu wojennego, przekształcenie gospodarki pokojowej na gospodarkę wojenną oraz dostosowanie administracji państwowej do potrzeb wojny[4]...

Mobilizacyjno-operacyjne rozwinięcie wojsk i tyłów jest to proces, który przebiega w zasadzie równocześnie i obejmuje całokształt przedsięwzięć decyzyjno-planistycznych i organizacyjnych związanych z:

- przeprowadzeniem mobilizacji;
- osiąganiem pełnej gotowości bojowej przez wojska;

---

[3] Leksykon wiedzy wojskowej. Warszawa Wydawn.MON 1979 s.281.
[4] Tamże, s.227

- przegrupowaniem wojsk do wyznaczonego rejonu i jego zajęciem;

- tworzeniem zgrupowań uderzeniowych.

Przedsięwzięcia te wymagają w naszych warunkach geograficznych i politycznych przegrupowania wojsk z miejsc stałej dyslokacji lub aktualnego pobytu /rejony ćwiczeń, poligony/ do rejonu wyjściowego do operacji.

Uwarunkowania współczesnego pola walki kształtują właściwości operacyjnego rozwinięcia wojsk frontu. Jedną z ważniejszych właściwości jest to, że odbywa się ono na bazie związków taktycznych, oddziałów ogólnowojskowych i rodzajów wojsk, które w czasie pokoju zachowują stałą gotowość bojową. Kolejna właściwość polega na tym, że operacyjne rozwinięcie odbywać się będzie w warunkach wojny, stałego zagrożenia wykonania uderzeń jądrowych przez nieprzyjaciela i gotowości do uprzedzenia go z własnej strony. Rozwinięcie operacyjne wojsk w warunkach wojny jądrowej będzie przedsięwzięciem bardzo trudnym i złożonym. Dlatego też, dużego znaczenia nabiera szybkie postawienie wojsk, posiadających stałą gotowość bojową w stan pełnej gotowości bojowej, skrócenie terminów tworzenia zgrupowań uderzeniowych, zorganizowanie pełnego zabezpieczenia rozwinięcia decydującego o uprzedzeniu nieprzyjaciela w operacyjnym rozwinięciu wojsk i uchwyceniu inicjatywy operacyjnej oraz powodzeniu pierwszej operacji zaczepnej frontu.

Ważną determinantą operacyjnego rozwinięcia wojsk jest zbiór głównych uwarunkowań, kształtowanych przez następujące czynniki:

- rolę, miejsce i zadanie frontu na teatrze sojuszniczych

działań wojennych;

- stan stałej gotowości bojowej i położenie wyjściowe wojsk;
- sprawność systemu mobilizacji;
- sprawność infrastruktury komunikacyjnej, stan transportu i organizację przegrupowania wojsk z rejonów mobilizacji do rejonów wyjściowych do działań;
- właściwości fizyczno-geograficzne obszaru rozwinięcia i jej operacyjne przygotowanie.

Ważność wymienionych czynników wymaga poświęcenia im więcej uwagi.

1/ Rolę, miejsce i zadanie frontu na teatrze sojuszniczych działań wojennych /przedstawiono w zagadnieniu 1.3.2./

2/ Stan stałej gotowości bojowej i położenie wojsk

W operacyjnym rozwinięciu wojsk można wyodrębnić dwa okresy: okres pokoju, w którym dokonuje się przedsięwzięć przygotowawczych oraz okres zagrożenia wojennego i wojny, w którym przewiduje się faktyczną ich realizację.

Jedną z głównych treści planowania obronnego w czasie "P" jest operacyjne użycie wojsk na froncie zewnętrznym. Jego założenia są stale poprawiane i udoskonalane, w miarę zachodzących zmian w doktrynie wojennej, stanie i strukturze organizacyjnej wojsk, rozwoju techniki - głównie środków walki, operacyjnym przygotowaniu terytorium kraju oraz zmian wynikających z sytuacji polityczno-militarnej, stopnia zagrożenia wojennego kraju i państw członków Układu Warszawskiego.

Planowaniem operacyjnym zajmuje się Sztab Generalny WP,

na podstawie dyrektywy Ministra Obrony Narodowej PRL i dowódcy Zjednoczonych Sił Zbrojnych państw członków Układu Warszawskiego oraz oceny możliwości potencjalnego nieprzyjaciela. Ważną czynnością w procesie planowania operacyjnego jest opracowanie planu przegrupowania wojsk frontu, który powinien obejmować poza głównym jego elementem - ruchem wojsk również współdziałanie rodzajów wojsk frontu i OTK, a także jednostek, instytucji gospodarczych i społecznych na rzecz frontu. Oprócz tego w planie uwzględnia się sposób osłony powietrznej wojsk frontu przez wojska OPK i działanie wojsk OTK na rzecz frontu.

Utrzymanie stałej gotowości bojowej i osiąganie wyższych jej stanów pozwala na sprawne przechodzenie wojsk i tyłów ze stanu pokojowego na stan wojenny oraz przygotowanie do wykonania postawionych im zadań. Do stałych i zasadniczych przesłanek, decydujących o utrzymaniu wysokiej gotowości bojowej należą: stan moralno-polityczny żołnierzy, szkolenie taktyczno-operacyjne wojsk i sztabów, wysoki poziom dyscypliny i porządku wojskowego.

Operacyjne rozwijanie tyłów stanowi integralną część operacyjnego rozwinięcia wojsk frontu.

Przygotowanie operacyjne terytorium rozwinięcia wojsk ma na celu zapewnienie wysokiej gotowości bojowej, żywotności i odporności, obrony przed BMR, skrytości mobilizacji, przegrupowania i przewozów, przebywania w rejonach rozmieszczenia oraz niezawodne funkcjonowanie systemu dowodzenia. Przygotowanie to jest planowane i realizowane w skali państwa, jego siłami i środkami.

3/ Sprawność systemu mobilizacji

Gotowość bojowa wojsk w najwyższym stopniu uwarunkowana jest gotowością mobilizacyjną, która powinna zapewnić uzupełnienie jednostek frontu do stanu założonego na okres "W" oraz sformowanie od nowa jednostek, a zwłaszcza oddziałów i związków tyłowych szczebli operacyjnych w tym TBF.

W zależności od sytuacji polityczno-militarnej, z chwilą otrzymania określonego sygnału wojska frontu osiągają kolejne wyższe stany gotowości bojowej lub bezpośrednio stan pełnej gotowości drogą mobilizacji. Kolejne stany gotowości bojowej mogą być osiągane w sposób skryty tzn. przy maskowaniu realizacji poszczególnych przedsięwzięć. Zgodnie z ustaleniami osiągania wyższych stanów gotowości bojowej i planami mobilizacji związki taktyczne i oddziały dokonują uzupełnień stanu osobowego i sprzętu, opuszczają miejsca stałej dyslokacji i przechodzą do rejonów alarmowych lub bezpośrednio na drogi marszu do rejonu wyjściowego.

Oddziały i związki tyłowe frontu w większości wypadków osiągają pełną gotowość do wykonywania zadań mobilizacyjnych przez sformowanie od nowa, bądź przez przeformowanie istniejących jednostek na etaty czasu wojennego. Terminy te mogą wahać się od jednej doby do kilku dni a zdeterminowane to jest względami operacyjnymi. Od właściwie zorganizowanego osiągania przez jednostki tyłowe wyższych stanów gotowości bojowej zależy ich wyjście spod ewentualnego uderzenia nieprzyjaciela, terminowe włączenie się do ugrupowania marszowego wojsk do rejonu wyjściowego, a tam z kolei do zaopatrywania i obsługi wojsk.

Mobilizacyjne rozwinięcie nowo formowanych jednostek tyłowych w zależności od sytuacji polityczno-militarnej może być przeprowadzone w rejonie alarmowym, natomiast w wypadku mobilizacji skrytej - w miejscu stałej dyslokacji.

Poszczególne jednostki tyłowe w miarę zmobilizowania i osiągania gotowości bojowej będą / na otrzymany sygnał/ rozpoczynać przegrupowanie do rejonów długich odpoczynków, w których z kolei nastąpi ich łączenie w związki tyłowe, przejęcie dowodzenia przez właściwe dowództwa /szefostwa, komendy/ oraz dalsza kontynuacja operacyjnego rozwinięcia. Wszystkie te przedsięwzięcia muszą być realizowane z bezwzględnym przestrzeganiem ustalonych norm i terminów czasowych, określonych w planie operacyjnego rozwinięcia wojsk.

Sprawność mobilizacyjno-operacyjnego rozwinięcia tyłów frontu oraz terminowość rozwinięcia polowego systemu zabezpieczenia tyłowego wojsk w pasie operacji frontu ma decydujący wpływ na przebieg działań od pierwszych dni wojny. Gotowość tyłów powinna odpowiadać gotowości bojowej zabezpieczonych wojsk. Przede wszystkim chodzi tu o nadążenie operacyjnego rozwijania tyłów za operacyjnym rozwijaniem wojsk frontu. Terminowe osiąganie gotowości przez mobilizowane jednostki tyłowe zależy w dużej mierze od bazy mobilizacyjnej przygotowywanej w czasie pokoju. Przy planowaniu i przygotowywaniu systemu mobilizacyjno-operacyjnego rozwijania tyłów powinien być zawsze przyjmowany i rozpatrywany najtrudniejszy wariant jednoczesnego rozwijania całości tyłów frontu w warunkach nagłego wybuchu konfliktu zbrojnego z użyciem broni jądrowej.

Najtrudniejsza sytuacja powstałaby wówczas, gdyby wybuch

wojny i uderzenia jądrowe nieprzyjaciela zostały wykonane na bazy mobilizacyjne tyłów lub zastały jednostki tyłowe frontu w rejonach alarmowych w trakcie mobilizacyjnego rozwijania. Dlatego tak istotny jest problem maksymalnego przyspieszenia przedsięwzięć i czynności mobilizacyjnych w celu jak najszybszego wyprowadzenia ludzi, sprzętu i środków materiałowych z garnizonów do rejonów alarmowych i tam, w sposób skryty, dokończenia formowania jednostek tyłowych.

Mobilizacyjne rozwinięcie tyłów frontu jest przedsięwzięciem bardzo złożonym i wielopodmiotowym, bowiem biorą w nim udział okręgi wojskowe, wydzielone organa tyłowe jednostek wojsk operacyjnych oraz jednostki administracji i gospodarki narodowej. Jest to więc przedsięwzięcie wykraczające poza ramy sił zbrojnych. Znaczna liczba jednostek tyłowych formuje się na bazie zakładów i przedsiębiorstw podległych resortom gospodarki narodowej.

Rozległy zakres przedsięwzięć oraz bardzo ograniczony czas mobilizacji i rozwinięcia tyłów frontu zmusza do dokładnego i wszechstronnego przygotowania wszystkich zadań i sposobów ich wykonania jeszcze w czasie pokoju. Do czynności związanych z przygotowaniem mobilizacji jednostek zaopatrzeniowych należą:

- terytorialne zabezpieczenie rezerw osobowych formowanym jednostkom tyłowym, oraz ich szkolenie;
- przygotowanie frontów załadowczych w składnicach wydzielających sprzęt i środki materiałowe do sprawnego i szybkiego ich wydania na transport kolejowy lub samochodowy.

Organa dowodzenia powinny wyprzedzać wojska w osiąganiu gotowości bojowej. Dowództwo frontu przechodzi ze struktury po-

kojowej na wojenną z chwilą ogłoszenia stanu podwyższonej gotowości bojowej lub na specjalny rozkaz, i przegrupowuje się na polowe punkty dowodzenia.

Wprowadzenie stanu zagrożenia wojennego lub pełnej gotowości bojowej jest równoznaczne z przystąpieniem przez dowództwa wojsk do realizacji czynności polowego dowodzenia. Pełne przejęcie dowodzenia przez dowództwo frontu może nastąpić jednak dopiero na określonej rubieży, od której kieruje ono doprowadzeniem wojsk do rejonu wyjściowego do operacji, jego zajmowaniem i rozmieszczeniem w nim sił i środków oraz przygotowaniem operacji.

4/ Organizacja przegrupowania wojsk z rejonów mobilizacji do rejonów wyjściowych do działań

Mobilizowane na obszarze kraju wojska i tyły frontu przegrupowuje się do rejonów ześrodkowania /długich odpoczynków/, w których dokonuje się ich scalenie i formowanie w organiczne związki tyłowe, takie jak np.: BSzF, FBMZ, TBF itp.
Z rejonów ześrodkowania tyły frontu, już poszczególnymi związkami tyłowymi lub zgrupowaniem jednostek, przegrupowują się do rejonów wyjściowych.

Przegrupowanie do rejonu wyjściowego wojska frontu mogą rozpocząć z miejsc stałej dyslokacji, rejonów alarmowych, rejonów poprawy położenia, ześrodkowania lub poligonów ćwiczeń. Może odbywać się na etatowych środkach transportowych, transportem kolejowym, wodnym śródlądowym i morskim, powietrznym lub w sposób kombinowany z użyciem różnych rodzajów transportu. Najdogodniejszym jednak sposobem jest przegrupowanie na

własnych środkach transportowych, bowiem zapewnia on zwartość organizacyjną jednostek i stosunkowo dużą szybkość marszu.

Transport kolejowy jest opłacalny w zasadzie począwszy od odległości około 700 km. Może on ponadto natrafić w warunkach wojny na duże trudności w zachowaniu ciągłości ruchu.

Transport wodny śródlądowy może być wykorzystany w bardzo ograniczonym zakresie, ponieważ na obszarze kraju nie ma większych arterii wodnych, przebiegających równoleżnikowo, zgodnie z kierunkiem ruchu wojsk. Szersze możliwości ma transport morski z uwagi na otwarty, od strony morza, pas przegrupowania wojsk frontu.

Przerzut wojsk drogą powietrzną należy traktować jako przypadek wyjątkowy, a częściej może być stosowany w celu przegrupowania dowództw.

Front przegrupowuje wojska w wyznaczonym pasie. Dobowy zasięg marszu może wynosić 350-400 km dla kolumn samochodowych i 250-300 km i więcej dla kolumn mieszanych i czołgowych[5].

5/ Organizacja zabezpieczenia bojowego przegrupowania wojsk i tyłów frontu do rejonu wyjściowego

Sprawne przegrupowanie wojsk i tyłów frontu uwarunkowane jest właściwą organizacją i działaniem własnej osłony lądowej i powietrznej wojsk OPK i OTK oraz przedsięwzięciami

---

[5] Ogólnowojskowe vademecum taktyczne dla nauczycieli akademickich i słuchaczy. Warszawa Wydawn.ASG WP 1981 wewn. 3637/81 s.14.

zabezpieczenia realizowanymi przez wojska znajdujące się w bezpośredniej styczności z nieprzyjacielem.

Zadaniem zabezpieczenia przegrupowania i osłony powietrznej jest zapewnienie bezpieczniejszego przegrupowania wojsk frontu do rejonów wyjściowych. W naszych warunkach geograficznych funkcję osłony przegrupowujących się wojsk na front zewnętrzny od uderzeń lądowych nieprzyjaciela spełniają wojska sojusznicze rozwinięte w pobliżu granicy z potencjalnym nieprzyjacielem. Przegrupowujące się wojska i tyły frontu mogą być obiektem ataków grup dywersyjno- rozpoznawczych i desantów powietrznych nieprzyjaciela. Wojska frontu nie wydzielają sił i środków do prowadzenia działań przeciwdywersyjnych i walki z desantami, dlatego że zakłóciłoby to porządek, tempo i terminy przegrupowania. Mogą tylko odpierać lub zniszczyć bezpośrednio atakujące siły nieprzyjaciela. Na obszarze kraju za organizację działań przeciwdywersyjnych odpowiada resort MSW, a za zwalczanie desantów powietrznych dowództwa okręgów wojskowych.

Przyjmując do rozważań wariant zakładający przegrupowanie do rejonów wyjściowych głównej części wojsk frontu drogami kołowymi, kierowanie ruchem oraz zabezpieczenie inżynieryjne i drogowe będzie jednym z ważniejszych przedsięwzięć. Z uwagi na oddziaływanie nieprzyjaciela, który dążył będzie do zniszczenia mostów, węzłów komunikacyjnych i innych obiektów drogowych ocenia się, że przedsięwzięcie to będzie bardzo trudne. W wyniku uderzeń jądrowych powstaną znaczne obszary zniszczeń i skażeń promieniotwórczych, które mogą wyeliminować z systemu komunikacji obiekty drogowe i liczne odcinki dróg. Spowoduje to zagęszczenie ruchu wojsk na odcinkach do-

dostępnych i spiętrzenie zadań kierowania ruchem przez komendy stref kierowania i kontroli ruchu wojsk.

Przedsięwzięcia z zakresu rozpoznania nieprzyjaciela na rzecz przegrupowujących się wojsk frontu wykonują dowództwa okręgów wojskowych, a także wojska OPK za pomocą sił i środków będących w ich dyspozycji. Przegrupowujące się wojska we własnym zakresie prowadzą rozpoznanie:

- sytuacji powietrznej w pasach i na drogach marszu;
- stopnia natężenia promieniowania;
- rejonów długich i krótkich odpoczynków;
- sytuacji bojowej i porządkowej w maszerujących kolumnach.

W zakresie obrony przegrupowujących się wojsk przed bronią masowego rażenia można wyodrębnić trzy podstawowe grupy zadań:

- obronę w rejonach rozmieszczenia i kolumnach;
- pokonywanie stref skażeń promieniotwórczych;
- odtwarzanie zdolności bojowej.

Przegrupowanie wojsk frontu wymaga zabezpieczenia pod względem materiałowym. Celowi temu służy odpowiednie rozmieszczenie składów wzdłuż dróg marszu, z których przegrupowujące się wojska uzupełniają zużyte środki materiałowe. Dotyczy to paliwa, amunicji przeciwlotniczej i rakiet przeciwlotniczych, a także żywności. Zapasy tych środków materiałowych mogą być zgromadzone na transporcie kolejowym, samochodowym i wodnym oczekującym na wojska w określonych punktach na drogach marszu. Uzupełnianie odbywać się będzie w rejonach dziennego lub nocnego odpoczynku własnym transportem wojsk i tyłów.

Zabezpieczenie techniczne na obszarze kraju zapewnią przegrupowującym się wojskom siły i środki systemu terytorialnego.

W tym celu na drogach marszu organizowane będą punkty pomocy technicznej na bazie garnizonowych obiektów technicznych. Po opuszczeniu obszaru kraju zabezpieczenie techniczne zapewniają siły i środki przegrupowujących związków taktycznych i tyłowych frontu.

Zabezpieczenie medyczne przegrupowującym się wojskom zapewniają specjalistyczne cywilne i wojskowe szpitale rozmieszczone w pobliżu dróg marszu, które przyjmują rannych i chorych z wyewakuowanych transportem samochodowym maszerujących oddziałów, związków taktycznych i tyłowych.

Wojska frontu w miarę zbliżania się do rejonów wyjściowych, a następnie ich zajmowanie, wchodzą w strefę oddziaływania lotnictwa taktycznego nieprzyjaciela i z tego powodu na plan pierwszy wysuwa się problem osłony powietrznej. W osłonie tej główną rolę odgrywać będą siły OPK państwa sojuszniczego na obszarze, którego wyznaczony jest rejon wyjściowy frontu. Biorą w niej również udział środki ogniowe wojsk walczących od czoła oraz lotnictwo myśliwskie i wojska OPL frontu.

c/ Przygotowanie operacyjne rejonu wyjściowego do operacji zaczepnej

Rejon wyjściowy do operacji zaczepnej frontu powinien być przygotowany do odparcia uderzenia zgrupowań nieprzyjaciela, odtworzenia gotowości bojowej wojsk po marszu z obszaru kraju, jak również do zorganizowanego wyjścia wojsk frontu do bitwy. Przygotowanie rejonu wyjściowego polega na:

- rozbudowie inżynieryjnej rejonów rozmieszczenia: punktów dowodzenia wojsk pierwszego i drugiego rzutu operacyjnego

frontu, wojsk rakietowych, OPL, lotnictwa frontowego, jednostek walki radioelektronicznej, rodzajów wojsk i służb oraz baz i urządzeń tyłowych;

- rozbudowie i utrzymaniu dróg;
- zgromadzeniu niezbędnych zapasów środków materiałowych;
- przygotowaniu bazy szpitalnej i techniczno-remontowej;
- uaktualnieniu danych topogeodezyjnych i kartograficznych;
- rozbudowie rejonów obiektów pozornych.

Zajmowanie rejonu wyjściowego odbywa się według kolejności zapewniającej wojskom maksymalne bezpieczeństwo i pełną gotowość bojową utworzonych /zgodnie z planem operacji/ zgrupowań uderzeniowych. Kolejność ta może być następująca:

- wojsko przeznaczone do osłony, zabezpieczenia i rozpoznania, część sił i środków OPL, jednostki inżynieryjne i łączności;
- punkty dowodzenia frontu;
- wojska lądowe przeznaczone do osłony i ochrony rejonu wyjściowego;
- wojska rakietowe;
- związki taktyczne przeznaczone do pierwszego rzutu operacyjnego armii ogólnowojskowej oraz niewielka część tyłów operacyjnych;
- związki taktyczne drugiego rzutu armii ogólnowojskowej;
- wojska drugiego rzutu operacyjnego frontu;
- jednostki tyłowe frontu.

Zajęcie rejonu wyjściowego przez armie ogólnowojskowe pierwszego rzutu frontu oraz lotnictwo frontowe, to w zasadzie główny symptom gotowości do rozpoczęcia operacji i wejścia sił głównych do bitwy. Koniec operacyjnego rozwinięcia wojsk

następuje wówczas, kiedy armia drugiego rzutu operacyjnego, odwody i jednostki tyłowe frontu przybędą z obszaru kraju i zajmą wyznaczone rejony.

1.2. Operacyjno - mobilizacyjne rozwinięcie tylnej bazy frontu

1/ Założenia ogólne

Tylna baza frontu jest to wielki związek tyłowy frontu składający się z szefostwa, jako organu dowodzenia, polowych składów różnych środków materiałowych /z wyjątkiem rakiet/, jednostek transportowych i przeładunkowych, polowych urządzeń produkcyjno-przetwórczych, remontowych, usługowych, wszechstronnego zabezpieczenia własnych potrzeb. TBF jest pierwszym polowym elementem systemu zabezpieczenia materiałowego frontu i współpracuje z wysuniętą bazą obszaru kraju /WBOK/, należącą do tyłów strategicznych. TBF polowe składy rozwija na gruncie, a urządzenia produkcyjne, przetwórcze, remontowe i usługowe w oparciu o odpowiednie miejscowe urządzenia. TBF współpracuje z wszystkimi rodzajami transportu. TBF może wydzielić 1-2 oddziały w kierunku zabezpieczanych wojsk[6].

Tylna baza frontu w czasie pokoju nie istnieje. Formowana jest w początkowym okresie wojny drogą mobilizacyjnego rozwinięcia jej jednostek przez jednostki mobilizujące. Jednostki

---

[6] Płk doc.dr hab.Władysław Jakubisiak. Dowodzenie związkami tyłowymi armii i frontu. Podręcznik. Warszawa Wydawn.ASG WP 1983 wewn.3691/82,s.227.

TBF następnie w czasie marszu do rejonu wyjściowego, w rejonach długich odpoczynków grupowane są w kolumny zgrupowań jednostek TBF. Formowanie TBF przez szefostwo bazy rozpoczyna się w rejonie ześrodkowania drogą przejęcia dowodzenia jednostkami rzutu kołowego, a kończy się w rejonie rozmieszczenia przejęciem dowodzenia jednostkami rzutu kolejowego.

W okresie pokoju, gdy Siły Zbrojne PRL utrzymują stan stałej gotowości bojowej, TBF posiada tylko zalążki w postaci Grupy Organizacyjno-Mobilizacyjnej szefostwa TBF oraz grup organizacyjno-mobilizacyjnych batalionów przeładunkowych i batalionu transportowego.

Zadaniem grupy organizacyjno-mobilizacyjnej szefostwa TBF jest:

a/ w okresie pokoju:

- przygotowanie szefostwa i jednostek TBF pod względem mobilizacyjnym, fachowym i kadrowym do wykonywania zadań wynikających z planów mobilizacyjnego rozwinięcia i działania w systemie zabezpieczenia materiałowego wojsk frontu w warunkach wojny;

- sprawowanie nadzoru nad stanem gotowości bojowej i mobilizacyjnej jednostek TBF, a w szczególności nad doborem odpowiednich ludzi, sprzętu i wyposażenia;

- sprawowanie nadzoru nad stanem realizacji zadań związanych z wydzieleniem, szybkim wydaniem i załadowaniem zapasów materiałowych dla polowych składów przez wojskowe i cywilne składy materiałowe,

b/ w czasie mobilizacji:

- zmobilizowanie /przy udziale jednostki mobilizującej/ szefostwa TBF i przygotowanie go do wykonania zadań;

- udzielenie pomocy w sprawnym przebiegu mobilizacji, jednostkom mobilizowanym w rejonie lub pobliżu dyslokacji Grupy Organizacyjno-Mobilizacyjnej szefostwa TBF przez wyznaczenie do nich oficerów kierunkowych;

- przejęcie dowodzenia nad jednostkami mobilizowanymi w rejonie szefostwa TBF;

Ze względu na dyslokację jednostek TBF na obszarze całego kraju Grupa Organizacyjno-Mobilizacyjna szefostwa TBF nie ma możliwości udzielenia im pomocy w sprawnym przebiegu mobilizacji ani też kontrolować jej przebieg.

Uzupełnienie jednostek TBF stanem osobowym i sprzętem specjalistycznego przeznaczenia a w szczególności środkami transportowymi następuje w ramach mobilizacyjnego rozwinięcia Sił Zbrojnych PRL.

Niezbędne do tego celu siły i środki utrzymywane są w wojskach i rezerwach gospodarki narodowej. Zasadniczą bazę mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek TBF, do stanu odpowiadającego potrzebom okresu wojennego, stanowią:

- istniejące w czasie pokoju składnice szczebla centralnego, okręgowego i rejonowego;

- jednostki liniowe wojsk lądowych;

- jednostki organizacyjne gospodarki narodowej, formujące oddziały, pododdziały i urządzenia TBF funkcjonalnie zbliżone do cywilnych zakładów pracy;

- zasoby gospodarki narodowej /wyszkoleni żołnierze rezerwy, środki transportowe, maszyny inżynieryjne itp./.

Środki materiałowe i sprzęt, będący w etatach formowanych jednostek, znajduje się w bazach mobilizacyjnych z tym, że pojazdy mechaniczne ogólnego przeznaczenia i niektóre pojazdy

specjalne, mające zastosowanie w gospodarce narodowej, uzupełnia się w drodze poboru.

2/ Mobilizacja TBF

Mobilizacyjne rozwinięcie jednostek TBF realizowane jest w rejonach alarmowych w oparciu o rozwiniętą bazę mobilizacyjną i wyewakuowany sprzęt i środki materiałowe[7].

Kierowanie mobilizacją jednostek TBF odbywa się na podstawie planów osiągania wyższych stanów gotowości bojowej i planów zabezpieczenia mobilizacyjnego rozwinięcia opracowanych przez jednostki /bazy/ mobilizujące. Czas na sformowanie się i osiągnięcie pełnej gotowości bojowej przez poszczególne jednostki jest różny i waha się od 24 do 48 godzin. Po sformowaniu się i otrzymaniu sygnału jednostki TBF rozpoczynają przegrupowanie do rejonu wyjściowego. O rozpoczęciu marszu, każda jednostka składa meldunek w formie telefonogramu w międzygarnizonowym systemie łączności stacjonarnej do grupy operacyjnej armii znajdującej się przy sztabie okręgu wojskowego czasu "W".

3/ Marsz TBF

Jednostki TBF przegrupowują się transportem kołowym /rzut kołowy/ oraz transportem kolejowym /rzut kolejowy/. Z ogólnej liczby 55 jednostek transportem kołowym przegrupowują się

---

[7] Instrukcja o mobilizacyjnym rozwinięciu jednostek wojskowych. Wydawn.MON. Szt.Gen.1088/82, Warszawa 1982, s. 20.

34, a transportem kolejowym 21 jednostek[8].

Operacyjne rozwinięcie TBF może być realizowane według 3 wariantów[9].

Wariant I - przegrupowanie do rejonu rozmieszczenia z poprzedzającym zajęciem rejonu ześrodkowania;

Wariant II - przegrupowanie bezpośrednio z rejonów alarmowych do rejonu rozmieszczenia;

Wariant III - przegrupowanie do rejonu ześrodkowania, w którym nakazano rozwinięcie TBF.

W sposób szczegółowy rozpatrzono wariant I, dlatego że w wymienionych wariantach nie będzie istotnej różnicy, a czynnikami determinującymi przyjęcie któregoś z nich do realizacji będzie rozwój sytuacji operacyjnej.

Przegrupowanie jednostek rzutu kołowego odbywa się według ogólnie obowiązujących zasad marszu wojsk i na podstawie tabeli przegrupowania, która stanowi wyciąg z planu przegrupowania wojsk frontu. W tabeli tej zwykle ujęte są następujące dane:

- miejsce dyslokacji i zasadniczy rejon alarmowy;
- czas osiągania pełnej gotowości bojowej;
- punkt oraz termin wejścia na drogę marszu;
- droga marszu oraz znajdujące się przy niej szpitale i punkty pomocy technicznej /PPT/;
- rejon i czas długiego odpoczynku oraz źródło uzupełnienia mps;

---

[8] Zob. załącznik 1.

[9] Zob. załącznik 2.

- przeszkody wodne oraz czas i miejsce ich przekroczenia;
- czas zajęcia rejonu ześrodkowania i odtwarzania gotowości bojowej. Wzór tabeli przegrupowania jednostek TBF przedstawia załącznik 3.

Położenie rejonu ześrodkowania określa zastępca dowódcy frontu- kwatermistrz w swoim zarządzeniu. Rejon ten może znajdować się na obszarze kraju lub poza granicami. Wyznaczenie rejonu ześrodkowania jest ważne, ze względu na przeszkodę jaką stanowi rzeka ODRA. Znajdujące się na niej obiekty komunikacyjne będą w wypadku wybuchu wojny niszczone uderzeniami jądrowymi i konwencjonalnymi: lotnictwa i rakiet nieprzyjaciela, co utrudni dalsze przegrupowanie wojsk i jednostek TBF do rejonu rozmieszczenia. Wykonanie 20 naziemnych uderzeń jądrowych spowoduje zniszczenie wszystkich mostów /kolejowych i drogowych/ oraz utworzenie ciągłego pasa zniszczeń i zakażeń promieniotwórczych o szerokości 30-40 km, a nawet 50 km, ponadto nastąpi zatopienie znacznych obszarów terenu w dolinie rzeki, powstaną zawały i pożary dużych kompleksów leśnych[10].

W ćwiczeniu "LATO-78" nieprzyjaciel w pierwszym uderzeniu strategicznym lotnictwa wykonał 6 naziemnych uderzeń jądrowych, zniszczył 4 mosty na północ od m.Kostrzyń, powodując opóźnienia w przegrupowaniu wojsk i tyłów o około 10-12 godzin /w szczególnie niesprzyjających warunkach czas ten może wydłużyć się do 16-18 godzin/[11].

---

[10] Płk doc.dr Wiesław Wójtowicz, Zwiększenie żywnotności systemu zabezpieczenia tyłowego wojsk oraz odporności tyłów na uderzenia nieprzyjaciela. Rozprawa habilitacyjna. Warszawa Wydawn.ASG/WP 1981 s.42.

[11] Tamże, s.62.

W ćwiczeniach prowadzonych przez Główne Kwatermistrzostwo WP z szefostwem TBF oraz dowódcami /kierownikami/ jednostek w latach 1980-1984 rejon ześrodkowania przyjmowano na terytorium NRD. Były też prowadzone ćwiczenia np."MARZEC-82", w których rejon ześrodkowania przyjmowano na obszarze kraju. W rejonie ześrodkowania jednostki TBF rozmieszczają się w kolumnach i mogą zaopatrywać wojska frontu będąc w takim położeniu, jak to miało zastosowanie w ćwiczeniu "LATO-82", a rozwijają tylko niektóre urządzenia tyłowe niezbędne w sprawnym odtwarzaniu gotowości bojowej TBF. Czas przebywania TBF w rejonie ześrodkowania uzależniony jest od rozwoju sytuacji operacyjnej.

Dowodzenie jednostkami rzutu kołowego przez okręg wojskowy od momentu postawienia ich w stan pełnej gotowości bojowej do wyjścia na wyznaczone drogi marszu realizowane jest w sieciach łączności radiowej i przewodowej obowiązujących w czasie "P". Po rozpoczęciu marszu natomiast w oparciu o system łączności strefy kierowania ruchem wojsk /SKRW/, a w kolumnach i rejonie ześrodkowania przy wykorzystaniu ruchomych środków łączności.

4/ Zajęcie rejonu ześrodkowania

Na zajęcie rejonu ześrodkowania jednostki dysponują różnym czasem, a uwarunkowane to jest, między innymi, oddaleniem rejonów alarmowych od rejonu ześrodkowania. Rejon ześrodkowania powinien być rozpoznany przed jego zajęciem. W tym celu szef TBF organizuje i wysyła grupę rekonesansową, w skład której będą zwykle wchodzić:

- oficerowie oddziału organizacji i planowania;
- oficerowie z wydziału ochrony i obrony;
- oficerowie z pozostałych jednostek TBF wykonujących marsz w kolumnie z szefostwem bazy;
- patrol rozpoznania oraz pododdział żołnierzy z pułku zabezpieczenia dla ochrony grupy rekonesansowej.

Grupę rekonesansową wyposaża się w niezbędną ilość środków transportowych, uzbrojenie, sprzęt i środki łączności.

Zadaniem grupy rekonesansowej jest:

- potwierdzenie /skorygowanie/ planu /decyzji/ ugrupowania TBF w rejonie ześrodkowania opracowanego na podstawie mapy;
- rozpoznanie rejonu ześrodkowania oraz rejonów rozmieszczenia poszczególnych jednostek, dróg wewnętrznych oraz wjazdowych;
- rozpoznanie rejonu i dróg pod względem skażeń i oznaczenie miejsc skażonych;
- rozpoznanie możliwości maskowniczych terenu w rozpoznawanym rejonie;
- rozpoznanie terenu z punktu widzenia organizacji obrony i ochrony;
- rozpoznanie miejsc SD TBF i jej jednostek;
- rozpoznanie terenu i ludności miejscowej pod względem sanitarno-epidemiologicznym;
- ustalenie źródeł wody dla celów konsumpcyjnych i technicznych;
- zorganizowanie punktów spotkania kolumn jednostek TBF i ich sprawne wprowadzenie do rejonu ześrodkowania.

Ze względu na krótki czas jakim będzie dysponować grupa rekonesansowa na rozpoznanie rejonu, dzieli się ją na podgrupy i wyposaża w środki transportowe, a rejon na sektory.

Podgrupy rekonesansowe po wykonaniu zadań zbierają się w ustalonym przez dowódcę miejscu i czasie i meldują swoje wyniki rekonesansu. Z kolei dowódca grupy melduje wyniki rekonesansu szefowi TBF na punkcie spotkania szefostwa bazy ustalonym na drodze podejścia do rejonu ześrodkowania.

W celu sprawnego przeprowadzenia rekonesansu oddział organizacji i planowania opracowuje "Plan rekonesansu rejonu ześrodkowania", który zatwierdza szef TBF. Plan rekonesansu zawiera:

- cele rekonesansu;
- skład grupy rekonesansowej;
- ważniejsze terminy działania grupy rekonesansowej;
- drogę marszu do rejonu ześrodkowania;
- sposób przeprowadzenia rekonesansu.

Do planu rekonesansu w formie załącznika opracowuje się również mapę, na której nanosi się rejon ześrodkowania oraz planowane ugrupowanie jednostek rzutu kołowego i punkty spotkania kolumn. Wzór planu rekonesansu rejonu ześrodkowania przedstawia załącznik 4.

5/ Przejęcie dowodzenia jednostkami TBF

Przejęcie dowodzenia jednostkami rzutu kołowego przez szefostwo TBF może mieć miejsce: w rejonach alarmowych, lecz tylko w stosunku do jednostek mobilizujących się w tym samym rejonie lub w pobliżu szefostwa TBF; w rejonach długiego odpoczynku w stosunku do jednostek przegrupowujących się po drodze wraz z szefostwem TBF i gdy czas odpoczynku tych jednostek pokrywa się z czasem odpoczynku szefostwa bazy; w re-

jonie zośrodkowania, a ponadto na określonych punktach na drodze marszu. Aby przejmowanie dowodzenia przebiegało sprawnie oddział organizacji i planowania opracowuje "Harmonogram przejmowania dowodzenia jednostkami rzutu kołowego przez szefostwo TBF, w którym ujmuje:

- miejsce formowania jednostki i czas osiągnięcia pełnej gotowości bojowej;
- drogę marszu z rejonu formowania oraz rejon załadowania zapasów środków materiałowych do rejonu ześrodkowania;
- planowany termin przybycia jednostek do rejonu długiego odpoczynku oraz czas przebywania w nim;
- miejsce /punkt/ przejęcia dowodzenia;
- kto z ramienia szefostwa TBF odpowiedzialny jest za przejęcie dowodzenia poszczególnymi jednostkami.

Wzór harmonogramu przejmowania dowodzenia jednostkami rzutu kołowego przedstawia załącznik 5.

Przejęcie dowodzenia jednostkami organizuje zgodnie z decyzją szefa TBF, oddział organizacji i planowania lub zastępca szefa bazy. Jednostki TBF w rejonie ześrodkowania przyjmują wyznaczeni oficerowie zwykle z grupy rekonesansowej, na punktach spotkania, które organizowane są na drogach podejścia do rejonu. Na każdej drodze wyznacza się jeden punkt[12]. Na punkcie spotkania przyjmujący powinni:

- uzyskać od dowódców /kierowników/ przybyłych jednostek dane o przebiegu marszu, stanie osobowym, sprzętu i wyposażenia oraz poniesionych stratach;
- wskazać rejony rozmieszczenia jednostek i wprowadzić je;
- przekazać przybyłym jednostkom zadania od szefa TBF;
- podać miejsce rozmieszczenia SD szefostwa TBF;

---

[12] Zob. załącznik 4.

- określić terminy składania meldunków i ewentualny termin przekazania zadania.

Po zajęciu nakazanych rejonów dowódcy /kierownicy/ jednostek prowadzą we własnym zakresie rozpoznanie tych rejonów w celu właściwego i bezpośredniego rozmieszczenia jednostek do życia, pracy i wykorzystania terenu do obrony i ochrony. Ze względu na stosunkowo krótki czas pobytu jednostek w rejonie ześrodkowania,przedsięwzięcia z zakresu zabezpieczenia bojowego działań będą wykonywane tylko w niezbędnym zakresie.

6/ Organizacja rekonesansu rejonu rozmieszczenia TBF do pracy

Po odtworzeniu gotowości bojowej, na podstawie zarządzenia zastępcy dowódcy frontu - kwatermistrza, rzut kołowy przegrupowuje się do nakazanego rejonu rozmieszczenia /rozwinięcia/. W tym celu oddział organizacji i planowania opracowuje plan przegrupowania jednostek rzutu kołowego do rejonu rozwinięcia. Aby rozpoznać nakazany rejon wysyła się również grupę rekonesansową. Jej skład liczebny, wyposażenie, a co za tym idzie i zadania będą różnić się nieco od grupy rekonesansowej, która rozpoznawała rejon ześrodkowania. Będzie bowiem znacznie większa liczebnie i posiadać więcej sprzętu oraz sił i środków do prowadzenia rozpoznania. W skład grupy rekonesansowej obok oficerów szefostwa TBF będą wchodzić oficerowie z jednostek rzutu kołowego oraz niezbędne siły i środki wydzielone z pułku zabezpieczenia.

Oprócz zadań, które wykonywała grupa w rejonie ześrodkowania, w rejonie rozmieszczenia należy:

- ustalić zakres niezbędnych prac inżynieryjnych dla zabezpieczenia ciągłości ruchu na drogach;
- rozpoznać stacje wyładowcze pod względem warunków przeładunkowych;
- rozpoznać rejony przeładunkowe;
- rozpoznać możliwości wykorzystania miejscowej infrastruktury produkcyjnej, przetwórczej, usługowej, magazynowej, transportowej, materiałowej oraz placówek służby zdrowia;
- zorganizować zapasowe stanowisko dowodzenia szefostwa TBF;
- zaplanować i wprowadzić kolumny marszowe jednostek TBF do rejonu.

Na dowódcę grupy rekonesansowej wyznaczany jest z zasady zastępca szefa TBF, któremu szef bazy stawiając zadanie podaje:

- decyzję powziętą z mapy o ugrupowaniu TBF w rejonie rozwinięcia;
- cel rekonesansu i skład grupy rekonesansowej;
- czas wyjazdu, rozpoczęcia i zakończenia rekonesansu oraz miejsce meldowania wyników;
- sposób utrzymania łączności z szefem TBF oraz dowódcy grupy z podgrupami w rejonie rozwinięcia;
- drogę marszu do rejonu rozmieszczenia;
- skład i zadania podgrup rekonesansowych.

Podstawą do zorganizowania i prowadzenia rekonesansu jest "Plan rekonesansu rejonu rozmieszczenia TBF", który pod względem układu i treści nie różni się w sposób zasadniczy od planu rekonesansu rejonu zośrodkowania jednostek rzutu kołowego TBF[13].

---

[13] Zob. załącznik 4.

Do rejonu rozmieszczenia grupa rekonesansowa przegrupowuje się transportem kołowym po jednej drodze. Na efektywne rozpoznanie rejonu grupa dysponuje czasem około 6 godzin. Ze względu na ilość zadań i wielkość rejonu rozmieszczenia grupę dzieli się na podgrupy, a rejon na sektory. Jeżeli rejon podzielony jest na cztery sektory, celowe jest zorganizowanie również czterech podgrup oraz oddzielnej podgrupy do rozpoznania i organizacji stanowiska dowodzenia szefostwa TBF. Rozwiązanie takie skraca czas rozpoznania i zapewnia efektywne wykorzystanie wszystkich sił i środków.

Dowódcy podgrup w określonym czasie i miejscu meldują dowódcy grupy swoje wyniki rekonesansu. W celu sprawnego wprowadzenia jednostek do rejonu rozmieszczenia organizuje się punkty spotkania na drogach podejścia do rejonu, na których będą znajdować się przedstawiciele jednostek biorący udział w rekonesansie, których z kolei zadaniem będzie wprowadzenie kolumn do właściwych rejonów.

Dowódca grupy melduje wyniki rekonesansu szefowi TBF na punkcie spotkania na drodze, po której przegrupowało się szefostwo TBF.

Kolumny jednostek rzutu kołowego TBF przegrupowują się do rejonu rozmieszczenia po frontowych drogach samochodowych według ogólnie obowiązujących zasad marszu wojsk. Po zajęciu rejonu jednostki odtwarzają gotowość do działania i wykonują przedsięwzięcia obrony i ochrony. O zajęciu rejonu rozmieszczenia przez jednostki rzutu kołowego szef TBF melduje zastępcy dowódcy frontu - kwatermistrzowi na TSD frontu.

7/ Zabezpieczenie tyłowe przegrupowania jednostek rzutu kołowego

Aby jednostki rzutu kołowego TBF w nakazanym czasie i pełnej gotowości osiągnęły rejon ześrodkowania i rozmieszczenia muszą być wszechstronnie zabezpieczone pod względem tyłowym.

Zaopatrywanie w mps realizowane jest przez odtwarzanie użytych zapasów ze źródeł wskazanych przez kwatermistrza frontu, a mogą to być ZGPN CPN lub składnice wojskowe znajdujące się w rejonach długich odpoczynków. W rejonie ześrodkowania uzupełnianie paliw do pełnych zapasów ruchomych i doraźnych realizowane będzie natomiast z najbliżej znajdujących się składnic mps.

Żywienie w czasie przegrupowania organizowane jest sposobem mieszanym własnymi siłami i środkami jednostek przy wykorzystaniu zapasów doraźnych żywności. Planowane długie odpoczynki wykorzystane zostaną na przygotowanie i wydanie gotowanych posiłków.

Zabezpieczenie medyczne organizowane jest własnymi siłami i środkami. Rannych i chorych wymagających leczenia ponad 5 dni ewakuuje się do wyznaczonych szpitali stacjonarnych, rozmieszczonych wzdłuż drogi marszu. Natomiast po zajęciu nakazanego rejonu rozmieszczenia do wyznaczonej bazy szpitalnej frontu /BSzF/.

Zabezpieczenie techniczne w marszu do rejonu ześrodkowania organizuje się przy wykorzystaniu etatowych sił i środków jednostek TBF stacjonarnych i ruchomych punktów pomocy technicznej /PPT/, ruchomych grup remontowych /RGR/ oraz

punktów zaopatrzenia technicznego /PZT/; w rejonie ześrodkowania przez etatowe siły i środki jednostek bazy oraz wydzielone stacjonarne warsztaty remontowe; w rejonie rozmieszczenia przez FBR.

8/ Przegrupowanie jednostek TBF transportem kolejowym

Jednostki TBF przegrupowujące się transportem kolejowym /rzut kolejowy/ załadowują się na wyznaczonych stacjach. Stacje te w okresie "P" są rozpoznane w zakresie możliwości wykorzystania znajdujących się urządzeń do prac załadowczych oraz frontu załadowczego. Załadowanie na transport kolejowy odbywa się na podstawie "Planu załadowania jednostki", który ujmuje:

- numer transportu kolejowego;
- rodzaj i ilość wagonów;
- osoby funkcyjne /dowódca transportu, komendant transportu, zastępca dowódcy ds.politycznych/;
- osoby odpowiedzialne za załadowanie;
- pododdziały wchodzące w skład transportu, ilość ludzi oraz rodzaj sprzętu;
- siły i środki do ochrony transportu /oficer dyżurny, służba dyżurna, warta - około 15 ludzi/;

Wzór planu załadowania jednostki ujmuje załącznik 6.

Na stacje wyładowcze w rejonie rozmieszczenia TBF wyznacza się stacje znajdujące się na czynnych liniach kolejowych.

Stacje te wyznacza i przygotowuje szef TBF we współdziałaniu z szefostwem komunikacji wojskowej frontu, wydzielając odpowiednie siły i środki. Stacje powinny być rozpoznane, dla-

tego też w skład grupy rekonesansowej wchodzą oficerowie z oddziału przewozów szefostwa TBF, których zadaniem może być:

- określenie rodzaju ładunków jakie mogą one przyjmować;
- ustalenie /frontu rozładowczego/ ile wagonów można równocześnie rozładowywać;
- rozpoznanie drogi dojazdu do stacji i możliwości manewru transportem oraz znajdujących się urządzeń technicznych, które mogą być wykorzystane do prac przeładunkowych;
- ustalenie zakresu prac w celu przystosowania stacji do przyjmowania i rozładunku transportów wojskowych.

Jednostki TBF przybyłe transportem kolejowym na obszar tyłów frontu, są kierowane przez wojskowe komendy stacji rozdzielczych frontu na stacje wyładowcze w rejonie rozwinięcia TBF, skąd po rozładowaniu przegrupowują się i rozmieszczają w wyznaczonych dla nich rejonach.

Szefostwo komunikacji wojskowej frontu dostarcza szefowi TBF wyciąg z planu podejścia transportów kolejowych.

Obrona i ochrona transportu kolejowego organizowana jest własnymi siłami i środkami przewożonych jednostek przez wyznaczanie dyżurnych środków ogniowych i posterunków obserwacji przestrzeni powietrznej. Łączność w czasie jazdy transportem kolejowym organizowana jest środkami łączności przewodowej.

Podczas postoju odbywa się wydawanie żołnierzom posiłków przygotowywanych w kuchni polowej, znajdującej się w składzie transportu.

1.3. Charakterystyka operacji zaczepnej frontu

Operacja zaczepna frontu jest to całokształt przedsięwzięć organizacyjnych i wykonawczych, uderzeń ogniem konwencjonalnym i jądrowym broni lufowej, rakietowej i lotnictwa oraz armii ogólnowojskowych, operacyjnej grupy manewrowej i desantów na jednym lub kilku kierunkach teatru działań wojennych, zgodnie z decyzją dowódcy frontu, dla osiągnięcia nakazanego celu operacyjnego lub strategicznego. Operację zaczepną organizuje się i prowadzi w ramach strategicznej operacji na teatrze działań wojennych[14].

Współczesna operacja zaczepna frontu charakteryzuje się tym, że stosowana w niej broń jądrowa stanowi główny i rozstrzygający środek rażenia. Możliwości masowego użycia broni jądrowej i innych środków rażenia stwarzają realne warunki do prowadzenia operacji zaczepnej bardziej zdecydowanie, aniżeli w przeszłości. Stwarza to możliwość szybkiego rozbicia nieprzyjaciela bronią jądrową i innymi środkami rażenia, pełnego wykorzystania zwiększonej ruchliwości i manewrowości wszystkich rodzajów sił zbrojnych i rodzajów wojsk, jak również wysokich wartości moralno-bojowych stanu osobowego.

Front wystawiony przez Siły Zbrojne PRL może prowadzić operację zaczepną na centralnym lub północnym kierunku strategicznym ZTDW. Biorąc pod uwagę położenie geograficzne kraju

---

[14] Płk doc.dr hab.Władysław Jakubisiak "Dowodzenie związkami tyłowymi armii i frontu". Podręcznik, Warszawa, Wydawn. ASG WP 1983, s.127.

bardziej prawdopodobne wydaje się prowadzenie jej na północnym kierunku strategicznym, co znajduje również swoje odzwierciedlenie w prowadzonych ćwiczeniach Układu Warszawskiego.

Operacja zaczepna frontu na północnym kierunku strategicznym może obejmować północno-nadmorski i jutlandzki kierunek operacyjny oraz północną część berlińsko-rhurskiego kierunku operacyjnego, należącego do centralnego kierunku strategicznego.

1.3.1. Skład wojsk frontu w operacji zaczepnej

Skład frontu określony jest odpowiednio do zakładanego celu operacji i zadań wojsk i może być narodowy lub koalicyjny. Praktyka ćwiczeń wojsk Zjednoczonych Sił Zbrojnych Układu Warszawskiego wykazuje, że najbardziej celowe jest tworzenie frontu koalicyjnego ze składu wojsk nie więcej niż dwóch-trzech państw. Wojska armii sojuszniczych mogą być włączone w skład frontu polskiego o składzie koalicyjnym przed rozpoczęciem operacji, na początku i w toku jej trwania.

Front może w swoim składzie posiadać 3-5 armii ogólnowojskowych i pancernych /20-25 DZ i DPanc/, wojska lotnicze o różnej przynależności narodowej, 1-2 FBROT, 1-2 dywizje artylerii, 1-2 BA Ppanc, 1-2 FBR Plot, 2-4 prplot, DAPlot, DPD. W podanym składzie front w pierwszym uderzeniu jądrowym może użyć do 300-450 różnych nosicieli[15]. Dla przykładu:

---

[15] Gen.bryg.Tadeusz Bełczewski - "Wybrane problemy przygotowania i prowadzenia operacji zaczepnej frontu /armii/ o koalicyjnym składzie". Biuletyn Informacyjny nr 5 /132/. Warszawa,Wydawn.MON 1979, s.20.

1. w ćwiczeniu "LATO-78" w składzie Frontu Północnego działały: 6, 7, 9A, 22A/R, 2 KA /NAL NRD/; ogółem: DZ-8, DPanc-8, DZmot-4, DPD-1, DD-1, RDZ-2. Wojska lotnicze frontu w składzie pięciu dywizji,
2. w ćwiczeniu "WIOSNA-80" w składzie Frontu Centralnego działały: 6, 7, 9A, 4A /NAL NRD/, 42 APanc /R/ jako OGM frontu, 11 DPD i wojska lotnicze frontu.
3. w ćwiczeniu opracowanym i zastosowanym w procesie dydaktycznym w ASG WP w roku akademickim 1983/84 skład frontu przyjęto jak w tabeli 2.

Z przedstawionego składu wojsk frontu wynikają następujące wnioski dotyczące organizacji zabezpieczenia materiałowego:

- wielka liczba żołnierzy, sprzętu technicznego - bojowego i pomocniczego potrzebuje dziennie około 24.500-31.500 ton środków materiałowych w tym amunicji około 10.000-15.000 ton, paliw 10.500-11.700 ton, żywności 812 ton i innych środków materiałowych około 3.200-4.150 ton;
- w cyklu dwudobowym trzeba użyć do przewozu wagonów a 20 t. 1.225-1.575, samochodów 4,5 ton - 5.444-7.000;
- do przeładunku środków materiałowych /bez paliw płynnych/ potrzeba 950-1800 ludzi[16].

---

[16] Do kalkulacji prac przeładunkowych przyjęto wielkość 15 ton w ciągu 10 godzin pracy na jednego żołnierza. Podane wielkości dotyczą: pierwsza - w warunkach użycia BMR, natomiast druga - bez użycia BMR.

Tabela 2. Skład frontu przyjęty w procesie dydaktycznym w ASG WP w roku akademickim 1983/84

Lp	Rodzaje jednostek	armia: WP	armia: sojusznicze	Korpus sojuszniczy	Wojska lotnicze frontu	Operacyjna grupa desant.	dywizja	Brygada: WP	Brygada: sojusznicze	pułk	PTBR	Samodzielny batalion/dyon.	Samodzielne kompanie	inne urządzenia	Ogółem
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
	A. Wojska frontu														
1	Związki ogólnowojskowe	3	2	1		1									7
2	Związki pancerne			1											1
3	związki lotnicze				1										1
4	frontowe związki taktyczne						3								3
5	jednostki wojsk rakietowych i art.							3	2	3	1	3			12
6	jednostki WOPL							1		5	1				7
7	jednostki wojsk inżynieryjnych							1		6		6			13
8	jednostki wojsk chemicznych							1				3	1		5
9	jednostki wojsk łączności							2		1				2	5
10	jednostki rozpoznawcze									2		2			4
11	jednostki WRE									2					2
12	jednostki zabezp. polit.													2	2
13	jednostki porządkowo-ochronne									2			1		3
14	jednostki zabezpieczenia SD frontu									1				1	2
15	dowództwo frontu													1	1
	R a z e m	3	2	2	1	1	3	8	2	22	2	14	2	6	68
	Ogółem samodzielnych jednostek gospodarczych WP	3	-	-	1	1	3	8	-	22	2	14	2	-	55

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
B. Tyły frontu															
1	tyłowe organa dowodzenia													1	1
2	jednostki zaopatrzenia							3[x]							3
3	jednostki komunikacyjne							4						13	17
4	jednostki transportowe							2				2		44	48
5	jednostki techniczne							3				2			5
6	jednostki medyczne							10[xx]				7	4	1	22
7	jednostki zabezpieczenia tyłów									1		2[xxx]	2		5
8	jednostki produsługowe	występują w składach baz i brygad zaopatrzenia													
	R a z e m							22		1		13	6	59	101

x/ w tym TBF.

xx/ 10 BSzF.

XXX/ batalion chemiczny tyłów w składzie wojsk chemicznych

1.3.2. Rola i miejsce frontu w operacji strategicznej na ZTDW

Front będący operacyjno-strategicznym związkiem sił zbrojnych organizuje i prowadzi pierwszą i kolejne operacje w toku operacji strategicznej, realizując zadania operacyjno-strategiczne na jednym strategicznym lub kilku operacyjnych kierunkach teatru działań wojennych /TDW/.

Rola frontu w operacji strategicznej zależy od wielu czynników, a głównie od składu bojowego i miejsca frontu w ugrupowaniu związku strategicznego na TDW, założonych celów operacji frontowej i planowanych zadań frontu oraz skali użycia broni jądrowej. Front działając w składzie pierwszego rzutu strategicznego, może prowadzić operację zaczepną na głównym lub innym kierunku, w środku lub na skrzydle zgrupowania strategicznego.

W operacji strategicznej z użyciem broni jądrowej główne uderzenie będzie wykonane bronią jądrową na całą głębokość ugrupowania nieprzyjaciela. Front,wykorzystując rezultaty uderzeń strategicznych sił jądrowych będzie niszczył własnymi środkami jądrowymi i innymi środkami rażenia zgrupowanie wojsk nieprzyjaciela w pasie swego działania, a uderzeniami związków pancernych, zmechanizowanych i powietrznodesantowych rozbijał jego ocalałe od uderzeń jądrowych wojska oraz opanowywał ważne dla nieprzyjaciela rejony i centra polityczno-gospodarcze.

W operacji strategicznej rozpoczynającej się użyciem klasycznych środków rażenia, front będzie stanowił - we współdziałaniu z wojskami sąsiednich frontów, lotnictwem dalekiego zasięgu, siłami marynarki wojennej i wojskami OPK - główną siłę

uderzeniową w rozbiciu nieprzyjaciela i opanowaniu określonych obszarów na jego terytorium.

Front ważną również rolę spełnia w operacji powietrznej, której celem jest rozbicie lotniczego i rakietowo-jądrowego zgrupowania nieprzyjaciela. Doświadczenia z ćwiczeń wykazują, że około 30% lotnisk i 75% baterii rakiet przeciwlotniczych oraz znaczną część wykrytych środków jądrowych nieprzyjaciela w pasie frontu obezwładnia lotnictwo frontowe. Wojska OPL i lotnictwo myśliwskie frontu podczas odpierania zmasowanego ataku nieprzyjaciela niszczą natomiast 60-70% jego samolotów[17].

1.3.3. Cel i zadania frontu w operacji zaczepnej

Cel operacji zaczepnej i zadania wojsk frontu są uzależnione od szeregu czynników, a przede wszystkim od politycznych celów wojny, składu i charakteru działań nieprzyjaciela, a także zamiaru operacji strategicznej na TDW. Najczęściej celem operacji zaczepnej frontu mogą być: rozbicie zgrupowań rakietowo-jądrowych i wojsk lądowych nieprzyjaciela, taktycznego lotnictwa oraz sił i środków OPL; udaremnienie lub zakłócenie przedsięwzięć mobilizacyjnych; opanowanie jego terytorium na obszarze jednego lub kilku operacyjnych kierunkach TDW. Ponadto w niektórych przypadkach celem operacji zaczepnej frontu może być wyeliminowanie z wojny pojedynczych państw wrogiej koalicji.

---

[17] Gen.bryg.Tadeusz Bełczewski, "Wybrane problemy przygotowania i prowadzenia operacji zaczepnej frontu /armii/ o koalicyjnym składzie"Biuletyn Informacyjny nr 5 /132/, Warszawa, Wydawn.MON 1979, s.18

Ogólne cele operacji dzieli się na cele częściowe zawarte w zadaniu bliższym i dalszym frontu.

Zadaniem bliższym frontu jest rozbicie głównych zgrupowań operacyjnych nieprzyjaciela, uchwycenie rejonów i obiektów, po opanowaniu których narusza się trwałość jego obrony i stwarza sprzyjające warunki do rozwinięcia natarcia.

Z kolei zadanie dalsze frontu może polegać na zakończeniu rozbicia operacyjnych i rozgromieniu bliższych odwodów strategicznych nieprzyjaciela oraz opanowaniu obiektów i rejonów, po uchwyceniu których osiąga się cele operacji.

W operacji na kierunku nadmorskim i jutlandzkim zadaniem wojsk frontu może być także opanowanie cieśnin i wysp, uchwycenie morskich portów i baz wojennych oraz obrona wybrzeża morskiego dla utrwalenia sukcesu.

Cel i zadania frontu w operacji zaczepnej są jednakowe zarówno w warunkach stosowania, jak i nie stosowania broni jądrowej.

Z celu i zadań frontu w operacji w zakresie zabezpieczenia materiałowego wynikają następujące wnioski:

- zaopatrywanie wojsk musi być realizowane na kilku kierunkach operacyjnych, tj. nadmorskim, jutlandzkim i wyspowo-jutlandzkim;
- istnieje możliwość zastosowania do dowozu środków materiałowych różnego rodzaju transportu: lądowego, morskiego i powietrznego.

1.3.4. Rozmach przestrzenno-czasowy operacji zaczepnej frontu

Operację zaczepną frontu najdokładniej charakteryzują następujące warunki: głębokość operacji, szerokość pasa operacji, średnie tempo działań, czas trwania operacji. Zakładając średnie warunki działań, rozmach operacji zaczepnej frontu na zachodnio-europejskim TDW może charakteryzować się następującymi parametrami wskaźników, które zawarte są w tabeli 3[18].

Tabela 3. Wskaźniki rozmachu operacji zaczepnej frontu

Lp	Wskaźniki rozmachu operacji zaczepnej frontu	Wielkość skaźników
1	2	3
1	Głębokość operacji	600-800 km
	w tym: zadania bliższego	250-350 km i więcej km
	zadania dalszego	350-450 km i więcej km
2	Szerokość pasa operacji	300-350 km
3	Średnie tempo natarcia wojsk	50 km/dobę
4	Czas trwania	12-16 dób
	w tym: zadania bliższego	5-7 dób
	zadania dalszego	7-9 dób

18 Gen.bryg.Tadeusz Bełczewski, "Wybrane problemy przygotowania i prowadzenia operacji zaczepnej frontu /armii/ o koalicyjnym składzie. Biuletyn Informacyjny nr 5/132/, Warszawa, Wydawn.MON 1979, s.20

Ideowy schemat rozmachu operacji zaczepnej frontu przedstawia rys. 2

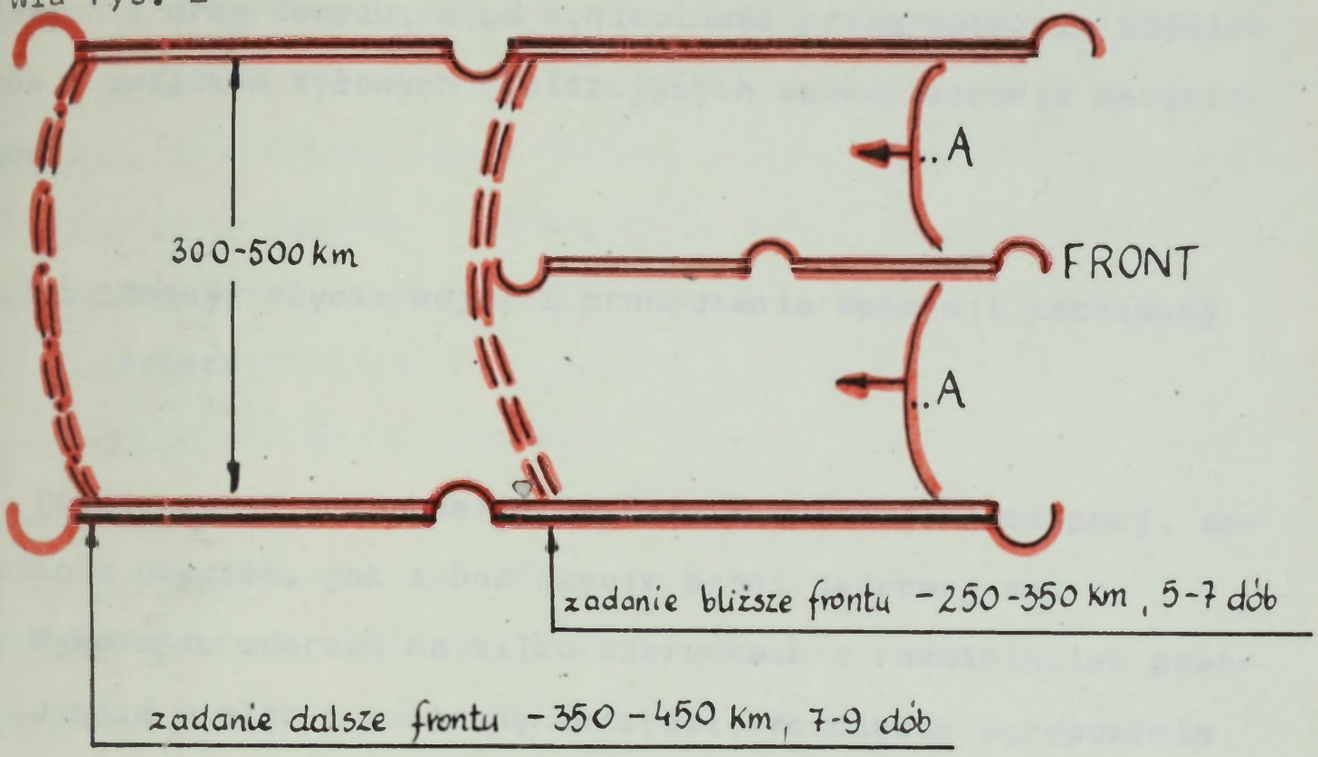

Rys.2. Ideowy schemat operacji zaczepnej frontu[19]

Z zaprezentowanych w tabeli 3 wskaźników rozmachu operacji zaczepnej frontu wynikają w zakresie zabezpieczenia materiałowego wojsk frontu następujące wnioski:

- duże zużycie środków materiałowych w czasie około dwóch tygodni jej trwania;
- nierównomierne zużycie środków materiałowych zarówno w czasie, jak i przestrzeni;
- zniszczenie dróg i przepraw na licznych przeszkodach wodnych, a w szczególności linii kolejowych;

---

[19] Opracowano na podstawie:

1. Biuletynu Informacyjnego nr 2/132/ -"Wybrane problemy przygotowania i prowadzenia operacji zaczepnej frontu /armii/ o koalicyjnym składzie" s.20.
2. Podręcznika płk.doc.dr.hab.Wł.Jakubisiaka pt.:"Dowodzenie związkami tyłowymi armii i frontu".Warszawa, Wydawn. ASG WP 1983, s.16.

- wydłużenie się ramienia dowozu i ewakuacji środków materiałowych i dróg dowozu, stąd konieczność przegrupowania oddziałów i związków tyłowych realizujących zabezpieczenie materiałowe.

1.3.5. Zasady użycia wojsk i prowadzenia operacji zaczepnej frontu

Podstawowymi sposobami prowadzenia operacji zaczepnej, zarówno z użyciem, jak i bez użycia broni jądrowej są:

1. Wykonanie uderzeń na kilku kierunkach z rozwinięciem powodzenia w głąb i w stronę skrzydeł, rozcięcie ugrupowania nieprzyjaciela i rozbicie poszczególnych części zgrupowania.
2. Wykonanie uderzeń na zbieżnych kierunkach w celu okrążenia i rozbicia głównego zgrupowania nieprzyjaciela.
3. Wykonanie uderzenia na jednym kierunku i rozwinięcie powodzenia w głąb i w stronę skrzydeł /wybrzeża morskiego/ z jednoczesnym odcięciem głównego zgrupowania nieprzyjaciela od pozostałych sił i zasilania z baz morskich. Ten sposób może znaleźć zastosowanie szczególnie na nadmorskim kierunku operacyjnym.
4. Działanie OGM i OW oraz desantów - prowadzenie walki w całym ugrupowaniu nieprzyjaciela.

Niezależnie od przyjętego sposobu prowadzenia operacji zaczepnej i możliwości utworzenia przewagi nad nieprzyjacielem na wybranych kierunkach działań front może wykonywać uderzenie na dwóch i więcej kierunkach, a jeden z nich będzie stanowił kierunek głównego uderzenia. Kierunek głównego uderzenia

określa się na całą głębokość operacji lub tylko na głębokość zadania bliższego i może ulegać zmianie w zależności od powstałej sytuacji. Na głównym i pozostałych kierunkach uderzeń tworzy się zgrupowania wojsk frontu. W skład głównego zgrupowania uderzeniowego wchodzi większa część dywizji pancernych i zmechanizowanych oraz jednostki rodzajów wojsk, a działanie wspiera lotnictwo frontowe.

Ugrupowanie operacyjne wojsk frontu składa się zazwyczaj z pierwszego i drugiego rzutu, a w wypadku braku drugiego rzutu /lub dysponowania wystarczającą ilością sił i środków również/ - z odwodu ogólnowojskowego. W skład ugrupowania operacyjnego wojsk frontu wchodzi duża liczba odwodów specjalnych, elementów ugrupowania jednostek rodzajów wojsk i około 100 elementów ugrupowania tyłów frontu[20].

Dla pomyślnego rozpoczęcia i prowadzenia operacji duże znaczenie ma przygotowanie rejonu wyjściowego do natarcia w celu utrzymania zdolności bojowej wojsk w wypadku użycia przez nieprzyjaciela broni jądrowej, zabezpieczenia zorganizowanego rozpoczęcia operacji zaczepnej i odparcia uprzedzającego uderzenia nieprzyjaciela. Przygotowanie rejonu wyjściowego może być rozpoczęte zawczasu przez specjalnie wydzielone do tego wojska, a zakończone wraz z wejściem do niego wojsk frontu. Na całkowitą rozbudowę rejonu potrzeba około 4 dni. W rejonie wyjściowym przygotowuje się: rubież i pozycje operacyjnej osłony organizowane siłami wydzielonych związków; rejony wyjściowe związków pierwszego rzutu i rubieże obrony do odparcia ewentualnych

---

[20] Zob. tabela 2.

uderzeń nieprzyjaciela; rejony ześrodkowania związków drugiego rzutu i odwodów; stanowiska startowe i ogniowe wojsk rakietowych, artylerii i wojsk OPL; drogi wyjścia z rejonu, manewru wojsk w rejonie oraz dowozu i ewakuacji; rejony rozmieszczenia związków i oddziałów tyłowych; rejony rozwinięcia stanowisk dowodzenia, elementów systemu łączności itp. Dla lotnictwa przygotowuje się skryte lotniska w tym odcinki autostrad zabezpieczające szybki wylot i lądowanie samolotów.

Z rejonu wyjściowego wojska frontu przechodzą do operacji zaczepnej, która może rozpocząć się i być prowadzona z użyciem broni jądrowej, jak i bez użycia broni jądrowej, lub rozpocząć od stosowania klasycznych środków rażenia z późniejszym przejściem do ograniczonego i nieograniczonego użycia broni jądrowej.

Wojska frontu w toku operacji rozciągają się w pasie działań na całą głębokość rejonu wyjściowego /około 200 km/ i zadania operacyjnego /600-800 km/, tj. 800-1000 km i szerokości 300-350 km; razem wojska i tyły frontu zajmują obszar[21]:

- w położeniu wyjściowym - 60 000-100 000 km^2,
- w końcu operacji - 180 000 - 400 000 km^2;

Ogółem 240 000 - 500 000 km^2, tj. obszar średnio równy powierzchni Polski.

Wojska frontu w toku operacji zajmują położenie, licząc w kolejności od przodu:

- frontowa OGM, armijna OGM i operacyjna grupa desantowa;
- oddziały wydzielone i desanty taktyczne;
- pierwszy rzut taktyczny i operacyjny;
- drugi rzut taktyczny i operacyjny oraz odwody specjalne;

---

[21] bez uwzględniania desantów powietrzno-morskich na wyspy.

- 2-3y rzuty tyłów frontu.

Z przytoczonych danych wynikają wnioski dla systemu zabezpieczenia materiałowego wojsk frontu:

- rozciągnięcie wojsk frontu w całym pasie i na relatywnie dużych przestrzeniach wymaga dostaw środków materiałowych do miejsc położenia wojsk i prowadzonych działań;
- konieczny jest podział jednostek zaopatrzeniowych frontu odpowiednio do zgrupowań taktyczno-operacyjnych;
- konieczne są ciągłe i pełne dostawy zaopatrzenia;
- konieczne jest kompleksowe użycie transportu;
- pożądane jest wykorzystanie zasobów i zdobyczy wojennych czemu sprzyja zdobywany i zasobny teren.

1.3.5.1. Prowadzenie operacji zaczepnej z użyciem broni jądrowej

Operacja zaczepna frontu z użyciem broni jądrowej rozpoczyna się od wykonania pierwszego uderzenia jądrowego, w którym biorą udział rakiety operacyjno-taktyczne i taktyczne. W ślad za uderzeniami wojsk rakietowych wykonują uderzenia samoloty - nosiciele broni jądrowej lotnictwa frontu.

"Pierwsze uderzenie jądrowe stanowi przełomowy moment wojny[22]".

W wyniku obustronnego użycia broni jądrowej nastąpi radykalna zmiana sytuacji na polu walki. Badania przeprowadzone w Akademii Sztabu Generalnego ZSRR wykazują, że wojska frontu mogą ponieść 20-35%, a niekiedy i większe straty od uderzeń nieprzyjaciela, np. w ćwiczeniu "WIOSNA-80" zniszczono całko-

---

[22] Stwierdzenie gen.armii Wojciecha Jaruzelskiego w czasie omówienia ćwiczenia "WIOSNA-80".

wicie 4 dywizje, a 8 dywizji obezwładniono na pewien okres czasu.

Zdolność bojowa niektórych armii może obniżyć się do 30-45%, a straty pojedynczych związków i oddziałów mogą osiągnąć poziom 70-80%. Ponadto wystąpią zmiany w terenie; powstaną strefy skażeń, zniszczeń, zawałów, pożarów, zatopień itp. Silne, niebezpieczne skażenia według doświadczeń z ćwiczeń mogą objąć 25% i więcej obszaru rejonu wyjściowego, dlatego też ważnym zadaniem wojsk będzie odtworzenie zdolności bojowej[23].

Wojska nieobezwładnione bronią jądrową przechodzą do natarcia natychmiast, w ślad za pierwszym uderzeniem, natomiast pozostałe po odtworzeniu zdolności bojowej.

Jeżeli w wyniku pierwszego uderzenia jądrowego, szczególnie uprzedzającego, zostaną zdecydowanie obezwładnione wojska nieprzyjaciela, a wojska frontu zachowują zdolność bojową, to wówczas mogą nacierać na najkrótszych kierunkach, przesuwając się w ugrupowaniu przedbojowym i w dużym tempie, co z kolei spowoduje relatywnie największe zużycia paliw płynnych.

W sytuacji, gdy obie strony poniosły duże straty we froncie ważne jest: uprzedzenie nieprzyjaciela ocalałymi siłami w wykonaniu powtórnych uderzeń na jego ocalałe zgrupowania; przejście do natarcia ocalałymi wojskami; odtworzenie zdolności bojowej wojsk obezwładnionych uderzeniami jądrowymi nieprzyjaciela oraz wykorzystanie ich do rozwinięcia natarcia.

Ważną rolę w rozwinięciu natarcia odgrywają oddziały wydzielone i desanty powietrzne. Wymienione elementy ugrupowania

---

[23] Gen.bryg.Tadeusz Bełczewski. "Wybrane problemy przygotowania i prowadzenia operacji zaczepnej frontu /armii/ o koalicyjnym składzie." Biuletyn Informacyjny nr 5/132/. Warszawa, Wydawn.MON 1979, s.28

bojowego i operacyjnego wykorzystywane są do niszczenia środków jądrowych,stanowisk dowodzenia, rozbicia grup nieprzyjaciela, udzielania pomocy dywizjom pierwszego rzutu w opanowaniu węzłów dróg i uchwyceniu przepraw oraz pokonaniu stref skażeń, przeszkód, głównie min jądrowych.

Operacyjny desant powietrzny może być wysadzony w celu: zakończenia rozbicia zgrupowania nieprzyjaciela, które zostało obezwładnione uderzeniami jądrowymi; uchwycenia i zniszczenia baz rakietowo-jądrowych, lotnisk i składów broni jądrowej; opanowania rejonów przepraw; izolacji nieprzyjaciela od dopływu odwodów z głębi; niszczenia stanowisk dowodzenia.

1.3.5.2. Działanie operacyjnej grupy manewrowej frontu

Ważnym elementem, który wymaga uwzględnienia w prowadzeniu operacji zaczepnej jest operacyjna grupa manewrowa. Istotną rolę w efektywnym wykorzystaniu wojsk frontu w operacji zaczepnej odgrywa frontowa i armijna operacyjna grupa manewrowa umożliwiająca przekształcenie frontowej operacji głębokiej w operację "wszechogarniającą" lub "przestrzenną"[24].

Celem działania OGM użytej w polskich Siłach Zbrojnych po raz pierwszy w ćwiczeniu "WIOSNA-80" jest szybkie przeniesienie części wysiłku działań zaczepnych w przestrzeń operacyjną nieprzyjaciela i stworzenie tam swoistego "drugiego frontu walki".

---

[24] K.Nożko: Hipotetyczne kierunki zmian w prowadzeniu działań zaczepnych" - Myśl Wojskowa nr 12 1978.

Celem działania OGM frontu jest nieoczekiwane dla nieprzyjaciela co do miejsca, czasu i kierunku przeniesienie wysiłku działań w przestrzeń operacyjną i prowadzenie tam - wysokomanewrowych działań. Umożliwia ono: zdezorganizowanie systemu obrony nieprzyjaciela i zorganizowane przeciwdziałanie, zwłaszcza przez niszczenie środków napadu jądrowego, składów i magazynów amunicji specjalnej, elementów systemu dowodzenia i OPL, dezorganizowanie manewru działania odwodów i zabezpieczenia logistycznego, zapewniając w ten sposób siłom głównym frontu wykonanie zadania, przy jak najmniejszych stratach własnych[25].

Operacyjna grupa manewrowa ma do spełnienia następujące zadania[26]:

- niszczenie środków napadu jądrowego, składów amunicji jądrowej i opanowanie węzłów min jądrowych;
- opancwanie lotnisk i lądowisk;
- niszczenie systemu OPL;
- niszczenie punktów dowodzenia, sił i środków walki radioelektronicznej;
- paraliżowanie manewru, rozbijanie odwodów i drugich rzutów nieprzyjaciela, niszczenie składów i urządzeń tyłowych;
- udaremnienie prób nieprzyjaciela ustabilizowania frontu na pośrednich /kolejnych/ rubieżach obrony przez wykonanie zaskakujących uderzeń na przegrupowujące się w tym celu wojska pierwszego rzutu i odwody nieprzyjaciela;

---

25 Zeszyty Naukowe ASG WP, Warszawa 1982 nr 1.Dodatek, s.12

26 "Ogólne zasady organizacji i prowadzenia działań przez operacyjną grupę manewrową frontu /armii/ w operacji zaczepnej" - Biuletyn Informacyjny nr 3/141/. Warszawa Wydawn.MON 1982, s.13.

- uniemożliwienie wykonania przedsięwzięć mobilizacyjnych;
- opanowanie rubieży, rejonów i obiektów zapewniających dogodne warunki do wykonania, kolejnych zadań zarówno przez siły główne frontu, jak i wojska OGM;
- opanowanie portów i baz morskich na kierunku nadmorskim.

Operacyjna grupa manewrowa frontu wchodzi do działań przeważnie w trzecim lub czwartym dniu operacji z rubieży wejścia o szerokości 30-50 km, w luce między armiami pierwszego rzutu. Ponieważ działania OGM z reguły wyprzedzają w czasie i przestrzeni działania sił głównych frontu, dlatego końcowe rejony do opanowania przez OGM wyznacza się odpowiednio za rubieżami zadania bliższego i dalszego frontu, średnio na odległość 80-100 km.

Rozmach przestrzenno-czasowy działania OGM frontu przedstawia się następująco[27]:

- szerokość pasa działania - równa szerokości pasa działania frontu;
- głębokość działania - poza rubieże zadań frontu o dobowy wysiłek, tj.80-100 km;
- czas działania - 8-10 dób;
- średnie tempo działań - 80-100 km/dobę;
- odległość oderwania OGM od czoła sił głównych frontu - 150-200 km.

Zasadniczą siłę uderzeniową OGM tworzy armia pancerna w składzie: dwóch - trzech dywizji pancernych lub pancernych

---

27 "Ogólne zasady organizacji i prowadzenia działań przez operacyjną grupę manewrową frontu /armii/ w operacji zaczepnej". Biuletyn Informacyjny nr 3/141/. Warszawa, Wydawn.MON 1982 s.14.

i zmechanizowanych oraz dywizji powietrzno-desantowej /brygady szturmowej/ i oddziałów lotnictwa wojsk lądowych[28].

Podstawowym sposobem działania OGM jest szybkie pokonywanie rubieży obronnych nieprzyjaciela, bez wiązania się w krótkotrwałe walki, wykonując w tym celu obejścia i czasowo przenosząc uderzenia na różne kierunki.

Z przedstawionych zasad działania OGM frontu można wyprowadzić następujące wnioski dotyczące zabezpieczenia materiałowego:

- w okresie przygotowania armii do działania jako OGM należy ją zaopatrzyć w zwiększone ilości /ponad normy/ zapasów ruchomych amunicji i paliwa;
- po wprowadzeniu OGM do działań i do czasu utraty z nią "tunelu komunikacyjnego" nie należy dopuścić do spadku stanu wyjściowego zapasów;
- wojska OGM w szerokim zakresie powinny wykorzystywać zasoby miejscowe i zdobycze wojenne do zaspokojenia swoich potrzeb;
- w krytycznych sytuacjach część OGM może otrzymywać środki materiałowe transportem lotniczym.

1.3.5.3. Prowadzenie operacji zaczepnej bez użycia broni jądrowej

Zasadniczymi sposobami prowadzenia operacji zaczepnej bez użycia broni jądrowej mogą być:

---

[28] W ćwiczeniu "WIOSNA-80" - operacyjną grupę manewrową stanowiła 42 APanc /R/ o składzie trzech dywizji. Omówienie ćwiczenia "WIOSNA-80". Szt.Gen., Warszawa 1980r.

- wykonanie uderzeń na jednym lub kilku kierunkach w celu rozcięcia zgrupowania nieprzyjaciela;
- wykonanie uderzeń na kięrunkach zbieżnych, celem okrążenia zasadniczych sił nieprzyjaciela i ich zniszczenia z jednoczesnym rozwinięciem natarcia w głąb dla opanowania rejonów, po których uchwyceniu zostanie osiągnięty cel operacji.

Główny wysiłek wojsk frontu powinien być wymierzony przeciwko temu zgrupowaniu nieprzyjaciela, w rezultacie rozbicia którego stworzone zostaną warunki do rozcięcia i rozdrobnienia nieprzyjaciela na części w celu zniszczenia ich kolejno szybkimi uderzeniami. Ważne znaczenie dla szybkiego rozgromienia zgrupowania nieprzyjaciela ma użycie desantów powietrznych, które wykonując niespodziewane uderzenie zmuszać będą nieprzyjaciela do rozproszenia wysiłku wojsk.

Z przedstawionej charakterystyki operacji zaczepnej frontu wynika zasadniczy wniosek, że aby w pełni mogły być zrealizowane jej parametry czasowo-przestrzenne, wojska frontu muszą być wszechstronnie zabezpieczone pod względem materiałowym.

1.4. Charakterystyka zabezpieczenia materiałowego operacji zaczepnej frontu

Zabezpieczenie materiałowe wojsk frontu w operacji zaczepnej zależy od charakteru teatru działań wojennych, od stanu systemu tyłów i stopnia jego rozwinięcia w tym szczególnie od posiadanych sił i środków, czasu przeznaczonego na przygotowanie operacji, jej charakteru i rozmachu, stopnia oddziaływania nieprzyjaciela na wojska i tyły.

Zdecydowany i manewrowy charakter operacji zaczepnej fron-

tu, działania wojsk na samodzielnych kierunkach powodują częste zmiany w organizacji tyłów, kierunkach dowozu i ewakuacji oraz wzrost zużycia środków materiałowych i częstotliwość dowozu. Jeżeli w czasie II wojny światowej w Armii Radzieckiej dla zabezpieczenia trwającej miesiąc operacji zaczepnej frontu potrzeba było 150-200 tys.ton środków to współcześnie zakłada się, że podobnej wielkości potrzeby wystarczą dla zabezpieczenia operacji na znacznie krótszy /dwu - trzykrotnie/ okres czasu[29]. Powyższą tezę potwierdzają w całej rozciągłości liczby zawarte w tabeli 4.

Tabela 4. Potrzeby materiałowe frontu w operacji zaczepnej podczas prowadzonych ćwiczeń frontowych /w tonach/

Lp	Nazwa ćwiczenia	Czas trwania operacji zaczepnej	Wielkość zużycia środków materiałowych	Stosunek do zużycia w Armii Radzieckiej w II wojnie światowej
1	2	3	4	5
1	Armia Radziecka w II wojnie światowej	miesiąc	150-200	
		ok.15 dni	75-100	1 : 1
2	Ćwiczenie ASG WP z 1974r.	10-12 dni	208.500	2,4 : 1
3	Ćwiczenie "BAZA-84"	11-13 dni	500.000	5,7 : 1
4	Ćwiczenie "BAZA-85"	10-12 dni	ok.500.000	5,7 : 1

[29] Tyły szczebla operacyjnego wojsk operacyjnych. Podręcznik. Warszawa, Wydawn.ASG WP 1970, s.198.

Odpowiednio do potrzeb materiałowych wojsk frontu wzrosły zapasy środków materiałowych, rozwinął się transport szczególnie samochodowy oraz infrastruktura komunikacyjna na ZTDW.

W początkowych dniach pierwszej operacji zaczepnej frontu zabezpieczenie materiałowe wojsk realizowane będzie tylko z ich zapasów ruchomych transportem organicznych jednostek tyłowych oraz ze źródeł przygotowanych zawczasu w rejonie wyjściowym, tyły bowiem frontu nie będą jeszcze w pełni zmobilizowane, albo nie dotrą jeszcze do rejonu operacyjnego rozwinięcia wojsk frontu.

Oceniając warunki zabezpieczenia materiałowego operacji zaczepnej frontu można stwierdzić, że możliwość wykonania zadań przez tyły będzie w dużym stopniu zależeć od tego, czy i w jakim zakresie uda się nie dopuścić do zakłócenia zorganizowanego jeszcze w czasie pokoju systemu zabezpieczenia materiałowego i ustrzec nagromadzone zapasy środków materiałowych od zniszczenia pierwszymi zmasowanymi uderzeniami jądrowymi nieprzyjaciela.

Pomyślne wykonanie zadań stojących przed tyłami w operacji zaczepnej zależeć będzie od właściwej organizacji tyłów, sprawnej pracy jednostek i urządzeń tyłowych oraz organów dowodzenia wszystkich szczebli organizacyjnych wojsk frontu.

1.4.1. Organizacja tyłów w pasie frontu

Organizację tyłów frontu w operacji zaczepnej planuje się w okresie pokojowym, uwzględniając możliwe warianty działania wojsk oraz siły i środki tyłów frontu. Schemat organizacji tyłów w pasie frontu przedstawia załącznik 7.

Formowanie nowych względnie uzupełnianie już istniejących jednostek tyłowych frontu przeprowadza się w okresie zagrożenia lub w pierwszych dniach wojny w drodze mobilizacji, po czym następuje ich przegrupowanie na obszar tyłów frontu /rejonów operacyjnego rozwinięcia wojsk frontu/.

1/ Obszar tyłów frontu

Obszar tyłów frontu obejmuje określone terytorium wraz z przydatną do wykorzystania przez wojska frontu siecią i obiektami komunikacyjnymi, urządzeniami telekomunikacyjnymi/linie łączności/, obiektami gospodarki komunalnej i produkcyjnymi oraz miejscowymi zapasami[30].

Frontowe jednostki tyłowe rozmieszcza się na obszarze tyłów, którego głębokość, przed rozpoczęciem operacji może sięgać do 400 km. W końcu operacji głębokość ta może wzrosnąć ponad dwukrotnie i będzie wynosić 900-1200 km.

2/ Rozmieszczenie i przesuwanie elementów zabezpieczenia materiałowego frontu

Elementy systemu zabezpieczenia materiałowego frontu rozmieszcza się na obszarze frontu stosownie do ich miejsca i roli w nim oraz kierunków działania wojsk w operacji.
Przy rozmieszczaniu tyłów uwzględnia się również charakter terenu, kierunki przebiegu i stan dróg kołowych i kolejowych oraz możliwości ukrycia i zamaskowania jednostek tyłowych.

Duża głębokość operacji zaczepnej frontu powoduje konieczność stosunkowo częstego przegrupowania elementów ugrupowania

---

30"Właściwości planowania i organizacji zabezpieczenia tyłowego wojsk frontu". Biuletyn Informacyjny nr 2/86/.Warszawa Wydawn.MON 1968, s.111.

tyłów, i to nieraz na odległość 100-300 km, pozostawanie bowiem w tyle oddziałów i związków zaopatrzeniowych powoduje nadmierne wydłużanie się ogniw dowozu środków materiałowych.

Przesuwanie zgrupowań, związków i oddziałów tyłowych frontu, realizujących zabezpieczenie materiałowe w toku operacji dokonywane jest w zależności od jej rozwoju, a przede wszystkim od potrzeb terminowego, ciągłego zaopatrywania i obsługi wojsk. Każdorazowe przesunięcie związków tyłowych do nowego rejonu rozwinięcia poprzedza rekonesans tego rejonu.

Częstotliwość przesuwania związków zaopatrzeniowych i transportowych frontu przedstawia tabela 5.

Tabela 5. Częstotliwość przesuwania związków zaopatrzeniowych i transportowych frontu w operacji zaczepnej[31]

Lp	Nazwa związku tyłowego	Częstotliwość przesuwania	Czas trwania ZOD w dobach
1	2	3	4
1	Frontowa brygada materiałowego zabezpieczenia	1 raz na 3-4 doby	3 - 4
2	Tylna baza frontu	1 raz w końcu operacji	7 - 8
3	Brygada transportowa	1 raz w końcu operacji	2 - 3

Częstotliwość przesuwania związków tyłowych frontu jest funkcją tempa natarcia wojsk /40-60 km/dobę/ i charakteru specjalistycznej pracy.

---

[31] Płk doc.dr hab.Władysław Jakubisiak."Dowodzenie związkami tyłowymi armii i frontu". Podręcznik. Warszawa Wydawn. ASG WP 1983, s.19

Liczbę ZOD związków tyłowych frontu wykonujących zadania zabezpieczenia materiałowego w operacji zaczepnej frontu przedstawia rys.4[32].

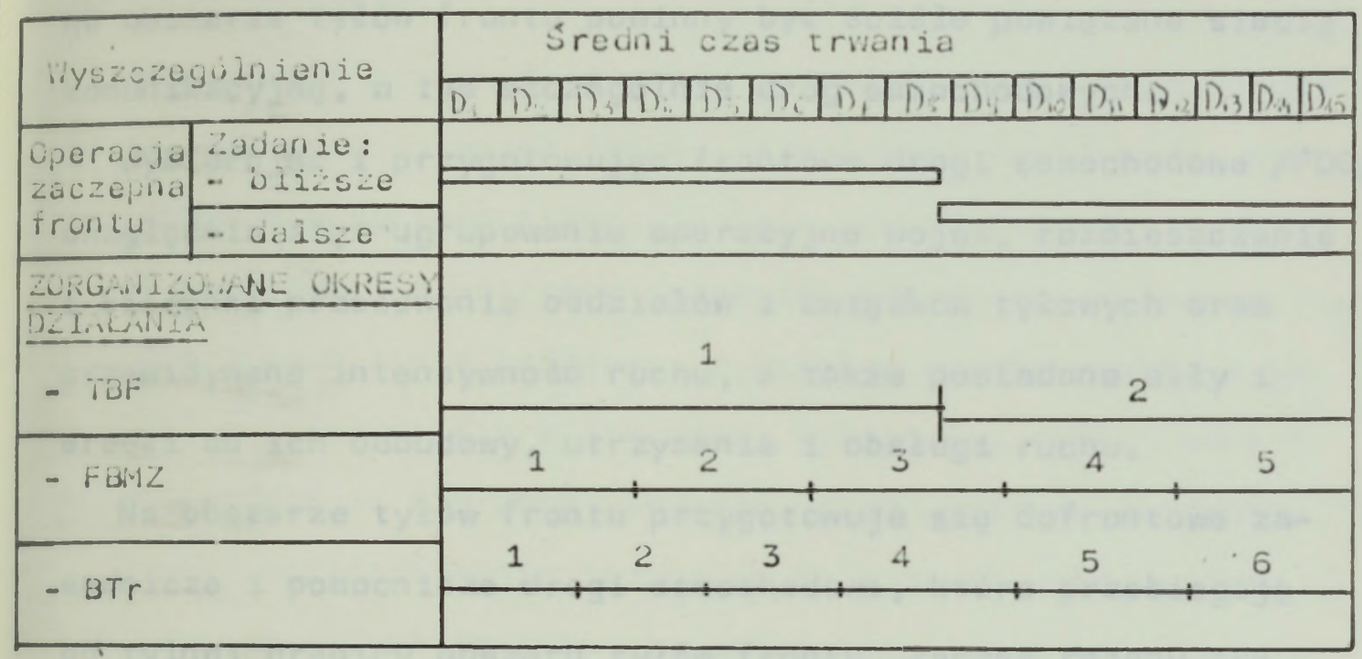

Rys.4. Liczba i czas trwania ZOD związków zaopatrzeniowych i transportowych frontu w operacji zaczepnej na tle czasu trwania operacji zaczepnej/w ujęciu ideowym/

Analiza liczb zawartych w tabeli 5 pozwala stwierdzić, że związki tyłowe frontu mają 4-6 ZOD w czasie w czasie operacji zaczepnej z wyjątkiem TBF, która jest "polowostacjonarnym" związkiem tyłowym.

Rzut pionowy skali czasu na diagramy ZOD związków tyłowych rys.4 pozwala stwierdzić, że przedziały czasowe ZOD wymienionych związków tyłowych nie pokrywają się, co przyczynia się do ciągłości pracy systemem zabezpieczenia materiałowego i uniknięcia spiętrzenia kolumn przegrupowujących się jednostek tyłowych w poszczególnych dniach operacji.

---

[32] Tamże, s.20

3/ Wojskowa infrastruktura komunikacyjna

Ugrupowanie operacyjne wojsk i elementy ugrupowania tyłów na obszarze tyłów frontu powinny być ściśle powiązane siecią komunikacyjną, w tym szczególnie dróg samochodowych.

Wybierając i przygotowując frontowe drogi samochodowe /FDS/, uwzględnia się: ugrupowanie operacyjne wojsk, rozmieszczenie i kierunki przesuwania oddziałów i związków tyłowych oraz przewidywaną intensywność ruchu, a także posiadane siły i środki do ich odbudowy, utrzymania i obsługi ruchu.

Na obszarze tyłów frontu przygotowuje się dofrontowe zasadnicze i pomocnicze drogi samochodowe, które przebiegają od tylnej granicy obszaru tyłów frontu, łącząc rejony TBF, OTBF, FBMZ i ABMZ. Od dróg tych wyznacza się dojazdy do stacji i portów wyładowczych, lotnisk zabezpieczenia materiałowego, składów itd.

Dla zapewnienia manewru wojsk i tyłów wzdłuż frontu przygotowuje się drogi rokadowe na rubieżach rozwinięcia FBMZ, ABMZ oraz przed i za dużymi przeszkodami wodnymi, /średnio co 75-100 km/.

W toku operacji wyznacza się na kierunku działania każdej armii pierwszego rzutu, po jednej zasadniczej i jednej pomocniczej frontowej drodze samochodowej[33].

Dla przygotowania i utrzymania dofrontowych FDS i rokadowych oraz regulowania na nich ruchu kolumn wojsk i tyłów przeznaczona jest brygada drogowo-eksploatacyjna /BDE/ i brygada mostowa /BM/. Siły te na obszarze kraju własnego lub

---

[33] "Zadania, struktura organizacyjna i rozwijanie tyłów frontu". Biuletyn Informacyjny nr 1/124/. Warszawa, Wydawn. MON 1977, s.89.

sojuszniczego mogą być wzmocnione jednostkami zmilitaryzowanymi resortu komunikacji. Drogi wewnętrzne - w rejonach baz /brygad/ zaopatrzenia utrzymywane są siłami i środkami tych związków tyłowych.

Do masowych przewozów środków materiałowych z obszaru kraju na zaopatrzenie wojsk frontu, mimo dużej wrażliwości na oddziaływanie ogniowe nieprzyjaciela, wykorzystywane będą linie kolejowe. Na potrzeby przewozów kolejowych wyznacza się 1-2 dofrontowe linie kolejowe, z których w toku operacji zaczepnej odbudowuje się w pierwszej kolejności tylko jedną przebiegającą na kierunku głównego zgrupowania wojsk frontu[34].

W celu rozśrodkowania przewozów kolejowych wykorzystuje się również wszystkie inne nie zniszczone linie kolejowe, umożliwiające zwiększenie zdolności dowozu i ewakuacji. Do "powiązania" zasadniczych linii kolejowych dofrontowych i wykonywania manewru środkami materiałowymi wyznacza się i utrzymuje linie rokadowe.

Do eksploatacji, budowy i odbudowy oraz osłony technicznej linii i obiektów kolejowych front posiada dwie brygady wojsk kolejowych /BWK/.

Przed rozpoczęciem operacji zaczepnej w celu rozśrodkowania prac związanych z przeformowywaniem transportów kolejowych na sieci dróg kolejowych w pobliżu tylnej granicy obszaru tyłów frontu wyznacza się 2-3 zasadnicze stacje rozdzielcze oraz 1-2 zapasowe stacje rozdzielcze[35].

---

[34] Tamże, s.89

[35] Tyły szczebla operacyjnego wojsk operacyjnych. Podręcznik Warszawa, Wydawn. ASG WP 1970, s.46.

Stacje rozdzielcze przeznaczone są do przyjmowania przybywających z kraju transportów kolejowych, formowania pociągów i kierowania według przeznaczenia do adresatów, tj.składów TBF, OTBF lub FBMZ oraz, do formowania i odprawiania transportów ewakuacyjnych na obszar kraju.

Do przyjmowania transportów ze środkami materiałowymi i sprzętem wyznacza się stacje wyładowcze na odcinkach kolejowych przebiegających przez rejony baz/brygad/lub w pobliżu ich rozmieszczenia. Stacje wyładowcze organizuje się również na kierunkach działania określonych zgrupowań operacyjnych w tymczasowych rejonach przeładunkowych i w końcowej części czynnych linii kolejowych. Liczba stacji wyładowczych na obszarze tyłów frontu uzależniona jest od liczby wykorzystywanych czynnych linii kolejowych.

Ważny element wsystemie komunikacyjnym frontu stanowi tymczasowy rejon przeładunkowy /TRP/, organizowany w rejonie szerokich przeszkód wodnych. Powinien on zapewnić przeładunek środków materiałowych z transportu kolejowego na samochodowy, wodno-śródlądowy lub ponownie na transport kolejowy i samochodowy na przeciwległym brzegu. Pracą TRP kieruje komenda TRP, a w pracach przeładunkowych uczestniczą bataliony przeładunkowe, transportowe, pododdziały rurociągów przeprawowych, oddziały pontonowe oraz jednostki zmilitaryzowane resortów gospodarki narodowej. Liczba organizowanych TRP zależy od rozwoju sytuacji operacyjno-tyłowej oraz ilości dużych rzek przecinających rokadowo obszar tyłów frontu.

Do dowozu zaopatrzenia z obszaru kraju może być również wykorzystywany transport morski. W tym celu do przyjmowania środków materiałowych dostarczanych drogą morską wyznacza się

port wyładowczy, w rejonie którego będzie rozwinięty oddział tylnej bazy frontu - morski. Organizatorem dowozu transportem morskim jest szefostwo komunikacji wojskowej Głównego Kwatermistrzostwa WP, wykorzystujące do tego celu siły i środki resortu żeglugi.

Do przyjmowania środków materiałowych drogą powietrzną w obszarze tyłów frontu zastępca dowódcy frontu - kwatermistrz w porozumieniu z dowódcą wojsk lotniczych frontu wyznacza lotniska zabezpieczenia materiałowego /LZM/. Przygotowuje się je w pobliżu rejonu rozmieszczenia TBF i jej oddziałów oraz polowych technicznych baz rakietowych. Ilość lotnisk zabezpieczenia materiałowego uzależniona jest od rozwoju sytuacji operacyjno-tyłowej oraz możliwości lotnictwa frontowego. Dowóz środków materiałowych do LZM oraz przygotowanie ich do transportu drogą powietrzną stosownie do ustaleń zastępcy dowódcy frontu-kwatermistrza zapewniają kierownicy polowych składów.

Szczegółowo infrastrukturę komunikacyjną i jej wpływ na organizację zabezpieczenia materiałowego wojsk frontu przedstawiono w treści podrozdziału 3.6.3."Zabezpieczenie komunikacyjne".

1.4.2. Organizacja zabezpieczenia materiałowego frontu

Organizacja zabezpieczenia materiałowego wojsk frontu w operacji zaczepnej jest przedsięwzięciem niezwykle trudnym. Skala trudności zaopatrzeniowych uwarunkowana jest dużą ilością środków materiałowych, jakie są potrzebne do zabezpieczenia operacji oraz możliwościami oddziaływania nieprzyjaciela

na system zaopatrywania.

1/ Zużycie środków materiałowych

Potrzeby środków materiałowych wojsk frontu zależą głównie od ich zużycia w czasie przygotowania operacji, a zwłaszcza w toku jej prowadzenia. Podczas przygotowania operacji w początkowym okresie wojny w dużej ilości będą zużywane tylko paliwa przez przegrupowujące się wojska z obszaru kraju do rejonu wyjściowego, natomiast w mniejszej ilości inne środki materiałowe. W wypadku, gdy przegrupowanie wojsk będzie odbywać się już po wybuchu wojny może mieć miejsce również duże zużycie amunicji, zwłaszcza przeciwlotniczej.

Ciągły rozwój środków walki oraz form i sposobów prowadzenia działań bojowych, a także coraz większa ilość i różnorodność sprzętu technicznego powodują stały wzrost potrzeb materiałowych wojsk i to zarówno w sensie ilościowym jak i sortymentowym.

Wśród obecnie zużywanych środków materiałowych występuje ponad 5 tysięcy ich rodzajów, w tym 120 rodzajów i sortymentów amunicji oraz gatunków paliw i smarów[36].

Zmienia się także struktura zużycia środków materiałowych. Jeżeli w I wojnie światowej w armii rosyjskiej ponad 60% ogółu potrzeb środków materiałowych stanowiła żywność i furaż, to obecnie potrzeby te są determinowane przez amunicję - około 40%, materiały pędne i smary około 50% i 10% pozostałe rodzaje zaopatrzenia.

---

[36] Gen.bryg.prof.dr hab.Czesław Dęga - "Współczesna walka i operacja". Zeszyty naukowe 3/81. Warszawa, Wydawn. ASG WP 1981.

Potrzeby materiałowe frontu w operacji zaczepnej są kształtowane przez następujące czynniki: ewentualne braki w stanie wyjściowym zapasów ruchomych środków materiałowych, przewidywane zużycie i ich straty oraz nakazany stan zapasów na koniec operacji.

Stan zapasów w wojskach i składach frontowych w chwili otrzymania zadania bojowego zależy głównie od warunków, w jakich front przechodzi do operacji.

Największe braki w zapasach normatywnych środków materiałowych wystąpią z powodu ich zużycia w przypadku przejścia frontu do operacji zaczepnej bezpośrednio z działań obronnych części jego sił lub też po zakończeniu poprzedniej operacji oraz z powodu nieobecności TBF, jej składów i zapasów po zajęciu przez front rejonu wyjściowego do operacji.

Określenie wysokości zapasów, jakie front powinien posiadać na początku operacji, należy do kompetencji wyższego szczebla dowodzenia i jest uzależnione od: zadania frontu, możliwości dostaw z obszaru kraju i możliwości tyłów w zakresie zaopatrywania oraz czasu na zgromadzenie zapasów środków materiałowych, a także stopnia zakłócenia dowozu przez nieprzyjaciela.

Z zasady dąży się do zgromadzenia pełnych normatywnych zapasów wszystkich rodzajów zaopatrzenia oraz dodatkowej amunicji artyleryjskiej, moździerzowej i rakietowej przeznaczonej na kompleksowe porażenie ogniowe nieprzyjaciela. W oddziałach i związkach oraz na lotniskach bazowania mogą być również gromadzone zapasy doraźne mps.

Na wielkość i strukturę zużycia oraz strat środków materiałowych w toku operacji zaczepnej istotny wpływ będzie wywierać

użycie broni jądrowej, która spowoduje zmianę proporcji zużycia amunicji i paliw. Ogólna masa zużywanej amunicji może być o około 10% mniejsza niż w warunkach nie stosowania BMR, wzrośnie natomiast zużycie mps o około 10-15%[37]. Ponadto na wielkość i strukturę zużycia środków materiałowych będą mieć wpływ takie czynniki jak: skład i wyposażenie techniczne wojsk frontu; warunki terenowe i atmosferyczne oraz natężenie działań prowadzonych w ramach operacji zaczepnej.

Orientacyjne zużycie podstawowych środków materiałowych przyjęte do dalszych rozważań przedstawia tabela 6.

Zużycie podstawowych środków materiałowych w operacji zaczepnej frontu na początku lat 70-tych orientacyjnie wynosiło[38]:

- amunicja wszystkich rodzajów wojsk - 58.000 ton
- mps -110.000 ton
- żywność - 10.000 ton
- pozostałe środki materiałowe - 18.000 ton

Ogólne potrzeby wynosiły około 196.000 ton, z czego 30% to amunicja, 56% mps, 5% żywność i 9% pozostałe środki materiałowe[39].

---

[37] Podręcznik "Tyły armii ogólnowojskowej". Warszawa, Wydawn. ASG WP 1981, s.143.

[38] Tyły szczebla operacyjnego wojsk operacyjnych. Podręcznik. Warszawa, Wydawn. ASG WP 1970, s.213.

[39] Tamże, s.214

Tabela 6. Orientacyjne zużycie podstawowych środków materiałowych w operacji zaczepnej frontu /w jk /[40]

Lp	Rodzaje środków materiałowych	Zużycie dzienne		Zużycie w operacji
		bez użycia bmr	z użyciem bmr	
1	2	3	4	5
1	amunicja:- strzelecka	0,15 jo	0,15 jo	2,1 jo
	- art.i moździerzowa	0,25-0,3jo	0,2 jo	3,3 jo
	- rakietowa	0,25-0,3jo	0,2 jo	3,3 jo
	- PPK	0,2 -0,25jo	0,15 jo	2,6 jo
	- plot	0,35-0,4jo	0,3 jo	4,7 jo
	- czołgowa	0,25-0,3jo	0,2 jo	3,3 jo
2	MPS - benzyna samochodowa	0,24 - 0,28 jn		3,36 - 3,92 jn
	- olej napędowy	0,35 - 0,45 jn		4,9 - 6,3 jn
	- benzyna lotnicza	1 jn		14 jn
3	Żywność	1 rdz	1 rdz	14 rdz

Przyjęto operację 14-dniową z tego 5 dni działania bez użycia BMR.

Wielkość zużycia środków materiałowych, a szczególnie amunicji w tym amunicji artyleryjskiej w poszczególnych etapach i dniach operacji będzie zróżnicowana. W pierwszych dniach operacji, prawdopodobnie wystąpi duże zużycie amunicji i mniejsze zużycie mps, zaś w końcowej fazie operacji może wystąpić zjawisko odwrotne.

[40] Tyły szczebla operacyjnego wojsk operacyjnych. Podręcznik. Warszawa, Wydawn. ASG WP 1970 s.213.

Wystąpią różnice w zużyciu środków materiałowych podczas wykonywania zadania bliższego i dalszego. Zużycie środków materiałowych w zadaniu bliższym frontu może wynosić około 60% limitu zużycia amunicji i 40% mps, a podczas zadania dalszego - resztę z odwrotnym stosunkiem procentowym zużycia amunicji i mps. Zwiększone zużycie amunicji może ponadto wystąpić w związku z kompleksowym porażeniem nieprzyjaciela w czasie wejścia sił głównych frontu do bitwy, w trakcie przełamywania kolejnych rubieży obrony, odpierania przeciwuderzenia nieprzyjaciela i wprowadzania drugiego rzutu do bitwy.

Proporcje te mogą jednak ulegać zmianom w zależności od czasu w jakim będą wykonywane poszczególne zadania frontu oraz od momentu użycia broni jądrowej. Średniodobowe zużycie środków materiałowych we froncie /w tonach/ przedstawia tabela 7.

Tabela 7. Średniodobowe zużycie podstawowych środków materiałowych w operacji zaczepnej frontu w latach 70/w tonach/[41]

Okres działań		Rodzaj środków materiałowych				Razem we froncie	
		amunicja	MPS	żywność	inne środki materiałowe	dziennie	za zadanie
1		2	3	4	5	6	7
nie bliższe tu ni/	zadanie bliższe armii/5 dni/	5.600	6.800	700	1.500	14.600	113.800
	zadanie dalsze armii/3 dni/	4.000	7.600	700	13.000	13.000	
nie dalsze frontu dni/		3.000	8.900	700	1.100	13.700	82.200
m za operację 14 dni		58.000	110.000	10.000	18.000	196.000	
unek procentowy		30%	56%	5%	9%	100%	

[41] Tyły szczebla operacyjnego wojsk operacyjnych. Podręcznik Warszawa, Wydawn. ASG WP 1970, s.215.

Potrzeby materiałowe frontu w operacji zaczepnej mogą odbiegać od podanych wyżej wielkości odpowiednio do przyjętego składu frontu i czasu trwania operacji zaczepnej.

Wielkość i struktura zużycia środków materiałowych wywierają istotny wpływ na organizację zabezpieczenia materiałowego.

2/ Źródła zaopatrzenia

Zaspokojenie potrzeb materiałowych wojsk frontu odbywa się ze źródeł systemowych /własnych/ i poza systemowych. Dla zapewnienia ciągłości zaopatrywania wojsk w toku operacji na poszczególnych szczeblach organizacyjnych gromadzi się i utrzymuje zapasy ruchome środków materiałowych, które są głównym źródłem systemowym. Wielkość tych zapasów i ich urzutowanie uzależnione jest od rodzaju przewidywanych działań, stanu i składu wojsk oraz możliwości środków transportowych. Określa je dyrektywa MON. Urzutowanie zapasów ruchomych we froncie przedstawia tabela 8.

Zapasy ruchome, przy założeniu określonych dobowych potrzeb materiałowych wojsk, wystarczą na prowadzenie samodzielnych działań bojowych w czasie /średnio/:

- zapasy ZT - 4-5 dni
- zapasy ABMZ - 2 dni
- zapasy PBMZ - 3 dni

razem: 9-10 dni

- zapasy TBF - 6-10 dni

Ogółem zapasy frontu mogą wystarczyć na 15-20 dni.

Tabela 8. Urzutowanie zapasów środków materiałowych[42]

Rodzaje środków materiałowych		jk	Miejsce urzutowania						Razem	
			ZT		składy armijne		składy frontowe			
amunicja	strzelecka	jo	1,0		0,2		0,7		1,9	
	strzelecka pokładowa	"	1,5		0,2		0,7		2,4	
	artyleryjska i moździerzowa	"	1,5		0,5		1,0		3,0	
	rakietowa	"	1,5		0,5		1,0		3,0	
	PPK	"	2,0		0,5		1,0		3,5	
	czołgowa	"	2,0		0,4		1,5		3,9	
	przeciwlotnicza	"	2,0		0,5		1,0		3,5	
mps	benzyna samochodowa	jn	1,5	2,0[x]	0,4	0,6[x]	1,45	2,4[x]	3,35	5,0[x]
	olej napędowy do czołgów i BWP	"	2,0	2,5[x]	0,7	1,0[x]	2,7	4,5[x]	5,4	8,0[x]
	paliwo lotnicze	"	4,5	4,5	2,5	2,5	9,5	8[x]	16,5	15,0[x]
żywność		rdz	9		4		7		20	
umundurowanie		kpl	5%		5%		2-3%			

Od 1.01.1986r. zgodnie z wytycznymi Głównego Kwatermistrza WP o działalności służb kwatermistrzowskich w Siłach Zbrojnych PRL na rok 1985 nr 02165 z 26.10.1984 oraz pismem Szefostwa Służby Materiałów Pędnych i Smarów nr 0344/I z 2.05.1985 zwiększy się ilość zapasów mps utrzymywanych na poszczególnych szczeblach organizacyjnych, co w treści tabeli 8 oznaczono znakiem "X".

---

[42] Vademecum tyłów operacyjnych. Warszawa, Wydawn. Gł. Kwat. WP 1981.

Oprócz zapasów normatywnych, gromadzonych na środkach transportowych i polowych składach, źródłem zaopatrzenia mogą być "zapasy wydzielone" w rejonie wyjściowym do operacji przez organa dowodzenia tyłami Dowództwa Zjednoczonych Sił Zbrojnych Państw - Uczestników Układu Warszawskiego.

Dodatkowymi źródłami zaopatrzenia mogą być: odzysk sprzętu technicznego w wyniku jego remontu; zbieranie własnego mienia pozostawionego na polu walki; demontaż zniszczonego sprzętu i innych środków wyposażenia dla uzyskania części i materiałów naprawkowych.

Do źródeł zaopatrzenia zaliczyć można również przedsięwzięcia produkcyjno-usługowe, takie jak: wypiek chleba, wyrób mięsa i jego przetworów, pranie i naprawa bielizny, umundurowania, usługi handlowe.

Do pozasystemowych źródeł zaopatrzenia wojsk frontu należą zdobycze wojenne i zasoby miejscowe. Są to źródła, które były i będą zawsze wykorzystywane. Ze źródeł tych wojska frontu najczęściej będą wykorzystywać: materiały budowlane, wodę dla celów konsumpcyjnych i techniczno-produkcyjnych, opał, środki spożywcze, paliwa, materiały leczniczo-opatrunkowe itp. po uprzednim sprawdzeniu ich przydatności.

W toku operacji zaczepnej zapasy środków materiałowych powinny być stale uzupełniane, tak aby po jej zakończeniu ich wielkość zapewniała pełną gotowość wojsk frontu.

3/ Organizacja dowozu w ogniwach frontowych

Dowóz zaopatrzenia jest najważniejszym przedsięwzięciem zabezpieczenia materiałowego. Zasadniczym warunkiem sprawnej

organizacji zabezpieczenia materiałowego wojsk jest nieprzerwany dowóz środków materiałowych przy wykorzystaniu wszystkich dostępnych rodzajów transportu. Organizacja dowozu jest problemem niezwykle trudnym ze względu na wielkość potrzeb przewozowych i duże odległości przewozu oraz skomplikowane warunki komunikacyjne /zniszczenie i skażenie dróg, trudności w kierowaniu ruchem/.

W pierwszych dniach operacji początkowego okresu wojny czynnikiem komplikującym realizację dowozu będzie brak transportu samochodowego szczebla frontu, gdyż po sformowaniu jednostki transportowe i zaopatrzenia nie przybędą jeszcze do rejonu działań wojsk frontu.

Różne też będą warunki realizacji dowozu w działaniach bez użycia i z użyciem broni jądrowej. W pierwszym wypadku ogólne potrzeby przewozowe będą z reguły większe, a odległości mniejsze; ponadto większa będzie możliwość wykorzystania transportu kolejowego. W drugim wypadku natomiast ilość dowożonych środków materiałowych będzie prawdopodobnie mniejsza, jednakże dowóz wykonywany będzie na większe odległości przy dużych zakłóceniach w sieci komunikacyjnej oraz w warunkach ograniczonych możliwości wykorzystania transportu kolejowego. Dobowa średnia wielkość dowozu środków materiałowych do wojsk frontu podczas operacji może wynosić około 10-12 tys.ton z uwzględnieniem założenia, że część środków zaopatrzenia będzie pobierana przez związki taktyczne z frontowych brygad materiałowego zabezpieczenia /FBMZ/ i ich oddziałów.

Ze względu na skalę potrzeb, dowóz zaopatrzenia do wojsk frontu może być realizowany codziennie, doraźnie lub okresowo.

Dowóz codzienny środków materiałowych obejmuje te środki zaopatrzenia, które zużywane są w dużych ilościach, np. mps i amunicja.

Dowóz doraźny dotyczy środków materiałowych zużywanych w niedużych ilościach i można go określić jako "dowóz interwencyjny" realizowany w określonej sytuacji taktyczno-operacyjnej.

Dowóz okresowy dotyczy natomiast środków materiałowych podlegających okresowej wymianie ze względu na porę roku /np. umundurowanie, oleje, smary/.

Częstotliwość dowozu zaopatrzenia uwarunkowana jest przedewszystkim wielkością dobowego ich zużycia. Zakres dowozu zależy od ilości środków materiałowych niezbędnych do uzupełnienia w wojskach zapasów do obowiązujących norm, uzupełnienia bieżącego zużycia i strat w toku operacji oraz wielkości zapasów, jakie należy posiadać na koniec operacji.

W pasie frontu stosuje się następujące sposoby dowozu[43]

1. ogniwowy- transportem wyższego szczebla do niższego lub niższego z wyższego,
2. mieszany- dowozi się do wojsk I rzutu, a wojska II rzutu pobierają zaopatrzenie własnym transportem,
3. tranzytowy -/z pomijaniem ogniw/ - dowozi się o 1-2 ogniwa bliżej wojsk lub bezpośrednio na SO artylerii,
4. wahadłowy - transport określonego szczebla pracuje jednocześnie w dwóch ogniwach dowozu /własnym i szczebla wyższego/.

---

[43] Płk doc.dr hab.W.Jakubisiak, płk dypl.rez.E.Kaszlej, ppłk lek.B.Gembicki. Amunicyjne i medyczne zabezpieczenie armii w operacji zaczepnej z uwzględnieniem zabezpieczenia tyłowego operacyjnej grupy manewrowej.Materiały do studiowania. Warszawa, Wydawn.ASG WP 1982.

Priorytet w dowozie mają wojska, od których działania zależy powodzenie realizacji zadań i wojska, które wymagają niezwłocznego uzupełnienia zapasów.

W planowaniu i organizowaniu dowozu uwzględnia się transport samochodowy, kolejowy, wodny, rurociągowy i lotniczy. Wykorzystanie transportu ma charakter kompleksowy, tak pod względem technicznym, taktycznym jak i organizacyjnym. Udział poszczególnych rodzajów transportu w dowozie środków materiałowych jest nierównomierny i zależy od jego stanu dróg i sytuacji operacyjno tyłowej.

W grze wojennej tyłów operacyjnych pt."RUBIN-78", dowóz środków materiałowych różnymi rodzajami transportu przedstawiał się jak w tabeli 9[44].

Tabela 9. Udział transportu w dowozie środków materiałowych podczas operacji zaczepnej frontu w ogniwie TBF - OTBF- FBMZ

p	Rodzaj transportu	Ilość dowożonych środków materiałowych w tysiącach ton i w %							
		w okresie przygotowania operacji	%	w zadaniu bliższym	%	w zadaniu dalszym	%	Razem	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	kolejowy	19,025	12	67,065	40	78,847	48	164,837	41,5
2	samochodowy	21,88	11	107,730	56	65,640	33	195,250	49,2
3	morski	-	-	27,290	73	9,065	27	36,355	9,2
4	lotniczy	-	-	0,34	100	-	-	0,34	0,09
	Ogółem	40,905	12	202,425	50	153,552	38	396.882	100

[44] Płk mgr inż.Władysław Zaleski"Wybrane problemy komunikacyjnego zabezpieczenia operacji na podstawie gry wojennej tyłów pk"RUBIN-78" - Przegląd Kwatermistrzowski 2/4/,Warszawa 1978, s.47.

W ogniewie: obszar kraju - TBF około 70% środków materiałowych jest przewożonych transportem kolejowym. Natomiast udział tego transportu w ogniwie TBF - OTBF - FBMZ określa się do 40%. Głównie jest on wykorzystywany do dowozu amunicji i paliw płynnych do wojsk w rejonie wyjściowym i w pierwszych dniach operacji - do czasu włączenia się ABMZ i FBMZ do polowego systemu zaopatrywania oraz w dalszym toku operacji do przewozów w ogniwach frontowych, tj. TBF - OTBF - FBMZ. Mimo, że jest to transport bardzo wydajny i ekonomiczny /masowość przewozów, średnio 600-700 ton środków materiałowych jednym transportem, duże tempo przewozów - dobowy przebieg około 600 km/, to jego udział w dowozie w wyniku oddziaływania nieprzyjaciela na obiekty komunikacji kolejowej maleje, a jego wykorzystanie zależy głównie od tempa odbudowy linii kolejowych, co z kolei związane jest z wielkością zniszczeń na liniach kolejowych oraz sił i środków użytych do odbudowy[45].

W tych warunkach coraz większego znaczenia nabiera dowóz środków materiałowych transportem samochodowym, szczególnie z chwilą przesunięcia brygad materiałowego zabezpieczenia na tereny uprzednio zajmowane przez nieprzyjaciela. Obecny stan transportu samochodowego tyłów w skali frontu pozwala podjąć około 70% normatywnych zapasów środków materiałowych, wystarczających na około 10 dni operacji. Dobowy przebieg transportu samochodowego we froncie wynosi 300-350 km i więcej. Główny ciężar dowozu transportem samochodowym spoczywa na dwóch brygadach transportowych frontu /BTr/ o jednorazowej zdolnoś-

---

[45] Płk doc.dr Wiesław Wójtowicz. Zwiększenie żywotności systemu zabezpieczenia tyłowego wojsk oraz odporności tyłów na uderzenie nieprzyjaciela. Rozprawa habilitacyjna. Warszawa Wydawn.ASG WP 1981, s.129.

ci załadowczej po około 11.400 ton każda[46].

Transport rurociągowy ma nikłe zastosowanie /jego udział w ćwiczeniu "WIOSNA-80" wynosił 2%/ i wykorzystywany jest do dostarczania paliw płynnych w ogniwie WBOK - TBF.

Rola transportu lotniczego sprowadza się do interwencyjnego dostarczania niezbędnych środków materiałowych do wojsk odizolowanych lub miejsc powstania nagłych potrzeb materiałowych, które nie mogą być zaspokojone w danym terminie innym transportem.

Na nadmorskim kierunku operacyjnym część środków materiałowych będzie dostarczona transportem morskim dla zgrupowania wojsk frontu, prowadzącego operację na tym kierunku. Dobowe dostawy środków materiałowych mogą wynosić około 6000 ton w tym około 2000 ton paliw.

1.4.3. Organa odpowiedzialne za zabezpieczenie materiałowe

Za wszechstronne, terminowe zabezpieczenie materiałowe wojsk pełną odpowiedzialność ponosi dowódca frontu, który dowodzi wojskami i tyłami poprzez sztab frontu, zastępcę dowódcy frontu - kwatermistrza oraz dowódców /szefów/ rodzajów wojsk.

Zabezpieczenie materiałowe wojsk frontu organizują szefostwa służb tyłowych, technicznych i rodzajów wojsk współpracując ze sztabem kwatermistrzostwa, który jest pomocniczym organem dowodzenia tyłami przez kwatermistrza frontu. Ogólne kie-

---

[46] Organizacja zabezpieczenia tyłowego wojsk w operacji zaczepnej armii /frontu/. Biuletyn Informacyjny nr 2/145/. Warszawa, Wydawn.MON 1984, s.57.

rownictwo nad organizacją zabezpieczenia materiałowego sprawuje zastępca dowódcy frontu - kwatermistrz, który w tym celu powinien:

- utrzymywać stałą łączność ze sztabem frontu, TSD armii, szefostwami /dowództwami/ związków tyłowych frontu;
- znać skład wojsk, ich zadania i potrzeby materiałowe oraz orientować się w bieżącej sytuacji operacyjno-tyłowej frontu;
- znać stan zaopatrzenia wojsk w środki materiałowe oraz stan zapasów w składach frontu i terminy dostaw z obszaru kraju;
- organizować źródła zaopatrzenia, transport i dowóz;
- egzekwować limity zużycia środków materiałowych;
- składać dowódcy meldunki i propozycje w zakresie zabezpieczenia materiałowego.

Sztab kwatermistrzostwa frontu powinien zawsze znać aktualną sytuację operacyjno-tyłową oraz zapewnić kwatermistrzowi i szefom służb dane niezbędne do podejmowania decyzji w zakresie kierowania zabezpieczeniem materiałowym wojsk frontu. Do zadań sztabu kwatermistrzostwa frontu w zakresie zabezpieczenia materiałowego należy:

- zbieranie i analizowanie informacji o sytuacji operacyjno-tyłowej;
- opracowywanie i przygotowywanie danych do decyzji kwatermistrza;
- ustalanie przydziałów na zaopatrzenie oraz kolejności i sposobu zaopatrywania związków operacyjnych i taktycznych;
- opracowywanie planu zabezpieczenia materiałowego frontu;
- określenie sposobu dowozu środków materiałowych oraz opracowywanie ogólnego planu dowozu;

- zbieranie i opracowywanie elementów organizacji zabezpieczenia materiałowego do wydania dyrektywy, rozkazu i zarządzeń kwatermistrzowskich oraz sporządzania sprawozdań o stanie tyłów frontu,

- inspirowanie i koordynowanie przedsięwzięć w zakresie organizacji zabezpieczenia materiałowego oraz sprawowanie nadzoru nad jego przebiegiem.

Pracą sztabu kwatermistrzostwa frontu kieruje szef sztabu, który jest pierwszym zastępcą kwatermistrza i ma prawo wydawania w jego imieniu zarządzeń.

Szefowie rodzajów wojsk i służb frontu, kierują podległymi im służbami i ponoszą pełną odpowiedzialność za materiałowe zabezpieczenie wojsk w zakresie środków materiałowych, których są dysponentami. Uczestniczą oni w opracowywaniu decyzji, planu zabezpieczenia tyłowego i dyrektywy kwatermistrzowskiej. Do zadań szefostw rodzajów wojsk i służb należy:

- zbieranie, analizowanie i opracowywanie informacji o stanie zapasów i potrzebach materiałowych wojsk;

- opracowywanie wniosków i propozycji w zakresie limitów zużycia środków materiałowych, ich przydziałów oraz wysokości gromadzenia i rozmieszczenia;

- organizowanie źródeł zaopatrzenia;

- opracowywanie danych do planu zabezpieczenia tyłowego, dyrektyw i zarządzeń kwatermistrzowskich;

- opracowywanie planów zabezpieczenia materiałowego wojsk w zakresie swojej służby;

- składanie zapotrzebowań na transport do sztabu kwatermistrzostwa frontu;

- sporządzanie rozdzielników i innych dyspozycji dla składów

na wydawanie środków materiałowych;

- wydawanie fachowych wytycznych i zarządzeń służbom niższych szczebli oraz podległym jednostkom tyłowym;

- bieżące kierowanie procesem zabezpieczenia materiałowego po linii swego rodzaju wojsk /służby/.

Ważnym czynnikiem, który powinien być uwzględniony przy organizacji zabezpieczenia materiałowego jest współdziałanie, żadna bowiem służba nie jest w stanie samodzielnie rozwiązywać swoich problemów i wykonywać zadań.

Organizatorem współdziałania tyłów i wojsk jest sztab ogólnowojskowy frontu, a tyłów - zastępca dowódcy frontu - kwatermistrz oraz sztab kwatermistrzostwa.

Współdziałanie polega na uzgodnieniu i zgraniu pracy wszystkich służb zaopatrywania i obsługi wojsk oraz wszystkich jednostek tyłowych w czasie, miejscu i według celów działania.

1.5. Miejsce, rola i zadania tylnej bazy frontu w systemie zabezpieczenia materiałowego operacji zaczepnej frontu

Tylna baza frontu jest związkiem tyłowym, posiadającym podstawowe znaczenie dla zabezpieczenia materiałowego wojsk frontu. Przeznaczona jest do przyjmowania środków materiałowych dowożonych wszystkimi rodzajami transportu z obszaru kraju, utrzymywania ustalonych zapasów w polowych składach rozwijanych na gruncie, wydawania dla wojsk środków materiałowych, a także prowadzenia szerokiej działalności produkcyjno-usługowej na rzecz wojsk.

Utrzymywane w polowych składach środki materiałowe przeznaczone są przede wszystkim na odtwarzanie zapasów frontowych

brygad materiałowego zabezpieczenia, a w wyjątkowych wypadkach również armijnych brygad materiałowego zabezpieczenia. Składy środków materiałowych TBF będą ponadto źródłem zaopatrzenia dla oddziałów, związków taktycznych i tyłowych frontu.

Tylna baza frontu w systemie zabezpieczenia materiałowego operacji zaczepnej frontu tworzy "bramę materiałową", przez którą przesuwa się środki materiałowe z obszaru kraju do obszaru frontu.

Tylna baza frontu posiada siły i środki, które zapewniają jej samodzielność w wykonywaniu następujących zadań:

- przyjmowanie, przechowywanie i wydawanie środków materiałowych;
- przeładunek dowiezionych dla niej środków materiałowych na stacjach i portach wyładowczych w rejonach przeładunkowych w poszczególnych polowych składach;
- wydzielenie jednego lub dwóch oddziałów tylnej bazy frontu /w tym jeden do morskiego rejonu przeładunkowego/;
- urządzenie /we współdziałaniu z jednostkami komunikacji wojskowej /w razie potrzeby tymczasowego rejonu przeładunkowego /TRP/ na barierowej przeszkodzie wodnej i zapewnienie w nim odpowiednich warunków do pracy;
- wykonywanie czynności produkcyjno-usługowych.

Struktura organizacyjna TBF obejmuje[47]:

- szefostwo TBF;
- pułk zabezpieczenia;
- dwa bataliony przeładunkowe;
- batalion transportowy;
- 25 polowych składów;

---

[47] Zob. załącznik 8.

- jednostki produkcyjne /7 polowych rzeźni, 3 polowe piekarnie/;
- jednostki usługowe /3 polowe pralnie, 8 polowych łaźni, 4 warsztaty remontu sprzętu służb kwatermistrzowskich, 2 ruchome grupy weterynaryjne/.

Tylna baza frontu według etatu ćwiczebnego składa się z:

- 8.321 ludzi;
- 2.194 samochodów;
- 627 przyczep;
- 268 urządzeń przeładunkowych;
- 66 maszyn inżynieryjnych do prac ziemnych.

Tylna baza frontu posiadanymi siłami i środkami może zgromadzić i przechowywać zapasy środków materiałowych w ilości 60.000-80.000 ton zabezpieczające potrzeby wojsk frontu na 4-5 dni[43].

Tylna baza frontu w rejonie wyjściowym do operacji rozwija się w odległości do 300 km od rubieży styczności wojsk z nieprzyjacielem w tylnej części obszaru frontu. W toku operacji w zasadzie nie przegrupowuje się, lecz wydziela oddziały TBF. Tylna baza frontu na pełne rozwinięcie potrzebuje rejonu wielkości około 1000 km^2 i 2-3 doby czasu.

---

[48] Po zwiększeniu zapasów mps w TBF od 1.01.1986r. o ponad 100% masa zapasów środków materiałowych zwiększy się do ponad 100 tys.ton, co zabezpieczy potrzeby wojsk frontu na 6-10 dni. Podstawa: Pismo Szefostwa Służby Materiałów Pędnych i Smarów nr 0344/I z 2.05.1985r. oraz Wytyczne Głównego Kwatermistrza WP do działalności służb kwatermistrzowskich w Siłach Zbrojnych PRL na rok 1985 nr 02165 z 26.10.1984r.

3. ZABEZPIECZENIE DZIAŁAŃ TYLNEJ BAZY FRONTU

W treści rozdziału dokonana została analiza i ocena możliwości oddziaływania nieprzyjaciela na TBF w rejonie rozmieszczenia oraz jakie w związku z tym przedsięwzięcia organizacyjne powinny być wykonane, aby TBF mogła skutecznie realizować stojące przed nią zadania w zakresie zabezpieczenia materiałowego wojsk frontu.

W sposób szczegółowy przeanalizowano warunki, sposób i możliwości TBF w zakresie organizacji zabezpieczenia bojowego, które wykonywane są w ramach przedsięwzięć wchodzących w skład obrony i ochrony.

Dokonano ponadto oceny możliwości realizacji przedsięwzięć zabezpieczenia materiałowego, medycznego, technicznego i komunikacyjnego TBF w rejonie rozmieszczenia, a które niezbędne są do zapewnienia bazie odpowiednich warunków do pracy.

Bez właściwie zorganizowanego zabezpieczenia działań w rejonie rozmieszczenia TBF nie mogłaby wykonać właściwie, w nakazanym terminie otrzymanego zadania.

3.1. Ocena możliwości oddziaływania nieprzyjaciela na tylną bazę frontu

Według poglądów strategów z państw NATO tyły stanowią opłacalne cele dla uderzeń zarówno bronią masowego rażenia, jak i konwencjonalnymi środkami rażenia, grupami dywersyjno- rozpoznawczymi oraz desantami powietrznymi.

Tylna baza frontu, ze względu na dużą ilość jednostek[1] oraz duży stopień jej rozśrodkowania, nie będzie jako całość stanowić opłacalnego celu uderzeń przez nieprzyjaciela, ale poszczególne jej elementy ugrupowania, takie jak składy amunicji i paliwa będą poszukiwanymi celami.

Tylna baza frontu może być narażona na:

1/ uderzenia środkami napadu powietrznego /lotnictwa i rakiet[2]/;

2/ działania specjalne;

3/ uderzenie desantów taktyczno-operacyjnych.

3.1.1. Uderzenie środkami napadu powietrznego

W wojnie prowadzonej środkami konwencjonalnymi podstawowym środkiem oddziaływania ogniowego nieprzyjaciela na TBF będzie lotnictwo oraz rakiety taktyczno-operacyjne z pociskami konwencjonalnymi.

Ocenia się, że w pierwszej fazie wojny, główny wysiłek lotnictwa nieprzyjaciela /około 80%/ skoncentrowany zostanie na wywalczeniu przewagi i panowania w powietrzu. Po zrealizowaniu tego zadania w kolejnych wylotach lotnictwo może być wykorzystane przede wszystkim do izolacji rejonu działań bojowych, a w ramach tego przeważnie do niszczenia obiektów komunikacyjnych. Zakłada się, na podstawie doświadczeń z przeprowadzonych ćwiczeń, że nieprzyjaciel na niszczenie elementów ugrupowania tyłów i infrastruktury komunikacyjnej może wydzie-

---

[1] Zob. załącznik 8.

[2] Zob. załącznik 9.

lić około 20% swojego potencjału lotniczego, tj.160-190 samolotolotów na dobę, w składzie 8-10 grup lotnictwa, każda po 20 samolotów, z tego na TBF może użyć około 5-10%[3].

Czynnikami, którymi nieprzyjaciel będzie się kierował wybierając cele uderzeń lotnictwa mogą być: ważność obiektu, stopień rozpoznania, obrona przeciwlotnicza i przeciwrakietowa obiektu.

W warunkach prowadzenia działań bojowych z wykorzystaniem konwencjonalnych środków rażenia nieprzyjaciel będzie stosował bomby lotnicze, rakiety kierowane i balistyczne /niekierowane/ oraz 20-60 mm działka pokładowe. Szczególnie groźne są bomby kierowane laserowo, telewizyjnie i na podczerwień, zapełnione nowymi rodzajami napalmu oraz bomby kulkowe, których pole rażenia wynosi 1200-1500 m ze średnią gęstością rażenia 225 kulek/m^2 oraz bomby paliwowo-powietrzne, rażące powierzchnię o średnicy ~ 200 m przy ciśnieniu na czole fali uderzeniowej rzędu kilkudziesięciu atmosfer.

Nieprzyjaciel będzie ponadto stosował zestawy rakietowe do których zalicza się między innymi "ASSAULT-BREAKER"[4]. Przeznaczony jest on do prowadzenia rozpoznania na głębokość do 200 km i wykonywania uderzeń na oddziały, pododdziały i zgrupowania wojsk z dokładnością do 50 m. Wykorzystywane są rakiety T-16 konstruowane w oparciu o pociski rakietowe typu "PATRIOT" oraz rakiety T-22 konstruowane w oparciu o rakiety "LANCE" z głowicami wyposażonymi w 20 pocisków samosterujących się na obiekty /czołgi, transportery opancerzone, samochody/.

---

[3] Zob.załącznik 10.

[4] Zob.załącznik 11.

Planowana szybkostrzelność całego zestawu rakiet umożliwia obezwładnienie około 300 czołgów, wozów bojowych lub samochodów w ciągu godziny. Uderzenia pociskami rakietowymi wykonuje się na cele grupowe rozmieszczone na powierzchni 2,3x2,3 km tj.5,29 km^2. Kołowe pole rażenia jednej rakiety wynosi 240-360 m. Minimalna prędkość ruchu wykrywanych celów 9 km/h.

Przejście do działań bojowych z wykorzystaniem broni masowego rażenia rozpocznie się prawdopodobnie od pierwszego zmasowanego uderzenia jądrowego.

W związku z tym nasuwa się pytanie, czy tyły operacyjne, a w tym TBF będą obiektem uderzeń?

Na podstawie ćwiczeń można przypuszczać, że nieprzyjaciel będzie dążył do zdezorganizowania systemu zabezpieczenia tyłowego wojsk wszystkich szczebli. W ćwiczeniu "LATO-78" na tyły frontu wykonano 20 uderzeń jądrowych z tego na TBF - 2 uderzenia. W ćwiczeniu z szefostwem TBF "CZERWIEC-80" - wykonano 2 uderzenia, natomiast w ćwiczeniu z szefostwem TBF "MARZEC-82" 3 uderzenia jądrowe. Skuteczność rażenia, a za tym i ponoszone straty będą uwarunkowane stopniem zorganizowania obrony przed bronią masowego rażenia i rozpoznania rejonu rozwinięcia TBF przez nieprzyjaciela. Jeżeli działania bojowe rozpoczynają się od pierwszego zmasowanego uderzenia jądrowego to obiekty uderzeń mogą być słabo rozpoznane, a zatem skuteczność ich obezwładnienia znacznie mniejsza.

Przejście w toku operacji zaczepnej frontu od działań konwencjonalnych do działań z użyciem jądrowych środków rażenia stworzy bardziej sprzyjające warunki, w tym głównie czas do lepszego rozpoznania tych celów, a tym samym do skutecznego ich obezwładnienia lub niszczenia.

Dla TBF istotne są środki jej rażenia. Do uderzenia na TBF nieprzyjaciel może użyć rakiet PERSHING /zasięg 750 km/ i lotnictwo[5].

3.1.2. Działania specjalne

Poważnym zagrożeniem dla TBF będą organizowane przez nieprzyjaciela działania specjalne, do których wykorzystane zostaną:

- grupy specjalnego przeznaczenia,
- grupy dywersyjno-rozpoznawcze,
- grupy rozbitych wojsk nieprzyjaciela działające w rozproszeniu.

Grupy specjalnego przeznaczenia w rejon rozwinięcia TBF mogą być przerzucone w okresie bezpośrednio poprzedzającym wybuch wojny lub od pierwszych dni jej trwania. Według poglądów armii państw NATO grupy te mogą prowadzić działania dywersyjne i rozpoznawcze oraz oddziaływać psychologicznie na ludność cywilną i żołnierzy wojsk i tyłów.
Dywersja - to rezultat działań zbrojnych, jawnych lub skrytych oraz działań propagandowych sił dywersyjnych nieprzyjaciela w rejonie rozwinięcia TBF w celu: wywołania paniki, dezorganizacji pracy, strat i szkód w jednostkach i obiektach infrastruktury tyłowej, odwrócenia uwagi od realizowanych zadań i skierowanie jej na cele obronne, osłabienie stanu moralno-politycznego żołnierzy bazy, a wszystko po to aby zerwać ciągłość zabezpieczenia tyłowego wojsk i w ten sposób osłabić ich siłę bojową.

---

[5] Zob. załącznik 9.

Pododdziały nieprzyjacielskich wojsk specjalnego przeznaczenia mogą wykonywać następujące zadania:

- organizować bandy zbrojnego podziemia dla dokonywania napadów na ważne obiekty, przygotowywać zasadzki, prowadzić rozpoznanie i infiltrację wojsk przeciwnika;
- prowadzić rozpoznanie ważnych obiektów, np. stacje kolejowe, mosty drogowe i kolejowe itp.;
- organizować napady, wypady i zasadzki na szczególnie ważne obiekty wówczas, gdy zadań tych nie mogą zrealizować ewentualne bandy zbrojnego podziemia;
- prowadzić /w ramach działań specjalnych/ wojnę psychologiczną, która ma na celu obniżenie stanu moralno-politycznego wojsk i ludności cywilnej metodami kolportowania plotki, pogłoski, fałszywej informacji itp.

Grupa specjalnego przeznaczenia może się składać z 7-10 żołnierzy przeszkolonych w 2-3 specjalnościach i znających 2-3 języki obce w tym język przeciwnika, w rejonie którego prowadzona jest akcja dywersyjna. Na uzbrojenie grupy składa się /oprócz broni osobistej/ moździerz 60 mm, pancerzownica i komplet minerski, a do działań dywersyjnych ponadto miny jądrowe o mocy 0,02 - 0,1 KT. Obszar działania grupy wynosi około 800 km^2. Wychodząc z przyjmowanych zasad i norm przestrzennych do obszaru tyłów frontu może być przerzuconych do 80 grup. Natomiast w rejonie rozwinięcia TBF / 1000 km^2/ może działać 1-2 grupy, co wynika z kalkulacji: 1000 km^2/TBF/:800 km^2 = 1-2 grupy. Znajduje to również swoje odzwierciedlenie w ćwiczeniach i treningach dowódczo-sztabowych prowadzonych z szefostwem TBF.

3.1.3. Działanie desantów taktycznych i taktyczno-operacyjnych

Według ustaleń obowiązujących w armiach państw NATO desanty powietrzne dzieli się na: operacyjne, taktyczne i dywersyjne /głębokie włamania[6]/. Należy się więc liczyć z możliwością użycia wojsk powietrzno-desantowych nieprzyjaciela w pasie działania armii na głębokość 100-120 km w sile do brygady powietrzno-desantowej, a w pasie działania frontu - w sile do dywizji powietrzno desantowej[7]. Wojska powietrzno-desantowe nieprzyjaciela mogą być desantowane po drugim dniu wojny, gdy osiągną gotowość do działania. Wykorzystane zostaną między innymi do niszczenia węzłów drogowych i kolejowych oraz elementów ugrupowania tyłów. Desanty po ewentualnym ich rozbiciu przez nasze wojska przechodzą do działań w rozproszeniu, wykonując zadania przewidziane dla grup dywersyjno-rozpoznawczych.

Tyły wojsk operacyjnych polskich Sił Zbrojnych nie są w stanie obronić się przed siłami desantowymi nieprzyjaciela. Są one bowiem zbyt słabo uzbrojone, a ponadto ciągle pochłonięte pracą na swoich miejscach działania, niejako "w rozproszeniu", co nie sprzyja skupieniu /zebraniu/ odpowiedniej siły do zwalczania desantu lądującego niespodziewanie, a na domiar tego dobrze wyszkolonego i uzbrojonego oraz walczącego "brawurowo".

---

[6] Organizacja obrony i ochrony tyłów operacyjnych. Podręcznik. Warszawa, Wydawn. MON 1980 Szt. Kwat. 90/79, s. 16.

[7] Zob. załącznik 9.

Z powyższych stwierdzeń wynika następujący wniosek: jeżeli nie można zwiększyć siły bojowej oddziałów i związków tyłowych przez ich dozbrojenie, to konieczne jest ich bojowe zabezpieczenie na mocy doraźnych decyzji dowódców, drogą osłony, wzmocnienia lub wsparcia, a także podejmowanie działań drugich rzutów i odwodów dla uchronienia elementów ugrupowania tyłów i obiektów komunikacyjnych przed zniszczeniem lub dla odblokowania i stworzenia tyłom warunków do ciągłego zaopatrywania i obsługi wojsk.

3.2. Pojęcie i zakres zabezpieczenia bojowego tylnej bazy frontu

Realizacja zadań przez TBF wymaga ciągłego, terminowego i wszechstronnego zabezpieczenia bojowego.

Pojęcie "zabezpieczenie bojowe" w instrukcjach, regulaminach i innych dokumentach normatywnych jest w różny sposób przedstawione.

"Zabezpieczenie bojowe działań wojsk to zasada taktyki stanowiąca całokształt uzgodnionych, zorganizowanych zabiegów, czynności i działań bojowych wojsk realizowanych przez dowództwa, sztaby i wojska na szczeblu taktycznym i stwarzających najbardziej dogodne warunki do prowadzenia walki, a także zapewniających uniknięcie uderzeń przeciwnika przez zaskoczenie. Treść zabiegów, czynności i działań bojowych związanych z zabezpieczeniem bojowym będzie różna, zależna przede wszystkim od konkretnej sytuacji operacyjnej, celu i zadań realizowanych przez pododdziały, oddziały i związki taktyczne. Zabez-

pieczenie działań bojowych wojsk jest realizowane przez wszystkie dowództwa i sztaby rodzajów i obejmuje: rozpoznanie, powszechną obronę przeciwlotniczą, obronę przed bronią masowego rażenia, ubezpieczenie, maskowanie, zabezpieczenie hydrometeorologiczne, zabezpieczenie inżynieryjne, przeciwdziałanie radioelektroniczne, zabezpieczenie tyłowe, zabezpieczenie topograficzne. Poszczególne elementy wchodzące w skład zabezpieczenia działań bojowych wojsk tworzą sprawnie działający system zapewniający nie tylko swobodę działania lecz umożliwiający osiągnięcie celu walki i wykonanie zadań przy jak najmniejszych stratach własnych"[8].

Regulamin walki dywizja - pułk zabezpieczenie bojowe ujmuje jako "całokształt przedsięwzięć mających na celu niedopuszczenie do niespodziewanego uderzenia nieprzyjaciela naziemnego i powietrznego oraz zapewnienie dogodnych warunków do pracy"[9]...

Obowiązująca aktualnie instrukcja o organizacji i pracy tylnej bazy frontu i ruchomych baz armii i frontu - sygn. Szt. Kwat.79/75 problematyki zabezpieczenia bojowego bazy nie rozpatruje oddzielnie, a jedynie w powiązaniu z organizacją obrony i ochrony.

Przedstawione powyżej definicje nie w pełni odnoszą się do związku tyłowego jakim jest TBF, ze względu na specyficzne warunki w jakich wykonuje zadania.

Precyzyjnie, komunikatywnie pojęcie "zabezpieczenie bojowe" sformułowane zostało w podręczniku pt."Dowodzenie związkami

---

[8] Leksykon wiedzy wojskowej.Warszawa, Wydawn.MON 1979 s.506.

[9] Regulamin walki dywizja-pułk. Warszawa, Wydawn.MON 1964 Szt.Gen.347/64 s.55.

tyłowymi armii i frontu", a brzmi ono: "Zabezpieczenie bojowe TBF są to zorganizowane, stałe i doraźne przedsięwzięcia o charakterze obronnym i ochronnym realizowane przez bazę i inne jednostki w celu uniknięcia strat oraz zachowania warunków ciągłej pracy i zdolności bojowej. Zabezpieczenie bojowe obejmuje:

- rozpoznanie rejonu rozmieszczenia, rejonu przyległego i dróg;
- obronę przed bronią masowego rażenia;
- obronę przeciwdesantową i przeciwdywersyjną;
- ochronę przeciwpożarową, przed szkodliwymi warunkami atmosferycznymi, przed kradzieżą mienia itp;
- rozbudowę inżynieryjną i maskowanie w rejonie rozmieszczenia oraz zabezpieczenie sił i środków w czasie pracy i marszu[10].

W TBF przedsięwzięcia zabezpieczenia bojowego realizowane są w ramach organizacji obrony i ochrony, dlatego też celowe jest problem tenuwypuklić w definicji, która może brzmieć: Zabezpieczenie bojowe TBF jest to kompleks planowanych i doraźnych przedsięwzięć bazy/obrona i ochrona/ i określonych jednostek do zniszczenia i minimalizacji strat w jednostkach bazy oraz wykorzystywanych obiektach infrastruktury w wyniku zbrojnego lub skrytego uderzenia przeciwnika, a także stworzenia bazie bezpiecznych warunków działania. Obejmuje ono:

a/ obronę i ochronę realizowaną przez TBF oraz b/ zasilanie obejmujące:

---

[10] Płk doc.dr hab.Władysław Jakubisiak. Dowodzenie związkami tyłowymi armii i frontu. Podręcznik. Warszawa, Wydawn. ASG WP 1983, s. 41.

- osłonę z powietrza i lądu;
- wzmocnienia i wsparcie bojowe;
- zabezpieczenie w bojowe środki materiałowe i sprzęt.

Systematykę "zabezpieczenia bojowego" przedstawia tabela 10.

Stopień realizacji wyżej wymienionych przedsięwzięć uwarunkowany jest takimi czynnikami jak:

- charakter wykonywanego zadania przez TBF;
- miejsce bazy w ugrupowaniu wojsk /operacyjnym/ frontu;
- możliwości i sposoby oddziaływania nieprzyjaciela;
- stan posiadanych sił i środków.

Organizatorem zabezpieczenia bojowego tyłów w tym i TBF jest szef sztabu frontu, natomiast organizatorem obrony i ochrony zastępca dowódcy frontu - kwatermistrz i dowódca każdej jednostki tyłowej w tym i szef TBF.

Tabela 10. Systematyka zabezpieczenia bojowego

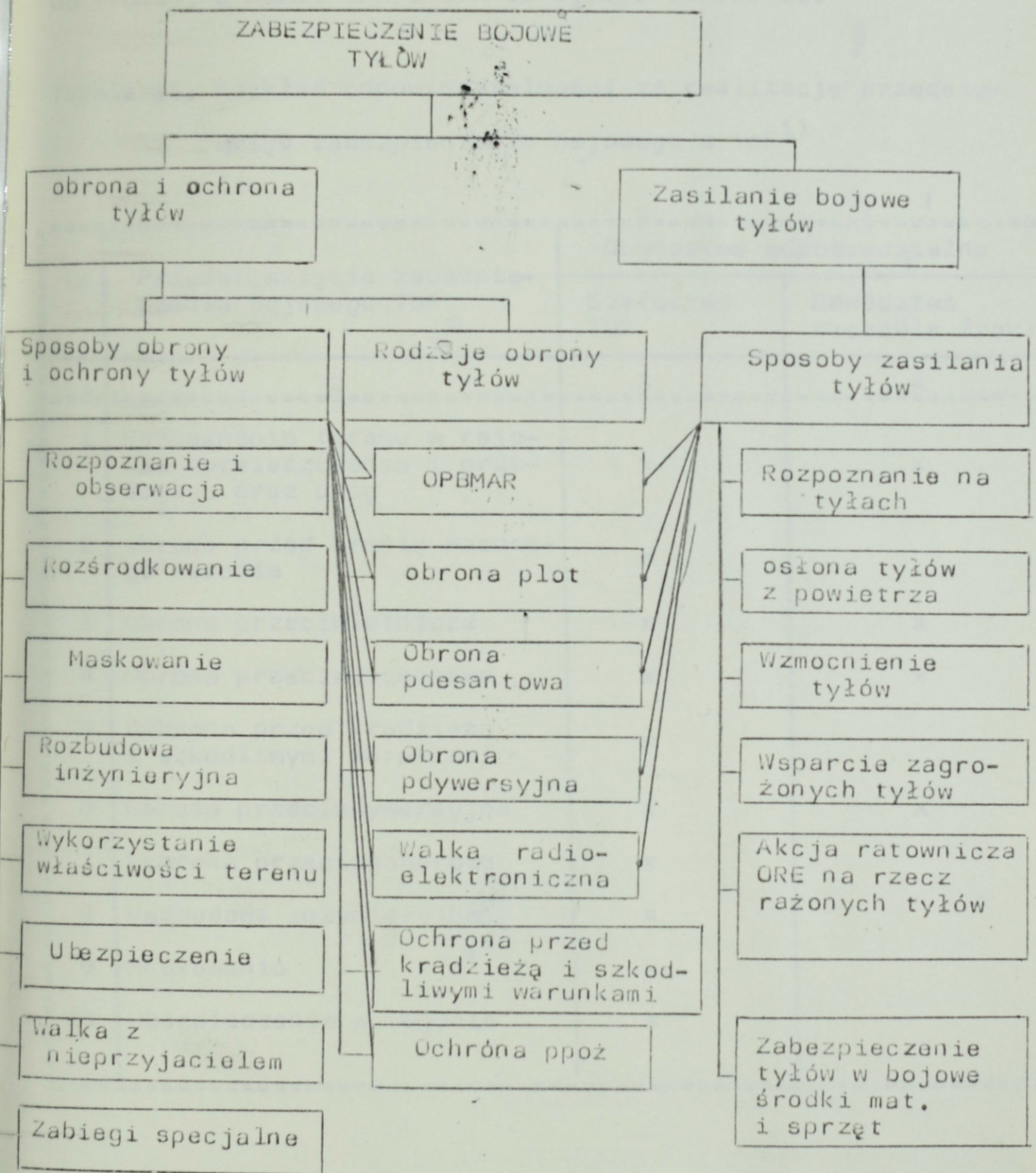

W realizacji przedsięwzięć zabezpieczenia bojowego TBF biorą udział jej siły i środki oraz zapewnione przez dowództwo frontu, a nawet OPK i OTK co ujmuje tabela 11.

Tabela 11. Rozkład odpowiedzialności za realizację przedsięwzięć zabezpieczenia bojowego w TBF[11]

Lp	Przedsięwzięcia zabezpieczenia bojowego TBF	Dowództwa odpowiedzialne	
		Szefostwo TBF	Dowództwo szczebla frontu
1	2	3	4
1	Rozpoznanie terenu w rejonie rozmieszczenia i przyległym oraz dróg	x	x
2	Obrona przed bronią masowego rażenia	x	
3	Obrona przeciwlotnicza	x	x
4	Obrona przeciwdesantowa	x	x
5	Ochrona przed kradzieżą i szkodliwymi warunkami	x	
6	Obrona przeciwdywersyjna	x	x
7	Ochrona przeciwpożarowa	x	
8	Rozbudowa inżynieryjna	x	
9	Maskowanie	x	
10	Ubezpieczenie w rejonie	x	

[11] Płk doc.dr hab Władysław Jakubisiak. Dowodzenie związkami tyłowymi armii i frontu. Podręcznik. Warszawa, Wydawn. ASG WP 1985, s.42.

3.3. Zasilanie bojowe tylnej bazy frontu

Zapewnienie bezpiecznych warunków TBF do realizacji zadań wymaga wykonania szeregu przedsięwzięć zasilania bojowego bazy. Zakres i sposób organizacji zasilania bojowego określa zastępca dowódcy frontu - kwatermistrz w swoim zarządzeniu dla TBF, podając siły i środki w tym celu wydzielane.

Zasilanie bojowe TBF jest to kompleks przedsięwzięć tyłowych organów dowodzenia frontu, zwiększających bezpieczeństwo TBF w myśl decyzji dowódcy, szczególnie przez osłonę, wzmocnienie i wsparcie oraz zabezpieczenie po linii rodzajów wojsk.

Właściwie zaplanowane i zorganizowane przedsięwzięcia zasilania bojowego TBF mogą w sposób wydatny zapobiec powstawaniu strat w stanie osobowym i sprzęcie, zapewniając w ten sposób dogodne warunki do wykonywania zadań bazy.

3.3.1. Osłona z powietrza i lądu

Tylna baza frontu i obiekty infrastruktury komunikacyjnej i gospodarczej znajdujące się w rejonie rozmieszczenia mogą być obiektem ataku lotnictwa, grup dywersyjno-rozpoznawczych oraz desantów nieprzyjaciela.

Charakterystykę obiektów i urządzeń tyłowych oraz infrastruktury komunikacyjnej i gospodarczej w rejonie rozmieszczenia TBF, jako celów działań dywersyjnych i desantów powietrznych nieprzyjaciela, przedstawiono w treści zagadnienia 3.4.4.2.

Tylna baza frontu, jako jeden z tyłowych elementów ugrupowania wojsk frontu, będzie na równi z innymi elementami osła-

niana przed działaniem nieprzyjaciela z powietrza i lądu.

Tylna baza frontu do osłony przeciwlotniczej ma w swoim wyposażeniu 12,7 mm wielokalibrowe karabiny maszynowe /WKM/, których stan liczbowy w odniesieniu do poszczególnych jednostek przedstawia tabela 12.

Tabela 12. Wykaz jednostek TBF posiadających w swoim wyposażeniu 12,7 mm wielokalibrowe karabiny maszynowe[12]

Lp	Nazwa jednostki	Ilość jednostek	Ilość 12,7 mm WKM w jednostce	Razem
1	2	3	4	5
1	PSA	4	3	12
2	PSU	2	3	6
3	PSSCz-S	1	3	3
4	PSSSam	1	3	3
	Ogółem	8	-	24

Z treści tabeli 12 wynika, że do zwalczania celów powietrznych TBF posiada w polowych składach służb technicznych 24 wielokalibrowe karabiny maszynowe, natomiast pozostałe jednostki TBF ich nie mają.

Wynika stąd wniosek, że planując rozmieszczenie jednostek TBF w rejonie rozwinięcia trzeba ten element uwzględnić, aby zapewnić pozostałym jednostkom bazy w miarę możliwości sku-

---

[12] Podstawa: etat TBF nr 61/618, 61/617, 38/642.

teczną obronę przeciwlotniczą. Uwzględniając wielkość rejonu rozwinięcia TBF, który wynosi do 1000 km^2 [13] należy podkreślić, że na powierzchnię około 42km^2 / 6 km x 7 km/ przypada jeden WKM. Są to siły i środki niewystarczające do skutecznej osłony przeciwlotniczej wszystkich obiektów TBF. Do zwalczania celów powietrznych, działających na niskich wysokościach może być również wykorzystaną broń strzelecka piechoty, ale jej skuteczność w tym zakresie jest bardzo mała. Ogólnie można stwierdzić, że TBF posiada małą ilość środków obrony przeciwlotniczej i to o niedużej skuteczności bojowej, dlatego też wymaga osłony przeciwlotniczej siłami wojsk OPL i lotnictwa frontowego, a na terytorium własnym lub sojuszniczym również siłami WOPK. Wymienione siły zapewniają osłonę przeciwlotniczą wojsk frontu, w tym także i TBF.

Tylna baza frontu, która rozwija się w odległości około 250-300 km od rubieży styczności z nieprzyjacielem /odległość ta w miarę rozwoju operacji zaczepnej zwiększa się/, a zatem prawdopodobnie nie będzie narażona na bezpośrednie oddziaływanie wojsk pancernych lub zmechanizowanych nieprzyjaciela.

Osłona TBF w rejonie rozwinięcia przed działaniem nieprzyjaciela z lądu będzie prowadzona w ramach przedsięwzięć:

- obrony i ochrony /zagadnienie 3.4./;
- obrony przeciwdywersyjnej /zagadnienie 3.4.4.3./;
- obrony przeciwdesantowej /zagadnienie 3.4.4.4./.

---

[13] Biuletyn Informacyjny nr 2/145/. Warszawa, Wydawn. MON, 1984, s.76.

3.3.2. Wzmocnienie i wsparcie bojowe

Wzmocnienie bojowe TBF polega na dodatkowym /ponad obowiązujący etat/ przydziale, na czas zagrożenia, określonych sił i środków bojowych. Na wzmocnienie bojowe TBF zastępca dowódcy frontu - kwatermistrz może przydzielić pewne siły i środki, których ilość i rodzaj wynikać będzie z oceny stopnia zagrożenia przekraczającego możliwości samoobrony TBF i obrony obiektów infrastruktury komunikacyjnej i gospodarczej znajdujących się w rejonie jej rozwinięcia. W prowadzonych ćwiczeniach na wzmocnienie TBF przydzielono siły i środki, które przedstawia tabela 13.

Tabela 13. Siły i środki przydzielane na wzmocnienie TBF[14]

Lp	Nazwa ćwiczenia	Przydzielone siły i środki na wzmocnienie
1	2	3
1	RUBIN - 78 AGAT - 79	- dwa medyczne bataliony wzmocnienia, - 1-2 plutony samochodów sanitarnych z kompanii samochodów sanitarnych, - batalion zabiegów specjalnych z brygady chemicznej frontu,
2	CZERWIEC-80	- dwie kompanie maszyn ziemnych z batalionu inżynieryjnego 6 BSap
3	L A T O -82	- 108 i 109 rezerwowy pułk artylerii przeciwlotniczej - S-60
4	L A T O -84	- Do ORE TBF z 17 bchem tyłów: - drużyna rozpoznania skażeń, - pluton zabiegów specjalnych.

[14] Opracowano na podstawie dokumentacji z przeprowadzonych ćwiczeń, a znajdującej się w Grupie Organizacyjno-Mobilizacyjnej szefostwa TBF.

Z treści tabeli 13 wynika, że na wzmocnienie TBF przydzielane były siły i środki specjalistyczne rodzajów wojsk, a ich ilość uzależniona była od rozwoju sytuacji taktyczno-tyłowej, stopnia zagrożenia i wynikających z tego potrzeb.

Przydzielone na wzmocnienie TBF siły i środki wykonywały swoje zadania w czasie od dwóch do kilku dni, co każdorazowo określane było w zarządzeniu zastępcy dowódcy frontu - kwatermistrza.

Jednostki przydzielane na wzmocnienie TBF, pozostają w bezpośredniej dyspozycji szefa TBF, który będzie stawiał im zadania bojowe.

Przydzielone na wzmocnienie TBF siły i środki, szef TBF może podporządkować szefowi oddziału organizacji i planowania, szefowi wydziału ochrony i obrony lub nawet dowódcy pułku zabezpieczenia, co uwarunkowane będzie rodzajem i przeznaczeniem tych sił i środków oraz odpowiedzialnością za organizację określonych przedsięwzięć obronnych w TBF, np. przydzielone w ćwiczeniu "CZERWIEC-80" kompanie maszyn ziemnych zostały podporządkowane dowódcy pułku zabezpieczenia, który dokonał ich rozdziału zgodnie z planem rozbudowy inżynieryjnej rejonu rozwinięcia TBF.

Wsparcie bojowe TBF polega na bojowym działaniu wyznaczonych oddziałów taktycznych/ogólnowojskowych i rodzajów wojsk/ oraz związków tyłowych na rzecz bazy zagrożonej przez nieprzyjaciela lub żywioł. Będą to zwykle jednostki znajdujące się najbliżej rejonu rozwinięcia TBF. Z jakimi jednostkami oraz w jakim zakresie TBF ma współdziałać w ramach wsparcia bojowego określa zastępca dowódcy - kwatermistrz w swoim zarządzeniu.

Między dowódcami jednostek wyznaczonych do wsparcia bojowe-

go, a szefem TBF nie istnieje stała zależność służbowa, a zatem współdziałają na podstawie decyzji dowódcy, przeważnie szefa sztabu i kwatermistrza frontu, którzy są uprawnieni do organizowania współdziałania z racji zajmowanych stanowisk - zastępcy dowódcy.

Szef TBF zobowiązany jest nawiązać łączność z wyznaczoną do wsparcia bojowego jednostką i uzgodnić sposób działania taktycznego w razie zaistnienia bojowej potrzeby. Współdziałanie TBF z jednostkami wyznaczonymi do wsparcia bojowego organizowane jest w ramach przedsięwzięć obrony i ochrony. Z tego też względu, z jednostkami tymi będzie utrzymywał ciągły kontakt szef wydziału ochrony i obrony.

Liczba jednostek, wskazanych przez zastępcę dowódcy frontu - kwatermistrza do wsparcia bojowego TBF w prowadzonych przez Główne Kwatermistrzostwo WP ćwiczeniach i treningach dowódczo-sztabowych z szefostwem TBF była różna, co przedstawia tabela 14.

Liczba jednostek wyznaczonych do wsparcia bojowego TBF uzależniona jest od ich miejsca w ugrupowaniu operacyjnym frontu.

Z treści tabeli 14 wynika, że do wsparcia bojowego TBF wyznaczane są przede wszystkim związki tyłowe frontu, natomiast w mniejszej ilości ogólnowojskowe związki taktyczne. Są to więc siły i środki o małej możliwości bojowej, wystarczającej tylko do zwalczania grup dywersyjno-rozpoznawczych i w początkowej fazie walki z desantami powietrznymi nieprzyjaciela.

Tabela 14. Wykaz jednostek wyznaczonych do wsparcia bojowego TBF w ćwiczeniach i treningach dowódczo-sztabowych prowadzonych z szefostwem TBF w latach 1980-1984[15]

Lp	Nazwa ćwiczenia	Siły wyznaczone do wsparcia bojowego
1	2	3
1	CZERWIEC-80	- 6 i 8 BTr, 17 BDE, 33 RDZ, 6 RDZ 8 i 10 BSzF - Brygada OT NAL NRD - 17 BM, 27 FPTBR
2	REMBERTÓW-81	- 6 i 8 BTr
3	L A T O -82	- 6 i 8 BTr, dwie BSzF, RDZ
4	L A T O -84	- wykrywanie wybuchów jądrowych przez frontowy batalion rozpoznania skażeń; - rozpoznanie powietrzne do rz.ŁABA - 17 batalion zabiegów specjalnych tyłów do prowadzenia zabiegów specjalnych TBF

Do zniszczenia desantu powietrznego lub powietrzno-morskiego nieprzyjaciela i obrony TBF /OTBF/, dowódca frontu użyje większych sił z drugiego rzutu lub odwodów frontu.

---

[15] Opracowano na podstawie dokumentacji z przeprowadzonych ćwiczeń, a znajdującej się w Grupie Organizacyjno-Mobilizacyjnej szefostwa TBF.

3.4. Obrona i ochrona tylnej bazy frontu w rejonie rozmieszczenia

3.4.1. Ogólne zasady obrony i ochrony tylnej bazy frontu

W warunkach współczesnych działań wojennych obrona i ochrona TBF nabrała szczególnego znaczenia ze względu na stopień zagrożenia ze strony nieprzyjaciela.

Obrona TBF jest to kompleks przedsięwzięć mających na celu uniemożliwienie nieprzyjacielowi zbrojnego opanowania, zniszczenia lub wyrządzenia strat w ludziach, sprzęcie, środkach materiałowych, obiektach infrastruktury komunikacyjnej, gospodarczej i społecznej wykorzystywanej przez bazę.

Ochrona TBF jest to zespół przedsięwzięć mających na celu ochronę sił i środków, obiektów infrastruktury komunikacyjnej, gospodarczej i społecznej w rejonie rozwinięcia TBF uniemożliwiających nielegalne przedostanie się nieupoważnionych osób do rejonu, jego rozpoznanie, kradzież mienia lub dywersję, a także powstanie strat i szkód od żywiołów i szkodliwych warunków atmosferycznych.

Przedsięwzięcia z zakresu obrony i ochrony TBF organizowane są łącznie jako kompleksowe działania bojowe.

Głównym celem obrony i ochrony TBF w rejonie rozmieszczenia jest niedopuszczenie do powstania strat w ludziach, sprzęcie i środkach materiałowych, a przez to stworzenie dogodnych warunków do ciągłego i pełnego zabezpieczenia materiałowego wojsk frontu[16]. Do szczególnych celów obrony i ochrony TBF

---

[16] Organizacja obrony i ochrony tyłów operacyjnych. Podręcznik. Warszawa, Wydawn. MON 1980, Szt. Kwat. 90/79, s. 19.

w rejonie rozmieszczenia należą:

-zapewnienie bezpiecznych warunków do pracy i ochrona środków materiałowych przed zniszczeniem;

- skuteczne odparcie ataku sił naziemnych /w tym desantów/ i uderzeń lotnictwa nieprzyjaciela;

- zapobieganie aktom sabotażu i dywersji w rejonie rozmieszczenia;

- ochrona przed skażeniami, zakażeniami i pożarem;

- stworzenie dogodnych warunków do szybkiej likwidacji skutków uderzeń nieprzyjaciela;

- utrzymanie ciągłej łączności powiadamiania i dowodzenia.

Stawiane przed obroną i ochroną TBF cele wymagają realizacji szeregu przedsięwzięć, do których należy zaliczyć:

- organizację systemu powiadamiania o zagrożeniu;

- prowadzenie rozpoznania skażeń i zakażeń w rejonie rozmieszczenia;

- zabezpieczenie inżynieryjne w rejonie rozmieszczenia;

- ochronę przed BMR;

- obronę przeciwdywersyjną i przeciwdesantową;

- zabezpieczenie przeciwpożarowe.

Zakres realizacji wymienionych przedsięwzięć w rejonie rozwinięcia TBF zależy od wielu czynników, a przede wszystkim od: rozwoju sytuacji operacyjno-tyłowej frontu, przewidywanych możliwości oddziaływania nieprzyjaciela, warunków terenowych i atmosferycznych oraz posiadanych sił i środków.

Przedsięwzięcia wchodzące w zakres obrony i ochrony TBF, ze względu na czas i sposób realizacji, można ująć w trzech podstawowych grupach: zapobieganie, przeciwdziałanie i usuwanie skutków napadu. Wykaz czynności i przedsięwzięć obronno

- ochronnych realizowanych w poszczególnych grupach przedstawia tabela 15.

Tabela 15. Wykaz czynności i przedsięwzięć obronno-ochronnych TBF[17]

Zapobieganie	Przeciwdziałanie	Usuwanie skutków napadu
1	2	3
1.Zachowanie tajemnicy działania TBF	1.Działania bojowe	1.Akcja ratownicza ludzi,sprzętu i zapasów
2.Obserwacja	2.Współdziałanie	
3.Rozpoznanie	3.Rozbudowa inżynieryjna ukryć i stanowisk obronnych	2.Wyjście z zagrożonego terenu do rejonu bezpiecznego
4.Powiadamianie	4.Dyżurowanie	
5.Wykorzystanie warunków terenowych	5.Służba ochronna /wartownicza,patrolowa,porządkowa/	3.Manewr siłami i środkami obronnymi i ochronnymi
6.Rozśrodkowanie	6.Ubezpieczenie i konwojowanie w marszu	4.Stosowanie indywidualnych i zbiorowych środków ochrony przed skażeniami
7.Maskowanie	7.Rozśrodkowanie i właściwe ugrupowanie	5.Stosowanie izolacji kwarantanny, gaszenia pożarów, likwidacja zatopień i usuwanie zawałów
8.Profilaktyka i higiena	8.Wyjście z zagrożonego rejonu	6.Zabiegi specjalne
	9.Manewr siłami i środkami obronno-ochronnymi	7.Odtwarzanie gotowości TBF:
	10.Stosowanie indywidualnych i zbiorowych środków ochrony przed skażeniami	-systemu dowodzenia
	11.Stosowanie izolacji kwarantanny,gaszenia pożarów,likwidacji zatopień itp.	-jednostek i urządzeń tyłowych
		-środków transportowych i przeładunkowych
		-zapasów środków materiałowych

[17] Płk doc.dr hab.Władysław Jakubisiak.Dowodzenie związkami tyłowymi armii i frontu.Podręcznik.Warszawa,Wydawn.ASG WP 1987, s.101.

1	2	3
	12. Wykonywanie innych prac mających wpływ na obronę i ochronę TBF	-urządzeń produkcyjnych, obsługowych i innych środków specjalistycznych
	13. Zabiegi specjalne	-linii drogowych, kolejowych i obiektów komunikacyjnych
		-odbudowa morale żołnierzy

Przedsięwzięcia wchodzące w zakres zapobiegania i przeciwdziałania w TBF wykonywane będą przed i po uderzeniu nieprzyjaciela, natomiast usuwania skutków - po wykonaniu uderzenia.

Obrona i ochrona TBF w rejonie rozmieszczenia organizowana jest w ramach ogólnego systemu obrony i ochrony tyłów frontu.

Do realizacji przedsięwzięć związanych z obroną i ochroną, TBF w swej strukturze organizacyjnej posiada etatowe pododdziały. Wykaz etatowych pododdziałów wykorzystywanych do obrony i ochrony TBF przedstawia tabela 16.

Z treści tabeli 16 wynika, że etatowe pododdziały, które mogą być wykorzystywane do obrony i ochrony w rejonie rozmieszczenia TBF posiada 29 jednostek co stanowi 53% ogólnej liczby jednostek.

Zestawienie stanu osobowego etatowych pododdziałów jednostek TBF, które mogą być wykorzystane do obrony i ochrony przed napadem naziemnym nieprzyjaciela przedstawia tabela 17.

Z analizy liczb zawartych w tabeli 17 wynika, że do obrony i ochrony, TBF może wydzielić 1010 żołnierzy co stanowi 12% stanu osobowego TBF.

Tabela 16. Etatowe pododdziały TBF wykorzystywane do obrony i ochrony[18]

Lp	Nazwa jednostki	Ilość jednostek w TBF	Ilość pododdziałów: Kompania ochrony	Komenda ochrony	Pluton ochrony	Pluton regulacji ruchu	Drużyna ochrony i regulacji ruchu	Drużyna ochrony i konwoju	Drużyna WKM	Drużyna przeciwpożarowa	SOAS	Drużyna rozpoznania skażeń	Posterunek OPL	Pluton WSW	Kompania chemiczna	Batalion inżynieryjnego zabezpieczenia	Drużyna ochrony
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
1	pzab	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	1	1	1	-
2	PSA	4	-	1/4	1/4	-	-	-	1/4	1/4	-	-	-	-	-	-	-
3	PSU	2	-	1/2	1/2	-	-	-	1/2	1/2	-	-	-	-	-	-	-
4	PSS Inż.-Sap	2	1/2	-	1/2	-	-	-	-	1/2	-	-	-	-	-	-	-
5	PSSCz-S	1	-	1/1	-	-	-	-	1/1	1/1	-	-	-	-	-	-	-
6	PSS Sam	1	-	1/1	-	-	-	-	1/1	1/1	-	-	-	-	-	-	-
7	PS MPS "C"	4	-	-	1/4	-	-	-	-	1/4	-	-	-	-	-	-	-
8	PS MPS "L"	2	-	-	1/2	-	-	-	-	1/2	-	-	-	-	-	-	-
9	PSŻ	2	-	-	-	-	-	-	-	1/2	-	-	-	-	-	-	-
10	PSM	1	-	-	-	-	-	-	-	1/1	-	-	-	-	-	-	-

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
11	PS San	1	-	-	-	-	-	-	-	1/-	-	-	-	-	-	-	-
12	PSL	1	-	-	-	-	-	1/-	-	1/-	-	-	-	-	-	-	-
13	PS Chem	1	-	-	1/-	-	-	-	-	1/-	-	-	-	-	-	-	-
14	PS Top	1	-	-	1/-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
15	PSHW	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1/-
16	PSiWtSKO	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1/-
17	bpłd	2	-	-	-	-	2/4	-	-	-	-	1/2	-	-/-	-	-	-
18	btr	1	-	-	-	-	2/-	-	-	-	-	1/-	-	-	-	-	-
	Razem	29	2	8	16	1	6	1	8	23	1	4	1	1	1	1	2

Uwaga: - w liczniku podano ilość pododdziałów w jednostce;
- w mianowniku podano ilość pododdziałów w jednostkach danego rodzaju.

[18] Opracowano na podstawie etatu TBF nr 50/615, 02/628, 51/647, 31/671, 61/618, 61/617, 33/663, 38/642, 54/603, 54/618, 52/648, 53/631, 64/602, 37/641, 66/607, 53/618, 53/608, 52/647, 52/646, 53/619, 52/632, 54/627.

Tabela 17. Zestawienie stanu osobowego etatowych pododdziałów TBF, przeznaczonych do obrony i ochrony przed napadem naziemnym nieprzyjaciela[19]

Lp	Nazwa pododdziału / Nazwa jednostki	Ilość jednostek w TBF	Kompania ochrony	Komenda ochrony	Pluton ochrony	Pluton regulacji ruchu	Drużyna ochrony i regulacji ruchu	Drużyna ochrony i konwoju	Drużyna WKM	Drużyna rozpoznania skażeń	Posterunek OPL	Pluton WSW	Drużyna ochrony	Drużyna przeciwpożarowa
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1	pzab	1	-	-	62	16	-	-	-	4	4	25	-	13
2	PSA	4	-	2/8	42/168	-	-	-	6/24	-	-	-	-	7/28
3	PSU	2	-	2/4	42/84	-	-	-	6/12	-	-	-	-	7/14
4	PSS Inż-Sap	2	2/4	-	65/130	-	-	-	-	-	-	-	-	8/16
5	PSSCz- S	1	-	1/2	-	-	-	-	1/6	-	-	-	1/7	1/8
6	PSS Sam	1	-	1/2	-	-	-	-	1/6	-	-	-	1/7	1/8
7	PS MPS "C"	4	-	-	23/92	-	-	-	-	-	-	-	-	11/44
8	PS MPS "L"	2	-	-	20/40	-	-	-	-	-	-	-	-	11/22
9	PSZ	2												7/14

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
10	PSM	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7
11	PSSan	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7
12	PSŁ	1	-	-	-	-	-	8	-	-	-	-	-	6
13	PSChem	1	-	-	28	-	-	-	-	-	-	-	-	7
14	PSTop	1	-	-	25	-	-	-	-	-	-	-	-	-
15	PSHW	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	-
16	PSiW-tSKO	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	-
17	bpłd	2	-	-	-	-	16/32	-	-	4/8	-	-	-	-
18	btr	1	-	-	-	-	12	-	-	4	-	-	-	-
	Razem	29	4	16	629	16	44	8	48	16	4	25	14	194

Uwaga: - w liczniku podano ilość ludzi w jednostce;
- w mianowniku podano ilość ludzi w jednostkach danego rodzaju.

---

[19] Opracowano na podstawie etatu TBF nr 50/615, 02/628, 51/647, 31/671, 61/618, 61/617, 33/663, 38/642, 54/603, 54/618, 52/648, 53/631, 64/602, 37/641, 66/607, 53/618, 53/608, 52/647, 52/646, 53/619, 52/632, 54/627.

Analiza liczb zawartych w tabeli 16 i 17 wskazuje, że aby obrona i ochrona TBF w rejonie rozmieszczenia spełniały stawiane przed nimi zadania, wymagają właściwego wykorzystania posiadanych sił i środków.

Strukturę organizacyjną, wyposażenie, sposób wykorzystania i zasady działania przedstawiono w dalszej treści rozdziału.

3.4.2. Rozpoznanie rejonu rozmieszczenia

Celem rozpoznania organizowanego i prowadzonego w TBF, z punktu widzenia jej bezpieczeństwa jest zdobycie niezbędnych danych o terenie w rejonie planowanego rozmieszczenia, określenie prawdopodobnego stanu nieprzyjaciela, jego możliwości i sposobu działania. Ustalenia powinny wykluczyć zaskoczenie ze strony nieprzyjaciela i zapewnić uzyskanie na czas niezbędnych danych, których wykorzystanie umożliwi najefektywniejsze użycie własnych sił i środków w celu jego rozbicia w krótkim okresie czasu[20].

Prowadzone rozpoznanie winno być: ciągłe, celowe, aktywne, elastyczne i skryte, a zdobywanie wiarygodnych wiadomości terminowe.

Rozpoznanie rejonu rozmieszczenia TBF, ze względu na termin prowadzenia, można podzielić na dwa etapy:

- etap pierwszy - rozpoznanie prowadzone przed i w toku zajmowania rejonu rozwinięcia;
- etap drugi - rozpoznanie w czasie pobytu w rejonie.

---

[20] Organizacja i prowadzenie rozpoznania na szczeblach taktycznych. Część I. Warszawa, Wydawn.MON 1971, Szt.Gen.582/71 s.12.

3.4.2.1. Organizacja rozpoznania terenu przed i w toku zajmowania rejonu rozmieszczenia

Rozpoznanie terenu w nakazanym rejonie rozmieszczenia TBF prowadzone jest przeważnie dwukrotnie:

- pierwsze,wstępne rozpoznanie przydatności terenu oraz stopnia skażeń i zniszczeń dokonuje się z powietrza. Prowadzi je sztab kwatermistrzowski frontu, a uzyskane wyniki przekazuje za pomocą środków łączności do szefostwa bazy;
- drugie rozpoznanie prowadzi grupa rekonesansowa TBF w okresie bezpośrednio poprzedzającym jego zajęcie. Jest to rekonesans dowódczy, prowadzony bezpośrednio w terenie. Głównym celem tego rekonesansu jest rozpoznanie nakazanego rejonu rozmieszczenia[21].

Rekonesans dowódczy TBF jest rozpoznaniem terenowych obiektów działania taktycznego, specjalistycznego i zabezpieczenia w celu skonfrontowania decyzji powziętej na podstawie mapy z rzeczywistymi warunkami terenowymi, jej potwierdzenia lub skorygowania. Ze względu na czas jakim grupa rekonesansowa dysponuje na rozpoznanie /około 6 godz/ oraz wielkość rejonu /około 1000 km^2/ będzie ono miało charakter ogólny[22].

Organizatorem rozpoznania rejonu TBF przed jego zajęciem jest szef bazy. Skład grupy rekonesansowej, jej zadania oraz sposób organizacji i prowadzenia rozpoznania omówiono w rozdziale 1, zagadnieniu 1,2.

---

[21] Płk doc.dr hab.Władysław Jakubiciak: Dowodzenie związkami tyłowymi armii i frontu. Podręcznik.Warszawa, Wydawn.ASG WP 1983, s.121.

[22] Dokumentacja z ćwiczeń prowadzonych przez Główne Kwatermistrzostwo WP z szefostwem TBF w latach 1980-1984 znajdująca się w Grupie Organizacyjno-Mobilizacyjnej szefostwa TBF.

W skład TBF wchodzą jednostki wykonujące różne zadania. Są to polowe składy, jednostki produkcyjno-usługowe, przeładunkowe, transportowe oraz zabezpieczające pracę bazy[23]. Każda jednostka przed i po zajęciu nakazanego rejonu rozwinięcia prowadzi rozpoznanie również we własnym zakresie. Jest to rozpoznanie specjalistyczne, w ramach którego realizowane są cele taktyczne i specjalistyczne niezbędne dla sprawnego funkcjonowania jednostki. Wykaz celów, które powinny być osiągnięte w ramach rozpoznania prowadzonego przez szefostwo i jednostki TBF przedstawia tabela 18.

Na 11 celów przytoczonych w tabeli 18 ponad połowa dotyczy przedsięwzięć obrony i ochrony całości lub poszczególnych elementów ugrupowania TBF.

Rekonesans dowódczy TBF oraz rozpoznanie prowadzone przez jednostki powinny być właściwie zorganizowane i zabezpieczone. W tym celu w TBF oraz każdej jednostce wyznacza się stałą grupę rekonesansową, która specjalizuje się, ćwicząc w terenie, w sprawnym organizowaniu i prowadzeniu rekonesansu, rozpoznawaniu różnymi sposobami terenu i obiektów pracy oraz dokumentowaniu wyników rekonesansu. Celowość doskonalenia pracy dowództw jednostek potwierdziło ćwiczenie BAZA-84[24].

---

[23] Zob. załącznik 8.

[24] Jako przykład służyć może praca polowej łaźni biorącej udział w tym ćwiczeniu w składzie TBF, która dość często zmieniała miejsce pracy. Kierownik łaźni wyznaczył stałą grupę żołnierzy, która każdorazowo przed rozwinięciem rozpoznawała wyznaczony rejon. Czynności grupa ta wykonywała coraz sprawniej, dzięki czemu następowało szybkie rozwijanie łaźni do pracy.

Tabela 13. Wykaz celów do osiągnięcia w rozpoznaniu prowadzonym przez jednostki TBF[25]

Lp	Nazwa celu /zadania/	rodzaj jednostki				
		polowe składy	prod-usługowe	przeła-dunkowe	transpor-towe	zabezpie-czenia TBF
1	2	3	4	5	6	7
	CELE TAKTYCZNE					
1	Możliwość wykorzystania terenu do rozmieszczenia poszczególnych elementów ugrupowania	x	x	x	x	x
2	Możliwość wykorzystania naturalnych warunków terenowych do obrony i ochrony	x	x	x	x	x
3	Potrzeby w zakresie siły roboczej i sprzętu do rozbudowy inżynieryjnej	x	x	x	x	x
4	Rozpoznanie miejsc na rozwinięcie SD i warunków budowy łączności	x	x	x	x	x
5	Rozpoznanie rejonu i dróg pod względem skażeń	x	x	x	x	x
6	Rozpoznanie możliwości maskowniczych terenu w danym rejonie	x	x	x	x	x
	CELE SPECJALISTYCZNE					
7	Rozpoznanie stacji wyładowczych pod względem warunków przeładunkowych	x		x		
8	Rozpoznanie możliwości wykorzystania miejscowej infrastruktury produkcyjnej,przetwórczej, usługowej, magazynowej, transportowej, materiałowej oraz placówek służby zdrowia	x	x	x	x	x
9	Rozpoznanie terenu i ludności miejscowej pod względem sanitarno-epidemicznym	x	x	x	x	x

[25] Opracowano na podstawie podręcznika płk. doc.dr.hab. Władysława Jakubisiaka. Dowodzenie związkami tyłowymi armii i frontu. Warszawa, Wydawn.ASG WP 1983, s.78.

1	2	3	4	5	6	7
10	Rozpoznanie i określenie źródeł wody dla celów konsumpcyjnych i technicznych	x	x	x	x	x
11	Rozpoznanie terenu pod względem epizootycznym i sanitarno-weterynaryjnym		x			x

3.4.2.2. Organizacja rozpoznania terenu w czasie pobytu w rejonie

Tylna baza frontu w celu uniknięcia niespodziewanego napadu nieprzyjaciela musi zapewnić sobie odpowiednie źródła informacji o nieprzyjacielu. Biorąc pod uwagę możliwości oddziaływania nieprzyjaciela, szczególnie istotne będą wiadomości o rejonach działania grup dywersyjno-rozpoznawczych i desantów powietrznych. Dane te TBF może otrzymać ze sztabu kwatermistrzostwa frontu, sąsiednich związków tyłowych, od ludności cywilnej zamieszkałej w rejonie rozmieszczenia jeńców wziętych do niewoli oraz od elementów rozpoznania organizowanych własnymi siłami i środkami.

Do prowadzenia rozpoznania nieprzyjaciela TBF nie posiada etatowych sił i środków /z wyjątkiem rozpoznania skażeń i rozpoznania inżynieryjnego/. Do realizacji tego zadania wykorzystuje się /w TBF i jednostkach/ pododdziały przeznaczone do obrony i ochrony[26]. Oprócz wymienionych w tabeli 16 i 17 sił i środków, szef TBF i dowódcy jednostek wyznaczają dodatkowe -

[26] Zob. tabela 16.

spośród stanu osobowego. Wielkość tych sił dodatkowych trudno teoretycznie ustalić, czynnikiem bowiem warunkującym ich wielkość będzie stopień realnego zagrożenia ze strony nieprzyjaciela.

Posiadane siły pozwalają na prowadzenie rozpoznania w TBF takimi sposobami jak: obserwacja, patrolowanie, podsłuch, wywiad i rozmowy z ludnością cywilną /przesłuchiwanie/.

Obserwacja terenu i powietrza jest najbardziej dogodnym i rozpowszechnionym sposobem prowadzenia rozpoznania. Prowadzi się ją w każdej porze doby i roku. W tym celu organizuje się punkty /posterunki/ obserwacyjne. Posterunek obserwacyjny składa się zwykle z 2-3 obserwatorów, z których jednego wyznacza się na dowódcę. Posterunek obserwacyjny wyposaża się w przyrządy obserwacyjne, dziennik obserwacyjny, kompas, przyrządy do prowadzenia rozpoznania skażeń promieniotwórczych i chemicznych oraz środki łączności. Uzyskanie pomyślnych wyników obserwacji zależy od odpowiedniego wyboru na punkt obserwacyjny miejsca w terenie, umiejętności jej prowadzenia i myślenia kategoriami taktyczno-bojowymi oraz zdolności kojarzenia poszczególnych zjawisk i stwierdzonych faktów.

Posterunki obserwacyjne organizuje się z reguły przy drogach prowadzących do rejonu, w rejonie SD szefostwa oraz dowództw jednostek, a także w punktach terenowych ułatwiających wgląd w duży obszar zajmowanego terenu. W niektórych sytuacjach posterunki obserwacyjne oprócz zadań rozpoznawczych będą wykonywać zadania ochronne, kontroli ruchu, sprawdzając dokumenty osób i pojazdów, ich tożsamość oraz uprawnienia do przebywania w rejonie rozmieszczenia, prowadzenia ewidencji pojazdów wjeżdżających do rejonu jednostki.

Patrolowanie organizuje się w celu niedopuszczenia grup dywersyjno-rozpoznawczych nieprzyjaciela do rejonu rozmieszczenia bazy i jej jednostek oraz powiadamianie stanu osobowego o zagrożeniu. Patrol składa się zwykle z dwóch lub więcej żołnierzy i może działać pieszo,na motocyklu lub samochodzie. Patrole stanowią "ogniwo" łączące posterunki obserwacyjne, działając z zasady na zewnątrz granic rejonu rozwinięcia. Droga ruchu i zadania każdego patrolu muszą być ściśle określone, a odcinki patrolowania powinny być takiej długości, aby można je było w czasie służby patrolowej przebyć przynajmniej jeden raz ruchem wahadłowym /tam i z powrotem/.

Wywiad z ludnością /przesłuchiwanie/ prowadzi się w celu zebrania i ustalenia danych o ewentualnych dywersantach w szczególności ich sile, uzbrojeniu, rysopisów, miejscach ukrycia, kierunkach wycofania się i innych okolicznościach mogących przyśpieszyć umiejscowienie i likwidację dywersantów.

W szczególnych wypadkach i warunkach terenowych na podejściach do rejonu rozmieszczenia jednostek TBF organizuje się czujki, a w nocy również podsłuchy.

Czujka i podsłuch polega na skrytym rozmieszczeniu żołnierzy w określonym miejscu rejonu działania TBF celem zdobycia danych o grupie dywersyjno-rozpoznawczej lub pojedynczych dywersantach poprzez obserwację, nasłuchiwanie i skryte powiadomienie właściwych przełożonych.

Wymienione wyżej sposoby rozpoznania muszą się wzajemnie uzupełniać. Stan osobowy TBF powinna cechować: stała czujność, odwaga, zdecydowanie, spostrzegawczość, umiejętność maskowania oraz ciągła gotowość bojowa do likwidacji grup dywersyjno-rozpoznawczych nieprzyjaciela.

3.4.3. Obrona przed bronią masowego rażenia

Obrona TBF przed bronią masowego rażenia /BMR/, jest to zespół czynności wykonywanych w celu zabezpieczenia oddziałów, pododdziałów i urządzeń tyłowych przed niszczącym działaniem broni jądrowej, chemicznej i biologicznej lub maksymalnego osłabienia skutków jej użycia dla zachowania sprawności do pracy i zdolności bojowej.

Obrona przed BMR obejmuje:

- rozśrodkowanie jednostek TBF oraz ich maskowanie;
- okresową zmianę rejonów rozmieszczenia;
- rozpoznanie skażeń i zakażeń;
- rozbudowę inżynieryjną rejonów zajmowanych przez jednostki TBF;
- wyjście stanu osobowego ze stref skażeń oraz zapewnienie ochrony podczas koniecznej pracy w terenie skażonym;
- kontrolę napromienienia żołnierzy oraz stopnia ich skażenia, a także kontrolę stopnia skażenia sprzętu, środków materiałowych, wody i żywności;
- przechowywanie środków materiałowych w opakowaniu, pod brezentem lub innymi przykryciami w celu ochrony przed skażeniami /zakażeniami/ oraz zapaleniem;
- likwidację skutków użycia BMR;
- zaopatrywanie w sprzęt i środki chemiczne[27].

Zakres realizacji wymienionych przedsięwzięć w TBF uzależniony jest przede wszystkim od stanu posiadanych specjalistycz-

---

[27] Instrukcja o obronie wojsk przed bronią masowego rażenia. Warszawa, Wydawn.MON 1976, Chem.249/75, s.22.

tycznych sił i środków.

Za organizację obrony przed BMR w TBF odpowiada szef bazy, a jej organizatorem jest wydział ochrony i obrony we współdziałaniu z oddziałem organizacji i planowania. Wiodącą rolę spełnia w tym zakresie starszy oficer zabezpieczenia /chemicznego/ z oddziału organizacji i planowania[28].

Podstawą do organizacji obrony przed BMR są wytyczne zastępcy dowódcy frontu - kwatermistrza[29]. Na podstawie otrzymanych wytycznych opracowanych przez wydział ochrony i obrony szef TBF wydaje zarządzenie do obrony i ochrony, które ujmuje także problematykę obrony TBF przed BMR[30].

Przedsięwzięcia obrony TBF przed BMR organizowane są przez:
- szefostwo TBF i podległy mu wydział ochrony i obrony;
- komendantów w poszczególnych sektorach;
- dowódców jednostek wchodzących w skład TBF.

Zakres przedsięwzięć obrony i ochrony realizowanych na poszczególnych szczeblach dowodzenia będzie różny; przedstawia go tabela 19.

Rozśrodkowanie jednostek TBF w rejonie rozwinięcia jest najskuteczniejszym sposobem obrony przed bronią jądrową. Stopień rozśrodkowania jednostek TBF uzależniony jest od : powierzchni przydzielonego rejonu, jego pokrycia i rzeźby terenu oraz w pewnym stopniu od charakteru wykonywanej pracy przez jednostki i możliwości budowy łączności przewodowej i radiowej dla celów dowodzenia podległymi jednostkami.

Odległość między poszczególnymi jednostkami w rejonie rozmieszczenia winna wynosić około 3-5 km. Odległości te nie chro-

---

[28] Etat szefostwa TBF nr 50/615 - starszy oficer zabezpieczenia - specjalność ogólnochemiczna.

[29] Zob. załącznik 12.

[30] Zob. załącznik 13.

Tabela 19. Zakres czynności obrony i ochrony TBF przed BMR[31]

Lp	Nazwa przedsięwzięcia OPBMAR	Wykonują			
		Szefostwo TBF	Komendant sektora	Dowódcy jednostek	
		czynności organizacyjne		czynności	
				organizacyjne	wykonawcze
1	2	3	4	5	6
1	Rozśrodkowanie jednostek w rejonie rozmieszczenia z uwzględnieniem rzeźby terenu, wykonywanego zadania, rozbudowy fortyfikacyjnej i możliwości	x	x	x	x
2	Maskowanie jednostek w rejonie rozmieszczenia	x	x		x
3	Okresowa zmiana rejonu rozwinięcia jednostek	x			x
4	Fortyfikacyjna rozbudowa rejonu rozmieszczenia	x	x		x
5	Prognozowanie stref porażenia, skażenia promieniotwórczego i chemicznego, zniszczeń, zatopień i pożarów	x			
6	Powiadamianie wojsk o skażeniach	x	x	x	x
7	Wykorzystanie indywidualnych środków ochrony przed skażeniami i właściwości ochronnych sprzętu bojowego i terenu	x	x	x	x
8	Rozpoznanie skażeń i zakażeń	x	x		x
9	Zapewnienie żołnierzom ochrony podczas działań w terenie skażonym				x

[31] Podstawa: Instrukcja o obronie wojsk przed bronią masowego rażenia. Warszawa, Wydawn. MON 1976, Chem. 249/75, s. 22.

1	2	3	4	5	6
10	Kontrola napromienienia żołnierzy oraz stopnia ich skażenia a także kontrola stopnia skażenia sprzętu, środków materiałowych, wody, żywności				x
11	Prowadzenie zabiegów przeciwepidemicznych sanitarno-higienicznych, profilaktycznych, przeciwepizootycznych, sanitarno weterynaryjnych i weterynaryjno-profilaktycznych	x			x
12	Likwidacja skutków użycia broni masowego rażenia	x	x		x
13	Zaopatrywanie jednostek w środki ochronne	x			x

nią poszczególnych jednostek przed zniszczeniem, ale w wypadku wykonania uderzenia jądrowego przez nieprzyjaciela, zniszczeniu może ulec tylko jedna jednostka, na którą wykonano uderzenie. Jednostki TBF o mniejszym stanie osobowym i mniejszej ilości sprzętu, takie jak: polowa łaźnia, pralnia, piekarnia, rzeźnia rozmieszcza się w rejonie polowych składów danej służby /specjalności/, mających podobne przeznaczenie i podporządkowuje kierownikowi polowego składu w celu obrony i ochrony, a także zabezpieczenia tyłowego i łączności z urządzeniami przetwórczymi i usługowymi.

Okresowa zmiana rejonów rozmieszczenia jednostek TBF ma na celu utrudnienie nieprzyjacielowi ich wykrycia. Możliwości TBF w tym zakresie są ograniczone, co wynika z funkcji jaką

spełnia w systemie zaopatrywania wojsk frontu w środki materiałowe, charakteru wykonywanej pracy i niemobilnych składów polowych.

Okresową zmianę rejonów rozmieszczenia TBF, można rozpatrywać tylko w odniesieniu do jej jednostek, bowiem całość TBF w toku prowadzenia operacji zaczepnej nie zmienia rejonu rozmieszczenia. Zmianę rejonów rozmieszczenia sposobem "przegrupowania" mogą dokonywać jednostki mobilne /ruchome/, natomiast polowe składy amunicji, sprzętu inżynieryjno-saperskiego, uzbrojenia, żywnościowe i inne mogą przyjąć rozwiązanie polegające na tym, że na danej stacji wyładowczej nastąpi kolejne przyjęcie środków materiałowych z transportów kolejowych, które zostaną wywiezione oraz składowane w innym rejonie odległym od rejonu dotychczasowego o około 3-5 km. Jeżeli warunki terenowe i pojemność rejonu TBF pozwoli, to dla określonego składu można wyznaczyć dwa i więcej rejonów, w tym jeden główny i reszta zapasowe. Do nowego rejonu nie przegrupowuje się całego polowego składu lecz tylko te siły i środki, które są niezbędne do przyjmowania środków materiałowych i ich obsługi pod każdym względem. W wyniku rozwinięcia części polowego składu w rejonie zapasowym skład dzieli się na dwa, tj. skład główny i filia.

Zastosowanie takiego manewru w stosunku do wszystkich polowych składów TBF nie jest celowe ze względu na stosunkowo małą ilość otrzymywanych środków materiałowych, np. w polowym składzie topograficznym, polowym składzie sanitarnym lub też ze względu na pracochłonność przegrupowania, np. polowego składu materiałów pędnych i smarów, który jest składem typu cięż-

kiego. Wariant okresowej zmiany rejonu PSA przedstawia załącznik 14.

Rozpoznanie skażeń i zakażeń w TBF organizuje się w celu dostarczenia w odpowiednim czasie szefostwu i dowódcom jednostek niezbędnych danych o skażeniach i zakażeniach w rejonie rozmieszczenia[32].

Za organizację systemu wykrywania skażeń promieniotwórczych i chemicznych w TBF odpowiada szef bazy, natomiast kierownictwo i nadzór nad jego działaniem sprawuje starszy oficer zabezpieczenia chemicznego. Do jego obowiązków w tym zakresie należy[33]:

- organizowanie wykrywania uderzeń jądrowych, chemicznych i pożarów oraz skażeń promieniotwórczych i chemicznych terenu;
- meldowanie szefowi TBF o prognozowanej i rzeczywistej sytuacji skażeń oraz stopniu zagrożenia nimi jednostek TBF;
- przedstawianie szefowi TBF wniosków i propozycji dotyczących ochrony żołnierzy i sprzętu przed skażeniami.

W skład systemu wykrywania wybuchów jądrowych i skażeń w TBF wchodzą:

- stacja obliczeniowo-analityczna skażeń /SOAS/;
- posterunki obserwacyjne /obserwatorzy/ w jednostkach TBF;
- posterunki obserwacji skażeń i patrole rozpoznania skażeń, organizowane siłami pododdziałów chemicznych bazy.

Posterunki obserwacyjne /obserwatorzy/ organizowane są w jednostkach w celu określenia czasu, rodzaju i miejsca wybuchu

---

[32] Instrukcja o obronie wojsk przed bronią masowego rażenia. Warszawa, Wydawn.MON 1976, Chem.249/75 s.30.

[33] Działanie systemu wykrywania skażeń w tyłach operacyjnych Podręcznik. Warszawa,Wydawn. MON 1981, Szt.Kwat.91/80, s.10.

jądrowego; gdy nie mogą one ustalić wszystkich jego parametrów, określają tylko zjawiska zauważone podczas wybuchu.

Posterunki obserwacji skażeń organizowane są siłami pododdziałów chemicznych wchodzących w skład TBF, co ujmuje tabela 20.

Tabela 20. Pododdziały chemiczne przeznaczone do prowadzenia rozpoznania skażeń w TBF[34]

Lp	Nazwa jednostki	Ilość jednostek[x]	SOAS	Pluton rozpoznania skażeń[xx]	Drużyna rozpoznania skażeń
1	2	3	4	5	6
1	Szefostwo TBF	1	1	-	-
2	Pułk zabezpieczenia	1	-	2	1
3	Batalion przeładunkowy	2	-	-	2
4	Batalion transportowy	1	-	-	1
	Razem	5	1	2	4

x/ Wymieniono jednostki TBF posiadające pododdziały rozpoznania skażeń.

xx/ Plutony rozpoznania skażeń wchodzą w skład kompanii chemicznej pułku zabezpieczenia TBF.

---

[34] Opracowano na podstawie struktury organizacyjnej kompanii chemicznej pułku zabezpieczenia TBF etat nr 02/68.

Do prowadzenia rozpoznania skażeń będą wykorzystywane plutony rozpoznania skażeń w zasadzie drużynami. W skład plutonu wchodzą 4 drużyny. Do prowadzenia rozpoznania skażeń TBF posiada 9 drużyn z tego: 8 drużyn rozpoznania skażeń z kompanii chemicznej pułku zabezpieczenia /2 x 4 = 8/ oraz drużyna rozpoznania skażeń ze sztabu pułku zabezpieczenia. Ponadto bataliony przeładunkowe i transportowy posiadają drużynę rozpoznania skażeń, która wykorzystywana będzie do rozpoznania skażeń w rejonach rozmieszczenia macierzystych batalionów. Łącznie do prowadzenia rozpoznania skażeń TBF posiada 12 drużyn, na każdą z nich przypada średnio rejon wielkości około 84 km^2, tj. rejon 8 km x 10 km.

Każda drużyna rozpoznania skażeń wyposażona jest w zespół urządzeń do rozpoznania skażeń na samochodzie oraz radiostację UKF R-105 ze wzmacniaczem mocy do pracy w sieci wykrywania skażeń SOAS.

Za pomocą sprzętu specjalnego i wyposażenia samochodu GAZ-69 rs M1 do rozpoznania skażeń załoga samochodu /4 żołnierzy/ może wykonywać następujące zadania:

- prowadzić rozpoznanie skażeń promieniotwórczych i chemicznych;
- prowadzić obserwację meteorologiczną.

Samochód po drogach asfaltowych może poruszać się z szybkością 60-80 km/godz, natomiast po drogach gruntowych z szybkością 5 do 20 km/godz. Podczas wystrzeliwania znaków ostrzegawczych może poruszać się z prędkością 8 do 10 km/godz.

Samochód drużyny rozpoznania skażeń wyposażony jest w zespół urządzeń, umożliwiający prowadzenie rozpoznania skażeń, do którego zalicza się: automatyczną wyrzutnię znaków ostrzegawczych, rentgenometr DP-3, przyrząd rozpoznania chemicznego

PCHR-54, zestaw znaków ostrzegawczych /90 szt/, rentgenoradiometr DP-66, ezektorowy zestaw samochodowy /EZS/, 10 granatów dymnych, przyrządy do pobierania próbek materiałów skażonych sypkich, ciekłych oraz gruntu.

Siły i środki do prowadzenia rozpoznania skażeń w TBF mogą być wykorzystywane w różny sposób; jeden z takich sposobów przedstawia tabela 21.

Tabela 21. Sposób wykorzystania drużyn rozpoznania skażeń w TBF

Lp	Drużyna rozpoznania skażeń	Posterunek obserwacji skażeń	Patrol rozpoznania skażeń	Odwód szefa TBF
1	2	3	4	5
1	Sztab pzab	1	-	-
2	Batalion przeładunkowy	2	-	-
3	Batalion transportowy	1	-	-
4	1 pluton rozpoznania skażeń	-	4	-
5	2 pluton rozpoznania skażeń	-	-	4
	R a z e m	4	4	4

Posterunki obserwacji skażeń organizuje się w rejonie szefostwa TBF, w rejonie stanowiska dowodzenia pułku zabezpieczenia, batalionu przeładunkowego oraz batalionu transportowego.

Zadaniem ogólnym posterunków obserwacji skażeń jest wykrywanie wybuchów jądrowych i określanie ich parametrów.

Do zadań szczególnych posterunków obserwacji skażeń należy:

- wykrywanie na czas skażenią promieniotwórczego i chemicznego;
- pomiar skażeń w ustalonym czasie w celu wykrycia i ustalenia wzrostu i spadku mocy dawki;
- określenie granic stref skażeń promieniotwórczych oraz kierunku przesuwania się obłoku promieniotwórczego;
- wykrywanie na podstawie oznak zewnętrznych początku napadu chemicznego i określenie jego rejonu;
- ustalenie rodzaju użytych przez nieprzyjaciela środków trujących;
- określenie granic stref skażeń chemicznych.

Patrole rozpoznania skażeń wykrywają i rozpoznają skażenia na drogach marszu oraz wykrywają w miarę możliwości uderzenia jądrowe i chemiczne, a także określają ich parametry.

Stacja obliczeniowo-analityczna skażeń /SOAS/ TBF jest to zespół specjalistów wojsk chemicznych, który za pomocą aparatowni obliczeniowo-analitycznej skażeń przeprowadza analizę skażeń i przedstawia szefowi TBF propozycje niezbędne do podjęcia decyzji o sposobie działania bazy w warunkach stosowania broni masowego rażenia. Stacja obliczeniowo-analityczna skażeń liczy 10 żołnierzy[35]. Są to kierownik stacji, dowódca drużyny, 3 planszecistów, 2 radiotelefonistów, 2 radiotelegrafistów, kierowca.

W wyposażeniu posiada aparatownię obliczeniowo-analityczną skażeń na samochodzie oraz radiostację UKF R-105 ze wzmacniaczem mocy. Aparatownia ta przeznaczona jest do:
- zbierania, opracowywania i przekazywania informacji o ude-

---

[35] Podstawa: etat szefostwa TBF nr 50/615.

rzeniach jądrowych i chemicznych w tym środkami zapalającymi oraz o sytuacji skażeń promeniotwórczych i chemicznych;

- opracowywania wniosków i propozycji dotyczących sposobu działania wojsk w warunkach skażeń;
- opracowywania propozycji dotyczących ochrony stanu osobowego TBF przed skażeniami[36].

Stacja obliczeniowo-analityczna skażeń TBF podlega starszemu oficerowi zabezpieczenia chemicznego. Działa ona w jednym rzucie i rozmieszcza się na SD Szefostwa TBF /przy miejscu pracy oddziału organizacji i planowania/.

Praca SOAS obejmuje następujące etapy:

- opracowanie przewidywanej sytuacji skażeń oraz przeprowadzenie jej analizy i oceny;
- opracowanie prognozowanej sytuacji skażeń oraz przeprowadzenie jej analizy i oceny;
- opracowanie rzeczywistej sytuacji skażeń oraz przeprowadzenie jej analizy i oceny[37].

Przewidywaną sytuację skażeń opracowuje się na podstawie aktualnych warunków atmosferycznych w przyziemnych i górnych warstwach atmosfery.

Po wykonaniu przez nieprzyjaciela lub wojska własne uderzenia bronią jądrową lub chemiczną w tym środkami zapalającymi SOAS przystępuje do opracowania prognozowanej sytuacji skażeń.

Na podstawie wyników analizy i obliczeń z uwzględnieniem warunków atmosferycznych w przyziemnych i górnych warstwach powietrza kierownik stacji opracowuje meldunek i przedstawia go ustnie lub pisemnie starszemu oficerowi zabezpieczenia chemicznego.

---

[36] Działanie systemu wykrywania skażeń w tyłach operacyjnych. Podręcznik. Warszawa, Wydawn.MON 1981, Szt.Kwat.91/80, s.40.

[37] Tamże, s.39.

Meldunki i informacje o uderzeniach jądrowych i chemicznych do SOAS napływają z:

- posterunków /patroli/ rozpoznania skażeń organizowanych przez pododdziały chemiczne TBF;
- z SOAS frontu.

System wykrywania skażeń w TBF przedstawia załącznik 15. Wraz z napływem informacji o rzeczywistych skażeniach terenu stacja przystępuje do opracowania rzeczywistej sytuacji skażeń, a dane te przekazuje do SOAS TSD frontu oraz informuje zainteresowane komórki szefostwa bazy.

Głównym czynnikiem mającym wpływ na sprawne dowodzenie i obieg informacji o użyciu broni jądrowej i chemicznej w systemie wykrywania skażeń jest zapewnienie trwałej i ciągłej łączności. Łączność na potrzeby SOAS i pododdziałów chemicznych zapewnia starszy oficer łączności.

Wyjście stanu osobowego jednostek TBF z ewentualnych stref skażeń zależy od rodzaju i stopnia skażenia, wielkości zniszczeń oraz warunków terenowych i atmosferycznych. We wszystkich wypadkach winno ono zapewnić wykonanie zadania i jak najmniejsze napromienienie żołnierzy.

Rejony skażone można przekraczać:

- z marszu, bez czekania na spadek natężenia promieniowania;
- po spadku natężenia promieniowania do określonej względnie bezpiecznej wielkości;
- w sposób kombinowany, tj. przez połączenie obu podanych sposobów.

Dla zwiększenia odporności na promieniowanie stosuje się podawanie żołnierzom preparatów radioochronnych, zmniejszających lub neutralizujących napromienienie. Do preparatów radioochron-

nych zaliczamy indywidualny pakiet radioochronny /IPR/ - znajdujący się w wyposażeniu każdego żołnierza TBF. W poddziałach służby zdrowia, na wyposażeniu znajduje się torba PchS - przeznaczona do udzielania pierwszej pomocy lekarskiej porażonym.

Indywidualny pakiet radioochronny składa się z:

- cystaminy - 5 tabletek, które zmniejszają skutki promieniowania jonizującego na organizm. Przed spodziewanym napromieniowaniem zażywa się 2 tabletki i dawkę tą należy powtórzyć o ile żołnierz przebywa w terenie skażonym pyłem radioaktywnym powyżej 6-godzin, a natężenie promieniowania wynosi conajmniej 200 rtg;
- jodku potasu - 5 tabletek, które zmniejszają skutki promieniowania jonizującego na organizm poprzez zablokowanie tarczycy. Przed spodziewanym promieniowaniem zażywa się jedną tabletkę;
- fenactilu - 5 tabletek - środek przeciwwymiotny. Zażywa się 1-2 tabletki po wystąpieniu pierwszych objawów ostrej choroby popromiennej;
- elenium lub relanium - leki "uspokajające" stosuje się w pierwszej fazie ostrej choroby popromiennej;
- oxyterracyny /antybiotyk/ - 4 tabletki zażywa się jednocześnie po napromienieniu, celem zapobieżenia wtórnym infekcjom spowodowanym spadkiem odporności organizmu, wywołanym promieniowaniem jonizującym.

Używa się na rozkaz przełożonego lub polecenie personelu służby zdrowia, według instrukcji znajdującej się na opakowaniu IPR.

Rejony skażone środkami trującymi lub zakażone środkami

biologicznymi pokonuje się przez obchodzenie. W razie niemożności obejścia pokonuje się je na kierunkach i drogach zapewniających najmniejsze skażenie; będą to drogi o twardej nawierzchni lub gruntowe lecz o małym pokryciu roślinnym. Przekroczenie rejonu skażonego substancjami promieniotwórczymi jednostki wykonują z maksymalną prędkością i przy zwiększonych odległościach między pojazdami oraz przy wykorzystaniu indywidualnych środków ochrony przed skażeniami.

Ochrona stanu osobowego jednostek TBF podczas długotrwałych działań w terenie skażonym polega na: wyprowadzeniu z rejonów niebezpiecznego skażenia, wykorzystaniu indywidualnych i zbiorowych środków ochrony przed skażeniami oraz właściwości ochronnych środków transportowych i terenu, użyciu preparatów radioochronnych oraz odtrutek, budowie i wykorzystaniu urządzeń inżynieryjnych, okresowym przeprowadzaniu częściowych i całkowitych zabiegów sanitarnych oraz specjalnych.

Indywidualne i zbiorowe środki ochrony przed skażeniami i środkami zapalającymi zabezpieczają żołnierzy przed porażeniem środkami promieniotwórczymi i trującymi, zakażaniem środkami biologicznymi i zapalającymi. Zbiorowe środki ochrony przed skażeniami zmniejszają ponadto dawkę napromienienia żołnierzy promieniowaniem przenikliwym wybuchu jądrowego[38].

Skuteczność indywidualnych środków ochrony przed skażeniami /maska przeciwgazowa, ogólnowojskowa odzież ochronna/ zależy od ich dopasowania, sprawności technicznej oraz umiejętnego i właściwego użytkowania. Dla ochrony życia i zdrowia żołnierzy

---

[38] Ppłk doc.dr hab.inż.J.Pięta. Zagrożenie tyłów operacyjnych uderzeniami broni masowego rażenia i wynikające z niego przedsięwzięcia zabezpieczenia chemicznego. W: Zeszyty naukowe. Warszawa, Wydawn.ASG WP 1983, Zeszyt nr 2/35/83, s.72.

decydujące znaczenie ma jak najszybsze nałożenie masek przeciwgazowych po usłyszeniu sygnału alarmu o skażeniach. Czas przebywania w maskach przeciwgazowych nie powinien przekraczać 6 godzin, a w odzieży ochronnej od 15-20 minut do 3 godzin /w zależności od temperatury powietrza/.

Przy polewaniu wodą i pracy w cieniu ww. normy czasowe przebywania w odzieży ochronnej można zwiększyć 1,5-2 razy. Jednak sprawność działania żołnierzy w indywidualnych środkach ochrony przed skażeniami zmniejsza się o 25-30%[39].

Zbiorowe środki ochrony przed skażeniami dzieli się na ruchome i stacjonarne.

Środki ruchome to pojazdy mechaniczne o zakrytych i uszczelnionych nadwoziach i kabinach. Skutecznie chronią one żołnierzy przed skażeniem pyłem promieniotwórczym i kroplami środków trujących, a także częściowo przed parami i aerozolami środków trujących i biologicznych. Zestawienie pojazdów mechanicznych w TBF, które mogą służyć jako zbiorowe ruchome środki ochrony przed skażeniami przedstawia tabela 22.

Środki stacjonarne to polowe ukrycia fortyfikacyjne i ukrycia naturalne. Zbiorowe środki ochrony przed skażeniami mogą być izolacyjne i wentylowane. Czas przebywania ludzi w ukryciu typu izolacyjnego jest niewielki /może wynosić kilka godzin/ i zależy od objętości pomieszczenia ilości powietrza - tlenu/ i liczby przebywających w nim ludzi.

Ukrycia wentylowane z zamontowanymi urządzeniami filtrowentylacyjnymi chronią przebywających w nich ludzi przez dłuż

---

[39] Ppłk dob.dr hab.inż.J.Pięta "Zagrożenie tyłów operacyjnych uderzeniami broni masowego rażenia i wynikające z niego przedsięwzięcia zabezpieczenia chemicznego".W: Zeszyty naukowe. Warszawa, Wydawn.ASG WP 1983. Zeszyt nr 2 /35/ s.72.

szy czas. Urządza się je na stanowiskach dowodzenia jednostek i punktach medycznych.

Właściwości ochronne różnych środków i obiektów przed skutkami działania BMR obrazuje tabela 23.

Tabela 22. Pojazdy mechaniczne wykorzystywane do zbiorowej ochrony przed skażeniami[40]

Lp	Rodzaj pojazdu mechanicznego	Ilość pojazdów	Pojemność pojazdu	Ogólna pojemność
1	2	3	4	5
1	Samochód osobowy	13	5	65
2	Samochód dostawczy	28	6	168
3	Mikrobus	1	10	10
4	Autobus pasażerski	1	54	54
5	Autobus sztabowy	5	5	25
6	Samochód więźniarka	1	28	28
7	Warsztat B/1 Sam	39	4	156
8	Warsztat B/2 Sam	11	4	44
9	Warsztat B/Inż	1	4	4
10	Warsztat RWCH	2	4	8
11	Warsztat łączności	1	4	4
12	R W Ł-1	1	5	5
13	Ekspedycja pocztowa na samochodzie	1	8	8
14	Radiostacja R-118	6	4	24
	O g ó ł e m	111	-	603

Uwaga: W kalkulacjach uwzględniono pojazdy mechaniczne o zakrytych i uszczelnionych nadwoziach.

[40] Opracowano na podstawie danych zawartych w załączniku 29.

Liczba miejsc w pojazdach zwiększy się o miejsca w kabinach uszczelnionych, tj. do około 3400 /1700 pojazdów x 2 = 3400/. Z przeprowadzonej kalkulacji wynika, że przed działaniem środków trujących, skażeniem pyłem promieniotwórczym można ukryć około 4000 żołnierzy, tj. około 50% stanu osobowego TBF.

Tabela 23. Właściwości ochronne przed BMR różnych środków i obiektów[41]

Lp	Nazwa obiektu lub środka	Ochrona przed: środkami trującymi i biologicznymi	falą uderzeniową wybuchu jądrowego /zmniejszenie rażenia/	promieniowaniem przenikliwym /osłabienie/
1	2	3	4	5
1	Indywidualne środki ochrony	tak	nie	nie
2	Szczeliny, okopy, transzeje	nie	1,5-2 razy	do 10 razy
3	Przykryte transzeje	Przed ciekłymi środkami trującymi i aerozolami	ok.2 razy	ok. 40 razy
4	Schrony z urządzeniem filtrowentylacyjnym	całkowicie	3-5 razy	do 300razy
5	Samochody	częściowo	kilka razy /ok.2 razy/	2 razy
6	Transportery opancerzone	całkowicie	kilka razy /ok.3 razy/	4 razy
7	Czołgi	całkowicie	kilka razy /ok.4 razy/	10 razy

[41] Opracowano na podstawie Instrukcji o obronie wojsk przed bronią masowego rażenia. Warszawa, Wydawn.MON 1976, Chem.249/75.

Kontrolę stopnia skażenia substancjami promieniotwórczymi i środkami trującymi żołnierzy, środków transportowych, zapasów materiałowych, żywności i wody przeprowadza się w celu określenia możliwości działania żołnierzy /bez użycia indywidualnych środków ochrony przed skażeniami/ oraz ustalenia zakresu prac wykonywanych podczas zabiegów specjalnych i sanitarnych, a także w celu stwierdzenia skuteczności przeprowadzenia tych zabiegów.

Kontrolę stopnia skażenia przeprowadza się po wyjściu jednostki ze strefy skażonej przed przystąpieniem do zabiegów sanitarnych i specjalnych oraz po ich przeprowadzeniu. Przeprowadzają je żołnierze z pododdziałów rozpoznania skażeń i drużyny kontroli dozometrycznej kompanii chemicznej oraz drużyn schemizowanych z jednostek bazy. Ze względu na pracochłonność pomiaru stopnia skażenia /dla żołnierza wynosi 1 min, natomiast dla samochodu 3-5 min/ w pierwszej kolejności przeprowadza się kontrolę reprezentacyjno-wybiorczą dla 25-30% stanu skażonego jednostki, a w razie stwierdzenia silnego skażenia, przekraczającego dopuszczalne normy, kontrolę wszystkich żołnierzy oraz całego sprzętu i zapasów środków materiałowych. Kontrolę stopnia skażenia i zakażenia źródeł wody w rejonie TBF przeprowadzają drużyny rozpoznania skażeń we współdziałaniu ze służbą zdrowia.

Kontrola napromienienia obejmuje: sprawdzenie wyposażenia żołnierzy TBF w środki pomiarowe i stan ładowania dozymetrów; odczyt dawek napromienienia; ewidencję napromienienia i sporządzenie meldunków o otrzymanych dawkach; okresowe obliczanie dawki biologicznie czynnej.

Każdy żołnierz z TBF posiada w wyposażeniu dozymetr chemiczny DP-70. Natomiast oficerowie i chorążowie posiadają dozyme-

try jonizacyjne DKP-50, które służą do dokładniejszych pomiarów dawek napromienienia. Wyposażenie żołnierzy w techniczne środki kontroli, ich naprawę i odczytywanie dawek organizuje starszy oficer zabezpieczenia chemicznego TBF.

W celu posiadania aktualnych danych o napromienieniu żołnierzy w każdej jednostce TBF prowadzona jest ewidencja a w ustalonych terminach składane są meldunki o rzeczywistym stanie napromienienia. Pochłonięte dawki wpisuje się do książeczek wojskowych /legitymacji żołnierza zawodowego/.

W razie pochłonięcia dawki przez żołnierzy ponad 100 R dowódca jednostki składa natychmiast meldunek do szefostwa TBF.

Dopuszczalne dawki napromienienia stanu osobowego wynoszą[42]:

- jednorazowo w ciągu 4 dni - 50 R;
- wielokrotnie w ciągu 10-30 dni - 100 R;
- wielokrotnie w ciągu 3 miesięcy- 200 R;
- wielokrotnie w ciągu 1 roku - 300 R.

Likwidacja skutków uderzeń BMR na TBF jest integralną częścią obrony i ochrony bazy, mającą na celu przywrócenie zdolności bojowej porażonym jednostkom. Zależy ona w dużej mierze od sprawności działania szefostwa TBF, dowództw jednostek, ich umiejętności organizatorskich w zakresie odtwarzania systemu dowodzenia i prowadzenia akcji ratunkowo-ewakuacyjnej w rejonach porażenia.

W celu sprawnej likwidacji skutków uderzeń BMR w TBF organizuje się grupę ratunkowo-ewakuacyjną oraz ustala miejsca zbiórki i sygnały. Pododdziały przeznaczone do działania w

---

[42] Instrukcja o obronie wojsk przed bronią masowego rażenia. Warszawa, Wydawn.MON 1976, Chem.249/75, s.125.

składzie GRE wykonują swoje zadania, a w wypadku wykonania uderzeń BMR przerywają wykonywanie czynności i zbierają się w wyznaczonym rejonie oraz realizują przedsięwzięcia w zakresie likwidacji skutków. Skład grupy ratunkowo-ewakuacyjnej przedstawia załącznik 26.

Podczas planowania i organizowania likwidacji skutków uderzeń BMR na TBF bierze się pod uwagę położenie jednostek w chwili uderzenia. Duży wpływ na planowanie i organizowanie likwidacji skutków uderzeń będzie miał stopień utraty zdolności bojowej jednostek TBF, a szczególnie istnienie lub nie ich dowództw, a także ustalenie, które z nich tylko częściowo utraciły zdolność bojową i będą mogły wykonywać stojące przed nimi zadania oraz własnymi siłami likwidować skutki uderzeń.

Skutki uderzeń BMR na TBF ocenia się w celu:

- ustalenia strat w ludziach, sprzęcie i środkach materiałowych;
- dokonania zmian w ugrupowaniu /rozmieszczeniu/ TBF;
- określenia zakresu prac związanych z likwidacją skutków uderzeń.

Organem zbierającym w ramach systemu wykrywania skażeń i przetwarzającym informacje o uderzeniach BMR na TBF jest SOAS, do której również przekazuje się wiadomości napływające do szefostwa TBF innymi kanałami dowodzenia.

Istniejący system wykrywania wybuchów jądrowych i skażeń pozwala na zebranie danych prognostycznych o wykonanych uderzeniach oraz dokonanie ich oceny w ciągu 1,5 godziny. Zebranie natomiast danych udokumentowanych na podstawie meldunków może trwać około 4 godzin. Dlatego też szef TBF nie powinien czekać na zebranie wszystkich danych o rzeczywistej sytuacji lecz po-

dejmować decyzję o dalszym działaniu TBF i likwidacji skutków uderzeń w miarę napływania informacji prognostycznych. Przedsięwzięcia organizacyjne i zakres prac związanych z likwidacją skutków uderzeń w TBF będą zależały od rodzaju i liczby użytej broni przez nieprzyjaciela.

Likwidacja skutków uderzeń BMR na TBF obejmuje następujące przedsięwzięcia:

- rozpoznanie rejonów porażenia;
- odtwarzanie naruszonego systemu dowodzenia;
- prace ratunkowe, ewakuacyjne i lecznicze;
- zabiegi sanitarne i specjalne;
- gaszenie pożarów;
- przedsięwzięcia izolacyjno-ograniczające;
- odbudowę dróg i urządzeń fortyfikacyjnych w rejonie bazy;
- uzupełnienie zniszczonych zapasów środków materiałowych w jednostkach bazy, ich wydawanie i wznowienie prac produkcyjno-obsługowych, co stanowi symptom odzyskania sprawności.

Poszczególne przedsięwzięcia w jednostkach TBF będą organizowane przez ich dowództwa na podstawie oceny rzeczywistych strat i zniszczeń, a w TBF jako całości - na podstawie danych prognostycznych. Organizując likwidację skutków uderzenia BMR na TBF, ustala się, które jednostki są zdolne do wykonania zadań oraz które utraciły zdolność bojową i potrzebują pomocy, po czym szef TBF podejmuje decyzję o likwidacji ich skutków i stawia zadania do dalszego działania. Wydział ochrony i obrony wraz z oddziałem organizacji i planowania przystępuje do opracowania "Planu odtwarzania zdolności bojowej i likwidacji skutków użycia BMR na TBF". W celu opracowania planu powołuje się zespół, w którego skład wchodzą oficerowie

z oddziału organizacji i planowania, przewozów, wydziału ochrony i obrony, politycznego, WSW oraz sztabu pułku zabezpieczenia. Koordynatorem pracy zespołu jest zwykle starszy oficer zabezpieczenia chemicznego.

Plan odtworzenia zdolności bojowej i likwidacji skutków użycia BMR opracowuje się w formie tekstowej i na mapie[43]. Na istniejący plan /mapę/ ugrupowania TBF w rejonie rozmieszczenia dorysowuje się: obiekty, na które wykonano uderzenia BMR, czas, miejsce i rodzaj uderzeń jądrowych oraz rodzaj użytych środków trujących lub biologicznych, strefy prawdopodobnych skażeń, zniszczeń, pożarów i zatopień; rejony zbiórki, drogi marszu i czas osiągnięcia tych rejonów przez pododdziały wydzielone do GRE oraz czas gotowości do likwidacji skutków uderzeń; rejony ześrodkowania wyprowadzanych jednostek z rejonu porażenia; rejony przeprowadzenia zabiegów sanitarnych i specjalnych; punkty zbiórki porażonych i uszkodzonego sprzętu rozwinięte w pobliżu rejonu porażenia; szpitale do których kierowani są porażeni; frontowe punkty odkażania umundurowania; zakłady przemysłowe i przedsiębiorstwa, które można wykorzystać do prac związanych z remontem uszkodzonego sprzętu technicznego.

Tekstowa część planu określa cel wykonywanych czynności, wydzielone siły i środki oraz czas rozpoczęcia i zakończenia prac związanych z odtwarzaniem zdolności bojowej i likwidację skutków uderzeń BMR.

Tekstowa część planu zawiera:

- jednostki, na które wykonano uderzenia BMR, zestawienie uderzeń i prognozowane straty, siły i środki, które mogą być

---

[43] Zob. załącznik 16.

wykorzystane do prowadzenia dalszej działalności bazy oraz ocenę gotowości bojowej TBF;

- sposób realizacji przedsięwzięć dotyczących odtworzenia zdolności bojowej w TBF;

- sposób likwidacji skutków użycia BMR.

W celu uniknięcia porażenia substancjami promieniotwórczymi, środkami trującymi lub biologicznymi, które dostały się na powierzchnię ciała, uzbrojenie, umundurowanie oraz do żywności i wody przeprowadza się zabiegi sanitarne oraz zabiegi specjalne. Mogą one być częściowe lub całkowite co przedstawia rysunek 9.

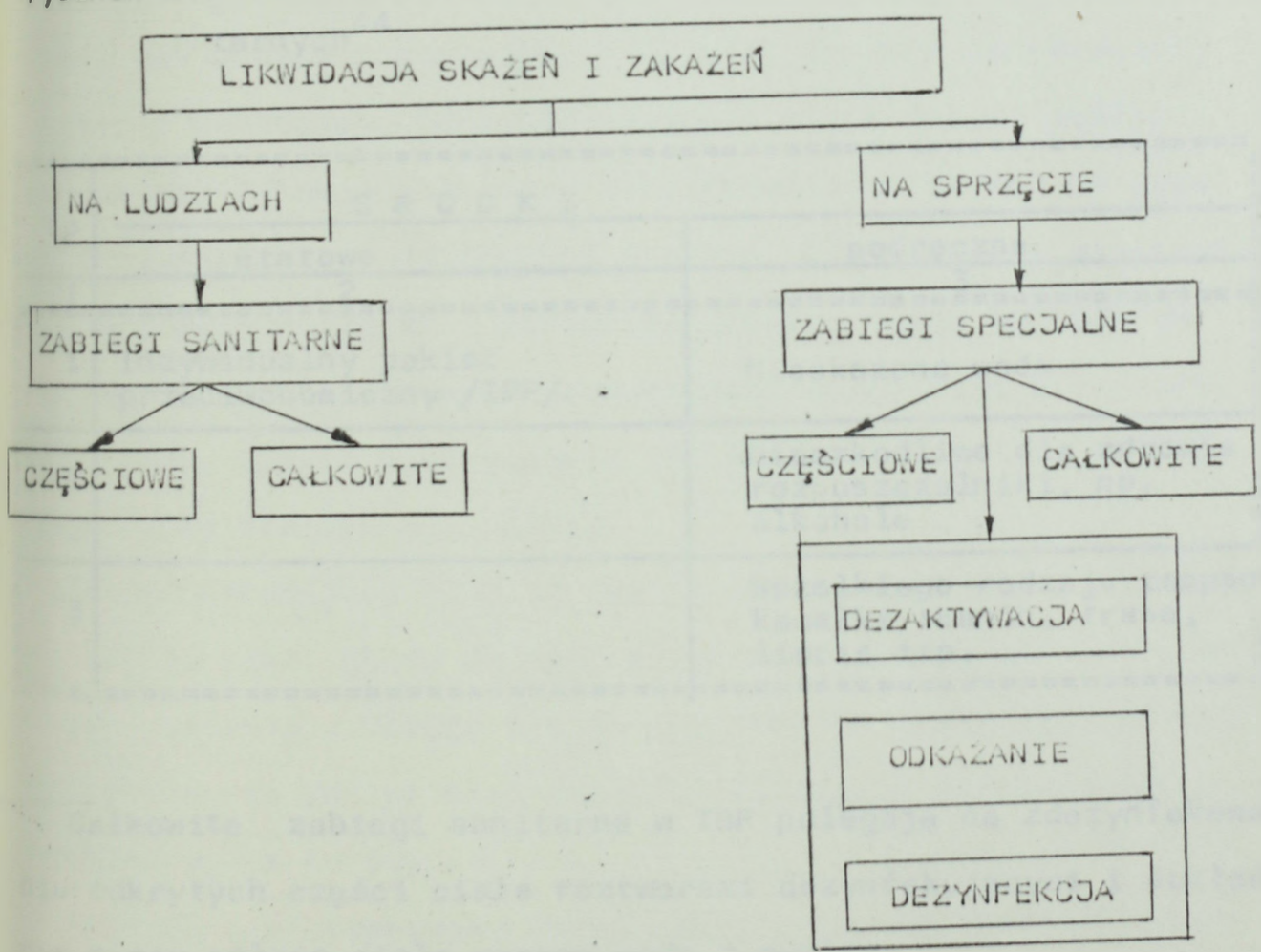

Rys.9. Zakres przedsięwzięć wykonywanych w ramach likwidacji skażeń i zakażeń

Zabiegi sanitarne przeprowadza się w celu usunięcia z powierzchni ciała ludzkiego substancji promieniotwórczych oraz zniszczenia lub usunięcia środków trujących i biologicznych. W razie skażenia powierzchni ciała środkami trującymi żołnierze muszą w ciągu kilku minut przeprowadzić częściowe zabiegi sanitarne. Opóźnienie zabiegów może spowodować utratę zdolności bojowej, a nawet śmierć. Do przeprowadzania częściowych zabiegów sanitarnych wykorzystuje się etatowe i podręczne środki, co przedstawia tabela 24.

Tabela 24. Środki do prowadzenia częściowych zabiegów sanitarnych[44]

Lp	ŚRODKI	
	etatowe	podręczne
1	2	3
1	Indywidualny pakiet przeciwchemiczny /IPP/	Nieskażona woda
2		Nieszkodliwe dla zdrowia rozpuszczalniki, np. alkohole
3		Wszelkiego rodzaju tampony. kawałki tkanin, trawa, liście itp.

Całkowite zabiegi sanitarne w TBF polegają na zdezynfekowaniu odkrytych części ciała roztworami dezynfekującymi i dokładnym myciu całego ciała gorącą wodą z mydłem.

---

[44] Zabiegi sanitarne żołnierzy oraz zabiegi specjalne uzbrojenia i sprzętu bojowego. Warszawa, Wydawn.MON 1980, Chem.287/79, s.154.

Zabiegi specjalne polegają na dezaktywacji, odkażaniu i dezynfekcji sprzętu, środków materiałowych, terenu itp. Częściowe zabiegi specjalne polegają na dezaktywacji /odkażaniu lub dezynfekcji/ tych skażonych /zakażonych/ części uzbrojenia i sprzętu, których żołnierze będą dotykać w czasie wykonywania zadania /np.: kierowca samochodu - wnętrze kabiny i dojście do niej, klamki, uchwyty itp./ Zabiegi te przeprowadzają żołnierze natychmiast po skażeniu /zakażeniu/ za pomocą etatowych pakietów odkażających /PCHW-012, PCHW-04, SF-006/, zestawów samochodowych przeznaczonych do odkażania, dezaktywacji i dezynfekcji /indywidualny zestaw samochodowy IZS, ezektorowy zestaw samochodowy EZS/ oraz środków podręcznych.

Pakiet odkażający PCHW-012 znajduje się w indywidualnym wyposażeniu każdego żołnierza TBF. Przeznaczony jest do prowadzenia odkażania powierzchni sprzętu, uzbrojenia o wielkości do 1 m^2. Składa się on z pojemnika zawierającego podchloryn wapnia, woreczka foliowego do sporządzenia roztworu oraz serwetek z gazy. Sposób posługiwania się pakietem opisany jest na zewnętrznej stronie opakowania.

Pakiet odkażający PCHW-04 wydaje się do zestawów samochodowych /IZS, EZS/. Służy do sporządzenia roztworów odkażających w tych zestawach. Składa się on z pojemnika zawierającego podchloryn wapnia /400g/ oraz torebki foliowej z koncentratem antykorozyjnym P-710.

Proszek dezaktywacyjny SF-006 wydaje się do zestawów samochodowych IZS i EZS. Przeznaczony jest to sporządzania roztworu dezaktywacyjnego w tych zestawach. Składa się on z torebki foliowej, w której znajduje się 60g proszku SF /sulfapol-50/.

W wyposażeniu pojazdów samochodowych TBF znajduję się dwa typy zestawów samochodowych:

- indywidualny zestaw samochodowy, w którym wykorzystuje się ciśnienie powietrza /wytwarzane za pomocą ręcznej pompki samochodowej, jednego z cylindrów silnika lub sprężarki/;
- ezektorowy zestaw samochodowy /EZS/, w którym wykorzystuje się ciśnienie gazów spalinowych wytwarzanych w układzie wydechowym pojazdu samochodowego.

Wydajność zestawów przy prowadzeniu zabiegów specjalnych wynosi około 1 l/min.

Całkowite zabiegi specjalne polegają na dezaktywacji /odkażaniu lub dezynfekcji/ uzbrojenia, sprzętu i środków materiałowych. Całkowitą dezaktywację przeprowadza się tylko wtedy, gdy skażenie przekracza dopuszczalne normy. Obrazuje to tabela 25.

Tabela 25. Dopuszczalne skażenie powierzchni substancjami promieniotwórczymi /czas życia produktów rozpadu wynosi ponad 1 dobę/

Wyszczególnienie	Moc dawki promieniowania/mR/h/
1	2
Bielizna, część twarzowa maski przeciwgazowej, umundurowanie, obuwie, indywidualne środki ochrony przed skażeniami, broń osobista, sprzęt medyczny i sanitarny	50
Opakowanie na żywność, sprzęt kuchenny, urządzenie stołówek, piekarni, magazynów żywnościowych	50
Powierzchnia ciała zwierząt	100

1	2
Sprzęt bojowy:	
- samochody, samoloty, samochody specjalne, wyrzutnie i ciągniki artyleryjskie, moździerze, zestawy rakietowe, wyposażenie techniczne	200
- obiekty opancerzone /transportery,bojowe wozy piechoty, działa samobieżne, czołgi, wyrzutnie rakietowe itp.	400

Uwaga: 1/ Jeżeli nastąpiło skażenie produktami wybuchu jądrowego, których czas życia wynosi do 12 lub od 12 do 24 godzin, to wielkości podane w tabeli zwiększa się odpowiednio 4 i 2 razy.

2/ Podczas pomiaru skażenia obiektów odległość między licznikiem przyrządu a powierzchnią skażoną powinna wynosić 1-1,5 cm.

Całkowite zabiegi sanitarne i specjalne przeprowadza się na punktach zabiegów specjalych /PZS/, rozwijanych siłami wojsk chemicznych. Do przeprowadzenia zabiegów specjalnych i sanitarnych TBF posiada 2 plutony zabiegów specjalnych.

Organizację plutonu zabiegów specjalnych przedstawia rys.10.

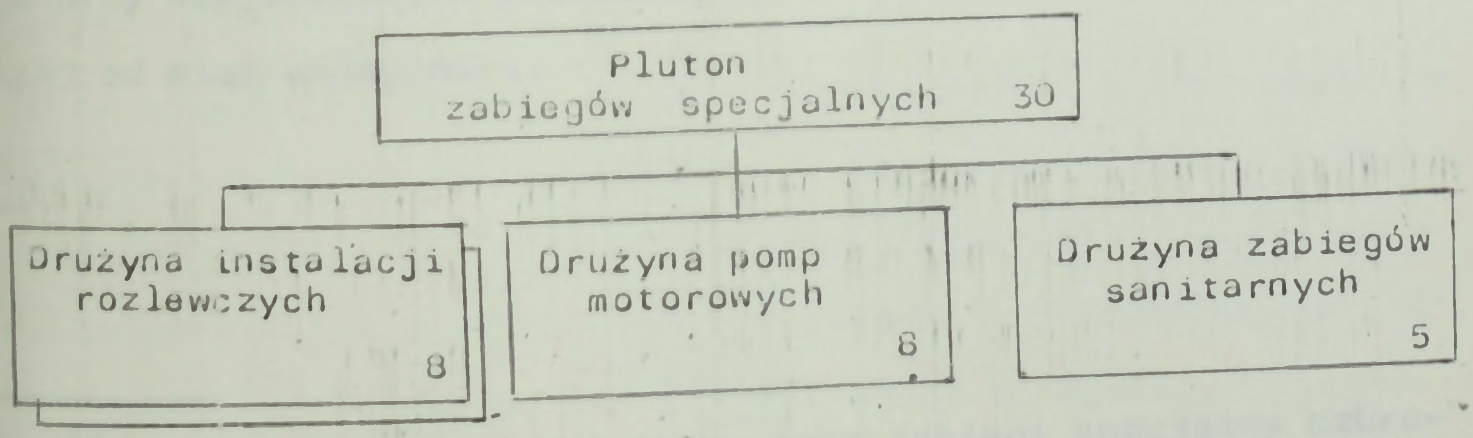

Rys.10. Struktura organizacyjna plutonu zabiegów specjalnych[45]

[45] Opracowano na podstawie etatu pułku zabezpieczenia TBF nr 02/68.

Pluton zabiegów specjalnych działa na PZS w zasadzie całością sił, a tylko w niektórych wypadkach wykonuje zadania drużynami. Możliwości plutonu zabiegów specjalnych w zakresie przeprowadzenia zabiegów specjalnych i sanitarnych oraz odkażania terenu przedstawia tabela 26.

Punkt zabiegów specjalnych jest to rozpoznany i urządzony przez pododdziały chemiczne rejon, na którym przywraca się wojskom zdolność bojową chwilowo utraconą w wyniku skażenia substancjami promieniotwórczymi, środkami trującymi lub zakażeniem środkami biologicznymi. Rozwija się go między opuszczonym, skażonym rejonem, a nowym rejonem rozmieszczenia. Rejon przeznaczony na PZS powinien zapewnić pracę poszczególnym jego elementom, swobodę manewru pojazdów, dobre warunki maskowania oraz bliskość nie skażonych źródeł wody[46].

Miejsce rozwinięcia PZS ustala szef TBF. W zależności od warunków terenowych, rodzaju i rozmiarów skażenia/zakażenia/ wojsk, pory roku, warunków atmosferycznych może być wiele sposobów rozmieszczenia i urządzenia poszczególnych elementów PZS. Jeden ze sposobów przedstawia załącznik 17.

W skład PZS wchodzi plac zabiegów sanitarnych. Rozwija się go przy nie skażonych /zakażonych/ źródłach wody lub w bliskiej od nich odległości.

---

[46] Zabiegi sanitarne żołnierzy oraz zabiegi specjalne uzbrojenia i sprzętu bojowego. Warszawa, Wydawn.MON 1980. Chem. 287/79, s.122.

Tabela 26. Możliwości plutonu zabiegów specjalnych w zakresie przeprowadzenia zabiegów specjalnych i sanitarnych oraz odkażania terenu[47]

Lp	Rodzaj	MOŻLIWOŚCI	
		plutonu	2 plutonów
1	2	3	4
1	ZABIEGI SPECJALNE		
	- dezaktywacja	26 jo[x]	52 jo
	- odkażanie	18 jo	36 jo
2	ZABIEGI SANITARNE	98 żołnierzy	196 żołnierzy
3	ODKAŻANIE TERENU /droga w km, szer.5 m		
	- V_x	0,75	1,5
	- iperyt	1	2

[x] Jednostkę obliczeniową /jo/ przyjmuje się dla określenia technicznych możliwości przeprowadzenia zabiegów specjalnych czołgu średniego. Odpowiednio przyjmuje się współczynniki: samochód ciężarowy - 0,75, wyrzutnie rakiet taktyczno-operacyjnych - 2.

Plac urządza się w taki sposób, aby zapewniał przeprowadzenie zabiegów specjalnych broni i indywidualnego wyposażenia żołnierzy, poddawanych zabiegom sanitarnym. Plac zabiegów sanitarnych dzieli się na dwie części : skażoną i nieskażoną/czystą/ Place zabiegów, stanowiska pracy i drogi w rejonie PZS oznacza się tabliczkami i kierunkowskazami. Pracą punktu zabiegów

[47] Zeszyt naukowy ASG WP nr 2/35/83, s.78.

specjalnych kieruje komendant, którego funkcję pełni dowódca kompanii chemicznej lub plutonu zabiegów specjalnych.

3.4.4. Obrona przeciwdywersyjna i przeciwdesantowa

Obrona przeciwdywersyjna i przeciwdesantowa organizowana w rejonie rozmieszczenia TBF jest jednym z elementów składowych obrony lądowej.

Obrona lądowa obejmuje działania bojowe mające na celu zwalczanie tych sił nieprzyjaciela, którym uda się przedostać w rejon rozwinięcia bazy i stworzyć ogniska walki zbrojnej. Będą to siły specjalne i siły desantów[48].

Konieczność zapewnienia skutecznej obrony przeciwdywersyjnej i przeciwdesantowej TBF w rejonie rozmieszczenia wynika z dużego prawdopodobieństwa zagrożenia oddziaływaniem sił dywersyjnych i desantów powietrznych nieprzyjaciela[49].

3.4.4.1. Cele, zadania i zasady prowadzenia działań dywersyjnych oraz desantów powietrznych nieprzyjaciela

1/ Działania dywersyjne

Do działań dywersyjnych dowództwo NATO przywiązuje szczególnie dużą wagę, ponieważ poprzez zaangażowanie stosunkowo niewielkich sił w skali operacyjnej można skutecznie oddziaływać na wojska i tyły przeciwnika.

---

[48] Obrona terytorium kraju. Podręcznik. Warszawa, Wydawn. ASG WP 1981, s.80.

[49] Ocenę możliwości oddziaływania nieprzyjaciela na TBF przedstawiono w zagadnieniu 3.1.

Warunki współczesnego pola walki stwarzają możliwości do prowadzenia bojowych działań dywersyjnych przez nieprzyjacielskie pododdziały wojsk specjalnego przeznaczenia, grupy dywersyjno-rozpoznawcze, a także zbrojne podziemie utworzone na bazie części wrogo ustosunkowanej ludności. Siły te będą działały według zasad opracowanych teoretycznie i sprawdzonych podczas działań w minionych wojnach.

Do podstawowych zasad działania sił dywersyjnych nieprzyjaciela należy zaliczyć: skrytość działania, wykorzystanie czynnika zaskoczenia, dokładne rozpoznanie obiektu uderzenia, dokładne, staranne przygotowanie i szybkie prowadzenie akcji bojowej, unikanie wiązania się walką z siłami obronnymi, ruchliwość i aktywność w działaniu, narzucanie przeciwnikowi czasu, miejsca i sposobu przeprowadzenia akcji.

Wymienione zasady jednocześnie charakteryzują działania dywersyjne i określają sposoby zachowania się grup dywersyjnych przed uderzeniem, w czasie jego wykonywania oraz działanie po wykonaniu ataku. Znajomość tych zasad przez stan osobowy TBF zwiększa skuteczność obrony przeciwdywersyjnej.

Celem działań dywersyjnych nieprzyjaciela w rejonie rozmieszczenia TBF może być:

- dezorganizacja dowodzenia i kierowania bazą;
- atakowanie i niszczenie polowych składów i urządzeń tyłowych oraz infrastruktury gospodarczej i komunikacyjnej dla zdezorganizowania systemu przyjmowania, wydawania i przetwarzania środków materiałowych.

Opierając się na doświadczeniach II wojny światowej oraz konfliktach powojennych w Korei, Wietnamie, na Bliskim Wschodzie oraz krajach latynoamerykańskich, w armiach państw NATO opra-

cowano i ciągle doskonali się odpowiednie regulaminy i instrukcje, które zakładają, że etatowe grupy dywersyjne wykorzystywane będą do wykonywania uderzeń na najważniejsze i najsilniej chronione obiekty, podczas gdy obiekty mniej ważne będą atakowane przez specjalnie formowane oddziały zbrojnego podziemia.

Z czasem, w miarę doskonalenia ich umiejętności dywersyjno-sabotażowych, grupom zbrojnego podziemia może być zlecana coraz większa liczba odpowiedzialnych zadań. Rola grup dywersyjnych w takim układzie może ulec zmianie w kierunku wykonywania funkcji szkoleniowych, koordynujących i sztabowo-planistycznych w kierowaniu walką zbrojnego podziemia.

Nietypowy i bardzo różnorodny charakter oraz sposoby działań dywersyjnych powodują, że niezwykle trudno jest przewidzieć w TBF sposoby i obiekty ich ataku. Mimo to w konkretnej sytuacji terenowej TBF pewne typy akcji można z dużym prawdopodobieństwem zaprognozować i zawczasu im przeciwdziałać.

2/ Użycie desantów powietrznych

W siłach zbrojnych państw NATO duże znaczenie przypisuje się również działaniem powietrznodesantowym. Desant powietrzny może być wykonany zarówno w dzień, jak i w nocy. Wysadzenie desantu powietrznego w rejonie rozmieszczenia TBF w dużej mierze uzależnione jest od panowania w powietrzu. Według amerykańskich poglądów wojskowych do desantowania najlepiej nadaje się noc, ponieważ zapewnia skrytość i możliwość zaskoczenia oraz zmniejsza wrażliwość desantu w czasie przelotu nad obszarem przeciwnika, co w efekcie nie wymaga silnej osłony lotni-

czej[50]. Stroną ujemną desantowania nocnego jest trudność w orientowaniu się w nieznanym terenie oraz wydłużenie się czasu na osiągnięcie gotowości do działania.

Zadaniem desantu powietrznego działającego w rejonie rozmieszczenia TBF może być:

- opanowanie i utrzymanie ważnych obiektów infrastruktury komunikacyjnej /węzły dróg, mosty, przeprawy na przeszkodach wodnych/;
- opanowanie lub zniszczenie polowych składów, a w nich środków materiałowych;
- organizowanie i prowadzenie działań dywersyjno-rozpoznawczych.

Należy się również liczyć z tym, że w przypadku nieuzyskania powodzenia lub obezwładnienia desantu, jego siły mogą przejść do działań w rozproszeniu i prowadzenia działań przewidzianych dla grup dywersyjno-rozpoznawczych.

3.4.4.2. Charakterystyka obiektów i urządzeń tyłowych oraz infrastruktury komunikacyjnej i gospodarczej w rejonie rozmieszczenia tylnej bazy frontu jako celów działań dywersyjnych i desantów powietrznych nieprzyjaciela

1/ Komunikacyjna sieć kolejowa

Jak wykazuje praktyka, najbardziej narażona na oddziaływanie grup dywersyjnych jest kolejowa sieć komunikacyjna. Najbardziej wrażliwymi na zniszczenie lub uszkodzenie obiektami

---

[50] Ppłk dypl.M.Zwolski. Prowadzenie działań przeciw desantom powietrznym na szczeblu taktycznym. Przegląd obrony terytorium kraju 2/14/.Warszawa 1980, s.123.

na sieci kolejowej są: rozjazdy, tunele, mosty, wiadukty, stacje kolejowe, a na nich: rampy wyładowcze, stacyjne składy i magazyny, nastawnie, górki rozrządowe, urządzenia zwrotnicze i sygnalizacyjne, punkty zaopatrywania w wodę, węgiel itp. Działaniami dywersyjnymi mogą być również objęte lokomotywownie i zakłady naprawcze taboru kolejowego.

Sposoby oddziaływania grup dywersyjnych na obiekty kolejowe w rejonie rozmieszczenia TBF mogą być różne, począwszy od sabotażu w zakładach kolejowych poprzez uszkodzenie taboru, urządzeń, torów i niszczenie całych transportów. Działanie tego typu mogą być realizowane przez grupy dywersyjne, grupy zbrojnego podziemia, pojedynczych sabotażystów i desant powietrzny w otwartym działaniu.

Wojskowe transporty kolejowe w zależności od przewożonego ładunku mogą być zagrożone podczas postojów i przystanków mających miejsce w trakcie jazdy, oraz na stacjach w czasie wyładunku. W takich bowiem warunkach najłatwiej jest o dyskretne podłożenie magnetycznych lub plastycznych ładunków wybuchowych, środków chemicznych, zapalających lub bakteriologicznych.

Działania grupy dywersyjno-rozpoznawczej na stacji kolejowej, spełniającej funkcję stacji wyładowczej transportu kolejowego, ograniczać się mogą do uszkodzenia i niszczenia urządzeń przeładunkowych.

Grupy dywersyjno-rozpoznawcze, na trasie przejazdu transportów kolejowych mogą celowo zatrzymać je przed uszkodzonymi urządzeniami sygnalizacyjnymi, wykorzystując czas ich zatrzymania do ostrzelania z zasadzki cystern z paliwem, wagonów z amunicją lub innymi materiałami łatwopalnymi, używając do tego

celu amunicji przeciwpancernej i zapalającej, nie wdając się jednak w pojedynek ogniowy z ochroną transportu. Po gwałtownym ostrzelaniu transportu grupa dywersyjno-rozpoznawcza odskakuje na bezpieczną odległość i chroni się w zawczasu przygotowanej bazie, a do ustalenia skutków ataku wykorzystuje z reguły członków zbrojnego podziemia lub zwiad agenturalny. Specjalne /etatowe/ grupy dywersyjne akcje takie, jak wyżej przedstawiono będą przeprowadzać tylko w przypadkach, gdy ładunek przewożony transportem kolejowym ma szczególne znaczenie.

Jednym z bardziej skutecznych sposobów atakowania linii kolejowych jest niszczenie obiektów /tuneli, mostów, wiaduktów/ w momencie, gdy przejeżdża po nich transport kolejowy.

Analizując układ sieci kolejowej w rejonie rozmieszczenia TBF podczas ćwiczeń i treningów dowódczo-sztabowych prowadzonych w latach 1980-1984, można się spodziewać, że najbardziej prawdopodobnymi obiektami uderzeń grup dywersyjnych i desantów powietrznych nieprzyjaciela będą mosty kolejowe na przeszkodach wodnych, płynących przez TBF, bowiem zniszczenie lub uszkodzenie mostów kolejowych może na dłuższy czas przerwać połączenie kolejowe w ogniwach dowozu zaopatrzenia wojsk.

Opłacalnymi celami grup dywersyjnych mogą być także wszystkie większe węzły kolejowe znajdujące się w rejonie rozmieszczenia TBF, jednak ich unieruchomienie wymagać będzie użycia większych sił. Nie wykluczając jednak całkowicie takiej możliwości ocenia się, że węzły kolejowe niszczone będą przy użyciu lotnictwa i rakiet.

Długość linii kolejowych w założonym do badań rejonie rozmieszczenia TBF, ilość stacji kolejowych /wyładowczych/ oraz

mostów na rzece przedstawia tabela 27.

Tabela 27. Obiekty w rejonie rozmieszczenia TBF mogące stanowić cel działań grup dywersyjnych i desantów powietrznych nieprzyjaciela[51]

Lp	Nazwa ćwiczenia	nazwa obiektu					
		Linie kolejowe /km/	Drogi kołowe /km/	Rurociąg /km/	Stacje wyładowcze	Stanowiska dowodzenia	mosty
1	2	3	4	5	6	7	8
1	REMBERTÓW -81	275	390	10	12	31	3
2	MARZEC-82	255	380	14	13	30	2
3	LUTY -83	195	420	14	13	30	4
4	BAZA -84	190	350	15	17	32	2

Uwaga: Przy pomiarze długości linii kolejowych i dróg kołowych uwzględniono 10% na ich krzywiznę oraz 10% na niedokładność pomiaru.

Do obrony i ochrony obiektów i urządzeń tyłowych oraz infrastruktury komunikacyjnej i gospodarczej w rejonie rozmieszczenia TBF przed działaniem grup dywersyjno-rozpoznawczych i desantów powietrznych nieprzyjaciela potrzeba odpowiedniej ilości sił.

Orientacyjne możliwości pododdziałów w tym zakresie przedstawia tabela 28.

---

[51] Opracowano na podstawie dokumentacji z ćwiczeń prowadzonych przez Główne Kwatermistrzostwo WP z szefostwem TBF w latach 1981-1984 a znajdującej się w Grupie Organizacyjno-Mobilizacyjnej szefostwa TBF.

Tabela 28. Orientacyjne możliwości obronno-ochronne pododdziałów w bojowych działaniach przeciwdywersyjnych[52]

Wyszczególnienie		Potrzebna ilość sił	
Obiekt	Wielkość	Pododdział	Wzmocnienie
1	2	3	4
Mosty	do 50 m	drużyna	
	do 250 m	pluton	drsap
	do 500 m	kompania	drsap
	do 750 m	kompania	plsap,plppanc, drchem
	do 1000 m	dwie kompanie	plsap,plchem,
	powyżej 1000m	batalion	bappanc, plsap, plchem
Wiadukty	do 50m	drużyna	
	do 100 m	1-2 drużyny	
Obiekty hydrotechniczne	do 50 m	drużyna	
	do 150 m	1-2 drużyny	
	do 250 m	do plutonu	drsap
Drogi i koleje	do 25 km	pluton	drsap
	do 75 km	kompania	drsap
	do 100 km	dwie kompanie	plsap,drrsk
	powyżej 100km	batalion	plsap,plchem
Rurociągi	napowierzchniowe		
	do 70 km	1-2 kompanie	plsap
	do 150 km		
	podziemne		
	do 70 km	kompania	drsap
	do 150 km		
Obiekty przemysłowe /składy itp./	od 0,25 do 0,5 km^2	drużyna	
	do 0,75 km^2	drużyna	
	do 3 km^2	pluton-kompania	drsap, drrsk
	do 5 km^2	kompania-batalion	plsap, drrsk
	ponad 5 km^2	batalion	ksap, plchem

Uwzględniając długość linii kolejowych, ilość stacji kolejowych /wyładowczych/, mostów kolejowych zawartych w treści tabeli 27 oraz możliwości pododdziałów w zakresie obrony i och-

[52] Obrona terytorium kraju, Terminy, struktury organizacyjne, warianty rozwiązań. Warszawa, Wydawn.ASG WP 1983, s.122.

rony z tabeli 28 wynika, że do obrony i ochrony obiektów infrastruktury kolejowej potrzeba od 2-4 batalionów, tj. 800-1600 żołnierzy[53]. Tylna baza frontu może natomiast do wykonywania tego zadania zaangażować około 800 żołnierzy /patrz tabela 17/.

Z możliwości TBF w tym zakresie wynika, że liczba około 800 żołnierzy, którzy mogą wykonywać zadania związane z ochroną i obroną dotyczy wszystkich obiektów infrastruktury komunikacyjnej i gospodarczej znajdujących się w rejonie rozmieszczenia bazy.

Ze względu na niewystarczające możliwości w tym zakresie siły TBF nie będą bezpośrednio angażowane do organizacji przedsięwzięć obrony i ochrony obiektów infrastruktury kolejowej. Do obrony i ochrony obiektów infrastruktury kolejowej w rejonie rozmieszczenia TBF np.duże mosty kolejowe na szerokiej przeszkodzie wodnej zaangażowane zostaną wojskowe pododdziały ochrony obiektów mobilizowane w okresie zagrożenia państwa[54]. Obrona i ochrona obiektów kolejowych w rejonie stacji i węzłów kolejowych oraz patrolowanie szlaków kolejowych organizowana będzie siłami służby ochrony kolei /SOK/ oraz własnymi siłami wojsk OTK lub państwa sojuszniczego.

2/ Drogi kołowe

Najbardziej wrażliwymi obiektami w sieci drogowej na oddziaływanie grup dywersyjnych i desantów powietrznych nieprzyjaciela będą mosty, przepusty, wiadukty, węzły drogowe, a

---

[53]Do kalkulacji przyjęto batalion liczący 400 żołnierzy.

[54]Obrona terytorium kraju.Podręcznik.Warszawa,Wydawn.ASG WP 1981, s.163.

zwłaszcza skrzyżowania wielopoziomowe. Atakowane będą odcinki dróg biegnących w głębokich wykopach lub na nasypach. Drogi przebiegające przez kompleksy leśne narażone będą na tarasowanie ich zawałami oraz pożary miejscowe lub przestrzenne.

Oddziaływania grup dywersyjnych należy się spodziewać szczególnie w miejscach skrzyżowań dróg kołowych z liniami kolejowymi lub rzekami, bowiem nieprzyjaciel, atakując takie miejsca za "jednym zamachem" paraliżuje dowóz zaopatrzenia po drogach kołowych, kolejowych i w komunikacji śródlądowo-wodnej. W miejscach tych, które uprzednio się określa, wytycza się objazdy oraz przygotowuje materiały i elementy konstrukcyjne umożliwiające szybkie usunięcie zniszczeń.

Orientacyjną długość dróg kołowych w rejonie rozmieszczenia TBF, założonym do badań przedstawia tabela 27.

Uwzględniając długość dróg kołowych, ilość obiektów infrastruktury komunikacji drogowej w rejonie rozmieszczenia TBF zawartej w tabeli 27 oraz możliwości pododdziałów w zakresie obrony i ochrony z tabeli 28 wynika, że do wykonania tego zadania potrzeba od 3-5 batalionów tj. 1200-2000 żołnierzy. Uwzględniając możliwości TBF w tym zakresie /około 800 żołnierzy/ siły TBF będą wykorzystywane do obrony i ochrony mostów, wiaduktów / o nie dużej wielkości/, patrolowania szczególnie zagrożonych odcinków dróg kołowych, na odcinku stacje wyładowcze-polowe składy. Duże mosty drogowe na szerokich przeszkodach wodnych chronione będą przez wojskowe pododdziały ochrony obiektów; małe mosty, przepusty, przez pododdziały porządkowo-ochronne obrony cywilnej[55].

---

[55] Obrona terytorium kraju. Podręcznik. Warszawa, Wydawn. ASG WP 1981, s. 163.

Do obrony i ochrony dróg kołowych w rejonie rozmieszczenia TBF może być wykorzystane około 30% posiadanych sił i środków, tj. około 240 żołnierzy.

3/ Rurociągi paliwowe

Opłacalnymi obiektami uderzeń grup dywersyjnych i desantów powietrznych nieprzyjaciela mogą być rurociągi paliwowe zarówno polowe, jak i stałe.

Sposoby oddziaływania nieprzyjaciela na ten rodzaj transportu mogą być różne. Do najbardziej znanych sposobów niszczenia rurociągów i ich zawartości można zaliczyć: niszczenie ogniw rurociągu i stacji pomp, skażenie przesyłanego paliwa, wprowadzanie do rurociągu specjalnych substancji chemicznych lub zapalających.

Rurociągi paliwowe są obiektami bardzo wrażliwymi na uderzenia grup dywersyjnych. Ocenia się, że istnieje możliwość zaatakowania ich w dowolnym miejscu i czasie.

Długość rurociągów paliwowych w badanym rejonie rozmieszczenia TBF podczas ćwiczeń przeprowadzonych w latach 1980-1984 przedstawia tabela 27.

Uwzględniając długość rurociągu paliwowego przedstawioną w tabeli 27 oraz możliwości pododdziałów w zakresie obrony i ochrony ujęte w tabeli 28 należy przypuszczać, że do jego obrony i ochrony trzeba będzie zaangażować około dwóch plutonów ochrony, tj. około 60 żołnierzy.

Rurociąg paliwowy w rejonie rozmieszczenia TBF broniony będzie własnymi siłami przez patrolowanie, organizację posterunków ochronnych w szczególnie wrażliwych na działanie nie-

przyjaciela miejscach np. stacjach pomp itp.

4/ Składy polowe i urządzenia tyłowe

Zabezpieczenie walczących wojsk frontu wymaga zgromadzenia dużej ilości wszelkiego rodzaju zaopatrzenia. Spośród rodzajów zaopatrzenia utrzymywanych w 25 polowych składach TBF do najbardziej zagrożonych przez dywersję można zaliczyć: amunicję, mps, materiały wybuchowe. Wymienione rodzaje zaopatrzenia oprócz swojego podstawowego znaczenia dla zaopatrywania wojsk mają także podatne dla dywersji właściwości, a mianowicie łatwopalność i wybuchowość.

Składy polowe i urządzenia tyłowe w rejonie rozmieszczenia TBF bronione będą przede wszystkim własnymi siłami i środkami /patrz tabela 17/. Można przypuszczać, uwzględniając zaangażowanie sił do obrony i ochrony obiektów i urządzeń infrastruktury komunikacyjnej i gospodarczej w rejonie rozmieszczenia TBF, że będzie to około 60% ogólnej liczby sił i środków jakimi dysponuje szef TBF do obrony i ochrony.

5/ Stanowiska dowodzenia

Grupy dywersyjne szczególną wagę przywiązywać będą do paraliżowania działalności stanowisk dowodzenia TBF i jej jednostek, gdyż w ten sposób skutecznie mogą zdezorganizować pracę bazy, a co za tym idzie - zaopatrywanie wojsk frontu. Przy tej okazji grupy dywersyjne i desanty mogą wejść w posiadanie tabel sygnałowych, map, szyfrów i innych dokumentów. W niektórych sytuacjach grupy dywersyjne będą dążyły do upro-

wadzenia lub fizycznego likwidowania oficerów pracujących na tych stanowiskach dowodzenia.

Należy również liczyć się z różnymi sposobami oddziaływania grup dywersyjnych na system łączności TBF - od najprostszych, tj. przerywania kabli, aż do włączenia się w sieć i prowadzenia dezinformacji.

Mimo zastosowania technicznych środków łączności w dowodzeniu jednostkami TBF nie sposób obyć się bez łączników /gońców lub oficerów kierunkowych czy łącznikowych/. Do ich przechwytywania i w celu wejścia w posiadanie przewożonych przez nich dokumentów, grupy dywersyjne mogą organizować zasadzki.

Liczbę stanowisk dowodzenia w rejonie rozmieszczenia TBF założoną w badaniach prowadzonych podczas ćwiczeń w latach 1981-1984 przedstawia tabela 27.

Analizując możliwości TBF w zakresie organizacji obrony i ochrony, uwzględniono tylko te siły, które przeznaczone są do wykonywania danego przedsięwzięcia. W zależności od zaistniałej sytuacji, wynikłej z oceny stopnia zagrożenia przez grupy dywersyjne i desanty powietrzne nieprzyjaciela, szef TBF może wydzielić do wykonywania tych zadań dodatkowe siły.

3.4.4.3. Przedsięwzięcia organizacyjne w zakresie obrony przeciwdywersyjnej w rejonie rozmieszczenia tylnej bazy frontu

1/ Cel i przedsięwzięcia /sposoby/ obrony przeciwdywersyjnej

Obrona przeciwdywersyjna TBF jest to zespół przedsięwzięć mających na celu zabezpieczenie stanu osobowego, obiektów

i urządzeń tyłowych oraz infrastruktury gospodarczej i komunikacyjnej w rejonie przed penetracją i destrukcyjną działalnością nieprzyjaciela. Celem obrony przeciwdywersyjnej jest niedopuszczenie do prowadzenia działalności dywersyjno-rozpoznawczej, sabotażowej i wywrotowej w rejonie rozmieszczenia oraz zbrojne zwalczanie grup dywersyjnych w ramach działań przeciwdywersyjnych[56].

Do głównych przedsięwzięć obrony przeciwdywersyjnej, organizowanej w rejonie rozmieszczenia TBF należy:

- stałe i systematyczne prowadzenie rozpoznania w celu wykrycia obecności i działalności grup dywersyjnych;
- przeciwdziałanie przenikaniu grup dywersyjnych w rejon rozmieszczenia TBF;
- uniemożliwienie grupom dywersyjno-rozpoznawczym prowadzenia rozpoznania, dokonywania aktów dywersji i innych działań;
- likwidowanie grup dywersyjno-rozpoznawczych[57].

Skuteczność obrony przeciwdywersyjnej organizowanej w rejonie rozmieszczenia TBF w dużej mierze uzależniona jest od dokładnej znajomości jednostek specjalnego przeznaczenia potencjalnego przeciwnika i ich organizacji, uzbrojenia, zasad działania itp.[58].

---

[56] Leksykon wiedzy wojskowej. Warszawa, Wydawn.MON 1979, s.252.

[57] Obrona terytorium kraju. Podręcznik. Warszawa, Wydawn. ASG WP 1981, s.107.

[58] Płk dypl.Stanisław Czyżykowski. Wojska specjalnego przeznaczenia głównych państw NATO i niektóre problemy zwalczania grup dywersyjnych. Warszawa, Towarzystwo Wiedzy Wojskowo-Obronnej 1974, s.5.

Obrona przeciwdywersyjna rejonu rozmieszczenia TBF obejmuje szereg przedsięwzięć, które dotyczą różnych sfer działania, co przedstawia rys.12.

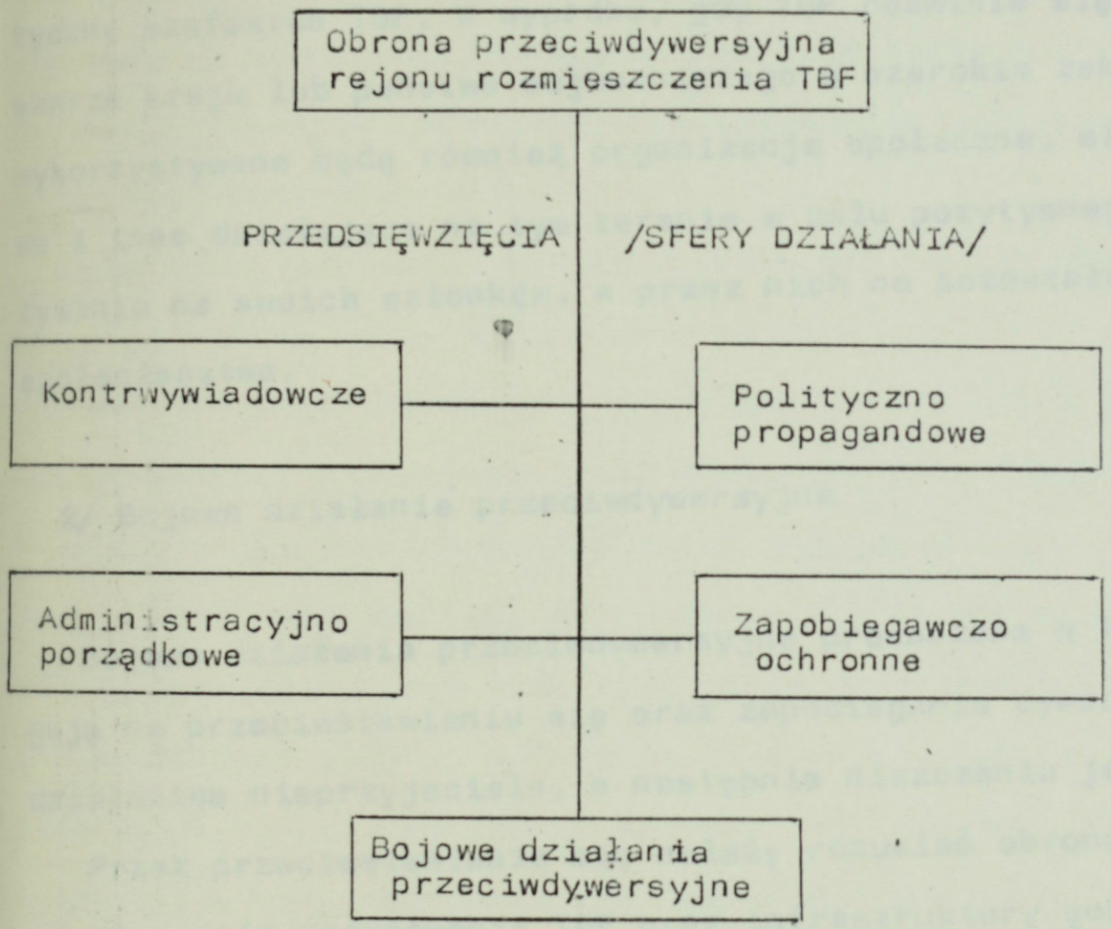

Rys.12. Przedsięwzięcia /sfery działania/ obrony przeciwdywersyjnej w rejonie rozmieszczenia TBF

Przedsięwzięcia kontrwywiadowcze prowadzone są przez wydział WSW szefostwa TBF w ścisłej współpracy z organami kontrwywiadu działającymi w rejonie bazy, a także z organami odpowiedzialnymi za przedsięwzięcia natury politycznej i administracyjnej. W rejonie rozmieszczenia TBF znajdującym się na obszarze kraju lub państwa sojuszniczego będą to z reguły władze terytorialne i sojusznicze organa specjalne, natomiast na

terenie nieprzyjaciela opanowanym przez wojska własne - władze administracji wojskowej w postaci wojskowych komend[59].

Przedsięwzięcia polityczno-propagandowe organizowane w rejonie rozmieszczenia TBF realizowane są przez wydział polityczny szefostwa TBF. W wypadku, gdy TBF rozwinie się na obszarze kraju lub państwa sojuszniczego w szerokim zakresie wykorzystywane będą również organizacje społeczne, młodzieżowe i inne działające na tym terenie w celu pozytywnego oddziaływania na swoich członków, a przez nich na pozostałą część społeczeństwa.

2/ Bojowe działania przeciwdywersyjne

Bojowe działania przeciwdywersyjne prowadzone w TBF polegają na przeciwstawianiu się oraz zapobieganiu dywersyjnym działaniom nieprzyjaciela, a następnie niszczeniu jego sił.

Przez przeciwstawianie się należy rozumieć obronę i ochronę elementów ugrupowania TBF oraz infrastruktury gospodarczej i komunikacyjnej, które mogą być przedmiotem dywersji.

Przez zapobieganie natomiast należy rozumieć rozpoznanie sił dywersyjnych, ograniczenie im swobody manewru oraz odcięcie dróg odwrotu oraz naturalnej bazy ukrycia i zaopatrzenia. Są to więc działania stwarzające warunki do zniszczenia sił dywersyjnych.

Na powodzenie prowadzonych w TBF bojowych działań przeciwdywersyjnych duży wpływ ma postawa ludności zamieszkałej w rejonie rozwinięcia TBF, która stanowi zwykle naturalną bazę

---

[59] Sposobu prowadzenia przedsięwzięć i czynności kontrwywiadowczych nie rozpatruje się ze względu na ich specyfikę, do których autor nie jest przygotowany.

dywersji. Potwierdziły to doświadczenia zarówno z okresu II wojny światowej, jak i walk narodowowyzwoleńczych prowadzonych po jej zakończeniu, np: w Algerii, na Kubie, w Indochinach a obecnie w Angolii, Nikaraguii i innych krajach. Brak poparcia ze strony miejscowej ludności, z jakim spotkały się wojska interwentów, powodował nieskuteczność podejmowanych przez nie akcji dywersyjnych.

W wypadku, gdy rejon rozmieszczenia TBF będzie znajdował się na obszarze kraju lub państwa sojuszniczego, w prowadzeniu działań przeciwdywersyjnych należy liczyć się z przychylnym stosunkiem zamieszkałej ludności, jej aktywnym poparciem i politycznym, ocenionym pozytywnie zaangażowaniem. Na stosunek miejscowej ludności do działających na danym terenie sił dywersyjnych wpływ będą mieć takie czynniki, jak: idee przyświecające stronom walczącym; ideowo-polityczne zaangażowanie ludności oraz rozwój sytuacji na froncie. Jeśli natomiast rejon rozmieszczenia TBF będzie się znajdował na terenie nieprzyjaciela, to /należy przypuszczać/ tylko pewna część ludności może sprzyjać siłom zbrojnym państw Układu Warszawskiego.

Bojowe działania przeciwdywersyjne dzielą się na: działania zaczepne i działania ochronno-obronne[60].

3/ Bojowe działania przeciwdywersyjne zaczepne, formy i sposoby ich prowadzenia w tylnej bazie frontu

Działania zaczepne są podstawowym rodzajem działań pozwalające na wykrycie, nawiązanie walki z siłami dywersyjnymi,

---

[60] Instrukcja o zasadach prowadzenia bojowych działań przeciwdywersyjnych. Warszawa, Wydawn.MON 1974, IOT 47/73 s.5.

ich zniszczenie lub wzięcie do niewoli.

Formy bojowych działań przeciwdywersyjnych zaczepnych organizowanych w rejonie rozmieszczenia TBF przedstawia rys.13

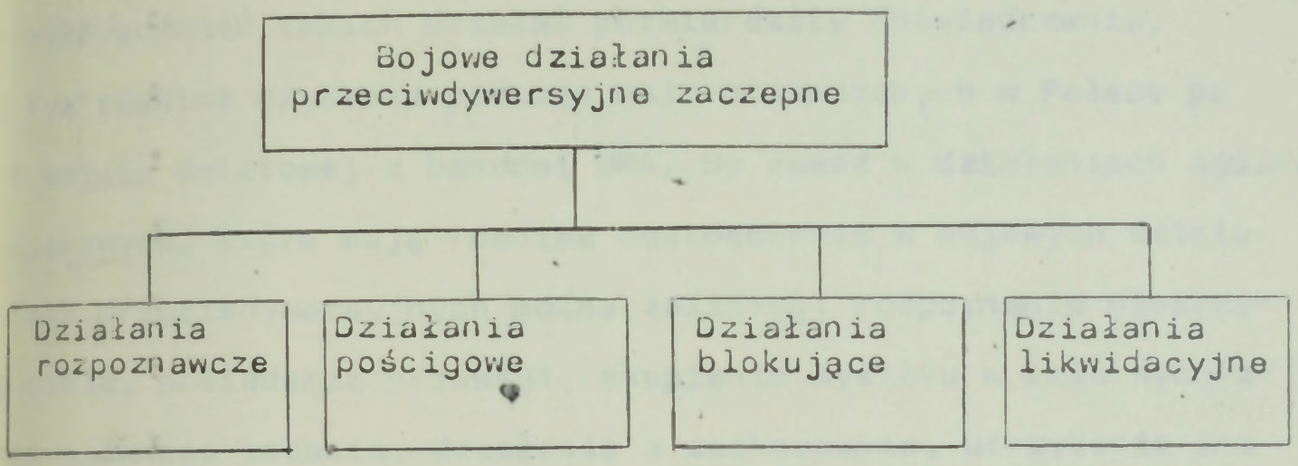

Rys.13. Formy bojowych działań przeciwdywersyjnych zaczepnych prowadzonych w rejonie rozmieszczenia TBF

Działania rozpoznawcze prowadzi się w celu zdobycia wiadomości o siłach dywersyjnych i ustalenia miejsca ich przebywania. Ponadto mogą one być prowadzone w celach profilaktycznych dla zabezpieczenia szczególnie ważnych obiektów przed działalnością dywersyjną.

Działania pościgowe prowadzi się z chwilą uzyskania wiadomości o pojawieniu się i kierunku odejścia dywersantów, w celu nawiązania styczności z nimi i ich likwidacji.

Działania blokujące prowadzi się zazwyczaj w powiązaniu z działaniami rozpoznawczymi, pościgowymi lub likwidacyjnymi w celu ograniczenia możliwości manewru siłom dywersyjnym, bądź też by na określonym kierunku uniemożliwić tym siłom wyjście z danego rejonu.

Działania likwidacyjne prowadzi się po stwierdzeniu przebywania sił dywersyjnych w określonym miejscu. Mają one na celu zniszczenie lub wzięcie do niewoli dywersantów.

Taktyka stosowana przez siły dywersyjne powoduje, że walka z nimi prowadzona za pomocą metod i działań typowych dla walki regularnej nie może przynieść pożądanych rezultatów. Nieskuteczność takich działań potwierdziły doświadczenia, w tym również uzyskane podczas walk prowadzonych w Polsce po II wojnie światowej z bandami UPA. Do zasad w działaniach ogólnowojskowych, które mają również zastosowanie w bojowych działaniach przeciwdywersyjnych można zaliczyć: rozpoznanie nieprzyjaciela, posiadanie przewagi, skupienie wysiłku w celu wykonania głównego zadania, działanie z zaskoczenia, utrzymanie inicjatywy, posiadanie odwodów, umocnienie osiągniętego powodzenia.

Z doświadczeń uzyskanych podczas walk z podziemiem zbrojnym wynika, że skuteczność przeciwdywersyjnych działań zaczepnych zależna była od stopnia nasycenia terenu siłami przeciwdywersyjnymi oraz stosunku walczących sił. Stopień nasycenia określano, przyjmując za podstawę liczbę żołnierzy przypadającą na 100 km^2. W tym czasie zakładano, że dla skutecznego prowadzenia działań przeciwdywersyjnych powinno ono wynosić 60-80 żołnierzy na 100 km^2. Jeżeli chodzi o stosunek sił, to przyjmowano i obecnie przyjmuje się, że dla zapewnienia skuteczności działań przeciwdywersyjnych winien on znacznie przekraczać wymagania walki ogólnowojskowej i kształtować się około 10:1 na korzyść sił przeciwdywersyjnych[61].

Do skutecznego prowadzenia bojowych działań przeciwdywersyjnych zaczepnych w rejonie rozmieszczenia TBF należy wydzielić

---

[61] Daniel Kubajewski. Problemy obrony przeciwdywersyjnej kraju. Zeszyty popularnonaukowe. Towarzystwo wiedzy obronnej. Warszawa 1974, s.49.

600 - 800 żołnierzy, co wynika z obliczeń:

$$1000\ km^2 \times \frac{60\ żołnierzy}{100\ km^2} = 600\ żołnierzy$$

$$1000\ km^2 \times \frac{80\ żołnierzy}{100\ km^2} = 800\ żołnierzy$$

gdzie:

1000 km^2 - oznacza wielkość rejonu rozmieszczenia TBF;

60-80 - liczbę żołnierzy niezbędnych do skutecznych działań przeciwdywersyjnych na 100 km^2 terenu.

Do obrony i ochrony przed napadem naziemnym nieprzyjaciela TBF może wydzielić 1010 żołnierzy /patrz tabela 17/, tj.12 % ogółu stanu osobowego bazy. W liczbie tej mieszczą się również żołnierze wchodzący w skład pododdziałów specjalistycznych, tj. drużyn rozpoznania skażeń, posterunku OPL, drużyn przeciwpożarowych /patrz tabela 17 rubryka 11, 12 i 15/ w liczbie 214 żołnierzy.

Do prowadzenia bojowych działań przeciwdywersyjnych /zaczepnych/ w rejonie rozmieszczenia, TBF może wydzielić 794 żołnierzy.

Uwzględniając potrzeby 600-800 żołnierzy, którzy mają zapewnić skuteczne prowadzenie bojowych działań przeciwdywersyjnych, stwierdzić można, że TBF posiada wystarczającą liczbę sił i środków do ich prowadzenia przy założonym wskaźniku 60-80 żołnierzy na 100 km^2.

Z porównania potrzeb i możliwości, wynika, że bojowe działania przeciwdywersyjne /zaczepne/ w TBF - aby były skuteczne i spełniały stojące przed nimi zadania - wymagają właściwego, zorganizowanego wykorzystania posiadanych sił i środków.

W bojowych działaniach przeciwdywersyjnych /zaczepnych/ prowadzonych w rejonie rozmieszczenia TBF mogą być stosowane różne sposoby działań /przedstawione na rys.14/

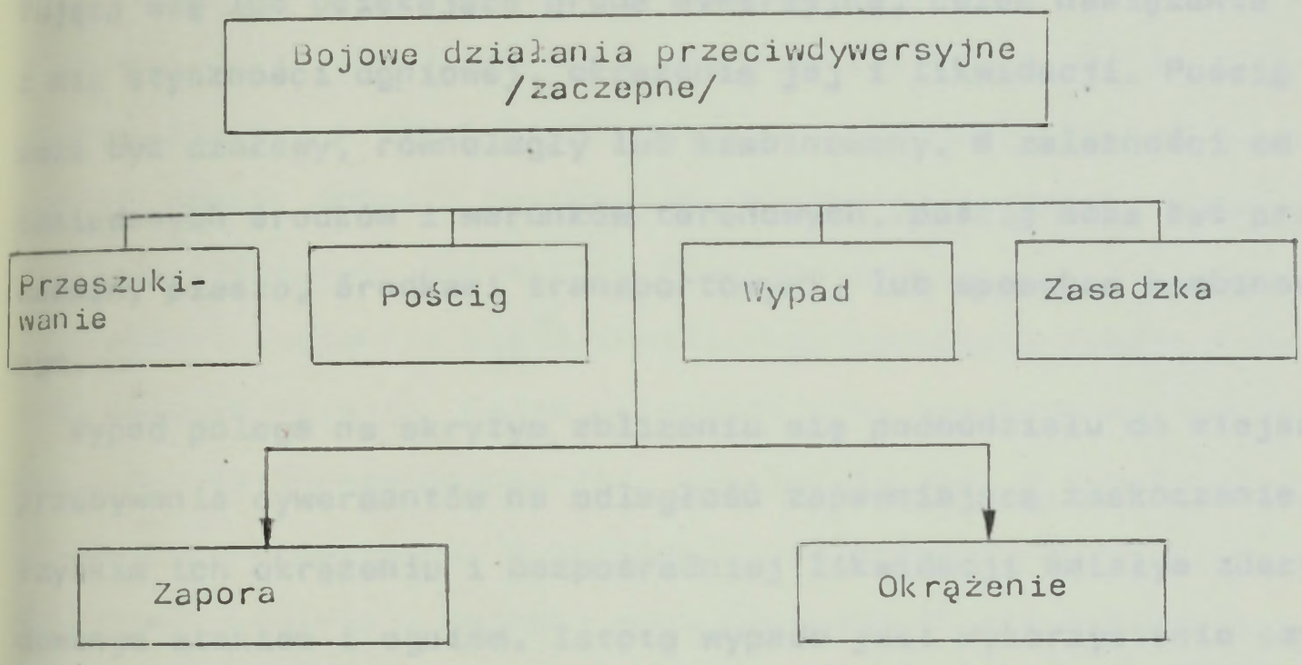

Rys.14. Sposoby działań, które mogą być stosowane w TBF w bojowych działaniach przeciwdywersyjnych /zaczepnych/

Przeszukiwanie jest zasadniczym sposobem stosowanym w działaniach rozpoznawczych i likwidacyjnych w rejonie rozwinięcia TBF. Polega ono na dokładnej kontroli i sprawdzeniu terenu i obiektów mogących stanowić miejsce ukrycia dywersantów, w celu ich dokładnego umiejscowienia, ujęcia lub likwidacji w bezpośredniej walce. Przeszukiwanie prowadzi się najczęściej pieszo w odpowiednim szyku.

Lasy i tereny zalesione przeszukuje się w tyralierze, zwracając szczególną uwagę na zagajniki, miejsca o gęstym podszyciu otoczone bagnami, jary, wąwozy, zakrzaczenia znajdujące się w pobliżu źródeł wody, miejsca dogodne do zorganizowania kryjówek i baz dywersyjnych oraz wierzchołki drzew.

Pościg jest jednym z najczęściej stosowanych sposobów walki podczas prowadzenia bojowych działań przeciwdywersyjnych. Polega on na zorganizowanym ruchu pododdziału w ślad za wycofującą się lub uciekającą grupą dywersyjną, celem nawiązania z nią styczności ogniowej, okrążenia jej i likwidacji. Pościg może być czołowy, równoległy lub kombinowany. W zależności od posiadanych środków i warunków terenowych, pościg może być prowadzony pieszo, środkami transportowymi, lub sposobem kombinowanym.

Wypad polega na skrytym zbliżeniu się pododdziału do miejsca przebywania dywersantów na odległość zapewniającą zaskoczenie, szybkim ich okrążeniu i bezpośredniej likwidacji śmiałym zdecydowanym atakiem i ogniem. Istotą wypadu jest wykorzystanie czynnika zaskoczenia, wykonanie manewru okrążenia miejsca przebywania dywersantów i zdecydowany atak celem ich likwidacji.

Wypad można wykonać: podchodząc z jednego lub kilku kierunków; z podjazdu przy wykorzystaniu różnych środków transportu, a także sposobem mieszanym.

Zasadzka jest to sposób walki stosowany w różnych rodzajach działań przeciwdywersyjnych celem zniszczenia nieprzyjaciela lub wzięcia go do niewoli poprzez wykonanie zaskakującego uderzenia ogniowego lub niespodziewanego napadu. Organizuje się ją zwykle na prawdopodobnych drogach marszu dywersantów lub w rejonach obiektów, do których prawdopodobnie będą oni usiłowali podejść celem dokonania dywersji. Zasadzki mogą być samodzielne i trwać od kilku godzin do kilku dni lub tworzyć sieć zasadzek.

Zapora jest jednym ze sposobów przeciwdywersyjnych działań bojowych prowadzonych w rejonie rozmieszczenia TBF stosowanym

zwykle w powiązaniu z innymi formami np. z ubezpieczeniem, rozpoznaniem i pościgiem. Polega ona na skrytym rozmieszczeniu poszczególnych grup żołnierzy na określonej rubieży i kierunku spodziewanego przemarszu grupy dywersyjnej. Żołnierze działając z ukrycia i zaskakująco, mają zadanie grupę tą zlikwidować podczas próby przeniknięcia jej w zamierzony rejon. W skład zapory wchodzą następujące elementy: zasadzki, czaty, patrole, podsłuchy, posterunki obserwacyjne.

Okrążenie wykonuje się z chwilą umiejscowienia dywersantów w określonym rejonie. Celem okrążenia jest ograniczenie manewru grupy dywersyjno-rozpoznawczej, jej lokalizacja i likwidacja przez zdecydowany atak. W zależności od warunków terenowych, zaistniałej sytuacji bojowej oraz posiadanych sił okrążenie może być wykonane: systemem zagęszczonych stanowisk ogniowych, systemem zapór, systemem mieszanym.

4/ Działania ochronno-obronne prowadzone w rejonie rozmieszczenia tylnej bazy frontu

Działania ochronne i obronne stanowią pomocnicze rodzaje przeciwdywersyjnych działań bojowych, z tego względu, że nie zapewniają możliwości likwidacji sił dywersyjnych. Polegają one na zapewnieniu skutecznej, bezpośredniej ochrony i obrony obiektów, które mogą być przedmiotem rozpoznania i ataku sił dywersyjnych nieprzyjaciela.

Aby działania ochronno-obronne spełniły pokładane w nich nadzieje - uniemożliwiały nieprzyjacielowi wykonanie zadań dywersyjnych i stwarzały warunki do zadania mu strat, a w sprzyjających sytuacjach umożliwiały przejście częścią sił do dzia-

łań zaczepnych - powinny one zapewnić: bezpośrednią ochronę obiektu, obronę obiektu, prowadzenie rozpoznania na podejściach do obiektu.

Przez bezpośrednią ochronę obiektu należy rozumieć zespół przedsięwzięć uniemożliwiających skryte i podstępne przedostanie się osób niepowołanych na teren obiektu. Zapewnia się ją przez wystawienie wart, posterunków ochronnych, podsłuchów, obserwatorów, zasadzek, patroli oraz wykonanie przedsięwzięć zabezpieczenia inżynieryjnego, instalowanie urządzeń sygnalizacji alarmowej itp.

Do zakresu obrony obiektu należą przedsięwzięcia uniemożliwiające zbrojne opanowanie obiektu lub wyrządzenie w nim szkód. Zapewnia się ją przez: właściwie zorganizowany system ognia, rozbudowę fortyfikacyjną i skuteczne kontrataki odwodów.

Obrona i ochrona obiektu w rejonie rozwinięcia TBF muszą być organizowane jako jedno spójne działanie.

5/ Organizacja obrony przeciwdywersyjnej w rejonie rozmieszczenia tylnej bazy frontu

Prowadzenie działań przeciwdywersyjnych w rejonie rozmieszczenia TBF należy rozpatrywać w połączeniu z ogólnym systemem ochrony i obrony bazy. Tylna baza frontu w swej strukturze organizacyjnej nie posiada sił i środków przeznaczonych tylko i wyłącznie do prowadzenia bojowych działań przeciwdywersyjnych. Przedsięwzięcia te wykonywane będą wyłącznie siłami i środkami przeznaczonymi do obrony i ochrony bazy[62].

---

[62] Zob. tabela 17.

Ponieważ obrona przeciwdywersyjna jest elementem składowym ogólnie organizowanego systemu obrony i ochrony TBF, przeto sposób jej organizacji przedstawiono w zagadnieniu 3.4.1. oraz 3.4.6.

3.4.4.4. Przedsięwzięcia organizacyjne w zakresie obrony przeciwdesantowej w rejonie rozmieszczenia tylnej bazy frontu

Obrona przeciwdesantowa jest to ogół podejmowanych przedsięwzięć w celu niedopuszczenia do lądowania desantu powietrznego nieprzyjaciela, a w razie lądowania niszczenia go w walce. Obrona przeciwdesantowa obejmuje rozpoznanie, ocenę przewidywanych rejonów desantowania, przygotowanie sił i środków do walki z desantem. Do walki z desantem przygotowuje się specjalne odwody przeciwdesantowe. Ponadto wszystkie pododdziały TBF powinny być w ciągłej gotowości do zwalczania desantu nieprzyjaciela lądującego w rejonie ich rozmieszczenia. W walce z desantem nieprzyjaciela, szczególne znaczenie ma szybkie i zdecydowane działanie odwodów przeciwdesantowych[63].

Zwalczanie desantów powietrznych można podzielić na cztery etapy, które obrazuje rys.15.

---

[63] Leksykon wiedzy wojskowej. Warszawa, Wydawn.MON 1979, s. 252.

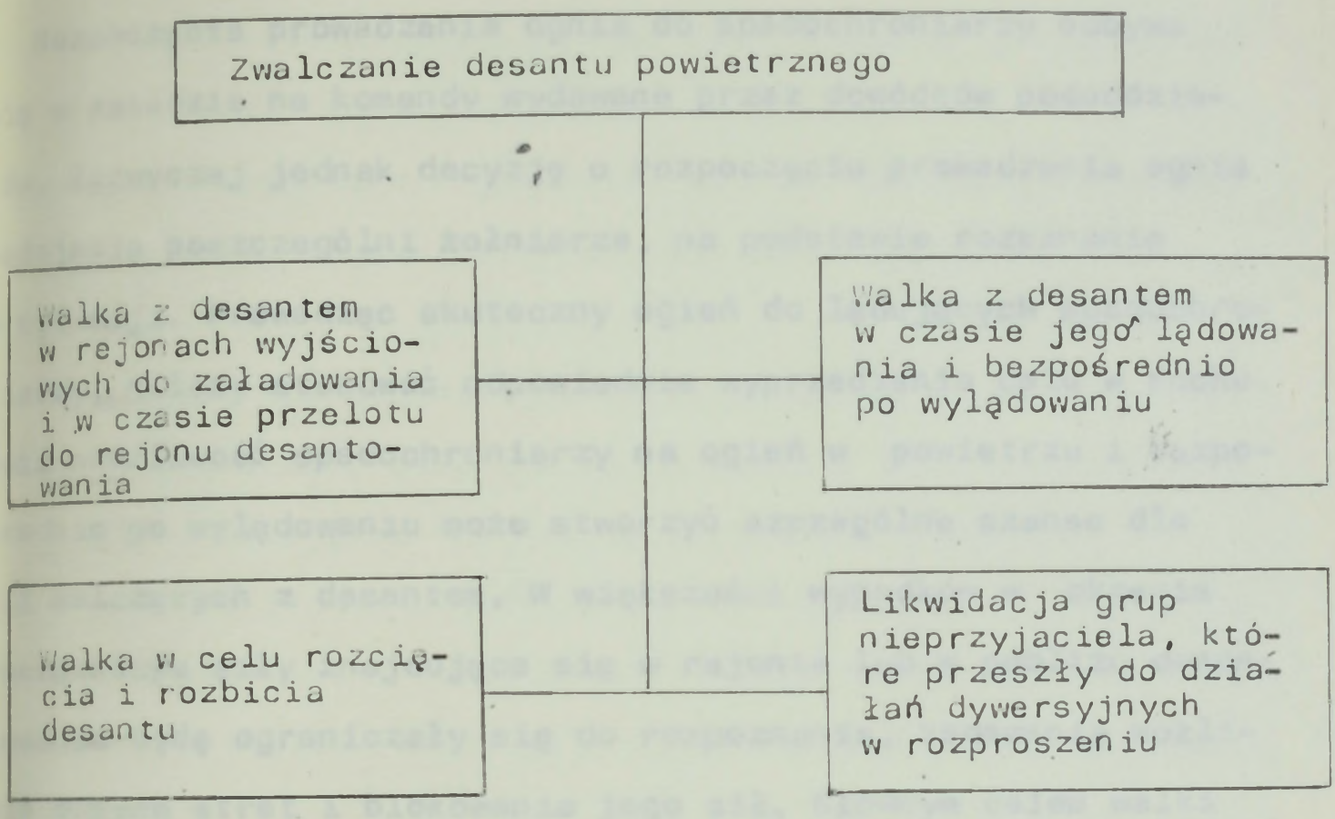

Rys.15. Etapy zwalczania desantu powietrznego[64]

Tylna baza frontu nie posiada sił i środków do walki z desantem powietrznym w pierwszym etapie jego działania. Walka ta jest realizowana przez sztaby, które dysponują odpowiednimi siłami i środkami.

Tylna baza frontu ma ograniczone siły i środki do realizacji przedsięwzięć w pozostałych trzech etapach. Wraz z rozpoczęciem przez nieprzyjaciela zrzutu desantu powietrznego, do walki z nim przystępują siły i środki znajdujące się w tym czasie w rejonie desantowania, a będą to: środki obrony przeciwlotniczej, karabiny maszynowe i broń strzelecka.

---

[64] Ppłk dypl.Mieczysław Zwolski.Prowadzenie działań przeciw desantom powietrznym na szczeblu taktycznym.Przegląd obrony terytorium kraju 2/14/. Warszawa 1980, s.126.

Rozpoczęcie prowadzenia ognia do spadochroniarzy odbywa się w zasadzie na komendy wydawane przez dowódców pododdziałów. Zazwyczaj jednak decyzję o rozpoczęciu prowadzenia ognia podejmują poszczególni żołnierze, na podstawie rozeznania w sytuacji. Prowadząc skuteczny ogień do lądujących spadochroniarzy, należy stosować odpowiednie wyprzedzenie celu w ruchu. Duża wrażliwość spadochroniarzy na ogień w powietrzu i bezpośrednio po wylądowaniu może stworzyć szczególne szanse dla sił walczących z desantem. W większości wypadków w okresie początkowym siły znajdujące się w rejonie lub w pobliżu desantowania będą ograniczały się do rozpoznania, zadawania możliwie dużych strat i blokowania jego sił. Głównym celem walki z siłami desantu w tym okresie jest niedopuszczenie do zorganizowania się nieprzyjaciela i opanowania przez niego ważnych obiektów oraz stworzenia warunków do rozpoczęcia działań zaczepnych przez podciągające odwody /pododdziały alarmowe/.

Zasadniczą formą walki w działaniach przeciwdesantowych w TBF jest okrążenie i działanie rozcinające, które zapewnią niszczenie nieprzyjaciela częściami i uniemożliwią mu swobodę ruchu. Nie wykluczona jest także możliwość przejścia, na dogodnych rubieżach, do działań obronnych, szczególnie blokujących. Tę formę walki stosować się będzie, gdy nieprzyjaciel uzyska przewagę, a także w czasie próby wyjścia z okrążenia celem wykonania głównego zadania.

Etap czwarty może przebiegać według zasad i form charakterystycznych dla działań przeciwdywersyjnych.

W konkluzji należy jednak stwierdzić, że desant lądujący w rejonie TBF położonej najbliżej od frontu /około 300 km/ i zajmującej rejon o powierzchni około 1000 km^2 będzie w skali i si-

le taktyczno-operacyjnej, a więc bardzo silny, z którym TBF w walce nie ma szans powodzenia.
Likwidacja desantu w rejonie TBF możliwa będzie przy użyciu sił odwodowych frontu, skierowanych do walki przez dowódcę frontu.

Szefostwo TBF organizując walkę własnymi siłami powinno rozpoznać i ocenić siły i miejsca desantu oraz niezwłocznie meldować sytuację na TSD frontu z prośbą o wsparcie.
Kwatermistrz frontu z kolei powinien niezwłocznie złożyć meldunek na stanowisko dowodzenia frontu i uruchomić siły znajdujące się w pobliżu TBF w celu przyjścia jej z pomocą w walce z desantem.

3.4.5. Zabezpieczenie inżynieryjne tylnej bazy frontu w rejonie rozmieszczenia

Zabezpieczenie inżynieryjne TBF w rejonie rozmieszczenia jest to zespół przedsięwzięć realizowanych jej siłami i środkami dla stworzenia dogodnych warunków do pełnego i terminowego wykonania zadań oraz zachowania sprawności /zdolności bojowej/ oddziałów, pododdziałów i urządzeń bazy.

Zabezpieczenie inżynieryjne TBF w rejonie rozmieszczenia obejmuje następujące przedsięwzięcia:

a/ fortyfikację rejonu,

b/ zabezpieczenie drogowe,

c/ wydobywanie i oczyszczanie wody,

d/ maskowanie i inne.

Celem zabezpieczenia inżynieryjnego TBF w rejonie rozmieszczenia jest

- zwiększenie odporności sił i środków TBF na zdalne oddziaływanie środków rażenia nieprzyjaciela oraz utrudnienie jego bezpośrednich działań bojowych na elementy ugrupowania bazy;
- zabezpieczenie stanu osobowego i zapasów niektórych środków materiałowych przed szkodliwym wpływem warunków atmosferycznych;
- budowa /w razie potrzeby/ i utrzymanie dróg kołowych w rejonie rozmieszczenia oraz dojazdowych do frontowych dróg samochodowych, tymczasowego rejonu przeładunkowego, portów i stacji wyładowczych oraz lotnisk zaopatrzenia;
- wydobywanie i oczyszczanie wody na cele bezpośrednio konsumpcyjne i przetwórcze żywności, a także usługowe i techniczne;
- ziemne oczyszczanie terenu w ramach przedsięwzięć sanitarno-przeciwepidemicznych oraz przeciwpożarowe uodpornienie rejonu bazy;
- maskowanie stanowisk dowodzenia, składów, urządzeń przetwórczych i usługowych oraz pozostałych jednostek bazy.

Spośród wymienionych przedsięwzięć zabezpieczenia inżynieryjnego TBF na jej bezpieczeństwo mają bezpośredni wpływ; fortyfikacja rejonu i maskowanie.

3.4.5.1. Fortyfikacja rejonu

Pojęcie "fortyfikacja" pochodzi z języka łacińskiego "Fortis" = silny, "facio = czynię i oznacza budowę umocnień[65].

---

[65] Fortyfikacja polowa. Podręcznik. Warszawa, Wydawn. MON 1959, s. 9.

Fortyfikacje dzielimy na stałe i polowe. Jeżeli dawniej zasadniczą rolę odgrywały fortyfikacje stałe, to współcześnie zasadnicze znaczenie mają fortyfikacje polowe. Jest to związane z charakterem współczesnych działań bojowych, które cechuje między innymi duża ruchliwość wojsk, wysokie tempo natarcia /a więc relatywnie krótki czas pobytu wojsk i tyłów w jednym rejonie/, stosowaniem BMR i działaniami wojsk na wielu kierunkach.

Jednym z czynników determinujących sukces taktyczny na współczesnym polu walki jest zabezpieczenie inżynieryjne, którego ważną częścią składową jest fortyfikacja, czyli "inżynieryjna rozbudowa terenu" w pasach działania wojsk oraz rejonach rozmieszczenia elementów ugrupowania wojsk i tyłów.

Zakres fortyfikacji rejonu rozmieszczenia TBF w dużym stopniu zależy od warunków terenowych, pory roku, posiadanych sił i środków oraz czasu na jej wykonanie.

Przed przystąpieniem do fortyfikacji rejonu TBF jej szefostwo dokonuje rozpoznania rejonu między innymi w celu wykorzystania właściwości ochronnych i maskowniczych terenu, co zmniejsza zakres wykonywanych prac.

Rozmieszczenie żołnierzy, sprzętu i środków materiałowych w wąskich i głębokich wąwozach, jarach, kamieniołomach i masywach leśnych zmniejsza promień rażeń 1,5 raza w porównaniu ze średnio odkrytym terenem[66]. Wykorzystując właściwości ochronne lasu do ukrycia żołnierzy, sprzętu i środków materiałowych, należy rozmieszczać je w odległości 150-200 m od skraju lasu

---

[66] Instrukcja o obronie wojsk przed bronią masowego rażenia. Warszawa, Wydawn.MON 1976, Chem:249/75, s.30.

i 30-50 m od dróg i przesiek. Najlepsze właściwości ochronne ma młody las liściasty. Dobre właściwości ochronne wykazują również budynki murowane z niepalnymi dachami /ceramicznymi i eternitowymi/. Współczesne budynki wiejskie i w większych miejscowościach posiadają piwnice i dość silne stropy przeważnie żelbetowe. Mimo to, rozmieszczając w nich ludzi wzmacnia się piwnice dodatkowo przez zastawienie okien workami z piaskiem i stropów stęplami z podciągami. Do rozmieszczenia sprzętu i pojazdów mechanicznych najlepiej nadają się budynki przejezdne, to znaczy mające drzwi wjazdowe i wyjazdowe.

Właściwości ochronne budynków dla pojazdów i maszyn są większe od okopów ziemnych, ponieważ:

- wysokość ścian budynków zwykle przewyższa wysokość pojazdów, a grubość ścian zapewnia ochronę od pocisków średniego kalibru;
- niepalny dach /strop/ i ściany zapewniają ochronę przed napalmem i bombami zapalającymi;
- całkowicie zamknięte drzwi wjazdowe i wyjazdowe doskonale maskują sprzęt wojskowy;
- budynki z reguły mają drogi dojazdowe, które nie wymagają maskowania śladów po sprzęcie wojskowym;
- rozmieszczenie budowli w terenie zapewnia zwykle minimum rozśrodkowania sprzętu i ludzi oraz ich usytuowanie w pobliżu dróg.

Z oceny rejonów wyznaczonych dla TBF w czasie ćwiczeń prowadzonych z szefostwem bazy w latach 1980-1984 wynika, że na tereny lesiste przypadało około 17 % i na tereny zabudowane około 18% ogólnej powierzchni, a zatem około 1/3 powierzchni rejonów rozmieszczenia TBF posiadała dobre warunki ochronne

i maskujące[67].

Ograniczone możliwości rozbudowy fortyfikacyjnej TBF wymagają wykorzystania do rozmieszczenia jej jednostek okopów i ukryć wykonanych uprzednio przez inne wojska własne lub sojusznicze, po uprzednim rozpoznaniu i ewentualnej naprawie uszkodzonych urządzeń fortyfikacyjnych.

Do inżynieryjnego zabezpieczenia, TBF ma organiczny batalion inżynieryjnego zabezpieczenia, wchodzący w skład pułku zabezpieczenia TBF.

Strukturę organizacyjną batalionu przedstawia załącznik 18. Do zadań batalionu inżynieryjnego zabezpieczenia należy:

- prowadzenie rozpoznania inżynieryjnego rejonu rozmieszczenia;
- wykonywanie prac ziemnych w rejonie bazy, zgodnie z planem jej rozbudowy inżynieryjnej, naprawa lub budowa dróg wewnętrznych bazy i objazdów;
- przygotowywanie drewna dla inżynieryjnej rozbudowy rejonu bazy i jego obróbka;
- kontrolowanie źródeł wody w rejonie rozmieszczenia bazy, w razie potrzeby budowa ujęć wody lub studni, oczyszczanie wody oraz urządzenie punktów zaopatrywania w wodę;
- usuwanie przeszkód na drogach wewnętrznych rejonu rozmieszczenia bazy;
- zapewnienie w miarę posiadanych sił i środków jednostkom bazy dostaw energii elektrycznej /oświetleniowej i siłowej/;
- udział w pracach związanych z odtwarzaniem gotowości bazy po napadzie nieprzyjaciela BMR.

---

[67] Zob. tabela 38.

Do wyżej wymienionych zadań, należy dodać również zadanie, które może wykonywać pluton saperów z kompanii technicznej, tj. budowa i usuwanie minowych i innych zapór w rejonie TBF[68]. Na wyposażeniu batalionu inżynieryjnego znajduje się sprzęt inżynieryjny, który umożliwia wykonywanie najbardziej skomplikowanych, ciężkich prac ziemnych, przygotowanie materiałów niezbędnych do fortyfikacyjnej rozbudowy, wydobycie i oczyszczenie wody oraz oświetlenie rejonu rozmieszczenia bazy, a także materiały minerskie i wybuchowe do usuwania lub budowy zapór w rejonie TBF.

Siły i środki TBF wykorzystywane do wykonywania prac ziemnych i ich możliwości przedstawia załącznik 19.

Racjonalnie zorganizowane zabezpieczenie inżynieryjne TBF w tym rozbudowa rejonu rozmieszczenia wymaga rozpoznania inżynieryjnego. Rozpoznanie inżynieryjne rejonu rozmieszczenia TBF jest częścią składową rozpoznania ogólnowojskowego i obejmuje:

- rozpoznanie dróg wejścia do rejonu oraz stan dróg w rejonie;
- rozpoznanie rejonu rozmieszczenia TBF /w tym możliwości rozbudowy fortyfikacyjnej - przypisek - T.F./;
- rozpoznanie ewentualnych przeszkód terenowych i możliwości ich pokonania;
- rozpoznanie dogodnych miejsc do budowy punktów ujęć i oczyszczania wody;
- rozpoznanie miejscowych zasobów materiałów budowlanych i innych środków;

---

68 Instrukcja o organizacji pracy tylnej bazy frontu i ruchomych baz frontu i armii. Warszawa, Wydawn.MON 1975, Szt.Kwat. 79/75, s.30.

- rozpoznanie właściwości ochronnych i maskujących terenu[69].

Szefowi sztabu batalionu inżynieryjnego zabezpieczenia podlega drużyna rozpoznania inżynieryjnego /załącznik 18/, której zadaniem jest prowadzenie rozpoznania inżynieryjnego. Drużyna ta przeznaczona jest do rozpoznania obiektów budowlanych w celu określenia ich przydatności dla potrzeb bazy oraz ustalenia związanych z nimi zakresu prac jakie należy wykonać, a także ustalenia miejsc pobierania drewna i rozwinięcia pododdziałów inżynieryjnych do pracy. Ze względu na wielkość powierzchni rejonu rozmieszczenia TBF /około 1000 km^2/ oraz czas niezbędny na jego rozpoznanie ocenia się, że możliwości tej drużyny są niewystarczające, dlatego też do realizacji tego przedsięwzięcia muszą być angażowane nieetatowe siły i środki z poszczególnych jednostek bazy, w tym szczególnie pododdziały batalionu inżynieryjnego zabezpieczenia. I tak np. dowódca kompanii maszyn ziemnych przed przystąpieniem do wykonania prac ziemnych w czasie rozpoznania powinien ustalić:

- rodzaj i zakres wykonania prac ziemnych w rejonie wyznaczonym do inżynieryjnej rozbudowy;
- niezbędne do tego celu siły i środki;
- ilość i przydatność materiałów budowlanych z zasobów miejscowych;
- dodatkowe prace do wykonania oraz niezbędne do tego celu siły i środki.

Rozpoznanie inżynieryjne rejonu rozmieszczenia TBF prowadzone jest przez bazową grupę rekonesansową /organizowaną przez szefostwo bazy/ w której skład wchodzą oficerowie z szefostwa

---

[69] Mjr dypl.J.Stępak.Rozbudowa inżynieryjna rejonu wyjściowego. Myśl wojskowa 3, Warszawa 1983, s.35.

oraz określonych jednostek bazy.

Rozpoznanie prowadzone w czasie rekonesansu ogólnego, ze względu na czas, będzie miało również charakter ogólny, natomiast bardziej szczegółowo prowadzone będzie przez jednostki bazy po zajęciu nakazanych rejonów. Rozpoznanie to ma wtedy charakter specjalistyczny, wynika bowiem z potrzeb danej jednostki, np. prowadząc rozpoznanie rejonu dla polowej rzeźni zwraca się uwagę na:

- teren pod względem stanu epizootycznego i sanitarno-weterynaryjnego;
- źródła wody niezbędnej do wykorzystania w produkcji i pojenia zwierząt;
- rzeźnie stacjonarne jeżeli na danym terenie się znajdują i możliwość ich wykorzystania dla potrzeb polowej rzeźni.

Przedsięwzięcia rozpoznania inżynieryjnego realizowane siłami drużyny rozpoznania inżynieryjnego oraz nieetatowymi siłami i środkami poszczególnych jednostek TBF przedstawia tabela 30.

W ranach fortyfikacyjnej rozbudowy rejonu rozmieszczenia TBF wykonuje się:

- szczeliny przeciwlotnicze oraz okopy, które zmniejszają działanie promieniowania przenikliwego do 10 razy, a promień rażenia fali uderzeniowej od 1,5 - 2 razy;
- przykryte szczeliny przeciwlotnicze i okopy chronią żołnierzy przed porażeniem substancjami promieniotwórczymi, kroplami środków trujących, promieniowaniem cieplnym oraz 40-krotnie osłabiają działanie promieniowania przenikliwego;
- schrony wyposażone w urządzenia filtrowentylacyjne lub izolacyjne, które chronią przed skażeniem środkami promieniotwórczymi, trującymi i biologicznymi. Zmniejszają promień ra-

Tabela 30. Podział zadań rozpoznawczych między drużyną rozpoznania inżynieryjnego i nieetatowe siły jednostek[70]

Lp	Nazwa przedsięwzięcia	Organizowane siłami	
		drużyny rozpoznania inżynieryjnego	pozostałych jednostek
1	2	3	4
1	Rozpoznanie dróg wejścia do rejonu oraz stanu dróg w rejonie	x	x
2	Rozpoznanie rejonu rozmieszczenia TBF		x
3	Rozpoznanie ewentualnych przeszkód terenowych i możliwości ich pokonania	x	x
4	Rozpoznanie dogodnych miejsc do budowy punktów wydobywania i oczyszczania wody	x	
5	Rozpoznanie miejscowych zasobów drewna oraz innych materiałów budowlanych	x	x
6	Rozpoznanie właściwości ochronnych i maskujących terenu	x	x
7	Rozpoznanie rejonu SD szefostwa TBF pod względem fortyfikacji	x	

[70] Opracowano na podstawie dokumentacji z ćwiczeń prowadzonych przez Główne Kwatermistrzostwo WP z szefostwem TBF w latach 1980-1984 a znajdującej się w Grupie Organizacyjno-Mobilizacyjnej szefostwa TBF.

żenia fali uderzeniowej 3-5 razy. Schrony budowane są na punktach dowodzenia i medycznych siłami pododdziałów batalionu inżynieryjnego zabezpieczenia oraz jednostek. Za zaopatrywanie w urządzenia filtrowentylacyjne oraz nadzór nad ich prawidłowym montażem i eksploatacją odpowiada starszy oficer zabezpieczenia /chemicznego/, a wykonuje kompania chemiczna pułku zabezpieczenia,

- ukrycia dla sprzętu, pojazdów mechanicznych i środków materiałowych[71].

Potrzeby liczbowe urządzeń fortyfikacyjnych dla ludzi, sprzętu i środków transportowych przedstawia tabela 31.

Podstawą do ustalenia liczby niezbędnych urządzeń fortyfikacyjnych jest obowiązujący etat TBF. Obowiązujące jednostkowe normy objętości i czasu prac ziemnych przedstawia tabela 32.

Wykorzystując dane zawarte w tabeli 31 i 32, ustalono potrzeby fortyfikacyjne jednostek TBF /w metrach^3 ziemi/ i czas niezbędny na ich wykonanie /w r/h/, które przedstawia załącznik 20.

Nie analizowano w sposób szczegółowy możliwości czasowych wykonania tych przedsięwzięć ręcznie i przy wykorzystaniu do prac ziemnych maszyn inżynieryjnych w poszczególnych jednostkach, dlatego, że będzie to uzależnione od liczby maszyn i żołnierzy zaangażowanych do wykonywania tych prac w jednostkach bazy. Dokonano natomiast analizy możliwości wykonania tych prac w TBF. W tym celu opracowano diagram /załącznik 21/ szybkiego określenia możliwości narastania rozbudowy fortyfikacyjnej rejonu rozmieszczenia TBF.

---

[71] Instrukcja o obronie wojsk przed bronią masowego rażenia. Warszawa, Wydawn.MON 1976, Chem.249/75, s.25.

Tabela 31. Ilościowe potrzeby fortyfikacji rejonu rozwinięcia TBF[72]

Lp	Nazwa jednostki	Ilość jednostek	Rodzaj obiektu				
			szczelina plot	schron typu lekkiego	ukrycie na sprzęt	okopy obronne	punkt wydobycia wody
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Szefostwo TBF	1	10	4	1	1	
2	Pułk zabezpieczenia	1	136	2	316	2	16
3	Łaźnia polowa	8	16		72		
4	Pralnia polowa	3	15		36		
5	Rzeźnia polowa	7	35		98		
6	Piekarnia polowa	3	30		57		
7	Polowy skład amunicyjny	4	80	4	132	12	4
8	Polowy skład mps"Ciężki"	4	52	4	100	16	4
9	Polowy skład mps"Lekki"	2	32	2	128	8	2
10	Polowy skład żywnościowy	2	26	2	60	2	1
11	Polowy skład mundurowy	1	17	1	41	2	6
12	Polowy skład handlu wojskowego	1	11	1	39	2	
13	Polowy skład uzbrojenia	2	38	2	64	4	2
14	Polowy skład sprzętu inż.	2	38	2	70	4	2
15	Polowy skład sprzętu czołg.-sam.	1	17	1	17	4	1
16	Polowy skład sprzętu samochodowego	1	17	1	17	3	1
17	Polowy skład sprzętu łączności	1	8	1	13	4	
18	Polowy skład chemiczny	1	8	1	12	1	1
19	Polowy skład topograficzny	1	6	1	4	1	
20	Polowy skład i warsztat sprzętu KO	1	5	1	7	2	
21	Polowy skład sanitarny	1	11	1	13	1	1
22	Polowy warsztat remontu sprzętu mps	1	6	1	20	4	1
23	Polowy warsztat remontu sprzętu żywn.	2	14	2	34	10	16
24	Polowy warsztat mundurowy	1	12	1	16	2	6
25	Batalion przeładunkowy	2	104	2	280	14	6
26	Batalion transportowy	1	45	1	282	6	3
	Razem	55	789	38	1929	105	73

[72] Opracowano na podstawie danych z etatu TBF oraz dokumentacji z ćwiczeń prowadzonych przez Główne Kwatermistrzostwo WP z szefostwem TBF w latach 1980-1984 a znajdującej się w Grupie Organizacyjno-Mobilizacyjnej szefostwa TBF.

Tabela 32. Jednostkowe normy objętości i czasu prac niektórych elementów rozbudowy inżynieryjnej[73]

Lp	Rodzaj ukrycia	Objętość w m^3	Czas pracy w r/h
1	2	3	4
1	Szczelina przeciwlotnicza	14	30
2	Schron przedpiersiowy	25	100
3	Schron typu lekkiego	120	130
4	Okop dla samochodu	50-70	70-100
5	Okop dla samochodu z przyczepą	100-120	120-180
6	Okop dla kuchni polowej	70	180
7	Okop dla piekarni polowej	280	700

Z analizy diagramu widać, że stopień /procent/ rozbudowy fortyfikacyjnej rejonu rozwinięcia TBF zależy od liczby posiadanego i sprawnego technicznie sprzętu inżynieryjnego do prac ziemnych, liczby żołnierzy zaangażowanych do tych prac oraz czasu jakim TBF dysponuje na wykonanie tego przedsięwzięcia.

Ze względu na dużą pracochłonność prac inżynieryjnych oraz konieczność jednoczesnego wykonywania zadań związanych z zabezpieczeniem materiałowym wojsk frontu o kolejności rozbudowy decyduje szef TBF.

W pierwszej kolejności wykonuje się ukrycia dla żołnierzy, a następnie na sprzęt, pojazdy mechaniczne i środki materiałowe. Do rozbudowy fortyfikacyjnej rejonu rozwinięcia TBF wykorzystywany jest sprzęt inżynieryjny batalionu inżynieryjnego

---

[73] Opracowano na podstawie instrukcji saperskiej dla wszystkich rodzajów wojsk. Warszawa, Wydawn. MON 1971.

zabezpieczenia oraz stan osobowy bazy[74].

Przy zaangażowaniu 30% ogólnego stanu osobowego i 100% maszyn inżynieryjnych po 3 godzinach pracy wykonane zostaną szczeliny przeciwlotnicze, okopy obronne, natomiast schrony typu lekkiego po 12 godzinach /załącznik 21/.

Do budowy ukryć sprzętu i pojazdów mechanicznych w TBF można przystąpić po 3 godzinach pracy, tj. po wykonaniu ukryć dla ludzi, a prace przy zaangażowaniu 70% ogólnego stanu osobowego i 100 % maszyn do prac ziemnych wykonane zostaną w 90% po 12 godzinach pracy w trzeciej dobie /załącznik 21/.

W celu właściwego, ekonomicznego wykorzystania posiadanych sił i środków batalionu inżynieryjnego zabezpieczenia dokonuje się ich rozdziału na podstawie opracowanego planu zabezpieczenia inżynieryjnego rejonu rozmieszczenia TBF. Najbardziej celowy jest rozdział sił i środków na sektory, przez co zapewnia się równomierne wykonywanie rozbudowy w całym rejonie rozmieszczenia TBF. Jeden z wariantów podziału sił i środków batalionu inżynieryjnego zabezpieczenia przedstawia załącznik 22.

Po wykonaniu w rejonie rozmieszczenia TBF ukryć dla żołnierzy, sprzętu i pojazdów mechanicznych wykonuje się ukrycia na środki materiałowe w polowych składach. Z kalkulacji czasowych wynika, że do wykonywania ich można będzie przystąpić pod koniec trzeciej doby pobytu jednostek w rejonie rozmieszczenia

---

[74] Każdy żołnierz /oprócz oficerów, chorążych i kierowców pojazdów mechanicznych/ posiada łopatkę piechoty, natomiast pojazdy mechaniczne wyposażone są w łopatę saperską, topór, piłę poprzeczną i łom. Ze względu na możliwość wykonywania prac ziemnych przez żołnierzy /w warunkach braku bezpośredniego oddziaływania nieprzyjaciela oraz przyspieszenia wykonania rozbudowy fortyfikacyjnej/ w jednostkach TBF gromadzi się łopaty saperskie, topory, piły, łomy itp.

/załącznik 21/, przy założeniu że do rozbudowy fortyfikacyjnej było zaangażowanych 70% stanu osobowego i 100% maszyn do prac ziemnych.

W sposób szczegółowy przeanalizowano potrzeby i możliwości wykonania ukryć na środki materiałowe w polowym składzie amunicji, mps i żywnościowym co przedstawia załącznik 23.

Uwzględniając rodzaj środków materiałowych, ich małą odporność na działanie warunków atmosferycznych nie we wszystkich polowych składach będzie zachodziła potrzeba wykonywania ukryć gdyż do ich przechowywania będą w szerokim zakresie wykorzystywane wszelkiego rodzaju budynki, a dotyczyć to będzie takich polowych składów jak: PSTop, PSSan, PSiW-t Ko, PSM, PSChem. Natomiast w polowym składzie handlu wojskowego środki materiałowe będą przechowywane na samochodach /kantynach/.

W stosunku do PSU, PSSInż, PSSCz-S, PSSSam, PSŁ brak aktualnych danych w zakresie liczby ukryć potrzebnych do przechowywania środków materiałowych, a co za tym idzie potrzeb maszyn do prac ziemnych i ludzi do ich wykonania, dlatego też przyjęto dane przybliżone, które przedstawia tabela 36.

Z treści tabeli 36 wynika, że na wykonanie ukryć na środki materiałowe w polowych składach potrzeba około 5 dni pracy maszyn przeznaczonych do prac ziemnych przy założeniu, że wykorzystanych będzie 100%, tj. 60 maszyn a czas pracy wynosić będzie 20 godz/dobę, co wynika z kalkulacji:

60 maszyn x 20 godzin pracy na dobę = 1200 mth w ciągu doby.

6190 mth : 1200 mth = około 5 dni.

Aby w ciągu 5 dni zostały wykonane niezbędne prace ręczne należy codziennie angażować 150 żołnierzy, których czas pracy wynosiłby 20 h/dobę, co wynika z kalkulacji:

Tabela 36. Zestawienie potrzeb maszyn do prac ziemnych i żołnierzy do wykonania ukryć na środki materiałowe w polowych składach

Lp	Nazwa składu	Potrzeby w zakresie		Ilość składów w TBF	Globalne potrzeby TBF w zakresie	
		maszyn[x] mth	ludzi rh		maszyn mth	ludzi rh
1	2	3	4	5	6	7
1	PSA	470	1144	4	1880	4576
2	PS MPS "C"	326	354	4	1304	1416
3	PS MPS "L"	254	828	2	508	1656
4	PSŻ	284	1730	2	568	3460
5	PSU	270	772	2	540	1554
6	PSSInż	320	650	2	640	1300
7	PSSCz-S	260	420	1	260	420
8	PSSSam	260	420	1	260	420
9	PSŁ	230	380	1	230	380
	Razem	2474	6692	19	6190	14782

Uwaga: Przy naliczaniu potrzeb przyjęto pracę koparki KS-251, KM-602 oraz spycharki S-100.

150 żołnierzy x 20 r/h = 3000 r/h w ciągu doby.

3000 r/h x 5 dni = 15000 r/h.

Przy założeniu natomiast, że dzień pracy żołnierzy wynosić będzie 10 r/h na dobę, do wykonania tego zadania należałoby zaangażować 300 żołnierzy dziennie, co wynika z obliczeń:

300 żołnierzy x 10 r/h = 3000 r/h w ciągu doby

3000 r/h x 5 dni = 15000 r/h

Z przeprowadzonej kalkulacji czasowej wynika, że ukrycia na środki materiałowe przy założonych w badaniach potrzebach pracy maszyn i żołnierzy, mogą być wykonane w ciągu około 5 dni. Czynnikiem mającym duży wpływ na wykonanie tych prac w określonym czasie będzie dobra organizacja pracy.

Uwzględniając termin przystąpienia do wykonywania ukryć na środki materiałowe, tj. koniec trzeciej doby pobytu w rejonie oraz czas ich wykonania /5 dni/, stwierdzić można, że będą one wykonane pod koniec 8 doby pobytu w rejonie rozmieszczenia, co jednocześnie będzie zakończeniem fortyfikacyjnej rozbudowy rejonu rozmieszczenia TBF.

3.4.5.2. Maskowanie

Celem maskowania jest ukrycie rozmieszczenia i pracy jednostek i urządzeń TBF oraz ruchu transportu przed obserwacją naziemną i z powietrza. Cele te osiąga się przez:

- wykorzystanie wszystkich naturalnych warunków maskowniczych terenu;
- stosowanie etatowych i podręcznych środków maskowania;
- rozmieszczanie jednostek i organizowanie ich pracy tak, aby wzajemnie się nie demaskowały;
- przestrzeganie tajemnicy wojskowej.

Tylna Baza Frontu nie posiada w swej strukturze organizacyjnej specjalistycznych pododdziałów przeznaczonych wyłącznie do wykonywania przedsięwzięć maskowniczych. Maskowanie każda jednostka prowadzi własnymi siłami i środkami.

Istotą maskowania jest upodobnianie żołnierzy, sprzętu stosów środków materiałowych i urządzeń ziemnych do otaczającego terenu, natomiast obiektom pozornym nadawanie wyglądu rzeczywistego.

Podstawowym sposobem maskowania, stosowanym w TBF jest ukrycie, które polega na "usunięciu lub zmniejszeniu oznak demaskujących, charakterystycznych dla wojsk, obiektów wojskowych i ich działalności. Ukrycie osiąga się przez przestrzeganie dyscypliny maskowania, wykorzystanie właściwości maskujących terenu, warunków miejscowych oraz stosowanie etatowych środków maskowania"[75].

Maskowanie TBF pozwala na osiągnięcie celu wówczas jeżeli będzie ciągłe, prawdopodobne i różnorodne, tzn., że: będzie wykonywane we właściwym czasie. Czynności maskownicze muszą być realizowane od początku do końca i stale odnawiane odpowiednio do zmian zachodzących w terenie. Maskowanie urządzeń ziemnych i innych nowych obiektów w terenie należy zaczynać jednocześnie z rozpoczęciem prac przy ich budowie; zamaskowane obiekty powinny być podobne do otaczających ich przedmiotów terenowych i tak jak teren bogate w formy i kolory, gdyż obiekty maskowane jednolicie mogą być łatwo wykryte przez nieprzyjaciela.

Sposób maskowania obiektów TBF uzależniony będzie przede wszystkim od ich usytuowania w terenie, który może być otwarty, zalesiony lub zabudowany.

Do maskowania w terenie otwartym można stosować w szerokim zakresie środki podręczne /terenowe/ takie jak: trawa, słoma

---

[75] Instrukcja o maskowaniu wojsk cz.III. Zasady maskowania bezpośredniego, środki i sposoby. Warszawa, Wydawn.MON 1977, Szt.Gen. 786/76 s.16.

gałęzie, krzaki, drzewa itp. Środki podręczne dopełnia się etatowymi środkami maskującymi, jak np. siatkami maskującymi a w razie potrzeby uzupełniane przedmiotami terenowymi, lub nawet malowanie farbami na kolor otoczenia. Do palenia ognisk w dzień używa się materiałów dających mało dymu i roznieca się je w miejscach niewidocznych dla nieprzyjaciela, natomiast w nocy w miejscach, gdzie blask światła nie będzie widoczny. Maskuje się również ślady pojazdów i drogi prowadzące do ukryć sprzętu. Maskowanie w kompleksach leśnych osiąga się przez rozmieszczanie sprzętu pod konarami dużych drzew, w młodniku lub za pomocą gałęzi układanych na wzór kępy większych drzew, palenie małych ognisk, co odbywa się w taki sposób aby nad lasem nie wznosiły się kłęby dymu. Ruch pojazdów w dzień prowadzi się w wąwozach i po drogach zakrytych drzewami, a w nocy ogranicza się oświetlenie samochodów.

W celu maskowania w kompleksach budynków cywilnych stosuje się: ograniczenie do minimum ruchu żołnierzy i sprzętu; ukrywanie całości sprzętu, gdyż kilka jego sztuk nie ukrytych może spowodować atak nieprzyjaciela; wprowadzanie pojazdów i innego sprzętu do budynków i wykonywanie w tym celu specjalnych zadaszeń /wiat/.

3.4.5.3. Wydobywanie i oczyszczanie wody oraz utrzymanie dróg

Wydobywanie i oczyszczanie wody oraz utrzymanie dróg w rejonie TBF nie należy w ścisłym sensie do zakresu obrony i ochrony TBF, ale stanowi jedno z przedsięwzięć związanych z zabezpieczeniem inżynieryjnym rejonu rozwinięcia TBF i dlatego w tym właśnie miejscu jest okazja do krótkiego przedstawienia

problemów wody i dróg, tak ważnych dla sprawnego funkcjonowania bazy.

Punkty wydobywania i oczyszczania wody w rejonie TBF urządza się przy istniejących źródłach lub specjalnie wybudowanych studniach. TBF posiada siły i środki na zorganizowanie 73 punktów wydobywania i oczyszczania wody /tabela 31, rubryka 8/.

W batalionie inżynieryjnego zabezpieczenia znajduje się pluton wydobywania i oczyszczania wody, który składa się z drużyny wydobywania wody i drużyny oczyszczania wody /patrz załącznik 18/.

Urządzenie punktów wydobywania i oczyszczania wody, polega na rozpoznaniu źródeł wody, urządzaniu studni wydobywczej i rozwinięciu filtrów oczyszczających wodę.

Rozpoznanie wstępne prowadzi się w sztabie, na podstawie mapy, ustalając miejsce występowania wód oraz drogi dojścia do nich. Natomiast w terenie rozpoznaje się jakość i wydajność źródeł wody oraz miejsca dogodne do urządzenia punktów wydobycia i uzdatniania wody. Ponadto w toku rozpoznania często trzeba będzie zdecydować o tym co będzie wymagało mniejszego nakładu pracy, czasu i środków technicznych - budowa punktów czy odbudowa części istniejących, lecz zniszczonych.

W rozpoznaniu źródeł wody bierze udział dowódca plutonu wydobywania i oczyszczania wody oraz wyznaczeni przez szefa bazy przedstawiciele służby zdrowia i kompanii chemicznej.

Stosunkowo łatwe jest ustalenie istnienia zbiorników wodnych powierzchniowych, natomiast miejsca występowania wód podziemnych jest o wiele trudniejsze; określa się je według ukształtowania terenu /np. u podnóża wzgórz i wzniesień/ oraz rodzaju roślinności /np. roślinność typowa dla terenów podmok-

łych jest intensywnie zielona w okresie suszy/.

Czerpanie wody ze zbiorników otwartych odbywa się za pomocą podnośników mechanicznych, ręcznych lub pomp - ze studni rurowych. Woda uzyskana ze zbiorników otwartych wymaga chlorowania i filtrowania. Woda z ujęć podziemnych wymaga filtrowania jedynie w wypadku, gdy analiza wykaże skażenie chemiczne lub biologiczne.

Jeżeli warunki pozwalają, to punkty wydobywania i uzdatniania wody organizuje się w pobliżu punktów żywnościowych; często lokalizację tych ostatnich trzeba będzie dostosowywać do miejsc źródeł wody. Obsługę punktu wydobycia i uzdatniania wody tworzy 1-2 żołnierzy.

Rejon punktów wydobycia i zaopatrywania jednostek w wodę musi być strzeżony i podlega ochronie sanitarnej.

Dla utrzymania dróg w rejonie rozwinięcia TBF mogą być wykorzystane 2 kompanie maszyn ziemnych z batalionu inżynieryjnego zabezpieczenia, natomiast do wykonania prostych prac ziemnych stan osobowy bazy.

Utrzymanie dróg polega na wzmocnieniu słabszych odcinków dróg, wyrównaniu kolein, zasypywaniu dołów i lejów, naprawie lub wykonaniu przepustów, przejazdów i objazdów, usunięciu zasp śnieżnych. Wykonując te prace, kompanie maszyn ziemnych współdziałają z innymi pododdziałami batalionu inżynieryjnego zabezpieczenia oraz jednostkami bazy, w których rejonie rozmieszczenia wykonują te przedsięwzięcia.

3.4.5.4. Kierowanie zabezpieczeniem inżynieryjnym tylnej bazy frontu w rejonie rozmieszczenia

Rozbudowę inżynieryjną rejonu rozmieszczenia TBF organizuje się według opracowanego przez wydział ochrony i obrony szefostwa bazy "Planu zabezpieczenia inżynieryjnego rejonu rozwinięcia TBF", /Wzór planu przedstawia załącznik 23/.

W skład wydziału ochrony i obrony wchodzi starszy oficer o specjalności inżynieryjno-saperskiej, którego jednym z zadań jest opracowanie planu i czuwanie nad jego realizacją. W opracowaniu planu bierze ponadto udział dowódca batalionu inżynieryjnego zabezpieczenia w zakresie wykorzystania sił i środków, jakimi batalion dysponuje.

Podstawą do opracowania planu jest zarządzenie szefa TBF w zakresie organizacji obrony i ochrony bazy.
Plan zabezpieczenia inżynieryjnego rejonu rozwinięcia TBF składa się z dwóch części: graficznej i tekstowej.

Część graficzna opracowana jest na mapie i przedstawia rejon rozmieszczenia bazy z podziałem na sektory oraz rejony rozmieszczenia SD i jednostek bazy.

Część tekstową stanowi załącznik w formie legendy określający:

1. Cele i zadania zabezpieczenia inżynieryjnego TBF;
2. Kolejność wykonywania prac inżynieryjnych;
3. Inżynieryjne zabezpieczenie dróg manewrowych w rejonie rozmieszczenia TBF;
4. Rozbudowę fortyfikacyjną rejonu TBF;
5. Budowę źródeł wody i jej oczyszczanie;

6. Podział sił i środków batalionu inżynieryjnego zabezpieczenia;
7. Osoby odpowiedzialne za rozbudowę inżynieryjną.

Po zatwierdzeniu planu wydział ochrony i obrony doprowadza treść planu do wykonawców i prowadzi kontrolę inżynieryjnego zabezpieczenia i z upoważnienia szefa TBF egzekwuje realizację zadań.

Szef wydziału ochrony i obrony codziennie składa szefowi TBF meldunek o stanie inżynieryjnego zabezpieczenia wraz z propozycjami manewru siłami i środkami batalionu inżynieryjnego zabezpieczenia stosownie do rzeczywistych potrzeb w sektorach obrony. Codziennie również opracowuje dane do meldunku sytuacyjnego TBF, składanego do sztabu kwatermistrzostwa frontu.

3.4.6. Zabezpieczenie przeciwpożarowe

Ochrona przeciwpożarowa jest jednym z istotnych elementów obrony i ochrony bazy. Ogień może bowiem spowodować olbrzymie straty w sprzęcie i środkach materiałowych, a także żołnierzach. Szczególnie duże zniszczenie może spowodować w tych jednostkach TBF, które nie będą należycie zabezpieczone przed pożarem. Organizując ochronę ppoż. w TBF, zasadniczą uwagę zwraca się na następujące problemy:

- odpowiednią "profilaktykę ppoż";
- zorganizowanie nieetatowych straży ppoż /w tych jednostkach, które nie posiadają ich w swojej strukturze organizacyjnej/;
- zapewnienie odpowiedniej liczby środków ochrony ppoż.;
- dokonanie właściwego wyboru rejonów na rozmieszczenie poszczególnych jednostek tyłowych i odpowiednie ich rozśrodkowanie;

- ustalenie sygnału alarmu ppoż. i sposobu działania całego stanu osobowego na sygnał.

Czynności i przedsięwzięcia przeciwpożarowe TBF uzależnione są od posiadanych sił i środków, stopnia zagrożenia pożarem i dysponowanego czasu do zorganizowania ochrony.

Szef TBF, aby mógł podjąć właściwą decyzję w zakresie ochrony przeciwpożarowej, powinien dokonać oceny zagrożenia pożarami, czyli przeprowadzić prognozowanie pożarowe. Treścią prognozowania pożarowego powinny być:

- prawdopodobieństwo powstania pożarów;
- rodzaje pożaru i prawdopodobna szybkość jego rozprzestrzeniania się;
- prawdopodobieństwo powstania strat i szkód;
- strefy bezpieczeństwa.

Przeciwpożarowe dane prognostyczne szef TBF uzyskuje ze stacji meteorologicznych, własnych obserwacji i analizy wybuchu realnych pożarów. I tak np. na szybkość i kierunek rozprzestrzeniania się pożarów wpływ wywiera wilgotność i rodzaj otoczenia oraz szybkość wiatru. Należy przy tym zaznaczyć, że w czasie pożaru siła i kierunek prądów powietrznych z reguły ulegają zmianie.

W ramach ochrony ppoż. szczególnego znaczenia nabiera odpowiednia profilaktyka /zapobieganie/. Ma ona na celu niedopuszczenie do powstania pożaru oraz stworzenie odpowiednich warunków zarówno zapobiegających jego rozprzestrzenianiu się jak i gaszenia.

Do przedsięwzięć profilaktycznych stosowanych w jednostkach, a szczególnie w polowych składach TBF zalicza się:

- odpowiednie rozśrodkowanie materiałów łatwopalnych i niebez-

niecznych, takich jak paliwa płynne, smary i amunicja;
- usuwanie łatwopalnych przedmiotów znajdujących się w rejonie rozmieszczenia polowych składów;
- wykonywanie pasów ppoż. w terenie pokrytym suchą roślinnością i stosowanie luk ppoż. a także przeciwpożarowe uodpornienie terenu oraz zajmowanych budynków;
- przygotowanie środków i sprzętu do gaszenia pożarów;
- przeszkolenie całego stanu osobowego TBF w ostrożnym obchodzeniu się z ogniem i gaszeniu pożarów.

Rozśrodkowanie TBF powinno zapewnić jak najmniejsze straty poniesione w wyniku działania środków zapalających. Z tego punktu widzenia najwłaściwsze byłyby odległości takie, przy których stosowane przez nieprzyjaciela bomby i pociski zapalające nie powodowałyby przy jednym wybuchu zniszczenia dwóch i więcej pojazdów, stosów, pryzm, schronów itp. równocześnie. Działanie TBF w zajmowanym rejonie może trwać kilkanaście dni, dlatego też istnieje konieczność oczyszczenia terenu z materiałów łatwopalnych takich jak: suche liście, trawa, igliwie, chrust itp. znajdujących się na ścisłym terenie składowania środków materiałowych.

Przesieki, pasy i luki przeciwpożarowe będą wykonywane w wypadku rozmieszczenia jednostek tyłowych w lasach lub terenie pokrytym suchą roślinnością. W tym celu wycina się drzewa i zdejmuje ściółkę. Z przesiek usuwa się drzewa i gałęzie, natomiast materiał drzewny z nich wycięty może być wykorzystany do rozbudowy inżynieryjnej. Wykonując luki i pasy ppoż., należy kierować się przewidywanymi punktami powstania pożarów, kierunkiem wiatrów. Przesieki ppoż. mogą być wykonane między poszczególnymi jednostkami, a pasy ppoż. wewnątrz rejonu rozmieszczenia po-

lowych składów.

Polowe składy mps, amunicji, inżynieryjne /materiałów wybuchowych/ powinny posiadać dodatkowe pasy bezpieczeństwa zarówno wokół nich jak i wewnątrz składu.

Do środków ochrony ludzi, sprzętu i zapasów materiałowych przed ogniem należą: ukrycia ziemne, materiały podręczne, budynki, korony drzew itp. Najlepszą jednak ochronę ludzi i sprzętu przed środkami zapalającymi stanowią ukrycia ziemne. Samochody, środki ochrony przed skażeniami /odzież ochronna OP-1/, umundurowanie tylko w nieznacznym stopniu zabezpieczają przed ogniem, mogą one bowiem zapewnić ochronę przed środkami zapalającymi tylko w ciągu kilku do kilkunastu sekund. Wszelkiego rodzaju osłony z brezentów, kocy, środków podręcznych stanowią skuteczną ochronę przed bryzgami napalmu. Samochody, sprzęt i środki materiałowe chroni się przez przykrywanie zielonymi gałęziami, matami, brezentami lub papą. Pokrycia te powinny być łatwo usuwalne w wypadku ich zapalenia się.

Wszystkie drewniane części ukryć inżynieryjnych zabezpiecza się przed zapaleniem przez pokrywanie ich farbą ognioodporną, przysypanie warstwą ziemi, gliny lub pokrywanie warstwą ogniodporną. Amunicję, mps, materiały wybuchowe i inne materiały łatwopalne ukrywa się w wykopach. Cysterny, beczki i zbiorniki z mps przykrywa się materiałami, które łatwo można zdjąć /np. maty z faszyny/ i przysypuje warstwą ziemi o grubości około 10 cm.

Przechowując środki materiałowe na samochodach lub stosach /pryzmach/ przykrywa się brezentem lub w miarę posiadania innymi opończami. Przykrycia te powinny być przysypane środkami ognioodpornymi. Środkami ognioodpornymi nasyca się również

siatki maskujące, jeżeli nie są utkane z niepalnego tworzywa. Jeżeli przykrycia nie zostały nasycone środkami ognioodpornymi należy je zmoczyć wodą, przykryć zielonymi gałęziami lub świeżą trawą.

Bardzo istotnym elementem zabezpieczającym przed pożarem jest ścisłe przestrzeganie przepisów przeciwpożarowych oraz prowadzenie kontroli w tym zakresie, zwracając przy tym szczególną uwagę na takie elementy, jak: punkty tankowania, składy mps i amunicji, miejsca pracy warsztatów i agregatów prądotwórczych, polowe piekarnie, pralnie, łaźnie. Do walki z pożarami wykorzystuje się cały stan osobowy TBF, ale przeważnie etatową i nieetatową straż pożarną. Etatowe siły i środki TBF przeznaczone do gaszenia pożarów przedstawia tabela 37.

Z analizy posiadanych sił i środków TBF wynika, że na ogólną liczbę 55 jednostek etatowa straż pożarna znajduje się w 23 jednostkach. Nieetatową straż pożarną należy więc organizować w 32 jednostkach TBF. Skład straży uzależniony jest od możliwości wydzielenia odpowiedniej liczby ludzi i stopnia zagrożenia pożarowego. Jako podstawowy element straży należy przyjąć sekcję gaśniczą w składzie: dowódca sekcji i 5-7 strażaków. Straż pożarna może składać się z 1-2 sekcji. Tam gdzie jest to możliwe straż pożarną wyposaża się w motopompę oraz zbiornik na wodę. Ponadto sekcja powinna posiadać kilka gaśnic różnych rodzajów, koce azbestowe, brezenty, zbiornik brezentowy na wodę, łopaty, siekiery, bosaki, kilofy, wiadra i piły. Na komendanta nieetatowej straży pożarnej wyznacza się podoficera lub chorążego, którego odciąża się od innych zadań. Głównymi obowiązkami komendanta straży pożarnej są: organizacja obrony ppoż, szkolenie pozostałych żołnierzy w tym zakresie, zaopatry-

Tabela 37. Etatowe siły i środki TBF przeznaczone do gaszenia pożarów[76]

Lp	Nazwa jednostki tylowej	PSA	PSU	PSS Inż.-Sap.	PSS Cz-S	PSS Sam	PS MPS "C"x	PS MPS "L"x	PSŻ	PSM	PSSan	PSChem	PSŁ	pzab
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1	Ilość jednostek	4	2	2	1	1	4	2	2	1	1	1	1	1
2	Komendant straży	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
3	Dowódca drużyny	1	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
4	Dowódca sekcji	-	-	1	-	-	-	1	1	-	-	-	-	2
5	Strażak	3	3	3	4	4	5	4	2	4	4	2	4	8
6	Motorowy	-	-	1	-	-	2	2	1	-	-	1	-	-
7	Kierowca samochodu strażak	-	-	2	-	-	-	-	2	-	-	-	1	-
8	Kierowca samochodu - motorowy	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
9	Kierowca samochodu	-	-	-	2	1	3	3	-	1	2	2	-	2
	Razem	7	7	8	8	7	11	11	7	6	7	7	6	13

x "C" - PS MPS - ciężki;
"L" - PS MPS - lekki.

[76] Opracowano na podstawie etatu TBF nr 61/618, 61/617, 33/663, 38/642, 54/603, 54/618, 52/648, 53/631, 37/641, 02/628.

wanie w sprzęt ppoż, kontrola przestrzegania zasad bezpieczeństwa ppoż.

Straż pożarna aby mogła jak najszybciej dotrzeć do miejsca pożaru i przystąpić do gaszenia, powinna dysponować samochodem. Samochód ten powinien znajdować się zawsze w tym miejscu, gdzie znajduje się straż pożarna /przy stanowisku dowodzenia danej jednostki/. Łączność straży pożarnej ze stanowiskiem dowodzenia jednostki jest głównym warunkiem jej skutecznego działania. Ponadto wskazane jest wyznaczenie dyżurnych strażaków do prowadzenia obserwacji ppoż. rejonu rozmieszczenia danej jednostki.

Straż pożarna przystępuje do gaszenia pożaru na sygnał otrzymany z stanowiska dowodzenia jednostki lub na podstawie obserwacji prowadzonych we własnym zakresie lub też na sygnał otrzymany z innych elementów ochrony jednostek TBF.

Skuteczność działania straży pożarnej zależy również od gotowości bojowej sprzętu i materiałów gaśniczych,

Wszystkie pojazdy mechaniczne powinny być wyposażone w gaśnice, oraz w taki sprzęt jak: łopata, piła, łom, wiadra brezentowe. Sprzęt ten powinien znajdować się w miejscu z którego łatwo można go wydobyć.

W rejonie składowania środków materiałowych /magazynach/ powinny znajdować się punkty ppoż. a w nich: wiadra, łopaty, gaśnice, beczki na wodę, brezenty, koce azbestowe. Niezależnie od etatowego sprzętu saperskiego i sprzętu gaśniczego gromadzi się również materiały podręczne, jak piasek i wodę. Cały stan osobowy jednostki powinien być dokładnie zorientowany gdzie znajdują się materiały i sprzęt ppoż.

Ważnym zagadnieniem, z punktu widzenia obrony ppoż, jest

wybór rejonu na rozmieszczenie jednostki i odpowiednie jej rozśrodkowanie. Wykorzystując lasy do rozmieszczenia jednostek TBF, należy kierować się zasadą, że w okresie letnim wybiera się lasy liściaste, a w okresie zimowym iglaste. Zasada ta, spełniając warunki bezpieczeństwa ppoż. jednocześnie zapewnia odpowiednie maskowanie. Jeżeli latem nie ma możliwości rozmieszczenia jednostki w lesie liściastym to wykorzystuje się las iglasty w miarę możliwości z poszyciem zielonym. Z reguły należy unikać rozmieszczenia jednostek TBF w młodych i gęstych zagajnikach iglastych. Celowe jest rozmieszczanie jednostek TBF w pobliżu łatwo dostępnych źródeł wody w celu gaszenia pożarów.

Rozmieszczając jednostki bazy w miejscowościach wykorzystuje się sady, ogrody, parki i budynki odporne na ogień. Nie należy rozmieszczać sił i środków jednostek TBF w drewnianych zabudowach i ich pobliżu, w pobliżu stogów zboża, lub siana. Charakterystykę terenu w rejonie rozwinięcia TBF pod względem ppoż. przedstawia tabela 38.

Po zajęciu danego rejonu przez jednostki TBF należy ustalić kierunki /drogi/ wyprowadzenia ich na wypadek pożaru. Cały stan osobowy powinien znać zarówno drogi opuszczenia rejonu, jak i miejsce zbiórki po wyjściu z zagrożonego terenu. Drogi wybiera się tak, aby zapewniały przynajmniej dwa kierunki wyjazdu i bezkolizyjny ruch transportu.

Ważnym przedsięwzięciem organizacyjno-przygotowawczym jest ustalenie sposobu działania stanu osobowego jednostek TBF na wypadek pożaru. W celu zaalarmowania stanu osobowego o pożarze ustala się jednolity sygnał ppoż. dla całej bazy. Sygnał może być przekazany za pomocą technicznych i innych środków łączności. Alarm ppoż. w ramach jednostki tyłowej ogłasza się głosem

Tabela 38. Charakterystyka terenu w rejonie rozwinięcia TBF pod względem przeciwpożarowym w %[77]

Lp	Nazwa ćwiczenia	Teren lesisty	Teren zabudowany	Zbiorniki wodne	Teren niezabudowany
1	2	3	4	5	6
1	Ćwiczenie dowódczo sztabowe "CZERWIEC-80"	15	16	8	61
2	Trening dowódczo-sztabowy z szefostwem TBF "LUTY-81"	18	18	10	54
3	Ćwiczenie dowódczo -sztabowe "MARZEC-82"	13	19	11	57
4	Ćwiczenie dowódczo-sztabowe ze związkami tyłowymi "WRZESIEŃ-83"	20	17	13	50
5	Ćwiczenie dowódczo-sztabowe "LUTY-84"	17	22	15	48

lub za pomocą środków sygnałowych, wzrokowych.

Każdy żołnierz TBF powinien znać sygnał alarmu ppoż, sposoby gaszenia, drogi ewakuacji i rejony zbiórki po ewakuacji z terenu objętego pożarem. Sprawy te powinny być zawarte w instrukcji ppoż. każdej jednostki i stanowić treść szkolenia i treningów żołnierzy.

---

[77] Opracowano na podstawie dokumentacji ćwiczeń prowadzonych przez Główne Kwatermistrzostwo WP z szefostwem TBF w latach 180-84 a znajdującej się w Grupie Organizacyjno-Mobilizacyjnej szefostwa TBF.

3.4.7. Kierowanie obroną i ochroną tylnej bazy frontu

Za organizację obrony i ochrony TBF w rejonie rozwinięcia odpowiada szef TBF, koordynatorem przedsięwzięć z nią związanych jest zastępca szefa bazy, a organizatorem wydział ochrony i obrony szefostwa bazy. Strukturę organizacyjną wydziału przedstawia rys.17.

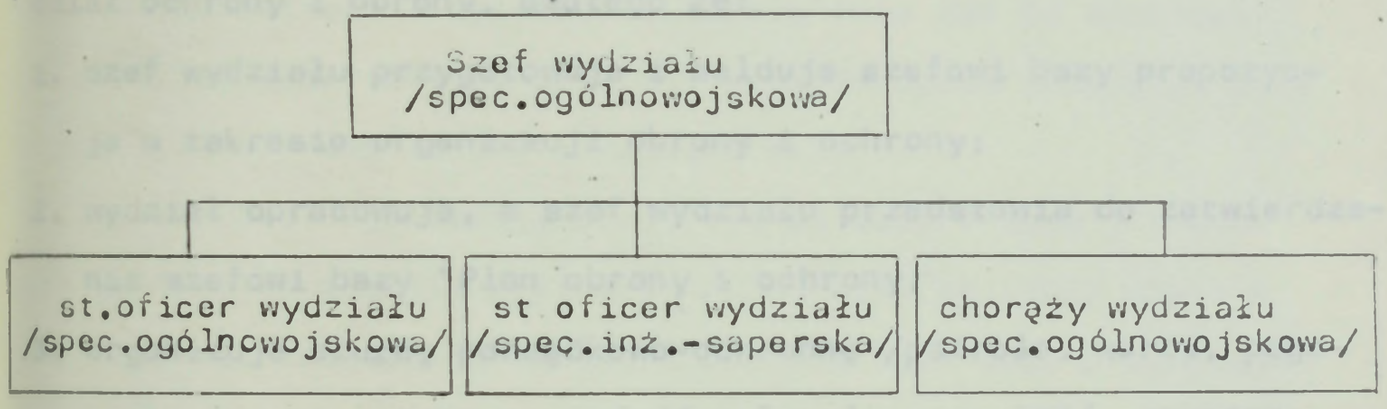

Rys.17. Struktura organizacyjna wydziału ochrony i obrony[78]

Pracą wydziału kieruje szef wydziału, który podlega bezpośrednio szefowi TBF.

W celu terminowego wykonania zadań stojących przed wydziałem ochrony i obrony szef wydziału opracowuje "Harmonogram pracy wydziału ochrony i obrony", stanowiący podstawę do równomiernego rozłożenia zadań na żołnierzy wydziału oraz do terminowego opracowania niezbędnych danych do planu obrony i ochrony, przekazania zadań wykonawcom /jednostkom/ i kontroli stopnia realizacji postawionych zadań. Wzór harmonogramu pracy wydziału ochrony i obrony przedstawia załącznik 25.

---

[78] Opracowano na podstawie etatu szefostwa TBF nr 50/615.

Analizując obowiązki zastępcy szefa TBF oraz zadania wydziału ochrony i obrony szefostwa bazy przedstawione w "Instrukcji o organizacji pracy tylnej bazy frontu i ruchomych baz frontu i armii" - Szt.Kwat. 79/75 s.14 i 19 w zakresie organizacji obrony i ochrony, nasuwa się pytanie: Kto jest jej organizatorem, zastępca szefa TBF czy wydział ochrony i obrony? Z prowadzonych w latach 1980-1984 ćwiczeń i treningów dowódczo-sztabowych z szefostwem TBF wynika jednoznacznie, iż rolę tą spełnia wydział ochrony i obrony, dlatego że:

1. szef wydziału przygotowuje i melduje szefowi bazy propozycje w zakresie organizacji obrony i ochrony;
2. wydział opracowuje, a szef wydziału przedstawia do zatwierdzenia szefowi bazy "Plan obrony i ochrony;
3. organizuje służbę porządkowo-ochronną /patrole, warty, pogotowia przeciwpożarowe, pododdziały alarmowe itp/, rozpoznanie skażeń i zakażeń, kontrolę napromienienia żołnierzy, system powiadamiania i alarmowania;
4. opracowuje propozycje rozmieszczenia jednostek w rejonie rozwinięcia bazy, kierując się potrzebą obrony i ochrony oraz zachowania bezpieczeństwa TBF.

Wątpliwość ta wynika stąd, że niektóre przedsięwzięcia w zakresie organizacji obrony i ochrony zawarte są w zadaniach wydziału oraz obowiązkach zastępcy szefa TBF. Z tego też względu powstaje "dwutorowość", która w sposób ujemny wpływa na organizację tak ważnego elementu składowego zabezpieczenia bojowego bazy, jakim jest obrona i ochrona. W celu wyeliminowania "dwutorowości" celowe byłoby podporządkowanie wydziału ochrony i obrony zastępcy szefa bazy, z jednoczesnym obarczeniem go odpowiedzialnością za całokształt problematyki związanej z orga-

nizacją obrony i ochrony. Proponowane przez autora rozwiązanie pozwoliłoby szefowi TBF "wygospodarowany " w ten sposób czas wykorzystać na realizację innych nie mniej ważnych przedsięwzięć w procesie kierowania bazą[79].

Na podstawie utrzymanych wytycznych ze sztabu kwatermistrzostwa frontu, wydział ochrony i obrony szefostwa bazy opracowuje "Zarządzenie szefa TBP do obrony i ochrony"[80]. Stanowi ono podstawę do organizacji obrony i ochrony w TBF w poszczególnych jednostkach i sektorach, szczególnie zaś do opracowania przez wydział ochrony i obrony oraz dowódców jednostek planu obrony i ochrony rejonu rozmieszczenia.

Instrukcja o organizacji pracy tylnej bazy frontu i ruchomych baz frontu i armii /Szt.Kwat.79/75 s.79 pkt.202/ stwierdza: "zadania związane z obroną i ochroną szef bazy przekazuje do realizacji zainteresowanym wykonawcom w formie zarządzeń i wytycznych. Na tej podstawie plany ochrony i obrony opracowują również komendanci sektorów "......

Biorąc pod uwagę brak jakiegokolwiek podporządkowania /podległości/ jednostek rozmieszczonych w określonym sektorze, czas niezbędny na opracowanie planu oraz brak sił w tym zakresie, autor proponuje aby komendanci sektorów nie opracowywali planu obrony i ochrony, a sprawowali jedynie rolę koordynatora w zakresie obrony i ochrony pod względem taktycznym. Dane niezbędne do kierowania pod względem taktycznym obroną i ochroną

---

[79] Z przedstawionym rozwiązaniem zgadza się także szef wydziału ochrony i obrony TBF - ustna relacja mjr.dypl.Z.Kwaśnika przeprowadzona w czasie ćwiczenia "BAZA-84".

[80] Zob.załącznik 13.

w sektorze nanoszą na plan obrony i ochrony swej jednostki.

Za takim rozwiązaniem przemawia: po pierwsze to, że każdy dowódca jednostki otrzyma zarządzenie szefa TBF do obrony i ochrony, w którym określone są zasadnicze zadania do wykonania w tym zakresie, a po drugie - doświadczenia z przeprowadzonych ćwiczeń i treningów dowódczo-sztabowych z szefostwem TBF i wybranymi jednostkami w latach 1980-1984, podczas których komendanci sektorów nie opracowywali planów obrony i ochrony sektora.

Plan obrony i ochrony rejonu rozmieszczenia TBF składa się z dwóch części: graficznej i tekstowej[81].

Część graficzna opracowywana jest na mapie w skali 1:50 000 lub 1: 100 000 i określa:

1. Rejon rozmieszczenia bazy z podziałem na sektory;
2. Rejony zasadnicze rozmieszczenia jednostek bazy;
3. Miejsca rozwinięcia stanowisk dowodzenia szefostwa i jednostek TBF;
4. Miejsca rozmieszczenia posterunków regulacji ruchu, obserwacji powietrznej i rozpoznania skażeń organizowanych przez szefostwo bazy;
5. Drogi przesuwania się ruchomych patroli rozpoznania skażeń;
6. Rejony rozwinięcia PZS;
7. Miejsce rozmieszczenia posterunków obserwacyjno-ochronnych stałych i ruchomych.

Część tekstowa stanowi załącznik w formie legendy określający:

1. Cele i zadania obrony i ochrony;

---

[81] Zob. załącznik 26.

01992 (III) 3

2. Ocenę nieprzyjaciela, a w szczególności jego możliwości oddziaływania na bazę;
3. Sposób prowadzenia rozpoznania skażeń i zakażeń w rejonie rozmieszczenia;
4. Kolejność wykonywania prac inżynieryjnych i zabezpieczenia dróg manewrowych w rejonie bazy;
5. Liczbę obiektów fortyfikacyjnych w bazie i poszczególnych sektorach;
6. Podział sił i środków do obrony i ochrony;
7. Pododdział alarmowy TBF;
8. Skład grupy ratunkowo-ewakuacyjnej TBF;
9. Zakres i sposób odtwarzania gotowości bojowej po wykonanych przez nieprzyjaciela uderzeniach BMR w rejonie bazy;
10. Sposób zwalczania GDR;
11. Sygnały alarmowe;
12. Czas gotowości do obrony i ochrony.

Plan obrony i ochrony jednostki składa się także z dwóch części: graficznej i tekstowej[82].

Część graficzna opracowana jest w formie szkicu i przedstawia:

1. Rejon rozmieszczenia jednostki z podziałem na sektory;
2. Rejon rozwinięcia SD jednostki;
3. Elementy rozbudowy fortyfikacyjnej /szczeliny przeciwlotnicze, stanowiska obronne, schrony, ukrycia na sprzęt i środki materiałowe/;
4. Elementy służby porządkowo-ochronnej /posterunek obserwacji powietrznej i rozpoznania skażeń, posterunki regulacji ruchu, posterunki wartownicze, drogi przesuwania się patroli ruchomych/;

---

[82] Zob. załącznik 27.

5. Elementy zabezpieczenia tyłowego.

Część tekstowa stanowi załącznik w formie legendy i określa:

1. Cel i zadania obrony i ochrony;
2. Mozliwości oddziaływania nieprzyjaciela na jednostkę;
3. Sposób prowadzenia rozpoznania skażeń i zakażeń w rejonie rozwinięcia jednostki;
4. Prace fortyfikacyjne do wykonania w jednostce;
5. Siły i środki wydzielone do GRE bazy;.
6. Skład pododdziału alarmowego jednostki;
7. Podział bojowy stanu osobowego;
8. Sygnały alarmowe;
9. Instrukcję alarmową;
10. Instrukcję przeciwpożarową;
11. Termin gotowości jednostki do obrony i ochrony.

3.5. Zabezpieczenie techniczne tylnej bazy frontu w rejonie rozmieszczenia

Zabezpieczenie techniczne jest to ogół prac obejmujących obsługę techniczną i utrzymanie sprawności technicznej uzbrojenia i innego sprzętu technicznego przez dokonywanie w terenie remontów i ewakuacji[83].

3.5.1. Ogólne zasady organizacji zabezpieczenia technicznego w rejonie rozmieszczenia tylnej bazy frontu

Współczesne działania bojowe charakteryzują się masowym wykorzystaniem różnych rodzajów uzbrojenia i sprzętu techniczne-

---

[83] Leksykon wiedzy wojskowej. Warszawa, Wydawn. MON 1978, s. 508.

go. W związku z tym szczególnego znaczenia nabiera ich zabezpieczenie techniczne.

Tylna baza frontu w celu terminowej i wszechstronnej realizacji stawianych przed nią zadań w zakresie zabezpieczenia materiałowego wojsk frontu posiada w swym wyposażeniu dużą ilość uzbrojenia oraz innych rodzajów sprzętu technicznego[84].

Właściwe wykorzystanie posiadanego uzbrojenia i innego sprzętu technicznego wymaga dobrego zorganizowania systemu zabezpieczenia technicznego.

Zabezpieczenie techniczne TBF ma na celu utrzymanie sprzętu w stanie sprawności i ciągłej gotowości do użycia oraz odtwarzania jego zdolności bojowej i użytkowej w przypadku uszkodzenia.

Pomyślne wykonanie zadań TBF w zakresie zabezpieczenia technicznego osiąga się przez: ciągłe, stanowcze i elastyczne dowodzenie pododdziałami służb technicznych; organizowanie i prowadzenie pracy politycznej w pododdziałach służb technicznych; stały nadzór nad utrzymaniem w sprawności technicznej uzbrojenia i innego sprzętu technicznego oraz udzielanie skutecznej pomocy technicznej w czasie jego obsług i usuwanie uszkodzeń na miejscu ich powstania; organizowanie w porę ewakuacji uszkodzonego uzbrojenia i sprzętu technicznego z miejsca uszkodzenia i rejonów zagrożonych oraz sprawne wykonywanie remontów szczególnie tych rodzajów sprzętu, które mają decydujący wpływ na pracę TBF; utrzymanie w ciągłej gotowości do pracy urządzeń warsztatowych, ewakuacyjnych i transportowych w pododdziałach służb technicznych TBF.

---

[84] Zestawienie zasadniczego uzbrojenia i sprzętu technicznego w TBF przedstawiają załączniki 28-38.

Zabezpieczenie techniczne realizowane w rejonie rozmieszczenia TBF obejmuje szereg przedsięwzięć, do których można zaliczyć:

- nadzór nad prawidłową eksploatacją uzbrojenia i sprzętu technicznego poprzez instruowanie, szkolenie, kontrolę sprawności itp.;
- pomoc techniczną dla jednostek TBF nie posiadających pododdziałów remontowych polegającą na przygotowaniu uzbrojenia i sprzętu technicznego do eksploatacji oraz utrzymaniu jego sprawności technicznej poprzez wykonanie obsług technicznych, przeglądów i usuwanie powstałych uszkodzeń;
- ewakuację uszkodzonego uzbrojenia i sprzętu technicznego do właściwych pododdziałów remontowych oraz ich remont w miejscu uszkodzenia[85].

Podstawowymi czynnikami, charakteryzującymi sprawność systemu zabezpieczenia technicznego TBF, są możliwości remontowe i ewakuacyjne sprzętu technicznego będącego w wyposażeniu jednostek TBF.

Dla pomyślnego wykonania zadań zabezpieczenia technicznego TBF istotne znaczenie ma odpowiednie techniczne przygotowanie /wyszkolenie/ żołnierzy użytkujących uzbrojenie i sprzęt techniczny oraz fachowe przygotowanie specjalistów pododdziałów remontowych.

Techniczne przygotowanie żołnierzy bezpośrednio użytkujących uzbrojenie i sprzęt techniczny jest jednym z podstawowych elementów wyszkolenia bojowego i specjalistycznego. Celem tego

---

[85] Tymczasowa instrukcja o organizacji i pracy służb technicznych wojsk lądowych w warunkach polowych na szczeblach taktycznych. Warszawa, Wydawn. MON 1978, Sł.Techm 11/78,s.7.

przygotowania jest zapoznanie żołnierzy z budową sprzętu, zasadami jego wykorzystania oraz doskonalenie umiejętności obsługi technicznej, usuwanie uszkodzeń powstających w czasie eksploatacji i wykonywanie prostych prac remontowych.

Fachowe przygotowywanie specjalistów z pododdziałów remontowych polega na zapoznaniu ich z metodami, środkami i warunkami technicznymi obsług technicznych, środków i sposobów ewakuacji oraz wykonywaniu remontu uzbrojenia i sprzętu technicznego w czasie wykonywania zadań systemowych i bojowych.

Do szkolenia technicznego w TBF wykorzystuje się każdą nadarzającą się okazję w czasie wykonywania zadania bojowego.

Za organizację i przeprowadzenie w określonym czasie obsług technicznych uzbrojenia i sprzętu technicznego pełną odpowiedzialność ponoszą dowódcy jednostek.

Obsługi uzbrojenia i sprzętu technicznego w rejonie rozmieszczenia TBF wykonywane są przez żołnierzy, którzy są jego użytkownikami pod bezpośrednim nadzorem dowódców pododdziałów.

Do pomocy podczas obsługi i usuwania stwierdzonych usterek będą wykorzystani specjaliści z pododdziałów remontowych. Zakres i kolejność wykonywania obsług w zależności od sytuacji bojowej i stojących przed nimi zadań ustalają dowódcy jednostek. W pierwszej kolejności wykonuje się zawsze te czynności obsługowe, które mają zasadniczy wpływ na gotowość uzbrojenia i sprzętu technicznego do wykonywania zadania.

Bardzo ważną rolę w organizacji zabezpieczenia technicznego TBF spełnia rozpoznanie techniczne prowadzone przez pododdziały remontowe. Celem rozpoznania technicznego jest ustalenie sytuacji technicznej na drogach i w rejonach rozmieszczenia jednostek TBF w tym określenie stanu uszkodzonych pojazdów

i maszyn oraz sposobu użycia posiadanych sił i środków ewakuacyjno-remontowych.

Do zasadniczych przedsięwzięć dotyczących rozpoznania technicznego prowadzonego na drogach i w rejonie rozmieszczenia TBF należy:

- ustalenie miejsca położenia uszkodzonych pojazdów, maszyn i innego sprzętu technicznego;
- stwierdzenie przyczyn wyłączenia sprzętu technicznego z eksploatacji, ustalenie charakteru uszkodzenia /zniszczenia/ lub powodu zatrzymania, a w razie możliwości jego naprawa na miejscu i określenie zakresu przewidzianych prac oraz potrzebnych do tego sił i środków;
- wybieranie miejsc na rozmieszczenie i rozwijanie pododdziałów remontowych i wyremontowanego sprzętu, gromadzenie funduszu remontowego;
- zbadanie możliwości wykorzystania miejscowych środków i zaplecza technicznego na potrzeby zabezpieczenia technicznego TBF, w tym obiektów, maszyn, zasilania itp.

3.5.2. Straty sprzętu technicznego i uzbrojenia, ich struktura oraz rozkład w rejonie

Na wielkość strat uzbrojenia i sprzętu technicznego TBF bezpośredni wpływ mają następujące czynniki;

- stan ilościowy sprzętu technicznego i intensywność jego eksploatacji;
- stopień zagrożenia oraz rodzaj stosowanej przez nieprzyjaciela broni do uderzenia na elementy TBF;
- warunki terenowe i atmosferyczne;

- stopień rozśrodkowania jednostek TBF w rejonie rozmieszczenia;
- ukształtowanie oraz właściwości ochronne terenu w rejonie;
- stopień rozbudowy fortyfikacyjnej w rejonie.

Tylna baza frontu ma w swoim wyposażeniu 1841 pojazdów, 569 przyczep transportowych, 54 ciągniki samochodowe, 60 maszyn inżynieryjnych do prac ziemnych, 120 elektrowni i zespołów prądotwórczych, 118 podnośników widłowych spalinowych, 150 wózków paletowych, 197 kompletów sprzętu do wydobywania i oczyszczania wody. Ponadto TBF ma w swoim wyposażeniu uzbrojenie i inny sprzęt techniczny[86].

Będący w wyposażeniu TBF sprzęt techniczny w wyniku eksploatacji będzie ulegał uszkodzeniom eksploatacyjnym. Uwzględniając specyfikę zadań jakie wykonuje TBF w systemie zabezpieczenia materiałowego wojsk frontu można stwierdzić, że największe straty eksploatacyjne ponoszone będą w pojazdach mechanicznych, sprzęcie przeładunkowym oraz maszynach inżynieryjnych do prac ziemnych.

Na ilość uszkodzeń eksploatacyjnych sprzętu technicznego wpływa wiele czynników, dlatego też trudno jest ustalić ich wielkość w liczbach.

Autor w prowadzonych kalkulacjach, uszkodzenie eksploatacyjne sprzętu rozpatrywał w ramach strat bojowych.

W rejonie TBF zawsze będzie się znajdowała pewna liczba pojazdów spoza jednostek TBF, np. brygady transportowe frontu

---

[86] Ilość i rodzaj uzbrojenia i sprzętu technicznego w TBF przedstawiają załączniki 28-38.

pobierające środki materiałowe na stacjach wyładowczych i polowych składach, środki transportu pobierające zaopatrzenie dla jednostek tzw. frontowych przydzielonych na bezpośrednie zaopatrywanie do TBF i szereg innych. Szacuje się, że w rejonie TBF każdego dnia może znajdować się około 1200 pojazdów. Pojazdy czasowo przebywające w rejonie TBF również mogą ulegać uszkodzeniom w takiej liczbie procentowej jak etatowe. Służba techniczna nie może im odmówić pomocy, co dodatkowo zwiększy nakład pracy o około 60%. Ponadto w rejonie TBF może znajdować się około 15 pociągów ze środkami materiałowymi, które jak każdy sprzęt techniczny będą ulegały uszkodzeniu. Tylna baza frontu nie posiada wyspecjalizowanych sił i środków do jego remontu, dlatego też nie rozpatrywano tego problemu w sposób szczegółowy.

W dostępnych autorowi publikacjach przyjmowane są różne wielkości procentowe strat bojowych uzbrojenia i sprzętu technicznego. W ćwiczeniu "BAZA-84" w czasie przegrupowania i zajmowania rejonu rozmieszczenia dla TBF przyjęto wysokość strat w sprzęcie 3-4 %, a w ćwiczeniu "BAZA-85" straty zakładano na 1-4 %, a obydwóch ćwiczeniach bez użycia broni jądrowej[87].

W ćwiczeniu pk."BAZA-84" szef służb technicznych 21 FBMZ ppłk Krawczyński w swoich kalkulacjach przyjmował wielkość strat w sprzęcie technicznym w wysokości 3% dziennie.

Orientacyjne, procentowe wskaźniki prognozowania strat bojowych i eksploatacyjnych uzbrojenia i sprzętu technicznego TBF przedstawia tabela 50.

---

[87] Omówienie ćwiczenia pk."BAZA-84". Szt.Kwat.02025,Warszawa 1984, s.9 oraz omówienie ćwiczenia pk."BAZA-85" Sztab Kwat. 0257 Warszawa 1985 s.44.

Tabela 50. Orientacyjne procentowe wskaźniki prognozowania strat bojowych i eksploatacyjnych uzbrojenia i sprzętu technicznego[88]

Sprzęt służby /wojsk/	Nazwa sprzętu	W działaniach z użyciem broni jądrowej	W działaniach bez użycia broni jądrowej
1	2	3	4
Uzbrojenia i elektroniki	Broń strzelecka	1,5	1,5
	Sprzęt optyczno-mierniczy i noktowizyjny	1,5 - 2	2
Samochodowej	Samochody	6 - 8	3 - 4
	Ciągniki	6 - 8	5 - 6
Łączności	Radiostacje średniej mocy	5	3
	Radiostacje małej mocy, odbiorniki radiotelefony, wzmacniacze	6	4
	Aparaty telefoniczne	8	6
	Polowe stacje ładowania akumulatorów	4	2
Inżynieryjnych	Maszyny do prac ziemnych	12	8
	Sprzęt minerski	15	14
	Elektrownie i zespoły prądotwórcze	9	6
	Sprzęt do wydobywania i oczyszczania wody	6	5
Chemicznych	Maski przeciwgazowe filtrowentylacyjne	5	3
	Maski izolacyjne	4	2
	Odzież ochronna ogólnowojskowa	8	4
	Przyrządy do rozpoznania skażeń chemicznych i promieniotw.	4	2
	Instalacje specjalne	8	2

[88] Opracowano na podstawie:
- Vademecum oficera służb tyłowych. Warszawa Wydawn. ASG WP 1978 s. 183
- Informatora o wybranych rodzajach podstawowego uzbrojenia i sprzętu technicznego oraz niektórych problemach technicznego zabezpieczenia działań bojowych wojsk. Warszawa, Wydawn. MON 1981 s. 121.

Poniesione straty w uzbrojeniu i sprzęcie technicznym i powstały w wyniku tego fundusz remontowy posiada określoną strukturę w zakresie stopnia uszkodzenia, a tym samym i w zakresie remontu.

W zależności od stopnia zniszczenia lub uszkodzenia uzbrojenia i sprzętu technicznego kwalifikuje się go do odpowiedniego remontu, względnie zalicza do strat bezpowrotnych.

Dla celów organizacyjno-planistycznych całość uzbrojenia i sprzętu technicznego, kwalifikowanego do remontu w zależności od charakteru uszkodzeń i pracochłonności naprawczej oraz jakimi środkami będzie remontowany, dzieli się na następujące rodzaje remontów: remont bieżący /RB/; remont średni /RS/; remont główny /RG/[89].

Pracochłonność remontu wyrażona w roboczo godzinach jest ściśle związana z czasem trwania remontu wyrażonego w godzinach, przy jednoczesnym zatrudnieniu maksymalnej liczby specjalistów[90].

Strukturę strat bojowych i eksploatacyjnych uzbrojenia i sprzętu technicznego w TBF przedstawia tabela 51. Na podstawie podanych w tabeli orientacyjnych procentowych wskaźników prognozowania strat bojowych i eksploatacyjnych uzbrojenia i sprzętu technicznego oraz stanu tego sprzętu można określić wielkość strat poniesionych przez TBF w ciągu doby co przedstawia tabela 52.

---

89 Tymczasowa instrukcja o organizacji i pracy służb technicznych wojsk lądowych w warunkach polowych na szczeblach taktycznych. Warszawa, Wydawn.MON 1978, Sł.Tech.11/78 s.44.

90 Tamże, s.44.

Tabela 51. Struktura strat bojowych i eksploatacyjnych w uzbrojeniu i sprzęcie technicznym TBF[91]

Sprzęt służby /wojsk/	Nazwa sprzętu	Struktura strat w %			
		RB	RS	RG	SB
1	2	3	4	5	6
Uzbrojenia i elektroniki	Broń strzelecka	60	25	-	15
	Sprzęt optyczno-mierniczy i noktowizyjny	50	20	-	30
Samochodowej	Samochody	45-55	20-30	10-15	10-15
	Ciągniki	35-45	20-30	10-15	20-15
Łączności	Radiostacje średniej mocy Radiostacje małej mocy, odbiorniki, radiotelefony, wzmacniacze Aparaty telefoniczne Polowe stacje ładowania akumulatorów	45	20	10	25
Inżynieryjnych	Maszyny do prac ziemnych Sprzęt minerski Elektrownie i zespoły prądotwórcze Sprzęt do wydobywania i oczyszczania wody	55-65	15-20	10-12	10-13
Chemicznych	Maski przeciwgazowe filtrowentylacyjne Maski izolacyjne Odzież ochronna ogólnowojskowa	50	30	-	20
	Przyrządy do rozpoznania skażeń chemicznych i promieniotwórczych, instalacje specjalne	50	20	10	20

[91] Opracowano na podstawie:
- Biuletynu Informacyjnego nr 3/126. Warszawa, Wydawn. MON 1977 s.44.
- Instrukcji o organizacji i pracy służby czołgowo-samochodowej w warunkach polowych na szczeblu taktycznym. Warszawa, Wydawn. MON 1978 Panc.-Sam.355/77 s.72.
- Vademecum oficera służb tyłowych. Warszawa, Wydawn. ASG WP 1979 s.183.

Tabela 52. Przewidywana wielkość strat w uzbrojeniu i sprzęcie technicznym TBF w ciągu doby oraz ich struktura[92]

Lp	Nazwa sprzętu	Stan etatowy	Wielkość strat - zużyciem broni jądrowej						Wielkość strat - z użyciem broni konwencjonalnej					
			w %	Ilość	z tego				w %	Ilość	z tego			
					RB	RS	RG	SB			RB	RS	RG	SB
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1	Broń strzelecka	8650	1,5	129	77	32	-	20	1,5	129	77	32	-	20
2	Sprzęt optyczno-mierniczy i noktowizyjny	339	1,5-2	5-7	2-4	1-1	-	2-2	2	7	4	1	-	2
3	Samochody	1841	6-8	110-148	55-74	33-44	11-15	11-15	3-4	55-74	27-37	16-22	6-7	6-7
4	Ciągniki samochodowe	54	6-8	3-4	1-2	1-1	1-1	1-1	5-6	3-3	1	1	1	1
5	R-stacje małej mocy, odbiorniki, radiotelefony, wzmacniacze	160	6	10	4	2	1	2	4	6	3	1	1	1
6	Aparaty telefoniczne	357	8	29	13	6	3	7	4	14	6	3	1	3
7	Maszyny inżynieryjne do prac ziemnych	66	12	8	5	2	1	1	8	5	3	1	1	1
8	Zestawy minerskie	18	15	3	2	1	0	0	14	3	2	1	0	0
9	Elektrownie i zespoły prądotwórcze	120	9	11	7	2	1	1	6	7	4	1	1	1
10	Sprzęt do wydobywania i oczyszczania wody	197	6	12	7	2	1	1	5	10	6	2	1	1
11	Maski przeciwgazowe filtracyjne	8793	5	440	220	132	-	88	3	264	132	79	-	53
12	Odzież ochronna ogólnowojskowa	8064	8	645	322	193	-	129	4	323	161	97	-	67

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
13	Przyrządy do rozpoznania skażeń	166	4	7	3	1	1	1	2	3	1	1	-	1
14	Instalacje specjalne	16	8	1	0	0	0	0	2	1	0	0	0	0
15	Podnośnik widłowy spalinowy	118	6-8	7-9	3-4	2-3	1	1	3-4	4-5	2	1	1	1
16	Wózek paletowy	150	6-8	9-12	4-6	3_4	1	1	3-4	5-6	2-3	1-2	1	1
17	Maska izolacyjna IP-46 M	10	4	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0

[92] Opracowano na podstawie dokumentacji z ćwiczeń i treningów dowódczo-sztabowych prowadzonych z szefostwem TBF przez Główne Kwatermistrzostwo WP w latach 1980-1984.

Do remontu bieżącego i średniego kwalifikuje się ten sprzęt techniczny i uzbrojenie, których remont jest możliwy do wykonania bezpośrednio w miejscu uszkodzenia lub w miejscu ich gromadzenia /remont polowy/ przy wykorzystaniu ruchomych grup remontowych.

Remont bieżący samochodu wymaga pracochłonności 12-16 roboczo/godzin, tj. 3-4 godziny postoju w remoncie[93].

Remont średni samochodu wymaga natomiast pracochłonności 40-60 roboczo/godzin, tj. 6-8 godzin postoju w remoncie[94].

Do remontu głównego kwalifikuje się uzbrojenie i sprzęt techniczny, którego naprawa jest możliwa tylko w zakładach stacjonarnych z użyciem specjalnych urządzeń technicznych i kontrolno-pomiarowych.

Największe straty w sprzęcie technicznym poniosą prawdopodobnie te jednostki TBF, których sprzęt i środki transportowe będą wykorzystane do rozładunku środków materiałowych na stacjach wyładowczych i ich przewozie do rejonów rozwinięcia polowych składów. Na wielkość strat w sprzęcie technicznym będzie miało również wpływ miejsce rozmieszczenia jednostki w ugrupowaniu TBF. Jednostki rozmieszczane w pobliżu ważnych obiektów komunikacyjnych, np. stacji wyładowczych będą bardziej narażone na działanie lotnictwa i grup dywersyjnych nieprzyjaciela.

Na wielkość strat będzie miał również wpływ rodzaj środków materiałowych utrzymywanych w danej jednostce. Dla nieprzyjaciela zniszczenie składów z amunicją, mps będzie bardziej opłacalne niż składu np. mundurowego, topograficznego itp. Dlatego

---

[93] Instrukcja o organizacji i pracy służby czołgowo-samochodowej w warunkach polowych na szczeblu taktycznym. Warszawa, Wydawn.MON 1978, s.70.

[94] Tamże, s.70.

też w składach amunicyjnych i paliwowych należy liczyć się ze stosunkowo dużymi stratami w sprzęcie technicznym, w tym także stratami bezzwrotnymi.

3.5.3. Siły i środki remontowe tylnej bazy frontu i ich możliwości

W wyposażeniu TBF znajdują się siły i środki przeznaczone do wykonywania remontów bieżących i średnich sprzętu technicznego. Zestawienie jednostek TBF, w których składzie znajdują się pododdziały remontowe przedstawia tabela 53.

Z analizy danych zawartych w tabeli 53 wynika, że na 55 jednostek wchodzących w skład TBF, 30 jednostek tj. ponad 54% posiada siły i środki do wykonywania remontu.

Wśród tych pododdziałów remontowych występuje 6 plutonów, 22 drużyny. Pododdziały te są wyszkolone w 11 specjalnościach /tabela 53 rubryka 2/.

Taka liczba pododdziałów remontowych wymaga racjonalnego ich wykorzystania i właściwego umiejscowienia w rejonie TBF, gdyż będą zmuszone wykonywać przedsięwzięcia związane z zabezpieczeniem technicznym na rzecz również tych jednostek, które nie posiadają etatowych sił i środków remontowych.

Różne rodzaje sprzętu technicznego, które znajdują się w TBF wymagają posiadania odpowiedniego sprzętu specjalistycznego dla utrzymania go w sprawności technicznej oraz wykonywania remontu. Zestawienie środków remontowych w jednostkach TBF przedstawia załącznik 39.

Pododdziały remontowe posiadają 39 warsztatów B1/Sam oraz

Tabela 53. Jednostki TBF w których składzie znajdują się siły i środki do wykonywania remontów sprzętu technicznego[95]

Lp	Nazwa pododdziału remontowego	pzab	PSA	PS MPS "C"	PS MPS "L"	PSZ	PSSCz-S	PSSSam	PSU	PSS Inż	PSHW	PSŁ	PSiWtK.O	bpłd	btr	PWRSZ	PWM	PWRS MPS	PSSan	Razem
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
	Ilość jednostek	1	4	4	2	2	1	1	2	2	1	1	1	2	1	2	1	1	1	30
1	Pluton remontowy	1	-	-	-	1/2	-	-	-	-	-	-	-	1/2	1	-	-	-	-	6
2	Pluton remontu samochodów i sprzętu inżynieryjnego	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
3	Drużyna remontowa	-	1/4	1/4	1/2	-	1	1	1/2	1/2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	18
4	Drużyna remontowa / sprzętu chemicznego	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
5	Drużyna remontowa/ sprzętu łączności/	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
6	Drużyna naprawy sprzętu radiowego i poligraficznego	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
7	Drużyna naprawy sprzętu kinowego i mechanicznego	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
8	Warsztat remontu sprzętu medycznego i wyposażenia	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
9	Warsztat remontu sprzętu mps	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
10	Warsztat remontu sprzętu żywnościowego	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1/2	-	-	-	2
11	Warsztat remontu sprzętu mundurowego	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1

Uwaga: - licznik - ilość pododdziałów w jednostce;
mianownik - ilość pododdziałów w jednostkach danego rodzaju.

[95] Opracowano na podstawie etatu TBF nr 02/628, 51/674, 52/632, 61/618, 61/617, 38/642, 54/603 54/618, 52/648, 56/607, 53/619, 52/632, 54/627.

11 warsztatów B2/Sam[96]. Pododdziały remontowe posiadającymi siłami i środkami mogą wykonywać remonty bieżące /RB/. Do analizy możliwości wykonywania remontu bieżącego pojazdów kołowych przyjęto możliwości plutonu remontu pojazdów kołowych /plrpk/ kompanii remontowej pz, które wynoszą 8-10RB w ciągu doby[97].

Dla pododdziałów remontowych TBF założono następujące /procentowe/ możliwości wykonywania RB w stosunku do plrpk kompanii remontowej pz:

- pluton remontowy - 100% możliwości plrpk krem pz, tj.8-10 RB;
- pluton remontu samochodów i sprzętu inżynieryjnego - 50% możliwości plrpk krem pz, tj. 4-5 RB;
- drużyna remontowa - 25 % możliwości plrpk krem pz, tj.2-3 RB.

Możliwości pododdziałów remontowych w zakresie wykonywania RB pojazdów kołowych w TBF w ciągu doby przedstawia tabela 55.

Tabela 55. Możliwości pododdziałów remontowych w zakresie wykonania RB pojazdów kołowych w TBF w ciągu doby[98]

Lp	Nazwa pododdziału remontowego	Ilość pododdziałów	Ilość RB w ciągu doby	Razem
1	2	3	4	5
1	Pluton remontowy	6	8-10	48-60
2	Pluton remontu samochodów i sprzętu inżynieryjnego	1	4-5	4-5
3	Drużyna remontowa	18	2-3	36-54
	Ogółem	25	-	88-119

[96] Zob.załącznik 39.

[97] Vademecum oficera służb tyłowych.Warszawa,Wydawn.ASG WP 1979, s.159.

[98] Opracowanie własne na podstawie dokumentacji z ćwiczeń i treningów dowódczo-sztabowych prowadzonych przez Główne Kwatermistrzostwo WP z szefostwem TBF w latach 1980-1984 a znajdującej się w Grupie Organizacyjno-Mobilizacyjnej szefostwa TBF.

Wymienionymi siłami i środkami w TBF można w ciągu doby wykonać od 88 do 119 RB. Przyjęte do badań możliwości wykonania RB pojazdów kołowych znajdują potwierdzenie w prowadzonych ćwiczeniach i treningach dowódczo-sztabowych z szefostwem TBF i pułkiem zabezpieczenia[99].

Fundusz remontowy pojazdów kołowych zwiększy się o straty samochodów jednostek czasowo przebywających w rejonie TBF co przedstawia tabela 56.

Uwzględniając liczbę prognozowanych strat pojazdów kołowych, jakie może ponieść TBF oraz jednostki czasowo przebywające w jej rejonie w czasie wykonywania swoich zadań oraz ich strukturę remontu bieżącego wymagać będzie od 91-122 pojazdów przy użyciu broni jądrowej oraz 45-61 pojazdów kołowych przy użyciu broni konwencjonalnej.

Porównując z kolei wielkość strat pojazdów kołowych wymagających RB z możliwościami pododdziałów remontowych stwierdzić można, że pododdziały remontowe TBF są w stanie w ciągu doby wykonać RB wszystkich pojazdów kołowych, które tego wymagają, przy założeniu dobrej organizacji i ciągłego wykorzystania czasu, a także pełnym zaopatrzeniu w części remontowe.

Do remontu sprzętu chemicznego znajdującego się w wyposażeniu stanu osobowego i jednostek TBF, związek ten posiada drużynę remontu sprzętu chemicznego, wchodzącą w skład kompanii chemicznej pułku zabezpieczenia[100]. Ponadto siły i środki do remontu sprzętu chemicznego znajdują się w dwóch batalionach przeładunkowych oraz batalionie transportowym.

---

[99] Dokumentacja z ćwiczeń i treningów dowódczo-sztabowych prowadzonych z szefostwem TBF i pułkiem zabezpieczenia w latach 1980-1984 znajdująca się w Grupie Organizacyjno-Mobilizacyjnej szefostwa TBF.

[100] Zob. tabela 53 poz. 5.

Tabela 56. Przewidywana wielkość strat pojazdów kołowych TBF i jednostek spoza TBF, czasowo przebywających w rejonie rozwinięcia bazy w ciągu doby[101]

Lp	Nazwa sprzętu	Ilość sprzętu	Wielkość strat z użyciem broni jądrowej						Wielkość strat - z użyciem broni konwencjonalnej					
			w %	Ilość	z tego				w %	ilość	z tego			
					RB	RS	RG	SB			RB	RS	RG	SB
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1	Samochody TBF	1841	6-8	110-148	55-74	33-44	11-15	11-15	3-4	55-74	27-37	16-22	6-7	6-7
2	Pojazdy kołowe czasowo przebywające w rejonie TBF	1200	6-8	72-96	36-48	22-29	7-10	7-10	3-4	36-48	18-24	11-14	4-5	4-5
	Ogółem	3041	6-8	182-245	91-122	55-73	18-25	18-25	3-4	92-121	45-61	27-36	10-12	10-12

[101] Opracowanie własne na podstawie ćwiczeń i treningów dowódczo-sztabowych prowadzonych z szefostwem TBF w latach 1980-1984.

Posiadanie sił i środków remontu sprzętu chemicznego tylko w trzech jednostkach TBF wymaga racjonalnego ich wykorzystania.

Do wykonywania remontu sprzętu chemicznego szef TBF posiada: warsztat naprawy sprzętu chemicznego i dozometrycznego RWCH-65; cztery warsztaty naprawy sprzętu chemicznego WCH-65 oraz dwa zestawy naprawcze sprzętu chemicznego ZNCH-65[102].

Dobowe możliwości remontowe warsztatów naprawy sprzętu chemicznego przedstawia tabela 57 i 58.

Tabela 57. Dobowe możliwości remontowe warsztatu naprawy sprzętu chemicznego i dozometrycznego RWCH-65[103]

Lp	Nazwa sprzętu	Rodzaj remontu	Norma jednostkowa w rbg	Liczba jednostek wyremontowanego sprzętu	Razem
1	2	3	4	5	6
1	Maska przeciwgazowa filtracyjna	RS	0,4	25	10
2	Maska przeciwgazowa izolacyjna	RB	0,25	4	1
		RS	1,0	1	1
3	Przyrządy rozpoznania chemicznego /PCHR/	RB	0,33	6	2
		RS	2,0	2	4
4	Przyrządy dozometryczne	RB	0,33	12	4
		RS	4,0	2	8
5	Automatyczny sygnalizator skażeń	RB	3,0	1	3
		RS	9,0	0,33	3
6	Instalacje rozlewcze IRS /ARS/	RB	10	1,2	12[x]
7	Motopompy	RB	4	0,5	2
8	Zestawy odkażające	RS	0,5	22	11
	Ogółem roboczo/godzin				55

[x] z tego 6 rbg przeznacza się na obsługiwanie.

---

[102] Zob załącznik 39 poz.4-6

[103] Biuletyn Informacyjny nr 3/126/. Warszawa, Wydawn. MON 1977 załącznik 5.

Efektywny dzień pracy wynosi 12 godzin.

Obsada etatowa warsztatu RWCH-65:

- dca drużyny - rentgenomechanik 1- 12 rbg
- starszy mechanik 2- 24 rbg
- mechanik 1- 12 rbg
- kierowca 1- 12 rbg

5 - 55 rbg

Podział pracy:

- remont masek przeciwgazowych - mechanik;
- remont przyrządów rozpoznania - dca drużyny i st.mechanik;
- remont instalacji i zestawów - st.mechanik i kierowca

Tabela 58. Dobowe możliwości remontowe warsztatu naprawy sprzętu chemicznego WCH-65[104]

Lp	Nazwa sprzętu	Rodzaj remontu	Norma jednostkowa w rbg	Liczba jednostek wyremontowanego sprzętu	Razem rbg
1	2	3	4	5	6
1	Maska przeciwgazowa filtracyjna	RS	0,4	10	4,0
2	Maska przeciwgazowa izolacyjna	RB	0,25	3	0,75
		RS	1,0	0,5	0,5
3	Przyrząd rozpoznania chemicznego /PCHR/	RB	0,25	1,0	0,25
4	Zestawy odkażające	RS	0,5	1,0	0,5
	Ogółem roboczo/godzin				6,0

[104] Biuletyn Informacyjny nr 3/126/ Warszawa, Wydawn.MON 1977 załącznik 5.

Efektywny dzień pracy 12 roboczogodzin w tym:

- remont sprzętu - 6 rbg;
- praca w magazynie - 6 rbg.

W przypadku przydzielenia mechanikowi sprzętu chemicznego do pomocy 1-2 żołnierzy, możliwości remontowe wzrosną odpowiednio o 50 lub 100 %.

Zestaw naprawczy chemika - ZNCH_65 przeznaczony jest do wykonywania napraw bieżących części twarzowej masek SzM-41-M i masek izolacyjnych IP-46 M. Zestaw ten składa się z: torby brezentowej; narzędzi /nożyczki, nóż, obciskacze/; taśmy izolacyjnej, części zamiennych do części twarzowej. Znajduje się on w wyposażeniu instruktora chemicznego jednostki.

Możliwości:

- naprawa bieżąca maski izolacyjnej - 15 min;
- naprawa części twarzowej maski SzM-41-M - 15 min.

Instruktor wykonuje naprawy 6 godz. na dobę. W ciągu doby instruktor może wykonać naprawę 24 masek izolacyjnych IP-46 M lub 24 części twarzowych maski SzM-41-M.

Od 1986r. wprowadza się zestaw naprawczy ZNCH-65, za pomocą którego można naprawiać maski przeciwgazowe MP-4. Perspektywicznie ma być wprowadzony zestaw naprawczy ZNCH-85, przeznaczony do wykonywania napraw bieżących masek przeciwgazowych oraz odzieży ochronnej OP-1[105].

Dobowe możliwości posiadanych sił i środków w zakresie remontu sprzętu chemicznego przedstawia tabela 59.

---

[105] Dane odnośnie możliwości zestawu naprawczego chemika ZNCH-65 oraz przewidzianych zmian uzyskano w Szefostwie Wojsk Chemicznych Śląskiego Okręgu Wojskowego.

Tabela 59. Dobowe możliwości remontowe sprzętu chemicznego TDF

Lp	Nazwa sprzętu	Rodzaj remontu	Norma jednostkowa w rbg	Możliwości remontowe w szt /kpl/			Razem
				WCH-65 /4/	RWCH-65 /1/	ZNCH-65 /2/	
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Maska przeciwgazowa filtracyjna	RB	0,4	-	-	48[x]	48
		RS	0,4	40	25	-	65
2	Maska przeciwgazowa izolacyjna	RB	0,25	12	4	-	16
		RS	1,0	2	1	-	3
3	Przyrządy rozpoznania chemicznego /PCHR/	RB	0,33	4	6	-	10
		RS	2,0	-	2	-	2
4	Przyrządy dozometryczne	RB	0,33	-	12	-	12
		RS	4,0	-	2	-	2
5	Instalacje rozlewcze /IRS, ARS/	RB	1,0	-	1,2	-	1,2
		RS	8,00	-	-	-	-
6	Motopompy	RB	4,0	-	0,5	-	0,5
		RS	4,0	-	-	-	-
7	Zestawy odkażające	RS	0,5	4	22	-	26

[x]Zestaw naprawczy ZNCH-65 wykorzystany jest do naprawy masek przeciwgazowych filtracyjnych.

Z treści tabeli 59 /rubryka 3/ wynika, że posiadanymi siłami i środkami można wykonywać remont bieżący i średni sprzętu chemicznego.

Porównując wielkość strat sprzętu chemicznego /tabela 52/ z możliwościami remontowymi /tabela 59/ stwierdzić można, że w wypadku prowadzenia działań bojowych z użyciem broni konwencjonalnej posiadanymi siłami i środkami można wyremontować około 80% masek przeciwgazowych filtracyjnych wymagających RS oraz około 57 % wymagających RB. Pozostały sprzęt chemiczny może być wyremontowany w 100% z wyjątkiem odzieży ochronnej ogólnowojskowej, która nie może być naprawiona w TBF z powodu braku sił i środków.

W przypadku prowadzenia działań bojowych z użyciem broni jądrowej posiadanymi siłami i środkami można wyremontować około 50% masek przeciwgazowych filtracyjnych wymagających remontu średniego oraz około 22 % wymagających RB. Pozostały sprzęt chemiczny może być wyremontowany w 100%.

Sprzęt chemiczny nie wyremontowany z powodu braku możliwości, musi być remontowany w warsztatach frontowej bazy remontowej /FBR/.

Do przeładunku środków materiałowych w wyposażeniu TBF znajduje się sprzęt przeładunkowy, którego ilość w poszczególnych jednostkach przedstawia załącznik 32.

Do remontu sprzętu przeładunkowego, jednostki TBF /w których się on znajduje/ posiadają odpowiednie siły i środki /tabela 53/. Są to plutony remontowe w dwóch batalionach przeładunkowych i batalionie transportowym oraz drużyny remontowe w pozostałych jednostkach TBF. Posiadanymi siłami i środkami można wykonywać remont bieżący uszkodzonego sprzętu przeładunkowego.

Rozpatrując możliwości wykonywania remontu sprzętu przeładunkowego w TBF, trudno jest ustalić ich wielkość, dlatego że pododdziały remontowe będą również wykonywać naprawę innego sprzętu technicznego znajdującego się w jednostce. Uwzględniając jednak przewidywaną wielkość strat sprzętu przeładunkowego w TBF /tabela 52/ stwierdzić można, że TBF środkami pododdziałów remontowych jest w stanie naprawić sprzęt przeładunkowy wymagający remontu bieżącego. Natomiast sprzęt wymagający RS i RG będzie ewakuowany i remontowany w FBR.

Nie dokonano analizy strat sprzętu technicznego służb kwatermistrzowskich i możliwości remontowych TBF, znajdują się w niej bowiem polowe warsztaty remontowe przeznaczone do remontu sprzętu kwatermistrzowskiego nie tylko dla wojsk, ale i TBF /tabela 53/.

3.5.4. Organizacja ewakuacji i remontu

1/ Organizacja ewakuacji

Integralną częścią zabezpieczenia technicznego TBF, ściśle związaną z pracą pododdziałów remontowych, jest ewakuacja uszkodzonego sprzętu technicznego.

Ewakuacja techniczna jest to usuwanie z terenu działań bojowych lub miejsca uszkodzenia niesprawnego sprzętu technicznego własnego lub zdobycznego, jak również czasowo wykonującego zadania w rejonie TBF i wywożenie go do punktów zbiórki lub do urządzeń remontowych; przeprowadzą ją jednostki mające uszkodzony sprzęt, pododdziały wydzielone przez szczebel nadrzędny

oraz specjalne jednostki ewakuacyjno-remontowe[106]. Sprawnie zorganizowana i prowadzona ewakuacja techniczna przyspiesza odzysk sprzętu.

Ewakuacja sprzętu technicznego w rejonie rozmieszczenia TBF obejmuje:

- organizację i prowadzenie rozpoznania miejsc znajdowania się uszkodzonego sprzętu technicznego, dróg ewakuacji i dojazdów;
- ratowanie unieruchomionego sprzętu technicznego, jego obsług i załóg narażonych na zniszczenie;
- usuwanie z dróg zniszczonego lub uszkodzonego sprzętu technicznego oraz jego ewakuacyjne holowanie lub wywożenie do punktów zbiórki uszkodzonego sprzętu /PZUS/;
- zbieranie w wyznaczonych rejonach sprawnego sprzętu technicznego, który z różnych przyczyn pozostał bez obsługi;
- holowanie lub wywożenie uszkodzonego sprzętu technicznego do warsztatów FBR, którego remont przekracza możliwości poddziałów remontowych TBF;
- odzyskiwanie zespołów, mechanizmów i części ze sprzętu technicznego straconego bezzwrotnie.

Ratownictwo sprzętu technicznego w TBF ma na celu przywrócenie zdolności ruchowej samobieżnym i holowanym pojazdom oraz maszynom technicznym, a także odzyskiwanie wyłączonego z użytkowania innego sprzętu na skutek oddziaływania różnych czynników zewnętrznych, takich jak: pożar, zalanie, zasypanie, zatopienie[107]. W tym ostatnim wypadku w zależności od rodzaju awarii

---

[106] Mała encyklopedia wojskowa. Warszawa, Wydawn.MON 1967 Tom.I, s.380.

[107] Informator o wybranych rodzajach podstawowego uzbrojenia i sprzętu technicznego oraz niektórych problemach technicznego zabezpieczenia działań bojowych wojsk. Warszawa, Wydawn.MON 1982, s.128.

mogą być wykonywane następujące czynności:

- wyciąganie ugrzęzłego lub uwięzłego sprzętu technicznego;
- wydobywanie zatopionego, zasypanego lub zapadniętego sprzętu technicznego;
- stawianie przewróconego sprzętu technicznego do pozycji normalnej względem podłoża.

Gromadzenie funduszu remontowego w TBF, jest to grupa zadań ewakuacyjnych, których realizacja polega na przetransportowaniu /przemieszczeniu/ uszkodzonego /niesprawnego/ sprzętu technicznego w zaplanowane lub doraźnie wyznaczone rejony. Zadanie to może być wykonywane następującymi sposobami:

- holowanie, które polega na przemieszczeniu uszkodzonego sprzętu technicznego przez środki ewakuacyjne przy zastosowaniu bezpośrednich sprzęgów: ciągnik /samochód/ - ewakuowany sprzęt techniczny;
- półprzewóz, który polega na przemieszczaniu uszkodzonego sprzętu technicznego przez środki ewakuacyjne z częściowym podwieszeniem /podparciem/ ich na urządzeniu dźwigowo-podwieszeniowym ciągnika lub przy użyciu wózka ewakuacyjnego;
- przewóz, który polega na przemieszczaniu uszkodzonego sprzętu technicznego na środkach ewakuacyjnych lub transportowych ogólnego przeznaczenia wydzielonych do wykonywania zadań ewakuacyjnych.

Wielkość funduszu ewakuacyjnego w rejonie rozmieszczenia TBF jest to suma sprzętu technicznego podlegająca ewakuacji, a zdeterminowana jest wielkością strat, w ramach których rozróżnia się straty w wyniku unieruchomień trwałych i czasowych. Do pierwszej grupy zalicza się taki uszkodzony sprzęt techniczny

ny, którego remont jest niemożliwy lub nieopłacalny /straty bezzwrotne/. Do drugiej grupy zaliczamy natomiast pozostały uszkodzony sprzęt techniczny, który można odzyskać. Wielkość funduszu ewakuacyjnego stanowią straty bojowe i eksploatacyjne sprzętu technicznego pomniejszone o straty bezzwrotne i równają się wielkości funduszu remontowego.

Ustalając wielkość funduszu ewakuacyjnego, w rejonie rozmieszczenia TBF uwzględnia się:

- dobowy wskaźnik strat bojowych uzbrojenia i sprzętu technicznego;
- wskaźniki strat eksploatacyjnych sprzętu, które wynikają z planowanego czasu pracy sprzętu i uwzględniają eksploatacyjny wskaźnik niezawodności.

Uwzględniając powyższe wskaźniki określono w wartościach liczbowych dobowy fundusz ewakuacyjny w TBF co przedstawia tabela 60.

Sprzęt techniczny TBF wymagający ewakuacji będzie prawdopodobnie znajdował się w większości na drogach oraz w rejonach stacji wyładowczych, na których będą rozładowywane transporty wojskowe ze środkami materiałowymi. Ma to dość istotne znaczenie w organizacji i prowadzeniu jego ewakuacji do rejonów rozwinięcia pododdziałów remontowych.

Na organizację i przebieg ewakuacji sprzętu technicznego w TBF duży wpływ będzie wywierać oddziaływanie nieprzyjaciela.

Na sprawność ewakuacji sprzętu technicznego w rejonie rozmieszczenia TBF istotny wpływ wywiera "długość ramienia ewakuacji". "Ramię ewakuacji" jest to odległość od miejsca uszkodzenia /zatrzymania/ sprzętu do miejsca /rejonu/, gdzie będzie remontowany. Z kolei na długość ramienia ewakuacji dość istotny

Tabela 60. Wielkość dobowego funduszu ewakuacyjnego sprzętu technicznego TBF/w sztukach/[108]

Lp	Nazwa sprzętu	Z użyciem broni jądrowej			Z użyciem broni konwencjonalnej		
		Wielkość funduszu ewakuacyjnego	Wymaga ewak. do		Wielkość funduszu ewakuacyjnego	Wymaga ewak. do	
			PZUS TBF	FBR		PZUS TBF	FBR
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Samochody TBF oraz jednostek czasowo przebywających w rejonie rozmieszczenia bazy	169-220	91-122	73-98	82-109	45-61	37-48
2	Podnośnik widłowy spalinowy	6-8	3-4	3-4	4-5	1-2	2
3	Wózek paletowy	8-11	4-6	4-5	4-5	2-3	2
4	Maszyny inżynieryjne do prac ziemnych	7	5	2	4	3	1
5	Sprzęt do wydobywania i oczyszczania wody	11	7	4	9	6	3
6	Elektrownie i zespoły prądotwórcze	10	7	3	6	4	2
7	Przyrządy rozpoznania skażeń chemicznych i promieniotwórczych	6	3	3	2	1	1
8	Maski przeciwgazowe filtracyjne	352	113	239	211	193	98
9	Odzież ochronna ogólnowojskowa	516	-	516	256	-	256

[108] Opracowano na podstawie dokumentacji z ćwiczeń prowadzonych przez Główne Kwatermistrzostwo WP z szefostwem TBF w latach 1980-1984 znajdującej się w Grupie Organizacyjno-Mobilizacyjnej szefostwa TBF.

wpływ ma przestrzeń i sposób ugrupowania jednostek oraz stan i liczba dróg w rejonie rozmieszczenia. Ugrupowanie sprzętu technicznego w rejonie rozmieszczenia TBF przedstawia załącznik 40.

Analizując dokumentację z ćwiczeń i treningów dowódczo-sztabowych prowadzonych z szefostwem TBF w latach 1980-1984, można stwierdzić, że "ramię ewakuacji" wynosiło około 2-3 km dla sprzętu remontowanego własnymi siłami i środkami oraz około 30-35 km dla sprzętu remontowanego przez FBR[109].

Do ewakuacji uszkodzonych pojazdów kołowych TBF posiada 54 ciągniki /załącznik 29 poz.1/, a ponadto środki transportowe ogólnego przeznaczenia wydzielone doraźnie do wykonywania zadań ewakuacyjnych. Środki transportowe ogólnego przeznaczenia będą przede wszystkim wykorzystywane do ewakuacyjnego przewozu uszkodzonego sprzętu.

Uwzględniając straty bojowe i eksploatacyjne /tabela 52, poz. 4, rubryka 5 i 11/, do ewakuacji może być wykorzystanych około 50 ciągników samochodowych.

Analizując wielkość funduszu ewakuacyjnego w TBF w działaniach z użyciem broni jądrowej oraz w działaniach z użyciem tylko broni konwencjonalnej /tabela 60/, stwierdzić można, że TBF posiadającymi siłami i środkami jest w stanie wyewakuować uszkodzony sprzęt techniczny do PZUS TBF oraz FBR.

Analizę możliwości ewakuacji uszkodzonych pojazdów kołowych TBF oraz jednostek czasowo przebywających w rejonie TBF przedstawia załącznik 41.

---

[109] Dokumentacja z ćwiczeń i treningów dowódczo-sztabowych prowadzonych przez Główne Kwatermistrzostwo WP z szefostwem TBF w latach 1980-1984 znajdująca się w Grupie Organizacyjno-Mobilizacyjnej szefostwa TBF.

2/ Organizacja remontu

Remont sprzętu technicznego jest to zespół czynności mających na celu przywrócenie mu pełnej wartości użytkowej[110].

Przy organizacji remontu sprzętu technicznego w TBF bierze się pod uwagę:

- orientacyjną ilość sprzętu technicznego wymagającego remontu własnymi siłami i środkami;
- informacje o rozmieszczeniu funduszu remontowego oraz zakres uszkodzeń na podstawie rozpoznania technicznego, meldunków dowódców jednostek lub innych źródeł uzyskiwania danych;
- metody remontu oraz zakres prac i czasu;
- miejsce rozwinięcia sił i środków remontowych oraz stan dróg dojazdowych do funduszu remontowego.

Uwzględniając warunki w jakich TBF wykonuje swoje zadanie oraz fakt, że nie zmienia ona w toku operacji zaczepnej rejonu rozmieszczenia, najbardziej celowe wydaje się prowadzenie remontu według następującej zasady: "uszkodzony sprzęt techniczny do środka remontowanego". Za przyjęciem takiej zasady remontu sprzętu technicznego a w szczególności pojazdów kołowych przemawia to, że ruchome warsztaty remontowe /załącznik 39/ mogą być rozwinięte na podstawie rozpoznanych stacjonarnych cywilnych zakładów remontowych, np. warsztaty mechaniczne, stacje obsługi samochodów itp. Wykorzystanie stacjonarnych urządzeń remontowych zwiększa wydajność remontową pododdziałów i jakość napraw w każdych warunkach klimatycznych i o każdej porze doby.

---

[110] Mała encyklopedia wojskowa. Warszawa, Wydawn. MON 1967. Tom 3. s.43.

Posiadanymi siłami i środkami TBF w rejonie rozmieszczenia może zorganizować 8 punktów zbiórki uszkodzonego sprzętu /PZUS/ i 16 punktów remontowych. Możliwości w zakresie wykonywania remontu w poszczególnych PZUS oraz punktach remontowych będą różne, co uwarunkowane jest ilością zaangażowanych sił i środków. Rozmieszczenie PZUS i punktów remontowych w rejonie rozmieszczenia TBF przedstawia załącznik 42.

Zorganizowany PZUS, punkt remontowy powinien posiadać naturalne warunki maskowania oraz zapewnić dogodne rozmieszczenie stanowisk pracy. Nie można pododdziałów remontowych rozwijać w pobliżu obiektów, mogących stanowić opłacalny cel uderzeń nieprzyjaciela.

Remont sprzętu technicznego w TBF może być wykonywany następującymi metodami:

1/ metodą "wymiany zespołów", która polega na tym, że uszkodzone zespoły remontowanego sprzętu technicznego wymienia się na nowe lub uprzednio wyremontowane,

2/ metodą "indywidualną", która polega na tym, że wszystkie niesprawne zespoły sprzętu technicznego remontuje się i montuje ponownie na ten sam sprzęt.

3/ metodą "kombinowaną", która polega na tym, że część uszkodzonych zespołów remontuje się, a pozostałe wymienia się na nowe.

Do wykonywania remontu w maksymalnym stopniu wykorzystuje się oprócz mechaników-specjalistów, również obsługi, załogi, operatorów uszkodzonego sprzętu technicznego.

W celu przyspieszenia włączenia do eksploatacji uszkodzonego sprzętu technicznego w pierwszej kolejności remontuje się ten, który wymaga najmniejszej pracochłonności.

3.5.5. Kierowanie zabezpieczeniem technicznym

Zabezpieczenie techniczne w rejonie rozmieszczenia TBF, aby spełniło stawiane przed nim wymogi, musi być właściwie zorganizowane i kierowane.

Organem kierowania zabezpieczeniem technicznym są służby techniczne, wchodzące etatowo w skład jednostki.
Organy te stanowią: szef służb technicznych- zastępca dowódcy jednostki wraz z podległymi mu bezpośrednio służbami: uzbrojenia i elektroniki i samochodową. W TBF tylko niektóre jednostki posiadają służby techniczne lub przedstawicieli służb technicznych, tj. szefa służby uzbrojenia i elektroniki lub szefa służby samochodowej.

Zestawienie jednostek TBF posiadających służby techniczne lub przedstawicieli służb zawiera tabela 61.

Zabezpieczeniem technicznym w TBF w zakresie środków materiałowych i sprzętu wojsk inżynieryjnych, łączności i chemicznych kierują oficerowie tych rodzajów wojsk, którzy wchodzą w skład oddziału organizacji i planowania szefostwa TBF.

Organizacją zabezpieczenia technicznego TBF zajmuje się oddział organizacji i planowania szefostwa TBF, nie ma bowiem w szefostwie bazy oddzielnej komórki technicznej. Jeżeli zajdzie konieczność ogólny nadzór nad zabezpieczeniem technicznym całej bazy szef TBF może powierzyć szefowi służb technicznych pułku zabezpieczenia[111].

---

[111] Instrukcja o organizacji pracy tylnej bazy frontu i ruchomych baz frontu i armii. Warszawa, Wydawn.MON 1975, s.87.

Tabela 61. Zestawienie jednostek TBF posiadających służby techniczne lub ich przedstawicieli[112]

Lp	Wyszczególnienie	pzab	bpłd /2/	btr	PSZ /2/	PSU /2/	PSSCz-S	PSSSam
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Zastępca dowódcy - szef służb technicznych	1	$\frac{1}{2}$	1	-	-	-	-
2	Szef służby samochodowej	1	$\frac{1}{2}$	1	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$	-	-
3	Pomocnik szefa służby samochodowej	1	-	-	-	-	-	-
4	Chorąży	-	$\frac{1}{2}$	1	-	-	-	-
5	Starszy magazynier	-	$\frac{1}{2}$	1		-	-	-
6	Szef służby uzbrojenia i elektroniki	1	$\frac{1}{2}$	1	$\frac{1}{2}$	-	1	1
7	Pomocnik szefa służby uzbrojenia i elektroniki	1	-	-	-	-	-	-
8	Starszy magazynier	-	$\frac{1}{2}$	1	-	-	-	-
9	Kancelista	1	$\frac{1}{2}$	1	-	-	-	-
	Razem	6	$\frac{7}{14}$	7	$\frac{2}{4}$	$\frac{1}{2}$	1	1

Uwaga: - licznik - ilość w jednostce;
- mianownik - ilość w jednostkach danego rodzaju.

[112] Podstawa: etat TBF nr 2/628, 51/647, 51/671, 52/648, 61/617, 38/642.

Zdaniem autora aktualnie obowiązujące rozwiązanie w zakresie kierowania zabezpieczeniem technicznym TBF nie jest optymalne, dlatego że w oddziale organizacji i planowania szefostwa TBF nie ma oficera odpowiednio przygotowanego pod względem technicznym, któremu można by powierzyć kierowanie tym ważnym zabezpieczeniem TBF. Powierzenie kierowania zabezpieczeniem technicznym TBF szefowi służb technicznych pułku zabezpieczenia też nie jest rozwiązaniem odpowiednim, z tego chociażby względu, że w pułku zabezpieczenia znajduje się duża liczba różnego rodzaju sprzętu technicznego, który wymaga zabezpieczenia technicznego. Skupienie wysiłku na kierowaniu zabezpieczeniem technicznym w TBF automatycznie spowoduje mniejsze zaangażowanie się w problemy zabezpieczenia technicznego pułku, bowiem wzrośnie zakres odpowiedzialności o około 200 %[113].

Do kierowania zabezpieczeniem technicznym w TBF, zdaniem autora, należałoby w szefostwie utworzyć służby techniczne wg takiej struktury jak w związku taktycznym /ZT/.

Organami wykonawczymi służb technicznych w TBF są pododdziały remontowe przeznaczone do realizacji zadań zabezpieczenia technicznego[114]. Podlegają one szefowi służb technicznych jednostki. W jednostkach TBF, w których znajdują się pododdziały remontowe, a nie ma organów kierowania służb technicznych pracą ich kierują bezpośrednio dowódcy jednostek lub wyznaczony przez nich oficer, chorąży lub podoficer.

Szefowie służb oraz oficerowie rodzajów wojsk w odniesieniu do specjalistycznych pododdziałów odpowiadają za ich ukompletowanie i szkolenie specjalistów, zaopatrywanie w urządzenia

---

[113] Opinia szefa służb technicznych pułku zabezpieczenia TBF mjr.inż.J.Łuczaka przekazana w czasie ćwiczenia "BAZA-84".

[114] Zob.tabela 53.

warsztatowe i narzędzia oraz sprawują nadzór nad jakością i terminowym wykonaniem obsług i remontów.

Zabezpieczenie techniczne TBF stanowi główną treść pracy służb technicznych i podległych im organów wykonawczych. Pomyślną realizację zadań w tym zakresie osiąga się przez:

- ciągłe, stanowcze i elastyczne dowodzenie pododdziałami służb technicznych;
- organizowanie i prowadzenie w pododdziałach służb technicznych systematycznej pracy politycznej mobilizującej do wykonania aktualnych zadań;
- należyte ugrupowanie posiadanych sił i środków;
- systematyczny nadzór nad utrzymaniem w sprawności technicznej uzbrojenia i sprzętu technicznego oraz udzielanie skutecznej pomocy technicznej w czasie jego obsług i usuwania usterek;
- organizowanie w porę ewakuacji uszkodzonego uzbrojenia i sprzętu technicznego z rejonów zagrożonych oraz sprawne wykonywanie remontów, szczególnie tych rodzajów sprzętu, które mają decydujący wpływ na wykonanie zadania przez jednostki i bazę;
- utrzymywanie urządzeń warsztatowych i ewakuacyjnych w pododdziałach służb technicznych w ciągłej gotowości do pracy;
- pobieranie przydzielonego sprzętu technicznego dla jednostek TBF ze stacji wyładowczych lub innych określonych miejsc a także wyremontowanego sprzętu w FBR[115].

Kierowanie zabezpieczeniem technicznym jest procesem ciągłym. Jest również częścią składową dowodzenia jednostkami TBF i polega na realizacji następujących funkcji kierowniczych:

---

[115] Tymczasowa instrukcja o organizacji i pracy służb technicznych wojsk lądowych w warunkach polowych na szczeblach taktycznych. Warszawa, Wydawn. MON 1979, s.10.

1. Utrzymanie wysokiego stanu moralno-politycznego żołnierzy oraz stałej gotowości pododdziałów służb technicznych do realizacji zadań;
2. Podejmowanie w porę decyzji i stawianie we właściwym czasie zadań podwładnym;
3. Ciągłe współdziałanie z zabezpieczonymi pododdziałami i czuwanie nad ich wszechstronnym zabezpieczeniem technicznym;
4. Stała kontrola wykonywania postawionych zadań oraz udzielanie pomocy, a także przestrzeganie zasad eksploatacji, obsługi sprzętu i jakości napraw.

Kierowanie pracą służb technicznych oraz dowodzenie pododdziałami technicznymi organizowane jest ze stanowiska dowodzenia. Ciągłość kierowania zabezpieczeniem technicznym w czasie nieobecności szefa służb technicznych na stanowisku dowodzenia zapewnia wyznaczony przez niego nieetatowy zastępca oraz służba dyżurna.

Podstawą kierowania zabezpieczeniem technicznym w rejonie rozmieszczenia TBF jest "Plan zabezpieczenia technicznego TBF w rejonie rozmieszczenia" opracowany przez oddział organizacji i planowania szefostwa TBF z udziałem szefa służb technicznych pułku zabezpieczenia. Plan zabezpieczenia technicznego TBF w rejonie rozwinięcia składa się z dwóch części: graficznej i tekstowej[116].

Część graficzna opracowana jest na mapie i zawiera rejon rozmieszczenia bazy oraz rejony rozmieszczenia SD i jednostek bazy. Ponadto na mapie nanosi się rejony rozwinięcia PZUS, miejsca punktów remontowych, drogi wykorzystywane do ewakuacji sprzętu

---

[116] Zob. załącznik 42.

technicznego, rejony przewidywanych dużych strat uzbrojenia i sprzętu technicznego, stacjonarne warsztaty remontowe oraz składy służb technicznych, infrastrukturę produkcyjno-remontową /zakłady remontowe, produkcyjne, stacje OT, mps, magazyny itp/ możliwą do wykorzystania w zabezpieczeniu technicznym, położenie elementów zabezpieczenia technicznego frontu, przynajmniej jednej FBR.

Część tekstową stanowi legenda w formie załącznika określająca:

1. Cel i zadania zabezpieczenia technicznego TBF;
2. Zestawienie pododdziałów remontowych w TBF;
3. Zestawienie o ilości i stanie technicznym sprzętu służby samochodowej;
4. Zestawienie o ilości i stanie technicznym sprzętu służby uzbrojenia i elektroniki;
5. Zestawienie podstawowego sprzętu inżynieryjnego, łączności, chemicznego, przeładunkowego;
6. Prognozę strat i odzysku sprzętu służby samochodowej, uzbrojenia i elektroniki, inżynieryjnego, łączności, chemicznego, przeładunkowego;
7. Plan przydziałów jednostek na zabezpieczenie techniczne i zaopatrywanie materiałowe;
8. Siły i środki wydzielane do GRE.

Opracowany plan zatwierdza szef TBF, po uprzednim uzgodnieniu z pozostałymi komórkami organizacyjnymi szefostwa TBF, np. oddziałem przewozów.

Po zatwierdzeniu planu oddział organizacji i planowania /zastępca dowódcy pułku zabezpieczenia - szef służb technicznych/ doprowadza treść planu do wykonawców w formie wytycznych/ustnych/,

prowadzi kontrolę zabezpieczenia technicznego i z upoważnienia szefa TBF egzekwuje realizację zadań.

Szef oddziału organizacji i planowania lub szef służb technicznych pułku zabezpieczenia składa codziennie szefowi TBF meldunek o stanie zabezpieczenia technicznego wraz z propozycjami manewru siłami i środkami. Poza tym codziennie opracowuje dane do meldunku sytuacyjnego TBF, składanego do sztabu kwatermistrzostwa na TSD frontu.

3.6. Zabezpieczenie tyłowe tylnej bazy frontu

Zabezpieczenie tyłowe TBF obejmuje: organizację tyłów, zabezpieczenie materiałowe, komunikacyjne, medyczne, weterynaryjne, finansowe, kwaterunkowe i różnego rodzaju działalność usługowo produkcyjną /kąpiel, pranie bielizny, usługi fryzjerskie, handlowe, pocztowe, wypiek chleba, ubój żywca itp/, a także zagospodarowywanie zasobów miejscowych[117].

3.6.1. Zabezpieczenie materiałowe

Zabezpieczenie materiałowe TBF jest to całokształt przedsięwzięć organizacyjnych i wykonawczych organów dowodzenia i pododdziałów zaopatrzeniowych mających na celu pełne i terminowe zaspokojenie potrzeb materiałowych jednostek TBF, niezbędnych do życia i wykonywania zadania. Treścią zabezpieczenia materiałowego TBF jest: zaopatrywanie w środki materiałowe, dowóz środ-

---

[117] Regulamin sztabów /tymczasowy/. Warszawa, Wydawn.MON 1983, s.100.

ków materiałowych, ewakuacja materiałowa oraz przedsięwzięcia usługowo-produkcyjne.

3.6.1.1. Ogólne zasady zabezpieczenia materiałowego tylnej bazy frontu

Wykonanie zadań przez TBF, mającą w swoim składzie ponad 8300 żołnierzy i dużą liczbę nowoczesnego sprzętu technicznego wymaga pełnego zabezpieczenia materiałowego.

Na organizację zabezpieczenia materiałowego TBF mają wpływ następujące czynniki: rodzaj stosowanej broni i możliwości oddziaływania nieprzyjaciela, warunki terenowe i atmosferyczne, stopień ukompletowania, wyposażenia i wyszkolenia pododdziałów tyłowych, stopień utechnicznienia jednostek TBF.

Zaopatrywanie jednostek TBF w środki materiałowe jest kierowniczą działalnością służb tyłowych i polega na: ustalaniu potrzeb materiałowych jednostek TBF i źródeł ich zaspokojenia, utrzymywaniu zapasów środków materiałowych i technologicznym ich przygotowywaniu, zapotrzebowywaniu środków materiałowych i transportu do ich dowozu, prowadzeniu ewidencji materiałowej i sprawozdawczości, sprawowaniu nadzoru nad przechowywaniem, przygotowywaniem i zużywaniem środków materiałowych.

Zaopatrywanie jednostek TBF obejmuje następujące rodzaje środków materiałowych /zaopatrzenie/: uzbrojenie, amunicję, części zamienne i materiały eksploatacyjno-remontowe, mps oraz sprzęt służby mps, samochody i inne pojazdy mechaniczne, sprzęt części zamienne i materiały inżynieryjne, łączności i chemiczne, żywność i sprzęt służby żywnościowej, sprzęt i przedmioty służby mundurowej, sprzęt oraz materiały propagandowe i kulturalno-

oświatowe, sprzęt i materiały sanitarne i weterynaryjne, materiały topograficzne, sprzęt i materiały kwaterunkowe, środki pieniężne oraz wodę na cele konsumpcyjne, kąpielowo-pralnicze i techniczne.

Dowóz jest czynnością jednostek tyłowych szczebla zaopatrującego i zaopatrywanego, polegającą na przewozie i przeładunku środków materiałowych i sprzętu.

Ewakuacja materiałowa jest ściśle związana z dowozem i polega głównie na przekazaniu zbędnego zaopatrzenia organom szczebli wyższych wykorzystując opróżniony transport po dowozie.

Przedsięwzięcia produkcyjno-usługowe dotyczą takich czynności, jak: wypiek chleba, wyrób mięsa i jego przetworów, pranie bielizny i umundurowania, usługi fryzjerskie, handlowe i inne.

Istotną rolę w procesie zabezpieczenia materiałowego TBF odgrywa technologiczne przygotowanie materiałów, które obejmuje niektóre czynności wchodzące w zakres zaopatrywania, jak i w zakres przedsięwzięć produkcyjno-usługowych, np. kompletowanie zestawów środków materiałowych, produkcyjne przetwarzanie materiałów /np.gotowanie posiłków/, przywracanie materiałom wartości użytkowej przez ich naprawę, oczyszczenie, odkażanie i dezaktywację.

Podczas organizacji zabezpieczenia materiałowego jednostek TBF w rejonie rozwinięcia muszą być uwzględnione zasady o charakterze ogólnym, systemowym oraz zasady, które wynikają z założeń taktyki i sztuki operacyjnej.

Pierwsza zasada brzmi: organizacja zabezpieczenia materiałowego TBF musi odpowiadać decyzji szefa bazy o sposobie wykonania postawionego zadania. Rozwijając treść tej zasady, można stwierdzić, że zabezpieczenie materiałowe powinno zaspokoić

potrzeby jednostek TBF w myśl tej decyzji.

Zasadą drugą jest odpowiedzialność szefa TBF za przydział środków materiałowych i organizację ich dowozu do jednostek. Wynika ona z zasady o charakterze ogólnym: "Kto stawia zadanie ten ma obowiązek zapewnienia warunków do jego wykonania".

Zasadę trzecią można sformułować następująco: przydziału środków materiałowych i ich dowozu dokonuje się na podstawie prognozy potrzeb materiałowych jednostek oraz na podstawie zapotrzebowań oddolnych. Sygnałem wykonania dowozu zaopatrzenia potrzebnego lecz nie zapotrzebowanego jest posiadanie informacji o zużyciu przez jednostki zaopatrywane połowy normy zapasu ruchomego środków materiałowych.

Zasadą czwartą jest stałe utrzymywanie w jednostkach TBF 100% norm zapasów ruchomych środków materiałowych.

Zasadą piątą jest odpowiedzialność szefów zaopatrzenia jednostek TBF za zaopatrywanie materiałowe w zakresie swojej służby /rodzaju wojsk/.

Zasada szósta dotyczy przede wszystkim użytkowników zaopatrzenia, a brzmi ona następująco: wykonywać zadanie z maksymalną oszczędnością środków materiałowych[118].

Uwzględnienie wyżej wymienionych zasad w procesie organizacji zabezpieczenia materiałowego TBF pozwala na jego właściwe zaplanowanie i realizację w czasie wykonywania postawionego zadania.

---

[118] Płk doc.dr hab.Władysław Jakubisiak. System zabezpieczenia tyłowego wojsk armii. Część II. Organizacja i zasady zabezpieczenia materiałowego, medycznego oraz kierowania zabezpieczeniem tyłowym pułku, dywizji i armii w działaniach zaczepnych. Warszawa, Wydawn.ASG WP 1978, s.8.

3.6.1.2. Charakterystyka tylnej bazy frontu w aspekcie zabezpieczenia materiałowego

Tylna baza frontu jest jednym z największych elementów ugrupowania tyłów frontu[119] i tworzy "bramę materiałową", przez którą przesuwa się środki materiałowe z obszaru kraju do wojsk walczących na froncie zewnętrznym. Wykonanie tego zadania przez TBF wymaga posiadania w strukturze organizacyjnej określonej liczby żołnierzy oraz różnego rodzaju sprzętu technicznego[120].

Stan osobowy oraz sprzęt techniczny znajdujący się w TBF, aby mógł być właściwie wykorzystany powinien być w pełni zabezpieczony pod względem materiałowym.

Wielkość masy zbiorowej jednostki ognia, jednostki napełnienia oraz racji dziennej żywności TBF /załącznik 43/ dobitnie charakteryzują TBF pod względem skali potrzeb materiałowych.

Do ustalenia masy zbiorowej jednostki ognia w TBF wykorzystano dane zawarte w załączniku 28 oraz 44. Na podstawie tych danych opracowano załącznik 45 pt."Zestawienie zbiorowej jednostki ognia amunicji do poszczególnych rodzajów uzbrojenia znajdującego się w wyposażeniu TBF z rozbiciem na sztuki, ilość skrzynek oraz masę jo /w kg/".

Z analizy treści tego załącznika wynika, że największą masę zbiorowej jednostki ognia stanowi amunicja do 7,62 mm karabinka

---

119. "Element ugrupowania tyłów to jednostka tyłowa lub jej część rozmieszczona oddzielnie od innych jednostek wykonująca zadania bezpośrednio lub pośrednio na rzecz wojsk, dowodzona i kierowana bezpośrednio z TSD danego szczebla" - wg definicji płk.dr.doc.hab.Władysława Jakubisiaka opublikowanej w wydawn. ASG WP, wewn.3581/81 "Ugrupowanie tyłów frontu w operacji zaczepnej".

120. Zob.załączniki 28-38.

kbk AK i kbk AKM, jest to bowiem zasadniczy rodzaj uzbrojenia żołnierzy TBF.

Podstawę do ustalenia masy zbiorowej racji dziennej żywności TBF i poszczególnych jednostek, co odzwierciedla załącznik 46, stanowił załącznik 56 oraz dane zawarte w tabeli 66 i 67.

Tabela 66. Urzutowanie zapasów żywności w TBF[121]

Lp	Wyszczególnienie	według należności	Ilość rdz żywności przechowywanej na "ZN" na szczeblu jednostki					
			przy żołnierzu	w pododdz /przy kuchni/	w tyłach jednostki: na 1-sz dzień mobilizacji	w tyłach jednostki: ZD na przegrupowanie	w tyłach jednostki: zapas ruchomy	Razem w jednostce
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Jednostki tyłowe szczebla operacyjnego zabezpieczenia, obsługi, transportowe, polowych składów, warsztatów remontowych, prod.-usługowych	"W"	-	4/s/	-	1/ch/	3/S/	8
		"S"	1/3	2/3	-	-	1	2
		"p"	-	-	1/S/	1/S/	-	2
2	Ogółem		1/3	4+2/3	1	2	4	12

Z treści tabeli 66 wynika, że w zapasie "ZN" jednostki mobilizujące utrzymują 12 rdz, z tego:

- 1 rdz. "P" przeznaczona na spożycie w pierwszym dniu mobilizacji;

---

121 Zarządzenie nr 0187 z 14.11.83r. i wytyczne zcy dcy SOW -kwatermistrza oraz zasady i normy zabezpieczenia materiałowych potrzeb mobilizacyjnych i wojennych w zakresie służb kwatermistrzowskich dla ZT i oddziałów SOW na lata 1983-85, s.48.

- 2 rdz w tym 1 rdz "W" i 1 rdz "P" - zapas doraźny przeznaczone do spożycia w czasie przegrupowania;

- 9 rdz w tym 7 rdz "W" i 2 rdz "S" jako zapas ruchomy. Pod względem zapasów ruchomych żywności TBF można przyrównać do dywizji.

Tabela 67. Wykaz należności żywnościowych w poszczególnych racjach dziennych[122]

Lp	Wyszczególnienie	Jm	Nazwa i wymiar poszczególnych należności żywnościowych				
			"W" /S/	"W" /CH	"S"	"P" /S/	"P" /CH/
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Suchary wg należności Chleb konserwowy	g	480 -	- 800	600 -	480 -	- 800
2	Mąka pszenna do przypraw	g	20	20	-	-	-
3	Jarzyny twarde	g	150	150	-	-	-
4	Jarzyny twarde w zamian ziemniaków i warzyw	g	210	210	-	-	-
5	Konserwy mięsne wg należności	g	140	140	400	400	400
6	Konserwy mięsno-warzywne i podrobowe	g	-	-	200	-	-
7	Słonina konserwowa wg należności	g	50	50	-	-	-
8	Kawa zbożowa	g	2	2	-	-	-
9	Kawa konserwowa	g	60	60	90	90	90
10	Sól jadalna	g	25	25	-	-	-
11	Cebula	g	30	30	-	-	-
12	Warzywa smakowe	g	20	20	-	-	-
13	Przyprawy różne	g	13,3	13,3	-	-	-

[122] Przepisy o gospodarce żywnościowej i organizacji żywienia w czasie wojny. Warszawa, Wydawn.MON 1981.

1	2	3	4	5	6	7	8
14	Przyprawy do zup w płynie	g	1,7	1,7	-	-	-
	Razem waga	g	1202	1522	1290	970	1290

Objaśnienie nazw:

-"W"/S/ - racja dzienna wojenna z sucharami;

-"W"/CHY - racja dzienna wojenna z chlebem konserwowanym;

-"P"/S/ - racja dzienna podróżna z sucharami;

-"P"/CH/ -racja dzienna podróżna z chlebem konserwowanym.

Do ustalenia wielkości zbiorowej jednostki napełnienia mps dla sprzętu technicznego znajdującego się w jednostkach TBF zawartej w załącznikach 47-49, autor wykorzystał dane przedstawione w załącznikach od 29-38 oraz tabeli 71.

Opracowane dokumenty /tabele/ dają obraz wielkości środków materiałowych, które są niezbędne do zapewnienia TBF właściwych warunków do realizacji stojących przed nią zadań, a ponadto stanowią podstawę do ustalenia wielkości dobowych potrzeb środków materiałowych oraz organizacji ich uzupełniania.

Tylna baza frontu w swoim składzie posiada jednostki, które w zakresie zabezpieczenia materiałowego stanowią oddział gospodarczy[123]. Wykaz oddziałów gospodarczych w TBF przedstawia tabela 72.

Z treści tabeli 72 wynika, że na ogólną liczbę 55 jednostek oddziałami gospodarczymi jest 14, co stanowi około 25% ogólnej

---

[123] Oddział gospodarczy jest to samodzielna pod względem organizacyjnym jednostka wojskowa mająca etatowy gospodarczy aparat zarządzający i wykonawczy /służby kwatermistrzowskie, techniczne i finansowe/. Słownik podstawowych terminów wojskowych. Warszawa, Wydawn. MON 1977, s.0-12.

Tabela 71. Pojemność układów paliwowych samochodów oraz ich przebieg na zasadniczej normie[124]

Lp	Nazwa	Pojemność zbiorników			Zasadnicza norma zużycia na 100 km	Przebieg na zasadniczej normie	1 jn na 650 km	Rodzaj stosowanego paliwa
		zasadniczych	Dodatkowe kanistry	Razem				
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	GAZ-69	60	2x20	100	16	625	104	etylina
2	UAZ	80	2x20	120	18	660	117	-"-
3	GAZ-63	195	20	215	33	650	215	-"-
4	Zis-151	300	2x20	340	52	650	338	-"-
5	Star-29	105	4x20	185	32,5	600	202	-"-
6	Star-6x6	300	2x20	340	38	890	247	-"-
7	Star-266	2-300	-	300	31,5	950	205	olej napęd.
8	MAZ-204	225	-	225	35	640	227	-"-
9	Kraz-214	225	10x20	425	65	650	423	-"-
10	STAR-660	300	2x20	340	38	890	260	etylina
11	KRAZ-219	450	-	450	60	750	39	olej napęd.
12	JELCZ-315	145	20	165	27	680	162	olej napęd.

[124] Vademecum oficera służb tyłowych. Warszawa, Wydawn. ASG WP 1978, s.48.

Tabela 72. Zestawienie funkcji kwatermistrzowskich w oddziałach gospodarczych TBF[125]

Lp	Wyszczególnienie	pzab	bpłd /2/	btr	PSA /4/	PSU /2/	PSInż /2/	PSCzęś	PSSam	Razem
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1	Zastępca dowódcy-kwatermistrz	1	1/2	1	1/4	1/2	1/2	1	1	14
2	starszy oficer	1	-	-	-	-	-	-	-	1
3	szef zaopatrzenia żywnościowego	1	1/2	1	1/4	1/2	1/2	1	1	14
4	pomocnik szefa	1	-	-	-	-	--	-	-	1
5	podoficer	1	-	-	-	-	-	-	-	1
6	szef zaopatrzenia mundurowego	1	1/2	1	-	-	1/2	-	-	6
7	podoficer	1	-	-	-	-	-	-	-	1
8	szef zaopatrzenia mps	1	1/2	1	-	-	1/2	-	-	6
9	podoficer	1	-	1	-	-	-	-	-	2
10	szef zaopatrzenia finansowego	1	1/2	1	1/4	1/2	1/2	-	-	12
11	płatnik	1	-	-	-	-	-	-	-	1
12	starszy kancelista	1	-	2	-	-	-	-	-	3
13	starszy księgowy	3	-	-	-	-	-	-	-	3
14	kancelista	2	1/2	-	-	-	-	-	-	4
15	podoficer	-	1/2	-	2/8	2/4	-	2	2	18
16	księgowy	-	-	-	1/4	1/2	1/2	1	1	10
17	szef zaopatrzenia ogólnokwatermistrzowskiego		-	-	-	-	-	1	1	2
	Ogółem	17	7/14	8	6/24	6/12	6/12	6	6	99

Uwaga: - licznik - ilość w jednostce
- mianownik - ilość w jednostkach danego rodzaju

---

[125] Opracowano na podstawie etatu TBF nr 02/628, 51/647, 51/671, 61/618, 61/617, 33/663, 38/642.

liczby jednostek TBF. Jest to element bardzo istotny, który musi być uwzględniony podczas organizacji zabezpieczenia materiałowego, a w szczególności przy dokonywaniu przydziałów gospodarczych na zaopatrzenie.

Na oddział gospodarczy przypadają trzy jednostki. Są to jednak rozważania czysto teoretyczne, ilość przydzielonych jednostek do oddziału gospodarczego będzie bowiem uwarunkowana rozmieszczeniem jednostek w terenie.

Przedsięwzięcia zabezpieczenia materiałowego w TBF wykonują pododdziały tyłowe oddziałów gospodarczych /w niektórych materiałach nazywane pododdziałami gospodarczymi/[126].

Na 55 jednostek wchodzących w skład TBF pododdziały tyłowe posiada 38 co stanowi około 70%. Skład osobowy pododdziałów tyłowych jest różny i wynosi od 3 żołnierzy w polowej piekarni i pralni do 70 żołnierzy w kompanii zaopatrzenia pułku zabezpieczenia; dane te obrazuje tabela 73 rubryka 4-10.

3.6.1.3. Potrzeby materiałowe tylnej bazy frontu.

W czasie wykonywania zadania, jednostki TBF będą zużywać środki materiałowe, dlatego konieczne wydaje się określenie ich wielkości.

Potrzeby materiałowe TBF stanowią sumę zużywanych środków materiałowych w czasie wykonywania zadania i zgromadzenia nakazanych zapasów, uwzględniając jednocześnie poniesione straty.

---

[126] Pododdział /tyłowy - przyp.T.F./ jest to część jednostki wojskowej nie mająca zwykle samodzielności gospodarczej i administracyjnej. Leksykon wiedzy wojskowej. Warszawa, Wydawn.MON 1979, s.313.

Tabela 73. Wykaz jednostek TBF, posiadających pododdziały tyłowe przeznaczone do realizacji przedsięwzięć zabezpieczenia materiałowego[127]

Lp	Nazwa pododdz. tyłowego / Nazwa jednostki z oznaczeniem OG		Ilość jednostek	Kompania zaopatrzenia	Pluton zaopatrzenia	Pluton gospodarczy	Pluton transportowy	Drużyna gospodarcza	Pluton transportowo-gospodarczy	Drużyna transportowo-gospodarcza
1	2		3	4	5	6	7	8	9	10
1	SzTBF	-	1	-	-	-	-	-	-	-
2	pzab	OG	1	70	-	-	-	-	-	-
3	bpłd	OG	2	-	32/64	-	-	-	-	-
4	btr	OG	1	-	-	26	20	-	-	-
5	PSA	OG	4	-	-	-	-	16/64	-	-
6	PSU	OG	2	-	-	-	-	16/32	-	-
7	PSSInż	OG	2	-	-	-	-	13/26	-	-
8	PSSCz-S	OG	1	-	-	-	-	15	-	-
9	PSSSam	OG	1	-	-	-	-	15	-	-
10	PSSChem	-	1	-	-	-	-	-	12	-
11	PSSŁ	-	1	-	-	-	-	-	8	-
12	PSMPS"C"	-	4	-	-	-	-	4/16	-	-
13	PSMPS"L."	-	2	-	-	-	-	6/12	-	-
14	PSŻ	-	2	-	-	-	-	10/20	-	-
15	PSTop	-	1	-	-	-	-	-	-	-
16	PSM	-	1	-	-	-	-	-	8	-
17	PSSSan	-	1	-	-	-	-	-	-	17
18	PSHW	-	1	-	-	-	-	5	-	-
19	PSiWtKO	-	1	-	-	-	-	-	-	10
20	Polowa piekarnia	-	3	-	-	-	-	3/9	-	-
21	Polowa pralnia	-	3	-	-	-	-	3/9	-	-
22	Polowa łaznia	-	8	-	-	-	-	-	-	-
23	Polowa rzeźnia	-	7	-	-	-	-	-	-	-
24	PWRSSŻ		2	-	-	-	-	5/10	-	-

127/ Opracowano na podstawie etatu TBF nr 02/628,51/647,51/671, 61/618,61/617,33/663,38/642,37/641,54/603,54/618,52/642,53/631,

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
25	PWM -	1	-	-	-	-	-	-	9
26	PWRS MPS -	1	-	-	-	--	3	-	-
	Ogółem	55	70	64	26	20	236	28	36

Uwaga: - w liczniku podano ilość w jednostce;
- w mianowniku ilość w jednostkach danego rodzaju.

Potrzeby materiałowe TBF ciągle rosną w wyniku wprowadzania coraz bardziej materiałochłonnego sprzętu technicznego.

Średnie dobowe zużycie środków materiażowych przez TBF musi być traktowane statystycznie, z wyjątkiem żywności, która jest racjonowana na żołnierza na czas doby.

Zużycie amunicji, mps i innych środków materiałowych będzie miało w TBF rozkład nierównomierny, tak w przestrzeni, jak i w czasie. Nierównomierność zużycia środków materiałowych będzie wynikać z: stopnia oddziaływania nieprzyjaciela, warunków terenowych i atmosferycznych, wykonywanego zadania w danym okresie, stopnia rozbudowy fortyfikacyjnej rejonu rozwinięcia TBF, sprawności technicznej sprzętu i poziomu wyszkolenia żołnierzy.

Określenie dobowych potrzeb TBF w zakresie amunicji, mps i żywności jest najważniejsze, są to bowiem środki materiałowe, których zużycie jest największe, a bez ciągłego, systematycznego ich uzupełniania TBF nie miałaby warunków do wykonania stawianych jej zadań.

Ustalenie dobowych potrzeb amunicji w TBF jest przedsięwzięciem trudnym z tego względu, że jej zużycie będzie uzależ-

nione od częstotliwości i sposobu oddziaływania nieprzyjaciela na jednostki TBF. Grupy dywersyjno-rozpoznawcze, lotnictwo i ewentualnie desant powietrzny nieprzyjaciela z pewnością nie będą atakowały całego rejonu rozwinięcia TBF, a tylko niektóre wybrane jednostki, obiekty infrastruktury komunikacyjnej, gospodarczej itp.

Do kalkulacji potrzeb amunicji przyjęto dobowe zużycie amunicji w TBF w wymiarze 0,05 - 0,1 jo[128].

Szczegółową kalkulację dobowego zużycia amunicji przez TBF w rejonie rozmieszczenia przedstawia tabela 74.

Z analizy danych zawartych w tabeli 74 wynika, że przy przyjętej do badań wielkości dobowego zużycia amunicji, nie będzie zachodziła potrzeba codziennego jej uzupełniania w jednostkach TBF. To stwierdzenie może nie potwierdzać się, gdyż jednostki, które będą atakowane i podejmą walkę zużyją jej znacznie więcej niż pozostałe, a więc będą zmuszone uzupełniać amunicję codziennie.

Z analizy liczb zawartych w tabeli 74, pozycja 4-6 wynika, że zaistnieje największe zużycie amunicji do 7,62 mm karabinka kbk AK i kbk AKM, granatów ręcznych i amunicji do 12,7 mm wielokalibrowych karabinów maszynowych.

Ustalając dobowe zużycie mps, rozpatrzono potrzeby benzyny i oleju napędowego do pojazdów kołowych. Pozostały sprzęt techniczny, będący w wyposażeniu TBF, zużywa stosunkowo nie duże ilości benzyny i oleju napędowego.

---

128 Wielkości dobowego zużycia przyjęto na podstawie dokumentacji z ćwiczeń i treningów dowódczo-sztabowych prowadzonych przez Główne Kwatermistrzostwo WP z szefostwem TBF w latach 1980-1984 znajdującej się w Grupie Organizacyjno-Mobilizacyjnej szefostwa TBF.

Tabela 74. Dobowe zużycie amunicji przez TBF

Lp	Wyszczególnienie		Nazwa amunicji: 7,62mm nabój pist. wz.33	7,62 mm nabój wz.43	9 mm nabój pistoletowy	26 mm naboje sygnałowe/kpl/	granaty ręczne	granaty nasadkowe	nabój przeciwpancerny PG-2	12,7 mm naboje	Ogółem
1	2		3	4	5	6	7	8	9	10	11
1	Zbiorowa jo - w sztukach		41.712	2.109.000	10.440	548	16.642	595	2.280	48.000	
2	Ilość skrzynek w sztukach		17	1599	4	14	832	40	380	283	3.169
3	Masa jo - kg		569,5	47.630	132	686	15.100	710	9.500	8.207	82.535
4	wielkość dobowego zużycia 0,05-0,1	w sztukach	2.095-4.170	105.450-210.900	522-1.044	27-55	834-1.664	30-60	114-228	2.400-4.800	
5		Ilość skrzynek	1-2	80-160	1	1-2	42-84	2-4	19-28	14-28	160-320
6		masa w kg	28-56	2.380-4760	6,5-13	34-62	735-1510	30,5-71	475-950	410-820	4124-8248

Do ustalenia potrzeb mps przyjęto następujące założenie:[129]

1. Dobowy przebieg pojazdów kołowych w km, procent wykorzystania pojazdów kołowych oraz zużycie mps w jn./jak załącznik 50 rubryka 4-5 i 8/.
2. W jednostkach, w których % wykorzystywania pojazdów kołowych wynosi poniżej 100% połowa silników zasilana jest benzyną samochodową, a pozostała olejem napędowym.
3. Stan dróg w rejonie jest zadowalający, a pojazdy kołowe sprawne technicznie.

Dobowe potrzeby mps dla pojazdów kołowych w jednostkach TBF uwzględniając przyjęte założenia, przedstawia załącznik 50.

Z analizy liczb zawartych w załączniku 50 rubryka 9-10 wynika, że najwięcej mps będzie zużywał pułk zabezpieczenia, bataliony przeładunkowe, batalion transportowy, PSHW.

Ustalenie dobowego zużycia żywności dla TBF w porównaniu z amunicją i mps nie jest trudne, gdyż jest ona racjonowana na żołnierza i na dzień. Ciężar zbiorowej racji dziennej żywności TBF wynosi W/S/-9 979 kg, W/CH/ - 12 631 kg oraz "S" -10 716kg[130].

3.6.1.4. Źródła zaopatrzenia

Wykonywanie zadanie przez TBF powoduje zużycie środków materiałowych, które muszą być sukcesywnie uzupełniane z określonych źródeł zaopatrzenia.

---

[129] Przyjęte założenie do kalkulacji zużycia mps ustalono na podstawie dokumentacji z ćwiczeń i treningów dowódczo-sztabowych prowadzonych przez Główne Kwatermistrzostwo WP z szefostwem TBF w latach 1980-1984 znajdującej się w Grupie Organizacyjno-Mobilizacyjnej szefostwa TBF.

[130] Zob. załącznik 46 rubryka 3-5.

Źródła zaopatrzenia są to składy i inne urządzenia własne, szczebla nadrzędnego oraz miejscowe i nieprzyjaciela, w których znajdują się środki materiałowe przeznaczone do zaspokajania potrzeb materiałowych wojsk lub nadające się do wykorzystania w tym celu[131].

Zaspokajanie potrzeb materiałowych jednostek TBF może odbywać się ze źródeł systemowych i pozasystemowych[132].

Do źródeł systemowych w TBF należą "zapasy ruchome" utrzymywane na środkach transportowych jednostek bazy, odtwarzane w miarę ich zużycia i wydania oraz w polowych składach TBF, które, mimo, że są w rejonie TBF to są to zapasy wyższego przełożonego i stanowią dla bazy zewnętrzne źródło zaopatrzenia.

W celu zapewnienia ciągłości zaopatrywania w jednostkach TBF utrzymuje się określone ilości ruchomych zapasów środków materiałowych[133]. Taki system "rozproszonego" utrzymywania środków materiałowych nazywamy urzutowaniem zapasów ruchomych. Urzutowanie zapasów ruchomych środków materiałowych w jednostkach TBF przedstawia tabela 76.

---

[131] Płk dr Władysław Jakubisiak. System zabezpieczenia tyłowego wojsk armii. Część II. Organizacja i zasady zabezpieczenia materiałowygo, medycznego oraz kierowania zabezpieczeniem tyłowym pułku, dywizji i armii w działaniach zaczepnych. Warszawa, Wydawn.ASG WP 1978, s.20.

[132] Płk doc.dr hab.Władysław Jakubisiak. "Rozwój zabezpieczenia tyłowego wojsk szczebli operacyjnych w powojennym 35-leciu Ludowego Wojska Polskiego" - Przegląd Kwatermistrzowski 4/6/. Warszawa 1980, s.24.

[133] Zapasy ruchome są to ustalone rozkazami /zarządzeniami/ MON ilości środków materiałowych utrzymywanych przy żołnierzu, sprzęcie, pododdziałach remontowo ewakuacyjnych, transporcie oddziałów i pododdziałów tyłowych.

Tabela 76. Urzutowanie zapasów ruchomych amunicji, mps i żywności w TBF/jednostkach kalkulacyjnych i ich ciężar w kg./[134]

Lp	Nazwa środka materiałowego		Miejsce urzutowania				Razem w TBF	
			Przy żołnierzu sprzęcie,kuchni/		Na transporcie			
			jk	ciężar	jk	ciężar	jk	ciężar
1	2		3	4	5	6	7	8
1	amunicja strzelecka piechoty		0,5 jo	41.267	0,5 jo	41.267	1,0 jo	82.534
2	mps	benzyna samochodowa	1,0 jn	283.503	0,5 jn	141.751	1,5 jn	425.254
		olej napędowy do poj.kołowych	1,0 jn	75.714	0,5 jn	37.857	1,5 jn	113.571
3	żywność	"W"	4 rdz	39.916	3 rdz	29.937	7 rdz	69.853
		"S"	1 rdz	10.716	1 rdz	10.716	2 rdz	21.432

[134] Zarządzenie nr 0172 i wytyczne szefa sztabu SOW oraz zasady i normy w zakresie materiałowo-technicznego zabezpieczenia OWSGB w związkach technicznych, związkach taktycznych i oddziałach SOW w latach 1983-85.
Zarządzenie nr 0189 z 14.11.83r. i wytyczne zcy dcy SOW- kwatermistrza oraz zasady i normy zabezpieczenia materiałowych potrzeb mobilizacyjnych i wojennych w zakresie służb kwatermistrzowskich dla związków taktycznych i oddziałów SOW na lata 1983-1985, s.48.

Warto zaznaczyć, że TBF pod względem wielkości zapasów ruchomych jest przyrównywana do dywizji. Zapasy jej są urzutowane w 2-3 rzutach /użytkownik, tyły oddziału gospodarczego/, natomiast w dywizji w 3-4 rzutach /użytkownik, tyły batalionu, tyły pułku, tyły dywizji/. Różnica urzutowania zapasów wynika z tego, że TBF jako związek tyłowy nie jest szczeblem zaopatrującym, nie ma bazowych pododdziałów tyłowych i organów kwatermistrzowskich.

Utrzymywane w jednostkach TBF zapasy ruchome środków materiałowych przy uwzględnieniu wielkości dobowego ich zużycia, jakie przyjęto do badań, a zawarte w treści zagadnienia 3.6.1.3. zapewniłyby wykonywanie zadania przez TBF w czasie /średnio/:

- amunicja - 10-20 dni
- mps - 6-9 dni
- żywność - 9 dni

Dla jednostek TBF zasadniczym źródłem uzupełniania, należącym do szczebla wyższego, będą środki materiałowe utrzymywane w polowych składach bazy.

Pobieranie środków materiałowych przez jednostki TBF na pokrycie własnych potrzeb z polowych składów TBF może odbywać się na podstawie przydziału przez właściwe służby. Pobieranie przydzielonych środków materiałowych powinno przebiegać sprawnie pod względem organizacyjnym, aby nie utrudniać i nie opóźniać pobierania środków materiałowych "masowym odbiorcom", którymi będą frontowe brygady transportowe, inne związki taktyczne i operacyjne oraz tyłowe frontu będące na zaopatrzeniu TBF. W tym celu szef TBF winien ustalić: z jakich polowych składów TBF poszczególne jednostki bazy będą pobierać środki materiałowe, a dotyczy to przede wszystkim tych środków materiałowych, które utrzymywane są w więcej niż jednym składzie /amunicja, mps

uzbrojenie, żywność, sprzęt inżynieryjno-saperski/; w jakim czasie oraz z jaką częstotliwością /co ile dni/ środki te będą pobierane przez oddziały gospodarcze TBF; jakie jednostki produkcyjno-usługowe będą zabezpieczać TBF.

Ustalenia te znajdują odzwierciedlenie w /opracowanym przez oddział organizacji i planowania szefostwa TBF/ planie przydziału jednostek TBF do źródła zaopatrzenia, który przedstawia załącznik 51.

Do źródeł zaopatrzenia pozasystemowych w TBF należą zasoby miejscowe. Jest to źródło, które było zawsze wykorzystywane, a obecnie docenia się je coraz bardziej, zwracając szczególną uwagę na ich rozpoznanie i ewidencję. Ze źródła tego jednostki TBF najczęściej będą wykorzystywać materiały budowlane, wodę dla celów konsumpcyjnych i techniczno-produkcyjnych, opał, środki spożywcze, paliwa, materiały leczniczo-opatrunkowe itp - po uprzednim sprawdzeniu ich przydatności. Można przypuszczać, że takie środki materiałowe, jak woda, opał lub materiały budowlane niezbędne do rozbudowy fortyfikacyjnej rejonu rozwinięcia mogą pokrywać potrzeby TBF w 100%.

Dodatkowymi źródłami zaopatrzenia dla jednostek TBF mogą być: odzysk sprzętu technicznego w wyniku jego remontu; demontaż zniszczonego sprzętu i innych środków wyposażenia dla uzyskania części i materiałów naprawkowych; przetwórstwo własne /w ramach technologicznego przygotowania materiałów/.

3.6.1.5. Organizacja dowozu

Dowóz zaopatrzenia jest najważniejszym przedsięwzięciem zabezpieczenia materiałowego TBF. Dowóz wymaga organizacji i wy-

konania.

Stronę organizacyjną realizują tyłowe organa dowodzenia jednostek TBF[135], natomiast wykonawcami są ich pododdziały tyłowe[136] z nieznacznym udziałem organizacyjnym szefostwa TBF.

W TBF, w porównaniu ze związkiem taktycznym, występują specyficzne warunki mające istotny wpływ na organizację dowozu środków materiałowych, do których zaliczyć można:

1. Znacznie mniejsze zużycie środków materiałowych, a przede wszystkim amunicji;
2. Znacznie mniejszą odległość oddziałów gospodarczych od źródeł zaopatrzenia, którymi są polowe składy TBF wynoszące 8-10 km;
3. Pobieranie środków materiałowych przez jednostki TBF tylko i wyłącznie własnym transportem samochodowym bez udziału transportu szczebla nadrzędnego;
4. Dowóz środków materiałowych wykonywany w znacznej odległości od rubieży styczności wojsk własnych z nieprzyjacielem /300 km i więcej/, stąd brak możliwości ciągłego oddziaływania nieprzyjaciela na rejon rozwinięcia TBF.

Ze względu na częstotliwość, dowóz zaopatrzenia może być realizowany codziennie, doraźnie lub okresowo.

Dowóz codzienny środków materiałowych obejmuje te środki materiałowe, które zużywane są w dużych ilościach a ich brak może ujemnie wpłynąć na wykonanie otrzymanego zadania, np. mps.

Dowóz doraźny dotyczy środków materiałowych zużywanych w niedużych ilościach i można go określić jako "dowóz interwencyjny", realizowany w określonej sytuacji taktyczno-tyłowej.

---

[135] Zob. tabela 72.

[136] Zob. tabela 73.

Dowóz okresowy dotyczy natomiast środków materiałowych podlegających okresowej wymianie ze względu na porę roku/ np. umundurowanie, oleje, smary/ i jest wykonywany zgodnie z opracowanym planem co pewien czas.

Częstotliwość dowozu zaopatrzenia do jednostek TBF uwarunkowana jest przede wszystkim wielkością dobowego ich zużycia.

Wielkości liczb zawarte w tabeli 74 poz.4-6 wskazują, że zużycie amunicji do uzbrojenia, znajdującego się w wyposażeniu jednostek TBF jest stosunkowo nieduże. Z tego też względu można stwierdzić, że dowóz amunicji organizowany będzie doraźnie w zależności od zaistniałych potrzeb. Przypuszczać również można, że dowozu amunicji nie będą wymagać wszystkie jednostki TBF, a tylko te, które walczyły będąc atakowane przez lotnictwo lub grupy dywersyjno-rozpoznawcze nieprzyjaciela.

Z analizy wielkości liczb zawartych w załączniku 50 rubryce 8-9 wynika, że największe zużycie mps przez pojazdy kołowe /około 1/3 wielkości zapasów ruchomych/ będzie w tych jednostkach TBF, które do wykonywania zadania zaangażują 100% transportu samochodowego. W pozostałych jednostkach TBF zużycie mps będzie mniejsze i może wynosić około 1/5 wielkości zapasów ruchomych /załącznik 50 rubryka 4,9,10/.

Z wielkości dobowego zużycia mps, wynika, że w pułku zabezpieczenia, batalionach przeładunkowych, PSHW, PSZ dowóz musi być realizowany codziennie, natomiast w pozostałych jednostkach co drugi, trzeci dzień.

Do dowozu mps, niektóre jednostki TBF posiadają w swoim wyposażeniu sprzęt transportowo-dystrybucyjny[137]. Z treści za-

---

[137] Zob.załącznik 30.

łącznika 30 wynika, że sprzętem tym dysponuje 11 jednostek TBF, z czego cztery stanowią oddział gospodarczy[138]. W celu właściwej organizacji dowozu mps szef TBF dokonuje przydziału jednostek na zaopatrzenie do oddziału gospodarczego oraz ustala źródła zaopatrzenia. Przy ustalaniu źródeł zaopatrzenia celowe jest uwzględnienie tych sił i środków, które przewidziane są do działania w oddziałach TBF, po to aby nie zachodziła konieczność wprowadzania korekty w organizacji dowozu.

Do uzupełniania zużytych mps szef TBF wyznacza źródła zaopatrzenia, co przedstawia tabela 77.

Tabela 77. Źródła zaopatrzenia w mps jednostek TBF[139]

Lp	Nazwa ćwiczenia	Ilość źródeł zaopatrzenia			Razem
		PS MPS	skład stacjonarny[x]	grupa tankowania[x]	
1	2	3	4	5	6
1	"REMBERTÓW-81"	4	-	1	5
2	"MARZEC-82"	4	-	-	4
3	"LUTY - 83"	4	1	2	7
4	"BAZA -84"	4	1	1	6

[x] po przegrupowaniu rzutu kołowego z obszaru kraju.

---

[138] Zob. tabela 72

[139] Opracowano na podstawie dokumentacji z ćwiczeń i treningów dowódczo-sztabowych prowadzonych przez Główne Kwatermistrzostwo WP z szefostwem TBF w latach 1980-1984 znajdującej się w Grupie Organizacyjno-Mobilizacyjnej szefostwa TBF.

Z treści tabeli 77 wynika, że zasadniczym "stałym" źródłem zaopatrzenia jednostek TBF były polowe składy mps, natomiast po przegrupowaniu tych jednostek z obszaru kraju skład stacjonarny lub grupa tankowania na stacji wyładowczej. Dla sprawnej organizacji dowozu mps najkorzystniejszym rozwiązaniem jest posiadanie w każdym sektorze rejonu rozwinięcia TBF minimum jednego źródła zaopatrzenia, co skraca ramię dowozu mps oraz w mniejszym stopniu angażuje siły i środki polowego składu mps.

Organizując dowóz mps, szef TBF dokonuje przydziału samodzielnych jednostek na zaopatrzenie do oddziałów gospodarczych, które z kolei przydziela do polowych składów mps jako źródeł zaopatrzenia /załącznik 51/. Wyciąg z planu otrzymują dowódcy jednostek zaopatrujących i zaopatrywanych oraz kierownicy polowych składów mps.

Zaopatrywanie jednostek TBF w paliwo najlepiej organizować w ramach sektora, wyznaczając jednostki odpowiedzialne za realizację tego przedsięwzięcia[140]. Oprócz przedstawionego wyżej sposobu dowozu mps do jednostek TBF może być również stosowany inny polegający na tym, że jednostka sama pobiera paliwo ze wskazanego źródła zaopatrzenia.

Praktyka prowadzonych ćwiczeń i treningów dowódczo-sztabowych z szefostwem TBF w latach 1980-1984 potwierdza, że ze względów organizacyjnych i ekonomicznych korzystniejszy jest sposób pierwszy, ponieważ angażuje mniejszą liczbę sprzętu, a ponadto nie dezorganizuje pracy PS MPS podczas wydawania mps "masowym odbiorcom".

---

[140] Z wnioskiem tym zgadza się również starszy oficer zaopatrzenia mps szefostwa TBF kpt. K.Ferkaluk /ustna relacja przeprowadzona w czasie ćwiczenia "BAZA-84"/.

Za dowóz mps odpowiedzialny jest dowódca oddziału gospodarczego, który stawia w tym zakresie zadanie zastępcy dowódcy - kwatermistrzowi oddziału. Bezpośrednim organizatorem dowozu paliw jest szef zaopatrzenia mps oddziału gospodarczego.

Dowóz żywności odbywa się na podstawie planu przydziałów gospodarczych, opracowanego przez oddział organizacji i planowania szefostwa TBF. Opracowując plan, oddział organizacji i planowania uwzględnia rozmieszczenie jednostek TBF w poszczególnych sektorach rejonu rozwinięcia. Wzór planu przydziałów gospodarczych jednostek TBF przedstawia załącznik 52. Wyciągi z planu otrzymują jednostki zaopatrujące /oddziały gospodarcze/, zaopatrywane oraz kierownik polowego składu żywnościowego.

Źródłem zaopatrzenia w żywność będzie wyznaczony przez szefa TBF jeden polowy skład żywnościowy, z uwagi na to, że drugi PSŻ będzie planowany do działania lub już będzie działał w ramach oddziałów TBF.

Z analizy liczb zawartych w załączniku 46 rubryce 3-5, wynika, że nie będzie zachodziła potrzeba codziennego dowozu żywności, lecz co 2-3 dni[141]. Taką częstotliwość dowozu potwierdzają ćwiczenia i treningi dowódczo-sztabowe prowadzone z szefostwem TBF w latach 1980-1984.

Za zaopatrywanie jednostek TBF odpowiedzialny jest dowódca oddziału gospodarczego, który stawia w tym zakresie zadanie zastępcy dowódcy-kwatermistrzowi oddziału.

Dowóz żywności organizuje kwatermistrz oddziału gospodarczego, natomiast jego bezpośrednim organizatorem jest szef zaopatrzenia żywnościowego oddziału gospodarczego.

---

141 Z tak przyjętą organizacją dowozu żywności zgadza się również starszy oficer zaopatrzenia w żywność szefostwa TBF mjr dypl. W.Więch/ustna relacja przeprowadzona w czasie ćwiczenia "BAZA-84"/

Ważnym przedsięwzięciem wykonywanym w ramach zabezpieczenia materiałowego jest organizacja żywienia. Zasady organizacji żywienia określa dowódca oddziału gospodarczego, ustalając terminy, miejsce i sposób wydawania posiłków. Organizatorem żywienia jest szef zaopatrzenia żywnościowego oddziału gospodarczego, który realizuje i planuje żywienie[142].

Realizacja żywienia przez oddział gospodarczy polega na przygotowaniu posiłku i dostarczeniu go do jednostki, która nie posiada możliwości w tym zakresie. Ponadto w ramach organizacji żywienia wykonywane są przez oddział gospodarczy takie przedsięwzięcia jak: pobranie z ustalonego źródła zaopatrzenia produktów żywnościowych i dostarczenie ich do pododdziałów gospodarczych, opracowanie jadłospisu, sprawowanie kontroli nad pracą punktów żywnościowych i udzielanie niezbędnej pomocy w tym zakresie. Punkty żywnościowe organizowane są siłami i środkami pododdziałów gospodarczych[143].

Dowóz pozostałych środków materiałowych zużywanych podczas wykonywania zadania przez jednostki TBF wykonywany będzie podobnie jak amunicji lub żywności.

3.6.1.6. Kierowanie zabezpieczeniem materiałowym

Zabezpieczenie materiałowe jednostek TBF w rejonie rozmieszczenia, aby spełniło stawiane przed nim wymogi, musi być właściwie zorganizowane i kierowane.

Kierowanie zabezpieczeniem tyłowym /materiałowym - przypisek T.F./ jest to organizacyjna działalność organów dowodzenia

---

[142] Zob. załącznik 53.

[143] Wykaz pododdziałów gospodarczych przedstawia tabela 73.

tyłami - polegająca na spełnianiu funkcji kierowania zabezpieczeniem tyłowym /materiałowym/ i dowodzenia jednostkami tyłowymi, mająca na celu zapewnienie wojskom /w tym przypadku - jednostkom TBF/ zabezpieczenia materiałowego, medycznego, a jednostkom tyłowym bezpieczeństwa i niezbędnych warunków działania. Funkcje kierowania zabezpieczeniem tyłowym /materiałowym/, które spełniają organy dowodzenia tyłami TBF obejmują: podejmowanie decyzji i planowanie zabezpieczenia materiałowego, stawianie zadań zaopatrzeniowych jednostkom, organizowanie współdziałania jednostek zaopatrywanych i zaopatrujących oraz egzekwowanie wykonania zadań. Funkcje kierowania zabezpieczeniem materiałowym realizowane są jednocześnie z funkcjami dowodzenia jednostkami TBF[144].

Treść przedstawionej wyżej definicji zakłada, że w oddziale lub związku tyłowym znajdują się tyłowe organy dowodzenia oraz jednostki tyłowe realizujące zadania zabezpieczenia materiałowego, tymczasem w aktualnie obowiązującej strukturze organizacyjnej TBF brakuje tych organów.

Organizacją zabezpieczenia materiałowego TBF zajmuje się oddział organizacji i planowania szefostwa TBF, nie ma bowiem w szefostwie TBF oddzielnej komórki kwatermistrzowskiej[145].

Ocenia się, że aktualnie obowiązująca struktura kierowania zabezpieczeniem materiałowym TBF nie jest optymalna, dlatego że

---

[144] Płk dr Władysław Jakubisiak. System zabezpieczenia tyłowego wojsk armii. Część III. Organizacja zabezpieczenia materiałowego, medycznego oraz kierowanie zabezpieczeniem tyłowym pułku, dywizji i armii w działaniach zaczepnych. Warszawa, Wydawn.ASG WP 1978, s.5.

[145] Instrukcja o organizacji pracy tylnej bazy frontu i ruchomych baz frontu i armii. Warszawa, Wydawn.MON 1975, s.87.

w oddziale organizacji i planowania TBF, mimo że jest pięciu oficerów o specjalności ogólnokwatermistrzowskiej, to są oni angażowani do wykonywania innych zadań w oddziale[146]. Potwierdza to praktyka prowadzonych ćwiczeń i treningów dowódczo-sztabowych z szefostwem TBF w latach 1980-1984.

Do kierowania zabezpieczeniem materiałowym jednostek TBF, zdaniem autora, należałoby w szefostwie utworzyć kwatermistrzostwo o podobnej strukturze do kwatermistrzostwa dywizji.

Organem kierowania zabezpieczeniem materiałowym w jednostkach TBF, stanowiących oddziały gospodarcze są organy kwatermistrzowskie wchodzące etatowo w skład jednostek. Organy te stanowią: zastępca dowódcy /kierownika/ jednostki - kwatermistrz wraz z podległymi mu bezpośrednio służbami: żywnościową, mundurową, mps i finansową. Zestawienie funkcji kwatermistrzowskich w oddziałach gospodarczych TBF zawiera tabela 72.

Organami wykonawczymi służb kwatermistrzowskich w jednostkach TBF są pododdziały tyłowe, przeznaczone do realizacji zadań zabezpieczenia materiałowego. Wykaz jednostek TBF posiadających pododdziały tyłowe do realizacji tych przedsięwzięć zawiera tabela 73. Podlegają one bezpośrednio kwatermistrzowi jednostki. W jednostkach, w których znajdują się pododdziały tyłowe, a nie ma kwatermistrza i służb kwatermistrzowskich, pracą ich kierują bezpośrednio kierownicy jednostek lub wyznaczony przez nich oficer, chorąży lub podoficer. W TBF są 24 jednostki, które posiadają pododdziały tyłowe do realizacji przedsięwzięć zabezpieczenia materiałowego, a nie mają kwatermistrza i służb kwatermistrzowskich /tabela 72 i 73/.

---

[146] Etat szefostwa TBF nr 50/615.

Zabezpieczenie materiałowe TBF stanowi główną treść pracy służb kwatermistrzowskich i podległych im pododdziałów wykonawczych.

Pomyślną realizację zadań w tym zakresie osiąga się przez:

- ciągłe, stanowcze i elastyczne dowodzenie pododdziałami tyłowymi;
- organizowanie i prowadzenie w pododdziałach tyłowych systematycznej pracy politycznej, mobilizującej do wykonania aktualnych zadań;
- właściwe ugrupowanie posiadanych sił i środków;
- systematyczny nadzór nad utrzymaniem w sprawności technicznej sprzętu znajdującego się w wyposażeniu pododdziałów tyłowych i udzielanie skutecznej pomocy technicznej podczas jego obsług i usuwania usterek.

Kierowanie zabezpieczeniem materiałowym TBF jest procesem ciągłym, polegającym na realizacji wymienionych już ogólnych funkcji kierowniczych.

Ponadto do stałych zadań organów zaopatrujących należy:

1/ opracowanie propozycji przydziałów gospodarczych i ich uaktualnienie stosownie do zadań i położenia;

2/ określanie potrzeb materiałowych poszczególnych jednostek /pododdziałów/ w związku z czym znajomość stanów osobowych ich zadań, liczby pojazdów i maszyn oraz warunków bojowych i terenowych;

3/ dbałość o utrzymywanie zapasów materiałowych na potrzeby własne jednostek /pododdziałów/;

4/ rozdzielnictwo materiałów i opracowywanie dyspozycji materiałowych /rozdzielniki, zlecenia/ dla poszczególnych jednostek /pododdziałów/ oraz nadzór nad właściwym zużywaniem

środków materiałowych;

5/ organizowanie sprawnego wydawania i pobierania oraz dowozu środków materiałowych;

6/ opracowywanie jadłospisów;

7/ zaopatrywanie jednostek w sprzęt i środki gospodarcze oraz nadzór nad właściwym ich użytkowaniem i konserwacją;

8/ prowadzenie dokumentacji materiałowej i terminowe składanie meldunków, propozycji i ewentualnie zapotrzebowań;

9/ opracowywanie i wydawanie zarządzeń w zakresie zabezpieczenia materiałowego i specjalistycznych wytycznych po linii poszczególnych służb.

Kierowanie pracą służb kwatermistrzowskich oraz dowodzenie pododdziałami tyłowymi organizowane jest ze stanowisk dowodzenia TBF i jej jednostek.

Podstawą kierowania zabezpieczeniem materiałowym w rejonie rozmieszczenia TBF jest "Plan zabezpieczenia tyłowego TBF", opracowany przez oddział organizacji i planowania szefostwa TBF. Plan ten składa się z dwóch części: graficznej i tekstowej. Wzór planu przedstawia załącznik 53.

Część graficzna opracowana jest na mapie i określa rejon rozmieszczenia TBF, rejony rozmieszczenia SD i jednostek bazy oraz organizację tyłów w rejonie rozmieszczenia bazy. Ponadto na mapie nanosi się infrastrukturę produkcyjno-usługową /zakłady przemysłowe, punkty naprawcze i usługowe, magazyny itp/ przydatną do wykorzystania w procesie zabezpieczenia materiałowego.

Część tekstową stanowi załącznik w formie legendy określający:

1. Cel i główne zadania zabezpieczenia tyłowego.
2. Plan przydziału oddziałów gospodarczych do źródeł zaopatrzenia.

3. Plan przydziałów gospodarczych jednostek /pododdziałów/ do oddziałów gospodarczych TBF.
4. Plan dowozu środków materiałowych w rejonie rozmieszczenia TBF.
5. Plan zabezpieczenia medycznego TBF.

W każdej jednostce TBF, stanowiącej oddział gospodarczy, zastępca dowódcy - kwatermistrz opracowuje "Plan zabezpieczenia tyłowego". Składa się on z dwóch części: graficznej i tekstowej. Wzór planu przedstawia załącznik 54.

Część graficzna opracowana jest na mapie i zawiera rejon rozmieszczenia oddziału gospodarczego oraz jednostek do niego przydzielonych, organizację tyłów, elementy infrastruktury produkcyjno-usługowej przydatne w procesie zabezpieczenia materiałowego.

Część tekstową stanowi załącznik w formie legendy przedstawiający:

1. Cel i główne zadania zabezpieczenia tyłowego.
2. Plan przydziału jednostek na zaopatrzenie.
3. Plan zabezpieczenia materiałowego.
4. Plan dowozu środków materiałowych do jednostek będących na zaopatrzeniu.
5. Plan zabezpieczenia medycznego.

Ponadto, w zależności od potrzeb mogą być zamieszczone inne dane niezbędne w procesie kierowania zabezpieczeniem materiałowym.

3.6.2. Zabezpieczenie medyczne

Zabezpieczenie medyczne TBF jest to całokształt przedsięwzięć i czynności leczniczo-profilaktycznych służby zdrowia,

których celem jest utrzymanie w wysokiej kondycji zdrowotnej i wyleczenie jak największej liczby rannych i chorych żołnierzy oraz niedopuszczenie do wystąpienia masowych schorzeń zakaźnych w jednostkach i u osób cywilnych na zajmowanym przez TBF terenie.

Zabezpieczenie medyczne TBF obejmuje:

- prowadzenie działalności leczniczo-ewakuacyjnej i profilaktycznej;
- czynności sanitarnohigieniczne i przeciwepidemiczne;
- sanitarną ochronę przed bronią masowego rażenia;
- zaopatrywanie jednostek i żołnierzy w materiały i sprzęt sanitarny;
- szkolenie sanitarne wszystkich żołnierzy oraz polityczne, taktyczne i specjalistyczne pododdziałów służby zdrowia /w tym ozdrowieńców/ odpowiednio do sytuacji oraz celów i zadań taktyczno-operacyjnych[147].

Na organizację zabezpieczenia medycznego TBF w rejonie rozwinięcia mają wpływ różne czynniki, do których należy zaliczyć:

- stopień zagrożenia oraz rodzaj stosowanej przez nieprzyjaciela broni;
- warunki terenowe i atmosferyczne;
- stan posiadanych sił i środków służby zdrowia.

Czynniki te określają warunki organizacji zabezpieczenia medycznego, kształtują rodzaj i ilość strat sanitarnych oraz wpływają na możliwcści wykonania zadań przez służbę zdrowia TBF.

Podstawowymi czynnikami wpływającymi na sprawność systemu zabezpieczenia medycznego są możliwości udzielenia w odpowiednim

---

147 Kompendium lekarza jednostki. Warszawa, Wydawn. MON 1978, s. 121.

czasie /ustalonym od chwili zranienia/ pomocy medycznej rannym i chorym oraz ich ewakuacji do kolejnych punktów medycznych[148].

3.6.2.1. Straty sanitarne ich wielkość i struktura oraz rozkład w rejonie rozmieszczenia

Straty sanitarne - jest to zmniejszenie liczby stanu żołnierzy, powstałej na skutek uszkodzenia ciała /ranni/ lub psychiki podczas walki i poza nią /np.chorzy, urazy powstałe w transporcie, przy pracy z powodu nieprzestrzegania przepisów bhp itp./ którzy wymagają opieki służby zdrowia ponad dobę. Straty sanitarne łącznie ze stratami bezpowrotnymi tworzą straty bojowe w ludziach, te z kolei w połączeniu ze stratami sprzętu, środków materiałowych i oporządzenia składają się na straty bojowe wojsk. Podział strat bojowych przedstawia rys.19.

Straty bezpowrotne w ludziach są to ci żołnierze, którzy polegli, zostali wzięci do niewoli lub zmarli w procesie leczniczo-ewakuacyjnym.

Stosunek strat bezpowrotnych do strat sanitarnych w ewentualnej przyszłej wojnie prowadzonej z użyciem BMR będzie prawdopodobnie wynosił 1 : 2[149].

Na liczbę strat sanitarnych w TBF mają bezpośredni wpływ czynniki determinujące organizację zabezpieczenia medycznego, a ponadto:

-miejsce TBF w ugrupowaniu wojsk frontu;

---

[148] Ppłk dypl.Tadeusz Kosmatka. Żywotność tyłów taktycznych na współczesnym polu walki.Rozprawa doktorska.Warszawa ASG WP 1984, s.43.

[149] Kompendium lekarza jednostki. Warszawa,Wydawn.MON 1978, s.121.

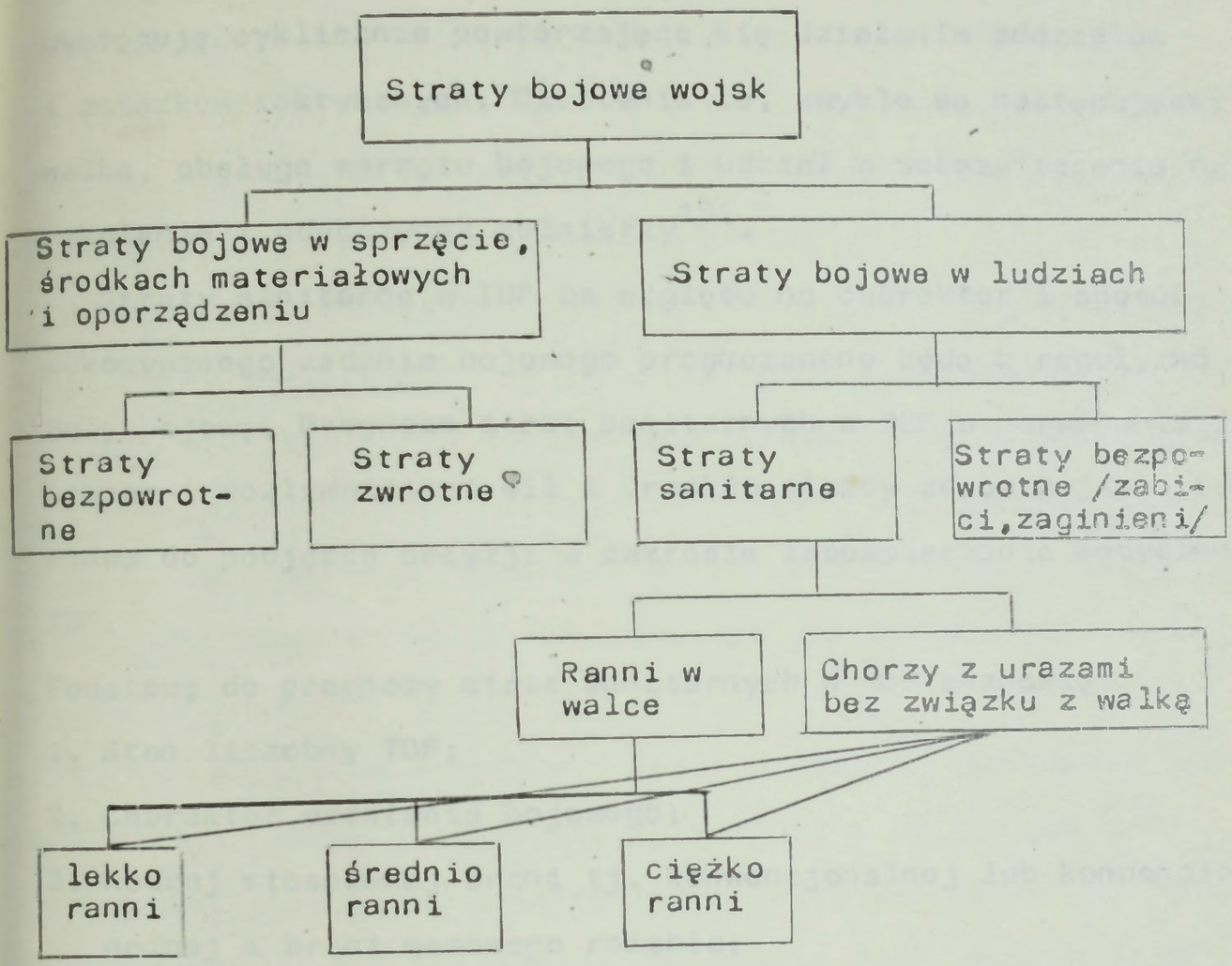

Rys. 19. Struktura strat bojowych wojsk

- rodzaj wykonywanego zadania bojowego;
- stopień rozśrodkowania jednostek TBF w rejonie rozmieszczenia;
- ukształtowanie oraz właściwości ochronne terenu w rejonie;
- stopień rozbudowy fortyfikacyjnej w rejonie[150].

Straty sanitarne prognozuje się /przed każdym działaniem bojowym od pułku wzwyż/ na operację, etapy określone wg zadań operacyjnych /bojowych/ i doby bojowe.

---

[150] Tamże, s.116

Doba bojowa to dwudziestoczterogodzinny okres, w którym występują cyklicznie powtarzające się działania oddziałów i związków taktycznych. Działania te, zwykle są następujące: walka, obsługa sprzętu bojowego i udział w zabezpieczeniu oraz szkolenie i odpoczynek żołnierzy[151].

Straty sanitarne w TBF ze względu na charakter i sposób wykonywanego zadania bojowego prognozowane będą z reguły na dobę bojową. Prognoza strat sanitarnych w TBF w porównaniu ze stanem i możliwościami sił i środków służby zdrowia jest podstawą do podjęcia decyzji w zakresie zabezpieczenia medycznego TBF.

Podstawę do prognozy strat sanitarnych w TBF stanowią:

1. Stan liczebny TBF;
2. Charakter działania bojowego;
3. Rodzaj stosowanej broni tj. konwencjonalnej lub konwencjonalnej i broni masowego rażenia;
4. Wskaźniki liczbowe średniodobowych strat sanitarnych, opracowane teoretycznie w czasie pokoju, a po paru dniach wojny skorygowane /wskaźniki/ o realne wielkości ponoszonych strat.

Wskaźniki prognostyczne strat sanitarnych określa się w procentach/%/. Najwygodniejsze dla praktyki i teorii zabezpieczenia medycznego TBF są wskaźniki opracowane na dobę bojową, za ich bowiem pomocą łatwo można obliczyć straty sanitarne w żołnierzach /w liczbach naturalnych / w dowolnym czasie działań.

Obecnie przyjmowane wielkości strat sanitarnych w działaniach bez użycia BMR - oparte głównie na doświadczeniach dru-

---

[151] Płk doc.dr hab.Władysław Jakubisiak. Dowodzenie związkami tyłowymi armii i frontu. Podręcznik. Warszawa, Wydawn.ASG WP 1983 s.210.

giej wojny światowej i powojennych konfliktach zbrojnych - można uważać za adekwatne do ewentualnych strat w przyszłej wojnie. Straty w działaniach z użyciem BMR będą kilkakrotnie większe, a ich wielkość zależna będzie od mocy, rodzaju i ilości wykonanych przez nieprzyjaciela uderzeń.

W większości dostępnych publikacji przyjmuje się różne wielkości strat sanitarnych w wojskach frontu. W ćwiczeniu "LATO-78" przyjęto wielkość strat sanitarnych poniesionych od broni konwencjonalnej wynoszącą 1-1,5%, natomiast z użyciem BMR 2,4-3,2 %[152]. W ćwiczeniu "BAZA-84" w toku przegrupowania i zajmowania rejonu rozmieszczenia TBF poniosła straty od broni konwencjonalnej wynoszące 4-6 %[153].

Straty sanitarne w każdym z dwóch wariantów stosowanej broni będą miały rozkład nierównomierny zarówno w czasie jak i w przestrzeni określonej granicą rejonu rozmieszczenia TBF. Nierównomierność strat sanitarnych w rejonie rozmieszczenia TBF wynika z jej ugrupowania bojowego.

Ważnym czynnikiem przestrzennym wpływającym na wielkość strat sanitarnych jest teren - jego ukształtowanie i pokrycie, a także warunki klimatyczne, pora roku i doby. Wszystkie wymienione czynniki muszą być uwzględnione w procesie analizy i oceny sytuacji prowadzonej przez służbę zdrowia TBF w celu dokonania możliwie trafnej prognozy strat sanitarnych i zaplanowania realnego zabezpieczenia medycznego TBF.

Analizując dokumentację z ćwiczeń i treningów dowódczo-sztabowych prowadzonych z szefostwem TBF w latach 1980-1984 oraz

---

[152] Płk doc.dr Wiesław Wójtowicz. Zwiększenie żywotności systemu zabezpieczenia tyłowego wojsk oraz odporności tyłów na uderzenia nieprzyjaciela. Rozprawa habilitacyjna. Warszawa ASG WP 1981, s.195.

[153] Omówienie ćwiczenia "BAZA-84". Szt.Kwat.02025. Warszawa 1984, s.9.

dostępne publikacje, autor w opracowanej prognozie strat sanitarnych w TBF przyjął wskaźniki liczbowe, przedstawione w tabeli 78.

Tabela 78. Średnie straty sanitarne w żołnierzach TBF w czasie doby działań bojowych /w %/

Środki rażenia	Broń konwencjonalna	Wszystkie rodzaje broni
1	2	3
Razem za dobę walki w tym od:	0,8-0,9	2,1-3,2
- broni jądrowej		1,0-1,5
- promieniowania szczątkowego		0,2-0,3
- psychozy reaktywnej		0,1-0,2
- broni konwencjonalnej	0,7-0,8	0,4-0,6
- broni chemicznej		0,2-0,3
- broni biologicznej		0,1-0,2
- chorzy	0,1	0,1

Stan liczbowy żołnierzy w TBF z rozbiciem na poszczególne jednostki przedstawia załącznik 55.

Uwzględniając stan liczbowy żołnierzy TBF oraz średniodobowe wskaźniki ich strat sanitarnych zawarte w tabeli 78, TBF może ponieść straty sanitarne, których prognozowaną wielkość przedstawia tabela 80.

W rejonie TBF zawsze będzie dodatkowo określony stan ludzi spoza jednostek TBF np. komendy stacji wyładowczych, bataliony brygad transportowych frontu ładujące środki materiałowe na stacjach wyładowczych i polowych składach, transport pobierają-

Tabela 80. Wielkość prognozowanych strat sanitarnych w żołnierzach TBF w ciągu doby bojowej

Lp	Wyszczególnienie	Stan etatowy	Wielkość strat od broni konwencjonalnej		Wielkość strat od wszystkich rodzajów broni	
			%	Ilość	%	Ilość
1	2	3	4	5	6	7
1	oficerów	453	0,8-0,9	4-4	2,1-3,2	10-14
2	chorążych	385	0,8-0,9	3-3	2,1-3,2	8-12
3	podoficerów	1393	0,8-0,9	11-13	2,1-3,2	29-45
4	szeregowców	6089	0,8-0,9	48-55	2,1-3,2	127-195
	Razem	8300	0,8-0,9	66-75	2,1-3,2	174-266

cy zaopatrzenie dla jednostek tzw. frontowych przydzielonych na bezpośrednie zaopatrywanie do TBF i szereg innych. Szacuje się, że w rejonie TBF każdego dnia może znajdować się około 1500 żołnierzy spoza jednostek TBF, nie licząc ludności miejscowej. Żołnierze czasowo przebywający w rejonie TBF również mogą ponieść straty w takiej liczbie procentowej /a może i większej z uwagi na brak dla nich ukryć i nieznajomość terenu/ jak żołnierze etatowi TBF. Służba zdrowia TBF nie może im odmówić pomocy, co dodatkowo powiększy jej wysiłek o około 20 % /stosunek strat własnych do strat "przybyszów"/.

Wielkość prognozowanych strat sanitarnych w żołnierzach TBF i jednostak spoza TBF czasowo przebywających w rejonie rozwinięcia bazy przedstawia tabela 81.

Tabela 81. Wielkość prognozowanych strat sanitarnych żołnierzy TBF i jednostek spoza TBF, czasowo przebywających w rejonie rozwinięcia bazy w ciągu doby bojowej

Lp	Wyszczególnienie	Stan etatowy	Wielkość strat od broni konwencjonalnej		Wielkość strat od wszystkich rodzaji broni	
			%	Ilość	%	Ilość
1	2	3	4	5	6	7
1	Żołnierze TBF	8300	0,8-0,9	66-75	2,1-3,2	174-266
2	żołnierze czasowo przebywający w rejonie TBF	około 1500	0,8-0,9	13-14	2,1-3,2	32-48
	Ogółem	9800	0,8-0,9	79-89	2,1-3,2	206-314

Ze stosunkowo największymi stratami sanitarnymi poniesionymi przez TBF należy liczyć się w tych jednostkach, które rozmieszczone będą na stacjach wyładowczych i w ich pobliżu oraz niedaleko ważnych węzłów komunikacyjnych, dlatego że będą to prawdopodobnie obiekty ataku lotnictwa i grup dywersyjnych nieprzyjaciela. Postawioną tezę w całej rozciągłości potwierdzają ćwiczenia i treningi dowódczo-sztabowe prowadzone z szefostwem TBF w latach 1980-1984.

Dla służby zdrowia TBF ważna jest nie tylko wielkość strat sanitarnych, lecz również ich charakter, dynamika powstawania oraz struktura, to znaczy wzajemny stosunek procentowy poszczególnych grup rannych i chorych uzależniony od rodzaju czynnika rażenia[154].

---

[154] Kompendium lekarza jednostki. Warszawa, Wydawn.MON 1978, s.116.

Przewidywana struktura strat sanitarnych w TBF może przedstawiać się następująco[155]:

1/ od broni konwencjonalnej:

- rany i urazy wewnętrzne - 96 %
- oparzenia - 1 %
- kontuzje - 3 %

2/ od broni jądrowej:

- rany - 50-60 %
- kontuzje - 5-10 %
- oparzenia - 10-15 %
- kombinowane - 20-25 %

3/ od broni chemicznej:

	związki fosforoorganiczne	związki parzące
I ciężko porażeni	30-60 %	5 %
II średnio porażeni	10-30 %	55-75 %
III lekko porażeni	10-30 %	22-30 %

3.6.2.2. Siły i środki służby zdrowia tylnej bazy frontu, ich możliwości i ugrupowanie w rejonie rozmieszczenia

Do realizacji przedsięwzięć zabezpieczenia medycznego, TBF posiada służbę zdrowia, której siły i środki przedstawia tabela 82.

Na ogólną liczbę 55 jednostek TBF, 14 jednostek posiada pod-oddziały służby zdrowia /plutony medyczne/, co stanowi około 25 % ogólnej liczby jednostek bazy. Skład plutonów medycznych,

---

[155] Vademecum oficera służb tyłowych. Warszawa, Wydawn. ASG WP 1979, s.93.

Tabela 82. Jednostki TBF posiadające siły i środki do realizacji przedsięwzięć zabezpieczenia medycznego[156]

Lp	Wyszczególnienie	pzab	bpłd	btr	PSA	PSU	PSInż	PSSCz-S	PSSSam	PSMPS "C"	PS MPS "L"	PSZ	PSSChem	PSSł	PWRSŻ	Razem
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
	Liczba jednostek	1	2	1	4	2	2	1	1	4	2	2	1	1	2	26
1	Pluton medyczny	1/1	1/2	1/1	1/4	1/2	1/2	1/1	1/1	-	-	-	-	-	-	14
	Dowódca plutonu - lekarz	1/1	1/2	1/1	1/4	1/2	1/2	1/1	1/1	-	-	-	-	-	-	14
	Lekarz	1/3	-	-	-	-	-	-	-	1/4	1/2	-	-	-	-	9
	Podoficer sanitarny	1/3	1/2	1/1	1/4	1/2	1/2	-	-	-	-	-	-	1/1	-	15
	Sanitariusz - dozometrysta	1/3	1/2	2/2	1/4	1/2	1/2	1/1	1/1	1/4	1/2	-	-	-	1/1	24
	Kierowca - sanitariusz	1/3	1/2	1/1	1/4	1/2	1/2	1/1	1/1	-	-	-	-	-	-	16
2	Podoficer sanitarny - dozometrysta	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1/2	1/1	-	-	3
	Ogółem	13/13	4/8	5/5	4/16	4/8	4/8	3/3	3/3	2/8	2/4	1/2	1/1	1/1	1/1	81

Uwaga: - licznik ilość w jednostce;
- mianownik - ilość w jednostkach danego rodzaju.

[156] Opracowano na podstawie etatu TBF nr 50/615, 02/628, 51/647, 51/671, 61/618, 61/617, 33/663, 38/642, 54/603, 54/618, 52/648, 37/641.

pod względem liczby żołnierzy, jest różny i waha się od 13 żołnierzy w pułku zabezpieczenia do 3 żołnierzy w polowym składzie sprzętu czołgowo-samochodowego. W pozostałych 10 jednostkach plutony medyczne posiadają po 4 żołnierzy, natomiast w batalionie transportowym - 5 żołnierzy.

W wyposażeniu plutonów medycznych TBF znajduje się sprzęt służby zdrowia, umożliwiający udzielanie rannym i chorym pomocy przedlekarskiej i lekarskiej. Zestawienie zasadniczego sprzętu służby zdrowia w TBF przedstawia załącznik 56.

Do udzielania pierwszej pomocy lekarskiej TBF posiada 23 lekarzy. Na 1 lekarza przypada 360 żołnierzy. Natomiast uwzględniając liczbę około 1500 żołnierzy z innych jednostek znajdujących się czasowo w rejonie rozwinięcia TBF, na 1 lekarza będzie przypadało 426 żołnierzy.

Do udzielania pierwszej pomocy lekarskiej w pułku zmechanizowanym /pz/ znajduje się 3 lekarzy. Na jednego lekarza przypada więc około 670 żołnierzy /w wyniku przydzielenia do pułku na jego wzmocnienie określonych sił i środków liczba ta może wzrosnąć do około 700 żołnierzy/.

Porównując wielkości określające liczbę żołnierzy przypadających na jednego lekarza w TBF i pz, stwierdzić można, że na jednego lekarza w pz przypada o około 90 % więcej żołnierzy niż w TBF. Jest to czynnik bardzo istotny w organizacji zabezpieczenia medycznego w TBF, który pozwala na szybsze udzielenie pierwszej pomocy lekarskiej poszkodowanemu żołnierzowi. Autor nie analizował i nie porównywał warunków organizacji pracy służby zdrowia TBF i pz, a są one dość istotne.

Stwierdzić można, że służba zdrowia TBF uwzględniając siły i środki oraz warunki organizacji zabezpieczenia medycznego,

na większe możliwości udzielania pierwszej pomocy lekarskiej rannym żołnierzom bazy.

Prawidłowo zorganizowany system zabezpieczenia medycznego TBF polega na racjonalnym wykorzystaniu posiadanych sił i środków, co należy wziąć pod uwagę podejmując decyzję o ugrupowaniu jednostek TBF w rejonie rozmieszczenia.

Jednostki TBF posiadające plutony medyczne będą zobowiązane wykonywać przedsięwzięcia medyczne na korzyść tych jednostek, które ich nie posiadają, a znajdują się w ich pobliżu.

Siłami plutonu medycznego pułku zabezpieczenia rozwijany jest pułkowy punkt medyczny /PPM/. Możliwości plutonu medycznego w zakresie udzielania pomocy medycznej w ciągu doby wynoszą 100-150 rannych i chorych w pełnym zakresie oraz 250 rannych i chorych w zawężonym zakresie[157].

Do zadań PPM rozwiniętego siłami plutonu medycznego należy:

- ewakuacja rannych i chorych z pododdziałów pułku;
- przyjęcie ich i rejestracja oraz wypełnianie kart ewakuacyjnych dla tych rannych i chorych, którym udziela się pierwszej pomocy lekarskiej;
- kontrola dozometryczna skażenia promieniotwórczego porażonych, rannych i chorych przybywających do PPM;
- wykonanie częściowych zabiegów sanitarnych skażonym promieniotwórczo, porażonym i chorym;
- segregacja medyczna porażonych, rannych i chorych;
- udzielanie pomocy lekarskiej;
- przygotowanie rannych i chorych do dalszej ewakuacji;

---

[157] Dla plutonu medycznego pułku zabezpieczenia przyjęto możliwości kompanii medycznej pz/pcz/, ze względu na podobne wyposażenie w siły i środki.

- ambulatoryjne leczenie rannych i chorych;
- czasowa izolacja chorych zakaźnie;
- wykonywanie czynności sanitarnohigienicznych i przeciwepidemicznych w pododdziałach pułku zabezpieczenia i jednostkach przydzielonych na zabezpieczenie medyczne;
- wykonywanie czynności związanych z ochroną żołnierzy przed BMR;
- zaopatrywanie żołnierzy pułku zabezpieczenia w środki indywidualnego wyposażenia sanitarnego oraz pozostałych plutonów medycznych i sanitariuszy w sprzęt i materiały medyczne;
- szkolenie żołnierzy w zakresie udzielania pierwszej pomocy;
- prowadzenie ewidencji i sprawozdawczości służby zdrowia[158].

Plutony medyczne w pozostałych 13 jednostkach TBF rozwijają punkty medyczne, w których udzielana jest pierwsza pomoc lekarska. Możliwości plutonu w zakresie udzielania pomocy medycznej wynoszą 25-35 rannych i chorych na dobę[159]. Na plutonach tych ciążą zadania podobne do plutonu medycznego w pułku zabezpieczenia.

Posiadanymi siłami i środkami służba zdrowia TBF jest w stanie w ciągu doby udzielić pomocy lekarskiej 420-605 rannym i chorym, co wynika z następującej kalkulacji:

13 plutonów medycznych x 25 - 35	= 320 - 455
pluton medyczny pułku zabezpieczenia	=100 -150
Razem	420 - 605 żołnierzy

---

[158] Kompendium lekarza jednostki. Warszawa, Wydawn. MON 1978 s.105.

[159] Dla plutonów medycznych przyjęto 25% możliwości kompanii medycznej pz /pcz/.

Porównując prognozowaną liczbę strat sanitarnych, tj. 206-314 żołnierzy /tabela 81/ z możliwościami udzielania pomocy lekarskiej /420-605 żołnierzy/ stwierdzić można, że służba zdrowia TBF, przy przyjętym przez autora wskaźniku /procentowym/ strat sanitarnych, jest w stanie udzielić pomocy lekarskiej wszystkim poszkodowanym, a nawet o 100% większej liczbie rannych i chorych. Dzięki temu jednostki znajdujące się czasowo w rejonie TBF mogą również skorzystać z pomocy lekarskiej służby zdrowia TBF zakładając, że pododdziały medyczne nie będą ponosić strat w personelu medycznym. Przy stratach masowych powyższy wniosek traci swoje prawdopodobieństwo.

Punkty medyczne organizowane przez plutony medyczne rozwijane będą w rejonach rozmieszczenia swoich jednostek, wykorzystując w tym celu i w szerokim zakresie pomieszczenia i urządzenia medyczne miejscowej, cywilnej służby zdrowia /punkty pomocy medycznej, ośrodki zdrowia, przychodnie lekarskie itp./

Przykładowe rozmieszczenie punktów medycznych w rejonie rozmieszczenia TBF przedstawia załącznik 54.

Rozwinięte punkty medyczne z reguły nie będą zmieniać rejonu. Stwierdzenie to wynika ze stabilnego charakteru działania TBF w systemie zabezpieczenia materiałowego frontu. Stabilność warunków pracy punktów medycznych TBF sprzyja ich wydajnej pracy i właściwej opiece nad rannymi i chorymi oraz zdrowymi żołnierzami TBF.

3.6.2.3. Organizacja przedsięwzięć zabezpieczenia medycznego w rejonie rozmieszczenia tylnej bazy frontu.

1. Rozpoznanie medyczne

Jedną z ważnych czynności wykonywanych przez służbę zdrowia TBF w rejonie rozwinięcia w procesie zabezpieczenia medycznego jest rozpoznanie medyczne. Polega ono na zbieraniu wiadomości o warunkach mających wpływ na stan zdrowia żołnierzy i stan sanitarnohigieniczny. Prowadzone jest ono przez plutony medyczne. W toku rozpoznania medycznego w rejonie rozmieszczenia TBF ustala się:

- stan sanitarnoepidemiczny w rejonie, warunki życia i bytowanie ludności, objawy i przypadki występowania i rodzaj chorób zakaźnych oraz warunki miejscowe mogące wpływać na rozwój chorób zakaźnych, stan sanitarny miejscowości oraz przydatność i zaopatrywanie w wodę;
- rejony podejrzane o skażenie substancjami promieniotwórczymi i środkami chemicznymi oraz zakażenie środkami biologicznymi;
- stan sanitarny pomieszczeń przeznaczonych na zakwaterowanie żołnierzy;
- istnienie i stan społecznych zakładów leczniczych i profilaktycznych, a także personelu medycznego i sprzętu;
- istnienie i stan miejscowych pomieszczeń i środków do rozwijania punktów medycznych, a także do rozmieszczenia, obsługiwania i ewakuacji rannych i chorych.

Rozpoznanie medyczne powinno być aktualne i wiarygodne. Ma ono

na celu zapobieganie chorobom zakaźnym, które zawsze występują w czasie wojny, szczególnie wśród ludności cywilnej.

2. Działalność leczniczo-ewakuacyjna

Zasadniczym zadaniem służby zdrowia TBF w rejonie rozmieszczenia jest działalność leczniczo-ewakuacyjna, która polega na udzielaniu we właściwym czasie pomocy medycznej rannym i chorym żołnierzom oraz na ich leczeniu w połączeniu z ewakuacją do tych etapów ewakuacji medycznej, które zapewnią im odpowiednią pomoc i warunki leczenia.

Celem działalności leczniczo-ewakuacyjnej w TBF jest ratowanie życia rannym i chorym żołnierzom, przywracanie im w jak najkrótszym czasie zdolności bojowej i zmniejszenie do minimum inwalidztwa.

W postępowaniu leczniczo-ewakuacyjnym obowiązuje zasada leczenia etapowego z ewakuacją według wskazań, która polega na wykonywaniu we właściwym czasie kolejnych czynności leczniczych na etapach ewakuacji medycznej w połączeniu z ewakuacją porażonych, rannych i chorych, aż do szpitali polowych bazy szpitalnej frontu lub szpitali cywilnej służby zdrowia według wskazań lekarskich z uwzględnieniem sytuacji bojowej i medycznej.

Istotą systemu leczenia etapowego z ewakuacją według wskazań w TBF jest rozdzielenie całości procesu leczniczego na szereg czynności wykonywanych na poszczególnych etapach ewakuacji medycznej. Właściwy czas udzielania pomocy medycznej na kolejnych etapach ewakuacji, licząc od chwili porażenia /zranienia/ decyduje o uratowaniu życia oraz zapobiega rozwojowi powikłań, a tym samym zapewnia możliwość szybkiego wyleczenia.

W związku z tym, że system leczenia etapowego w TBF przewiduje rozdzielenie całości leczenia rannych i chorych na trzy etapy istnieje konieczność, aby lekarze każdego etapu ewakuacji wiedzieli co ustalono i zrobiono poszkodowanemu na poprzednim etapie. W tym celu prowadzi się dokładną dokumentację medyczną rannego, chorego, tj. kartę ewakuacyjną, która znajduje się przy nim bez przerwy, aż do osiągnięcia etapu szpitalnego. Do udzielenia pomocy medycznej rannym i chorym w TBF przeznaczone są punkty medyczne rozwijane po zajęciu rejonu przez daną jednostkę i noszą one nazwę "etapów ewakuacji".

Ewakuacja medyczna jest to wynoszenie i wywożenie z rejonu działań bojowych do najbliższych etapów ewakuacji medycznej rannych i chorych wymagających pomocy medycznej określonego rodzaju i leczenia szpitalnego. Celem ewakuacji medycznej jest szybkie dostarczenie rannych i chorych do tych etapów ewakuacji medycznej, w których można im zapewnić niezbędną pomoc medyczną i leczenie.

Do ewakuacji rannych i chorych TBF posiada 16 samochodów sanitarnych[160]. Jednorazowe możliwości ewakuacyjne samochodu sanitarnego Gaz /Lublin/ 51 i 63 wynoszą 6-10 rannych, chorych. Posiadanymi samochodami sanitarnymi można jednorazowo wyewakuować 96-160 rannych, chorych. Są to możliwości zbliżone do możliwości dywizji wzmocnionej medycznym batalionem wzmocnienia /mbw/.

Uwzględniając dobowe możliwości pojazdu samochodu sanitarnego wynoszące 120-160 km oraz średnią długość rejsu około 40 km

---

[160] Zob. załącznik 57, poz.22.

/ z PPM do BSzF lub szpitala cywilnej służby zdrowia/, można w ciągu doby wykonać 3-4 rejsy, co wynika z kalkulacji[161]:

120 km : 40 km = 3

160 km : 40 km = 4

W ciągu doby transportem sanitarnym można wyewakuować:

- czterema rejsami - 384 - 640 rannych i chorych;
- trzema rejsami - 288 - 480 rannych i chorych.

Porównując prognozowaną liczbę strat sanitarnych: 206-314 żołnierzy /tabela 81/ z możliwościami ewakuacyjnymi transportu sanitarnego: 288-640 żołnierzy, można stwierdzić, że służba zdrowia jest w stanie wyewakuować z TBF do BSzF wszystkich rannych i chorych w dwóch obrotach transportu, a może takich obrotów wykonać na dobę 4, ma więc możliwości 2 razy większe dzięki czemu może ewakuować rannych i chorych z jednostek czasowo przebywających w rejonie TBF.

Najczęściej stosowanym sposobem ewakuacji medycznej w rejonie rozmieszczenia TBF będzie ewakuacja wg zasady "na siebie". Zasada ta polega na tym, że dowódca plutonu medycznego odpowiada za ewakuację i wykonuje ją własnym transportem w ogniwie zawartym między punktem medycznym szczebla własnego /PPM/ i szczebla niższego /punkt zbiórki rannych/.

Schemat ewakuacji medycznej wg zasady "na siebie" przedstawia rys.20.

---

[161] Na podstawie dokumentacji z ćwiczeń i treningów dowódczo-sztabowych prowadzonych przez Główne Kwatermistrzostwo WP z szefostwem TBF w latach 1980-1984 znajdującej się w Grupie Organizacyjno-Mobilizacyjnej szefostwa TBF.

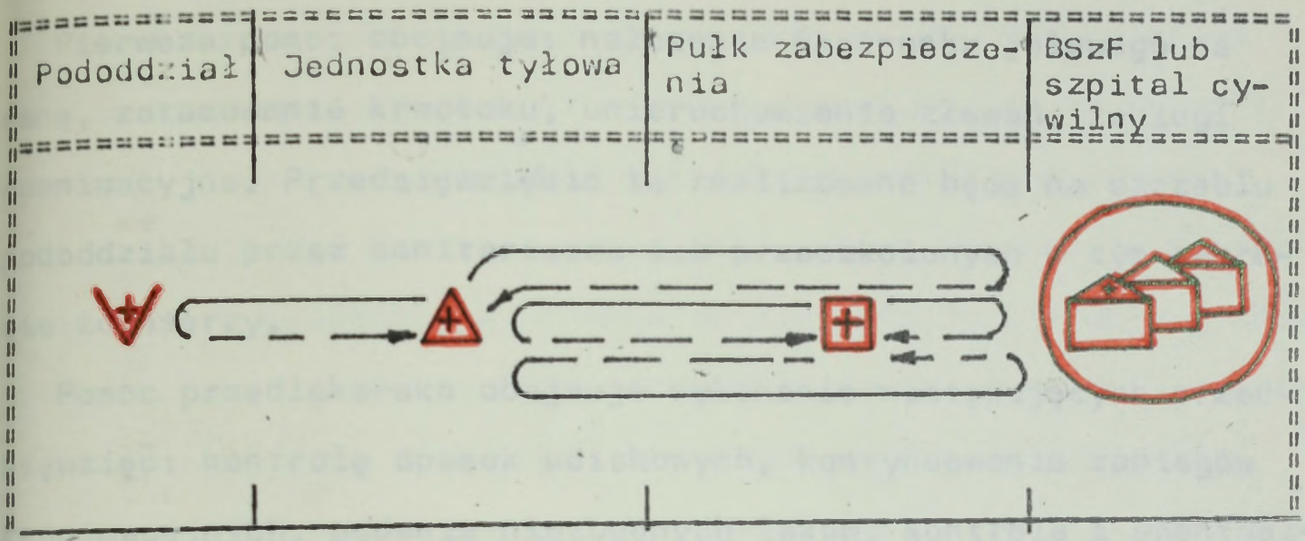

Rys.20. Schemat ewakuacji medycznej w TBF i do BSzF

Rannym, chorym w rejonie rozmieszczenia TBF będzie udzielana pierwsza pomoc, pomoc przedlekarska oraz pomoc lekarska. Rodzaje pomocy udzielanej na poszczególnych etapach ewakuacji w TBF przedstawia rys.21.

Pierwsza pomoc polega na udzieleniu samopomocy i pomocy wzajemnej w miejscu kontuzji lub zranienia. Po udzieleniu pierwszej pomocy gromadzi się rannych w punkcie zbiórki rannych w celu zabezpieczenia przed powtórnym zranieniem oraz ułatwienia pracy plutonowi medycznemu i zapewnienia szybkiej ewakuacji.

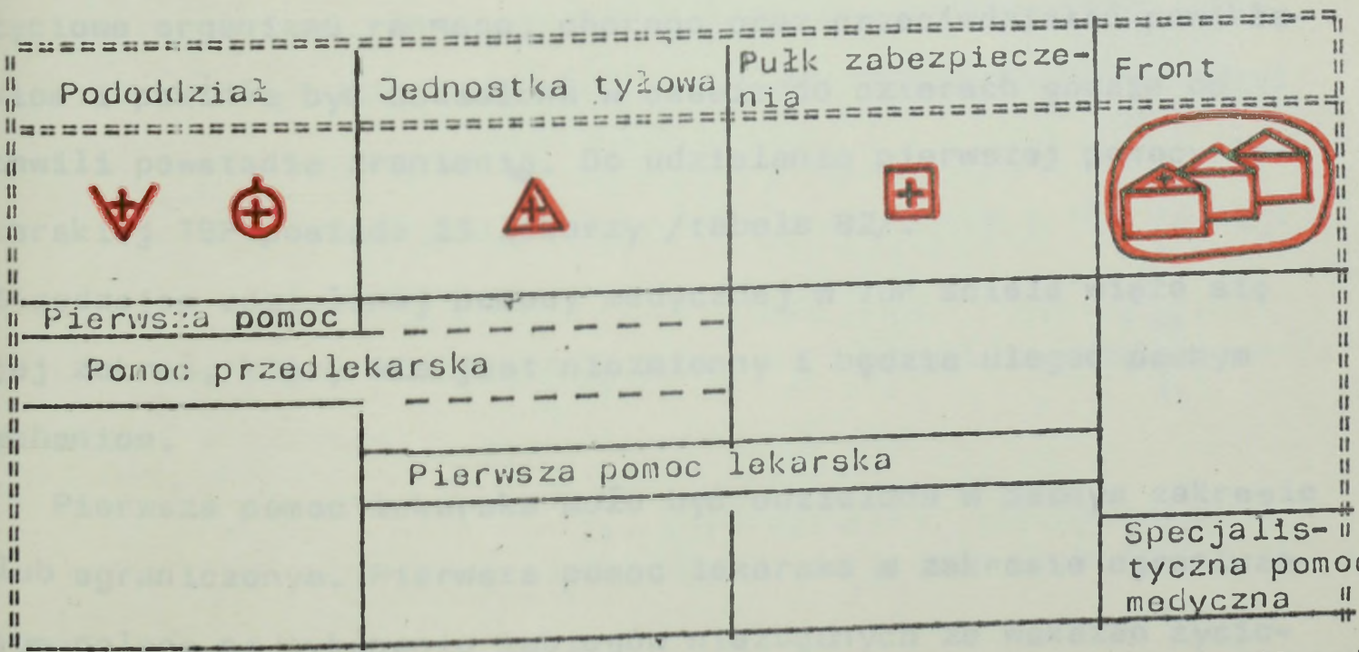

Rys.21. Rodzaje pomocy medycznej udzielanej na poszczególnych etapach ewakuacji w TBF

Pierwsza pomoc obejmuje: nałożenie opatrunku jałowego na ranę, zatamowanie krwotoku, unieruchomienie złamań, zabiegi reanimacyjne. Przedsięwzięcia te realizowane będą na szczeblu pododdziału przez sanitariusza lub przeszkolonych w tym zakresie żołnierzy.

Pomoc przedlekarska obejmuje wykonanie następujących przedsięwzięć: kontrolę opasek uciskowych, kontynuowanie zabiegów reanimacyjnych, podanie niezbędnych leków, kontrolę i ewentualne uzupełnienie pomocy udzielonej poprzednio. Do wykonywania tych czynności TBF posiada 18 podoficerów sanitarnych /tabela 82/.

Pierwsza pomoc lekarska obejmuje wykonanie następujących czynności: opanowanie krwawień, czynności przeciwstrząsowe i reanimacyjne, pomoc w razie zatrzymania moczu, profilaktykę zakażenia przyrannego /podanie surowicy przeciwtężcowej, antybiotyków i ewentualnie surowicy przeciwzgorzelowej/, częściowe zabiegi sanitarne.
Pierwsza pomoc lekarska ma za zadanie podtrzymać czynności życiowe organizmu rannego, chorego oraz przeciwdziałać powikłaniom i powinna być udzielona w czasie do czterech godzin od chwili powstania zranienia. Do udzielania pierwszej pomocy lekarskiej TBF posiada 23 lekarzy /tabela 82/.
Z rodzajem udzielonej pomocy medycznej w TBF ściśle wiąże się jej zakres, który nie jest niezmienny i będzie ulegać pewnym wahaniom.

Pierwsza pomoc lekarska może być udzielona w pełnym zakresie lub ograniczonym. Pierwsza pomoc lekarska w zakresie ograniczonym polega na wykonaniu zabiegów niezbędnych ze wskazań życiowych i przygotowaniu rannego do ewakuacji do szpitala.

Na zakres udzielanej pomocy medycznej w TBF wywiera wpływ głównie sytuacja bojowa oraz sytuacja medyczna. Przez sytuację medyczną rozumie się wielkość i strukturę strat sanitarnych oraz możliwości w zakresie udzielania pomocy. Na zakres udzielanej pomocy medycznej w rejonie rozmieszczenia TBF wpływa również liczba i jakość środków transportu sanitarnego oraz odległość do następnego etapu wyższego rzędu ewakuacji medycznej, którym dla TBF będą szpitale bazy szpitalnej frontu oraz cywilnej służby zdrowia w rejonie TBF.

3. Działalność sanitarnohigieniczna i przeciwepidemiczna

Działalność sanitarnohigieniczna i przeciwepidemiczna prowadzona w rejonie rozmieszczenia TBF ma na celu zapewnienie wysokiej sprawności fizycznej i zdrowotnej żołnierzy oraz zapobieganie powstawaniu i szerzeniu się chorób, zwłaszcza zakaźnych.

Czynności sanitarnohigieniczne prowadzone w TBF mają na celu zachowanie i wzmocnienie zdrowia żołnierzy oraz zmniejszenie liczby zachorowań. W zakresie działalności sanitarnohigienicznej i przeciwepidemicznej służba zdrowia TBF ściśle współdziała ze służbą weterynaryjną.

Do czynności sanitarnohigienicznych prowadzonych w TBF zalicza się:

- kontrolę stanu zdrowia żołnierzy oraz warunków rozmieszczenia jednostek w terenie;
- kontrolę warunków żywienia i zaopatrywania w wodę;
- nadzór nad przestrzeganiem przepisów higieny osobistej i zbiorowej;

- nadzór nad kąpielą żołnierzy i praniem bielizny;
- nadzór nad warunkami pracy żołnierzy mającymi styczność z materiałami pędnymi i urządzeniami wydzielającymi szkodliwe dla zdrowia promieniowanie;
- prowadzenie ekspertyzy sanitarnej źródeł wody i produktów spożywczych;
- kontrolę przestrzegania przepisów sanitarnohigienicznych podczas grzebania zabitych i zmarłych;
- wykrywanie i usuwanie czynników działających szkodliwie na stan zdrowia i zdolność bojową żołnierzy.

Z kolei do czynności przeciwepidemicznych prowadzonych w rejonie TBF należą:

- rozpoznanie sanitarno-epidemiczne oraz stała obserwacja sanitarno-epidemiczna rejonu;
- kontrola sanitarna węzłów i dróg komunikacyjnych;
- wykonywanie zabiegów profilaktycznych w celu uodpornienia żołnierzy;
- wykrywanie, rejestracja i leczenie nosicieli chorób oraz przewlekle chorych na choroby zakaźne;
- postępowanie przeciwepidemiczne wśród ludności zamieszkałej w rejonie.

Stan sanitarno-epidemiczny żołnierzy i rejon rozmieszczenia TBF określa się w meldunkach i ocenach jako: pomyślny, niepewny, niepomyślny i nadzwyczajny.

Stan sanitarno-epidemiczny TBF i rejonu rozmieszczenie uważa się za "pomyślny" jeżeli nie występują zachorowania na ostrą

chorobę zakaźną, albo jeżeli przy zadowalającym stanie sanitarnym żołnierzy notuje się tylko pojedyncze zachorowania zakaźne z wyjątkiem dżumy, cholery, ospy naturalnej, a nieprzyjaciel nie stosował broni biologicznej.

Stan sanitarno-epidemiczny TBF i rejon rozmieszczenia uważa się za "niepewny", jeżeli: stan rejonu jest niezadowalający i istnieje możliwość powstania ostrych chorób zakaźnych, wśród żołnierzy i ludności miejscowej pojawiły się pojedyncze zachorowania na ostre choroby zakaźne, wśród bydła lub gryzoni pojawiły się choroby epizootyczne, które zagrażają ludności.

Stan sanitarno-epidemiczny TBF i rejonu rozmieszczenia uważa się za "niepomyślny", jeżeli liczba zachorowań zakaźnych wzrosła wśród żołnierzy i ludności miejscowej, albo jeżeli stwierdzono pojedyncze zachorowania na dżumę, cholerę lub ospę naturalną.

Stan sanitarno-epidemiczny TBF i rejonu rozmieszczenia uważa się za "nadzwyczajny", jeżeli: wśród żołnierzy i ludności cywilnej szeroko rozprzestrzenia się epidemia ostrych chorób zakaźnych, albo występują pojedyncze zachorowania na dżumę, cholerę lub ospę naturalną, nieprzyjaciel zastosował broń biologiczną, znajdują się ogniska zakażenia drobnoustrojami dżumy, cholery lub ospy.

4. Sanitarna ochrona żołnierzy przed BMR

Sanitarna ochrona żołnierzy TBF przed BMR jest to zapobieganie skutkom rażenia żołnierzy, polegające na przeprowadzeniu zabiegów sanitarnych, stosowaniu środków hamujących lub osłabiających rozwój procesów patologicznych wywołanych działaniem na organizm czynników rażenia. Przedsięwzięcia związane z sanitarną

ochroną żołnierzy służba zdrowia TBF organizuje w ramach ogólnego systemu obrony przed BMR.

Zadaniem służby zdrowia TBF w tym zakresie jest:

- wyposażenie żołnierzy w indywidualne pakiety radioochronne /IPR/, indywidualne pakiety przeciwchemiczne /IPP/ i środki przeznaczone do dezynfekcji wody oraz zapoznanie ze sposobem posługiwania się nimi;
- wyposażenie plutonów medycznych w specjalne środki profilaktyczne i lecznicze /odtrutki, surowice, szczepionki, środki odkażające, preparaty radioochronne/;
- udział w rozpoznaniu skażeń oraz kierowanie rozpoznaniem zakażeń;
- nadzór nad prowadzeniem zabiegów sanitarnych wśród żołnierzy którzy ulegli skażeniom substancjami promieniotwórczymi i środkami chemicznymi oraz zakażeniu środkami biologicznymi, a także nad dezynfekcją umundurowania, wyposażenia, obuwia i uzbrojenia;
- organizacja ochrony przed działaniem BMR sił i środków poddziałów służby zdrowia oraz porażonych i chorych przebywających w punktach medycznych lub transporcie sanitarnym.

5. Zaopatrywanie w sprzęt i materiały medyczne

Organem zaopatrującym w sprzęt i materiały medyczne jednostki wchodzące w skład TBF jest pluton medyczny pułku zabezpieczenia, a źródłem zaopatrzenia polowy skład sprzętu sanitarnego TBF. Środki materiałowe służby zdrowia, w które zaopatrywane są jednostki TBF dzielą się na sprzęt medyczny i materiały medyczne.

Sprzęt medyczny stanowią artykuły trwałe, które mogą być

używane przez wiele lat, np, narzędzia, aparaty i meble lekarskie, pojazdy specjalne oraz zestawy medyczne wszystkich typów.

Materiały medyczne są to artykuły jednorazowego użycia,jak: leki, materiały opatrunkowe, a także przedmioty, które mogą być używane wielokrotnie lecz nie przedstawiają dużej wartości, bądź też w czasie używania ulegają szybkiemu zniszczeniu.

Zaopatrywanie jednostek może być okresowe lub doraźne, a podstawą zaopatrywania są tabele należności dołączone do każdego etatu oraz aktualny stan środków materiałowych posiadanych przez służbę zdrowia.

3.6.2.4. Kierowanie zabezpieczeniem medycznym

Zabezpieczenie medyczne organizowane w rejonie rozmieszczenia TBF, aby spełniło stawiane przed nim wymogi, musi być właściwie zorganizowane i kierowane. Wymaga to:

- utrzymywania stałej łączności z szefem służby zdrowia frontu, pododdziałami i szefami służby zdrowia oddziałów lub związków tyłowych rozmieszczonych w pobliżu bazy oraz z plutonami medycznymi organicznych jednostek;
- stałej systematycznej znajomości zadania, jakie realizuje baza i jej jednostki;
- znajomości organizacji punktów medycznych oraz możliwości wykorzystania urządzeń cywilnej służby zdrowia w rejonie rozmieszczenia;
- udzielanie wszechstronnej pomocy plutonom medycznym, a w razie konieczności przydzielanie im dodatkowego sprzętu, materiałów medycznych itp.;

- zdecydowanego i systematycznego wykonania zadań zabezpieczenia medycznego.

Z analizy przytoczonych wyżej wymogów, jakie stawiane są przed zabezpieczeniem medycznym TBF wynika, że dla ich pełnego wykonania w szefostwie TBF powinny znajdować się wyspecjalizowane w tym zakresie organy dowodzenia. Rozpatrując etat szefostwa TBF nr 50/615, stwierdza się, że TBF takiego organu nie ma.

Instrukcja o organizacji i pracy tylnej bazy frontu i ruchomych baz frontu i armii. Szt.Kwat.79/75 s.88 na temat kierowania zabezpieczeniem medycznym w TBF stwierdza: "propozycje zabezpieczenia medycznego jednostek bazy opracowuje oddział organizacji i planowania szefostwa bazy z udziałem kwatermistrza oraz dowódcy plutonu medycznego pułku zabezpieczenia". Ze względu na ważność problemu, jakim jest zabezpieczenie medyczne, zdaniem autora celowe jest stworzenie etatu szefa służby zdrowia, który odpowiedzialny byłby za organizację i kierowanie zabezpieczeniem medycznym w TBF. Proponowane przez autora rozwiązanie zapewniłoby szefowi służby zdrowia TBF szybkie otrzymywanie danych o aktualnym położeniu jednostek bazy, powstałych stratach sanitarnych i natychmiastowe podejmowanie stosownych decyzji w zakresie organizacji zabezpieczenia medycznego. Aktualnie zabezpieczeniem medycznym w TBF kieruje dowódca plutonu medycznego pułku zabezpieczenia. Zdaniem autora nie jest to rozwiązanie optymalne ze względu na brak jakiegokolwiek podporządkowania pozostałych dowódców plutonów medycznych, trudności w utrzymaniu łączności, znaczne odległości pomiędzy poszczególnymi punktami medycznymi oraz niewystarczające w pełni umiejętności organizacyjne i kierownicze dowódcy plutonu, co potwierdziły prowadzone ćwiczenia i treningi dowódczo-sztabowe

z szefostwem TBF i pułkiem zabezpieczenia. Tylna baza frontu mająca w swoim rejonie do 10 tysięcy ludzi dziennie nie może zapewnić im właściwej pomocy medycznej we współczesnej wojnie bez szefa służby zdrowia lub nawet starszego lekarza.

3.6.3. Zabezpieczenie komunikacyjne

Podstawowym celem zabezpieczenia komunikacyjnego w rejonie rozmieszczenia TBF jest zapewnienie ciągłego ruchu wojsk i transportów wojskowych z zaopatrzeniem przez utrzymywanie sieci komunikacyjnej w stanie eksploatacyjnym oraz kierowanie regulacją ruchu na drogach[162].

Na sieć komunikacyjną w rejonie rozwinięcia TBF składają się: drogi samochodowe, linie kolejowe, rurociągi, lotniska /lądowiska/ zabezpieczenia materiałowego /LZM/, tymczasowy rejon przeładunkowy /TRP/.

Sieć komunikacyjna w rejonie rozmieszczenia TBF będzie prawdopodobnie obiektem działania lotnictwa i grup dywersyjno-rozpoznawczych nieprzyjaciela w celu dezorganizacji pracy bazy i pośrednio systemu zaopatrywania materiałowego wojsk frontu. Na działanie nieprzyjaciela szczególnie narażone będą takie obiekty komunikacyjne w rejonie TBF, jak: mosty drogowe i kolejowe, wiadukty /tunele/, skrzyżowania dróg, węzły i stacje kolejowe oraz znajdujące się w ich pobliżu urządzenia i obiekty zabezpieczające itp.

Sposoby i metody oraz środki oddziaływania nieprzyjaciela na sieć komunikacyjną szczegółowo przedstawiono w treści zagad-

---

[162] Tyły szczebla operacyjnego wojsk operacyjnych. Podręcznik Warszawa, Wydawn. ASG WP 1970, s.45.

nienia 3.4.3.2.

Przygotowanie sieci komunikacyjnej w rejonie rozwinięcia TBF obejmuje wybór: linii kolejowych i dróg samochodowych, które będą eksploatowane przez jednostki bazy oraz związki tyłowe frontu współdziałające w systemie zabezpieczenia materiałowego wojsk frontu, stacji wyładowczych, lotnisk /lądowisk/ zabezpieczenia materiałowego, oraz odbudowę, naprawę i osłonę dróg i urządzeń komunikacyjnych, realizację przedsięwzięć zmierzających do zwiększenia ich przepustowości i zapewnienia na nich ciągłości ruchu.

Drogi samochodowe są podstawowym rodzajem linii komunikacyjnych w rejonie rozmieszczenia TBF. Długość dróg samochodowych w założonym w badaniach rejonie rozmieszczenia TBF wynosiła około 350-420 km[163]. Wykorzystywane są do przewozu środków materiałowych z transportów kolejowych rozładowywanych na stacjach wyładowczych do rejonów polowych składów oraz do wojsk, a także do realizacji przedsięwzięć zabezpieczenia tyłowego i technicznego w bazie.

Na podstawie analizy dokumentacji ćwiczeń i treningów dowódczo-sztabowych prowadzonych z szefostwem TBF w latach 1980-1984, można stwierdzić, że stan dróg samochodowych w rejonach rozmieszczenia bazy był dobry, wynosił on średnio 0,3-0,4 km drogi na 1 km^2 terenu[164].

Utrzymanie sieci dróg samochodowych w stanie eksploatacyjnym w rejonie rozwinięcia TBF obejmuje rozpoznanie, naprawę oraz

---

[163] Zob. tabela 27.

[164] Dokumentacja z ćwiczeń i treningów dowódczo-sztabowych prowadzonych przez Główne Kwatermistrzostwo WP z szefostwem TBF w latach 1980-1984 znajdującą się w Grupie Organizacyjno-Mobilizacyjnej szefostwa TBF.

budowę nowych odcinków dróg i mostów, ich osłonę techniczną i kierowanie ruchem transportów kołowych[165].

Odbudowa oraz osłona techniczna dróg samochodowych w rejonie TBF realizowana jest siłami jednostek drogowo-eksploatacyjnych frontu oraz lokalnych organów drogowych. W pierwszej kolejności organizuje się techniczną osłonę tych dróg, które będą wykorzystywane przez jednostki TBF, a na nich najbardziej wrażliwe odcinki i obiekty drogowe, jak: groble, przesmyki, /tunele/, mosty, wiadukty itp.

Do realizacji tego przedsięwzięcia TBF nie posiada specjalistycznych sił i środków. Przedsięwzięcia związane z osłoną techniczną obiektów drogowych w rejonie rozmieszczenia TBF realizowane są w ramach obrony i ochrony siłami i środkami do tego przeznaczonymi.

Odbudowę zniszczonych odcinków dróg samochodowych w rejonie rozmieszczenia TBF wykonuje się własnymi siłami i środkami, wykorzystując do tych prac /z batalionu inżynieryjnego zabezpieczenia pułku zabezpieczenia/ spycharki gąsiennicowe typu S-100, które mogą przesuwać grunt do 30 m. W ciągu godziny jedną spycharką można przesunąć 120-150m^3 gruntu. Wykorzystując ten sprzęt można w ciągu doby wykonać prace ziemne o objętości 57.600-72.000 m^3. Oprócz tego sprzętu do prac przy odbudowie dróg samochodowych można, w zależności od potrzeby, wykorzystać pozostały sprzęt inżynieryjny znajdujący się w TBF, jednak stanie się to kosztem rozbudowy inżynieryjnej rejonu TBF.

Do odbudowy zniszczonych odcinków dróg samochodowych mogą być również wykorzystane jednostki zmilitaryzowane resortu ko-

---

[165] Biuletyn Informacyjny nr 1/124/. Warszawa, Wydawn. MON 1977, s.89.

munikacji, jeżeli rejon rozwinięcia TBF znajdował będzie się na obszarze kraju lub państwa sojuszniczego.

W celu zapewnienia sprawności ruchu oraz utrzymania porządku i dyscypliny na drogach samochodowych w rejonie rozmieszczenia TBF organizuje się służbę regulacji i kontroli ruchu. Zadaniem tej służby jest regulowanie ruchu, prowadzenie rozpoznania sytuacji i skażeń na drogach, informowanie kolumn transportowych i pojedynczych pojazdów o sytuacji na drogach.

Regulacja i kontrola ruchu na drogach samochodowych w rejonie rozmieszczenia TBF realizowana jest własnymi siłami i środkami, organizującymi posterunki, patrole regulacji i kontroli ruchu[166].

Posterunki, patrole kontroli i regulacji ruchu wystawia się na ważnych skrzyżowaniach dróg, w miastach, osiedlach oraz miejscach, gdzie może nastąpić zahamowanie ruchu. Zadaniem posterunków, patroli kontroli i regulacji ruchu jest kierowanie kolumn transportowych na właściwe drogi i objazdy, niedopuszczanie do powstawania "korków" na drogach, zapewnienie płynności i porządku ruchu, przekazywanie rozkazów i zarządzeń oraz prowadzenie obserwacji i rozpoznania na drogach.

Linie kolejowe w rejonie rozmieszczenia TBF są jednym z zasadniczych rodzajów dróg komunikacyjnych i wykorzystywane są do masowych przewozów środków materiałowych i sprzętu z zakładów produkcyjnych lub składów WBOK do stacji wyładowczych TBF.

Długość linii kolejowej w założonym w badaniach rejonie rozmieszczenia TBF wynosiła około 190-275 km[167], tj. średnio około 0,2-0,3 km linii na 1 km^2 terenu.

---

[166] Zob. tabela 16.

[167] Zob. tabela 27.

Do odbudowy linii kolejowych TBF nie posiada specjalistycznych sił i środków. Odbudowę i budowę dróg kolejowych prowadzą wojska kolejowe frontu oraz zmilitaryzowane jednostki resortu komunikacji, staraniem wojskowych komend odcinków kolejowych. Tempo odbudowy dróg kolejowych w rejonie rozmieszczenia TBF zależy od stopnia ich zniszczenia, czasu przeznaczonego na odbudowę oraz ilości sił i środków wydzielonych do odbudowy[168].

Osłonę techniczną dróg kolejowych organizuje się w celu likwidacji zniszczeń i uszkodzeń. Przez osłonę techniczną rozumie się: rozmieszczenie sił i środków do likwidacji zniszczenia w rejonach obiektów, na które mogą być wykonane uderzenia; zgromadzenie i odpowiednie rozmieszczenie zapasów materiałów do odbudowy; prowadzenie rozpoznania technicznego stanu osłanianych obiektów oraz likwidację zniszczeń i uszkodzeń w wypadku uderzeń nieprzyjaciela[169].

Do osłony technicznej dróg kolejowych są wykorzystywane siły i środki eksploatacyjne zmilitaryzowanych jednostek resortu komunikacji i wojsk kolejowych frontu. Środki materiałowe potrzebne do odbudowy i osłony technicznej dróg kolejowych wykorzystuje się z zasobów miejscowych, a w razie braku potrzebnych materiałów na miejscu organizuje się ich dowóz z polowego składu sprzętu kolejowego i przeładunkowego[170].

---

[168] Autor nie rozpatrywał organizacji odbudowy dróg kolejowych w rejonie rozwinięcia TBF ze względu na to, że problem ten wykracza poza ramy tematu niniejszej rozprawy.

[169] Tyły szczebla operacyjnego wojsk operacyjnych. Podręcznik. Warszawa, Wydawn. ASG WP 1970, s. 48.

[170] Przewidziany do wprowadzenia w TBF w 1986r.

Do ochrony obiektów na liniach kolejowych w rejonie rozmieszczenia TBF, które mogą być obiektem ataku grup dywersyjno-rozpoznawczych i desantów powietrznych nieprzyjaciela, wykorzystywane będą siły i środki przeznaczone do obrony i ochrony rejonu TBF[171]. Sposób wykorzystania tych sił i środków oraz możliwości TBF w tym zakresie przedstawiono w treści zagadnienia 3.4.4.

Do przyjmowania transportów wojskowych ze środkami materiałowymi i sprzętem oraz ich rozładowywania szefostwo służby komunikacji wojskowej frontu wyznacza stacje wyładowcze, a ich pracą kierują wojskowe komendy stacji wyładowczych. Wojskowa komenda stacji wyładowczych może kierować pracą punktów wyładowczych na jednej lub kilku stacjach wyładowczych. Komenda stacji wyładowczej składa się z 8 oficerów, 7 podoficerów i żołnierzy[172]. Do przyjmowania i rozładowywania środków materiałowych i sprzętu w rejonie rozwinięcia TBF może być wyznaczona różna liczba stacji wyładowczych. W założonym w badaniach rejonie rozmieszczenia, TBF korzystała z 12-17 stacji wyładowczych[173].

Po wyznaczeniu dla TBF stacji wyładowczych, szef TBF organizuje ich rekonesans, w czasie którego określa się jakiego rodzaju ładunki może dana stacja wyładowcza przyjmować, ile wagonów równocześnie można na niej rozładowywać, drogi dojazdu i możliwości manewru transportem, istniejące urządzenia techniczne do prac ładunkowych oraz potrzeby i zakres wykonania niezbędnych prac w celu przystosowania stacji do przyjmowania

---

[171] Zob. tabela 16.

[172] Vademecum oficera służb tyłowych. Warszawa, Wydawn. ASGWP 1979, s. 101.

[173] Zob. tabela 27.

i wyładunku środków materiałowych i sprzętu z transportów wojskowych.

Jeżeli zachodzi potrzeba, szef TBF wydziela odpowiednie siły i środki do wykonania prac związanych z przystosowaniem stacji wyładowczych do rozładunku transportów wojskowych. Przy wykonywaniu czynności związanych z przygotowaniem stacji wyładowczych szef TBF ściśle współdziała z szefostwem służby komunikacji wojskowej frontu.

Na stacjach wyładowczych nie wolno rozmieszczać jednostek ani wykonywać żadnych prac z wyjątkiem prac przeładunkowych. W rejonie stacji wyładowczej wyznacza się miejsce zbiórki pojazdów przed załadowaniem oraz już załadowanych, miejsca odpoczynku dla pododdziałów obsługi, zatrudnionych przy pracach ładunkowych oraz miejsce na przygotowywanie i wydawanie posiłków. Dla zapewnienia płynności ruchu ustawia się posterunki regulacji ruchu.

Rozmieszczając siły i środki w rejonie stacji wyładowczej, należy zachować bezpieczne odległości między nimi oraz zorganizować ich obronę i ochronę. W ramach rozbudowy fortyfikacyjnej własnymi siłami i środkami wykonuje się szczeliny przeciwlotnicze i ukrycia dla ludzi. Organizację obrony i ochrony stacji wyładowczej przedstawia załącznik 57.

Do dowozu środków materiałowych w rejon rozmieszczenia TBF może być również wykorzystany transport powietrzny. Wykorzystanie tego rodzaju transportu planuje sztab kwatermistrzostwa frontu, organizuje natomiast szefostwo służby komunikacji wojskowej frontu, a środki lotnicze wydzielają wojska lotnicze frontu[174]. W tym celu, w rejonie rozmieszczenia TBF sztab kwater-

---

[174] Biuletyn Informacyjny nr 1/124. Warszawa, Wydawn. MON 1977, s. 81.

mistrzostwa frontu wyznacza lotniska zabezpieczenia materiałowego /LZM/, a lądowiska może określić szef TBF. Do lądowania śmigłowca wystarcza płaska przestrzeń o wymiarach 50 m x 50 m. Wybierając natomiast lądowisko dla samolotów należy uwzględnić rodzaj samolotów, które będą na nim lądować[175].

Do rejonu lądowiska konieczna jest droga dojazdu transportu samochodowego. Polowe składy lub ich oddziały rozmieszcza się w odległości 3-5 km od lotniska.

W prowadzonych ćwiczeniach i treningach dowódczo-sztabowych z szefostwem TBF w latach 1980-1984 rejon rozmieszczenia TBF przecinała z południa na północ rzeka ODRA lub ŁABA. Mosty kolejowe znajdujące się w granicach rejonu rozwinięcia TBF, były niszczone przez lotnictwo nieprzyjaciela, co powodowało przerwy w ruchu transportów wojskowych ze środkami materiałowymi.

Dla zapewnienia przeładunku środków materiałowych z transportu kolejowego na samochodowy organizowany był tymczasowy rejon przeładunkowy /TRP/, którego pracą kierowała komenda TRP, a siły i środki wydzielały poszczególne służby frontu i TBF.

Do uruchomienia TRP należało wydzielić około 200 samochodów i 100 przyczep /równowartość jednego batalionu transportowego/ oraz zaangażować od 400 do 1000 żołnierzy[176].

W pracach przeładunkowych uczestniczą bataliony przeładunkowe, oddziały transportowe, pododdziały rurociągów przeprawowych, oddziały pontonowe oraz jednostki zmilitaryzowane resortów gospodarczych[177]. Zdolność przeładunkowa TRP wynosi około 20 po-

---

[175] Instrukcja o organizacji pracy tylnej bazy frontu i ruchomych baz frontu i armii. Warszawa, Wydawn. MON 1975, s.77.

[176] Kpt. mgr inż. E. Nowak. Zabezpieczenie ciągłości działania TRP w operacji zaczepnej frontu na północnym kierunku strategicznym. Rozprawa doktorska. Warszawa ASG WP 1970. załącznik s.152-153.

[177] Biuletyn Informacyjny nr 1/124/Warszawa, Wydawn. MON 1977 s.20.

ciągów na dobę.

Transport wodny śródlądowy oraz rurociągowy stanowi w TBF pomocniczy rodzaj transportu[178].

W prowadzonych w latach 1980-1984 ćwiczeniach i treningach dowódczo-sztabowych transport wodny śródlądowy nie był wykorzystywany.

Transport rurociągowy w rejonie rozmieszczenia TBF wykorzystywany jest przede wszystkim do przekazywania mps na odcinku stacja wyładowcza - polowy skład lub jego oddział. Długość rurociągów paliwowych w założonym w badaniach rejonie rozmieszczenia TBF wynosiła około 10-15 km[179]. Taki też odcinek rurociągu rozwijano w ćwiczeniu pk. "BAZA-85".

Za zabezpieczenie komunikacyjne w rejonie rozmieszczenia TBF odpowiada szef bazy, stawiając w tym zakresie zadania szefowi oddziału przewozów. Oddział przewozów liczy 14 żołnierzy. Strukturę organizacyjną tego oddziału przedstawia rys.22.

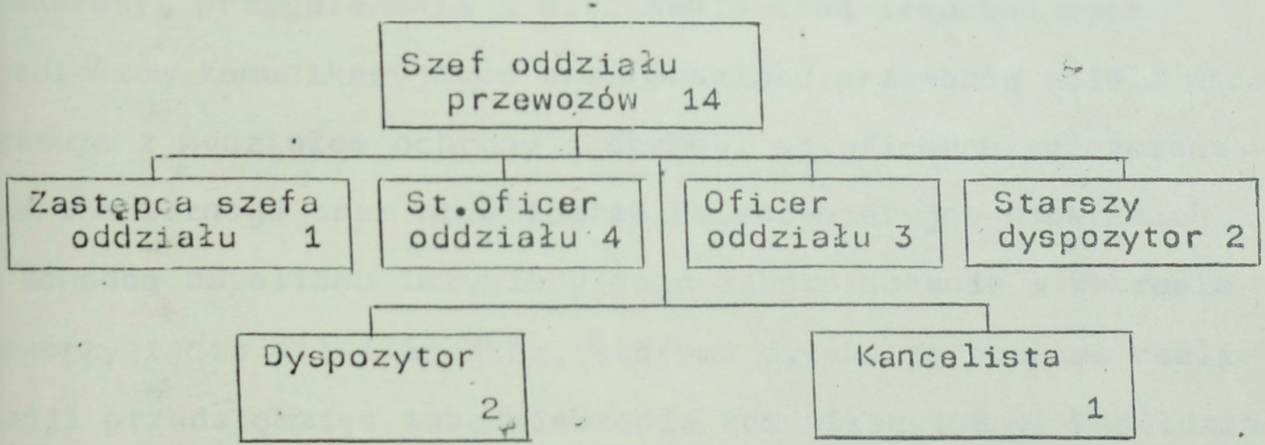

Rys.22.Struktura organizacyjna oddziału przewozów szefostwa TBF[180]

---

[178] Płk doc.dr.W.Wójtowicz.Zwiększenie żywotności systemu zabezpieczenia tyłowego wojsk oraz odporności tyłów na uderzenia nieprzyjaciela.Rozprawa habilitacyjna. Warszawa ASG WP 1981 s.121.

[179] Zob.tabela 27.

[180] Podstawa etat szefostwa TBF nr 50/615

Do zadań oddziału przewozów należy:

- zbieranie danych o sytuacji operacyjno-taktycznej i tyłowej;
- zbieranie danych o planowanych i nadchodzących transportach z zaopatrzeniem;
- określenie potrzeb sił i środków do prac ładunkowych oraz ich podział stosownie do wykonywanych zadań;
- organizowanie prac przeładunkowych na stacjach wyładowczych;
- stała współpraca z szefostwem komunikacji wojskowej kwatermistrzostwa frontu przy wyznaczaniu, przygotowywaniu i wykorzystywaniu stacji wyładowczych, linii kolejowych, dróg samochodowych a także współdziałanie z organami komunikacji cywilnej /zmilitaryzowanej/;
- zapewnienie bezpieczeństwa i higieny pracy w rejonie bazy oraz organizowanie szkolenia ze znajomości przepisów bhp;
- zapewnienie utrzymania w sprawności technicznej środków mechanizacji prac przeładunkowych[181].

W zakresie przygotowania i utrzymania dróg samochodowych i obiektów komunikacyjnych szef oddziału przewozów ściśle współpracuje z wydziałem ochrony i obrony, st.oficerem zabezpieczenia chemicznego oraz st.oficerem ds.inżynieryjno-saperskich i dowódcą batalionu inżynieryjnego zabezpieczenia w zakresie wykorzystania sił i środków, którymi dysponują podczas realizacji przedsięwzięć zabezpieczenia komunikacyjnego. Współdziałanie to dotyczy takich przedsięwzięć jak: prowadzenie rozpoznania dróg, wymiany informacji o stanie dróg i skażeń, organizacji obrony i ochrony.

---

[181] Instrukcja o organizacji pracy tylnej bazy frontu i ruchomych baz frontu i armii. Warszawa.Wydawn.MON 1975, s.18.

Szef oddziału przewozów prowadzi mapę roboczą, na której nanosi:

- rejon rozmieszczenia TBF i jednostek;
- drogi samochodowe oraz linie kolejowe;
- stacje wyładowcze, TRP /o ile jest organizowany/, LZM itp;
- obiekty komunikacyjne mogące stanowić cel uderzeń lotnictwa i grup dywersyjno-rozpoznawczych nieprzyjaciela;
- posterunki, patrole regulacji i kontroli ruchu wojsk;
- przewidywane przedsięwzięcia w zakresie odbudowy oraz technicznej osłony dróg i obiektów kolejowych;
- siły i środki wydzielane z TBF do odbudowy i osłony technicznej dróg.

Tylna baza frontu jest wielkim obiektem, do którego - jak do miasta przyjeżdża dużo pociągów i samochodów w celu pobrania zaopatrzenia lub jego przekazania. Podobnie jak w mieście w TBF i na podjazdach do jej rejonu rozmieszczenia istnieje ciągle duży ruch kołowy, kolejowy a także lotniczy.

4. WYDZIELENIE ODDZIAŁU TYLNEJ BAZY FRONTU

Tylna baza frontu może wydzielić 1-2, a nawet trzy OTBF, jeżeli zaistnieje konieczność wynikająca z rozwoju sytuacji operacyjno-tyłowej frontu. Oddziały TBF mogą być rozwijane: w morskim rejonie przeładunkowym /MRP/ - OTBF-1 zwanym niekiedy "morskim", w pasie frontu bliżej wojsk - OTBF-2 zwanym niekiedy "lądowym" oraz w pasie sąsiedniego frontu - OTBF-3.

4.1. Ogólne zasady działania oddziału tylnej bazy frontu

Każdy z wydzielonych oddziałów TBF nie jest elementem etatowym TBF; ich skład zależy od celów tworzenia i możliwości TBF. Ponieważ do OTBF jest przydzielone na zaopatrzenie i obsługę określone zgrupowanie wojsk i tyłów frontu, przeto powinien składać się z sił i środków zdolnych do sprostania temu zadaniu. Oddział TBF może składać się z: szefostwa ze środkami dowodzenia, całych lub części polowych składów służb kwatermistrzowskich, technicznych i rodzajów wojsk; polowych rzeźni, pralni i łaźni; pododdziałów przeładunkowych, transportowych i obsługi. Oddział TBF po rozwinięciu się w nakazanym rejonie w zasadzie nie przesuwa się w toku operacji, może natomiast ulec likwidacji przez ponowne połączenie się z macierzystą TBF.

Powierzchnia rejonu rozwinięcia OTBF zależy od jego składu ilościowego i pojemności taktycznej terenu, i może wynosić od 100 - 200 i więcej km^2.

Oddział TBF z chwilą rozwinięcia się w toku pomyślnie przebiegającej operacji zaczepnej frontu spełnia /w ograniczonym

zakresie/te same zadania, które spełniała TBF. O ile bowiem TBF przeznaczona jest do zabezpieczenia wszystkich wojsk na obszarze frontu, to OTBF skupia swój wysiłek na zabezpieczeniu materiałowym pierwszorzutowych związków operacyjnych frontu.

Najistotniejszym celem zorganizowania OTBF jest przybliżenie środków materiałowych do wojsk na określonym kierunku, a więc utworzenie "wysuniętej bazy" zwykle w miejscu czynnej linii kolejowej lub portu morskiego, do którego mogą zawijać statki morskie z zaopatrzeniem.

Oddziały TBF spełniają rolę pośrednika w dystrybucji środków materiałowych między obszarem kraju lub TBF a FBMZ i nawet ABMZ. Zaspokajają także bezpośrednio szereg jednostek ugrupowania wojsk i tyłów frontu będących na jego "przydziale gospodarczym".

Miejsce oddziałów TBF w ugrupowaniu tyłów na obszarze frontu w operacji zaczepnej przedstawia załącznik 58.

Jak już nadmieniono oddziały TBF nie posiadają stałej struktury organizacyjnej, lecz są wydzielone na mocy decyzji zastępcy dowódcy frontu - kwatermistrza z sił i środków macierzystej bazy w ilości odpowiadającej możliwości realizacji postawionych przed nimi zadań. Etatowy jest jedynie zasadniczy trzon organu dowodzenia oddziałem, tj. szefostwo OTBF.

Strukturę organizacyjną szefostwa OTBF przedstawia rys.24[1].

---

[1] Etat szefostwa TBF nr 50/615.

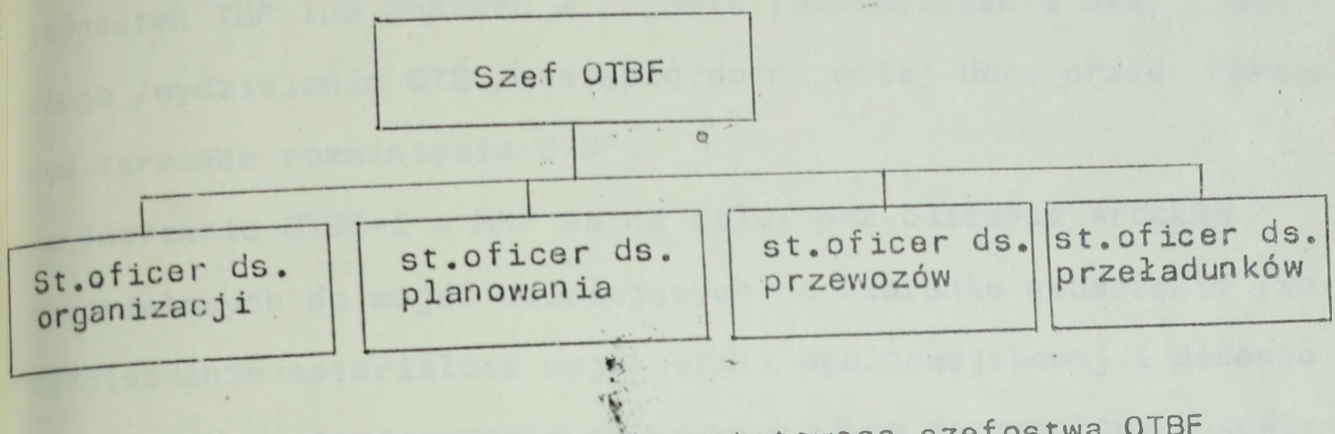

Rys. 24. Struktura organizacyjna etatowego szefostwa OTBF

4.2. Organizacja oddziałów tylnej bazy frontu i cele ich tworzenia

Oddział TBF-1 rozmieszczony w morskim rejonie przeładunkowym /MRP/ rozwija się w bezpiecznej odległości od portów, należących do niego. Oddział TBF w MRP spełnia funkcję niejako "bocznej bramy materiałowej" wojsk frontu zewnętrznego. Może on przyjmować środki materiałowe i sprzęt z transportu morskiego, kolejowego, samochodowego i przekazywać na te rodzaje transportu zaopatrzenie, które podlegają dalszemu dowozowi lub ewakuacji.

Oddział TBF-2 wysunięty w pasie frontu bazuje na czynnej linii kolejowej i stacjach kolejowych nadających się do urządzenia stacji wyładowczych w rejonie jego rozwinięcia. Oddział TBF-2 przybliża frontowe zapasy środków materiałowych do wojsk na odległość 100-200 km oraz wydłuża ogniwo dowozu i ewakuacji transportem kolejowym w relacji obszar kraju - tyły frontu, co bez wątpienia jest zjawiskiem ocenianym pozytywnie.

Wydzielenie oddziału TBF nie można utożsamiać z jego rozwinięciem. Wydzielenie bowiem następuje w trakcie przegrupowania TBF z obszaru kraju, w rejonie ześrodkowania rzutu kołowego

jednostek TBF lub dopiero w rejonie rozmieszczenia bazy i powinno /wydzielenie OTBF/nastąpić co najmniej dobę przed nakazanym terminem rozwinięcia OTBF.

Tworzenie OTBF-1 w MRP ma na celu: przybliżenie środków materiałowych do wojsk działających na kierunku nadmorskim /zabezpieczenie materiałowe wojsk armii ogólnowojskowej i desantu morskiego/; zabezpieczenie odbioru środków materiałowych dostarczanych transportem morskim; rozśrodkowanie potencjału materiałowego w obszarze tyłów frontu; skrócenie ramienia dowozu.

Z kolei głównym celem wydzielenia OTBF-2 jest przybliżenie źródła zapasów środków materiałowych do wojsk. Przez realizację tego celu osiąga się również cele dodatkowe /pośrednie/, takie jak: skrócenie ramienia dowozu, częściowe przesunięcie wysiłku TBF w kierunku określonego zgrupowania wojsk i rozśrodkowanie zapasów środków materiałowych.

4.2.1. Charakterystyka morskiego rejonu przeładunkowego[2]

W celu organizowania przeładunków i przewozów, a także kierowania nimi na obszarze frontu marynarka wojenna formuje Wojskową Komendę Morskiego Rejonu Przeładunkowego Wojsk Operacyjnych /WKMRPWO/ wraz z podległymi jej trzema komendami portów handlowych. Wojskowa Komenda MRP WO /po sformowaniu/ podlega szefowi komunikacji wojskowej frontu; jej strukturę organizacyjną przedstawia rys.25.

---

[2] Pojęciem "morski rejon przeładunkowy" określa się rejon obejmujący porty załadowcze i wyładowcze wraz z punktami przeładunkowymi, miejscami załadunku redowego, stacjami kolejowymi załadowczymi i wyładowczymi, siecią dróg samochodowych łączących je z punktami przeładunkowymi, a także wszystkie siły i środki wykonujące czynności załadowcze i wyładowcze. Biuletyn Informacyjny nr 3/138/. Warszawa, Wydawn.MON 1981.

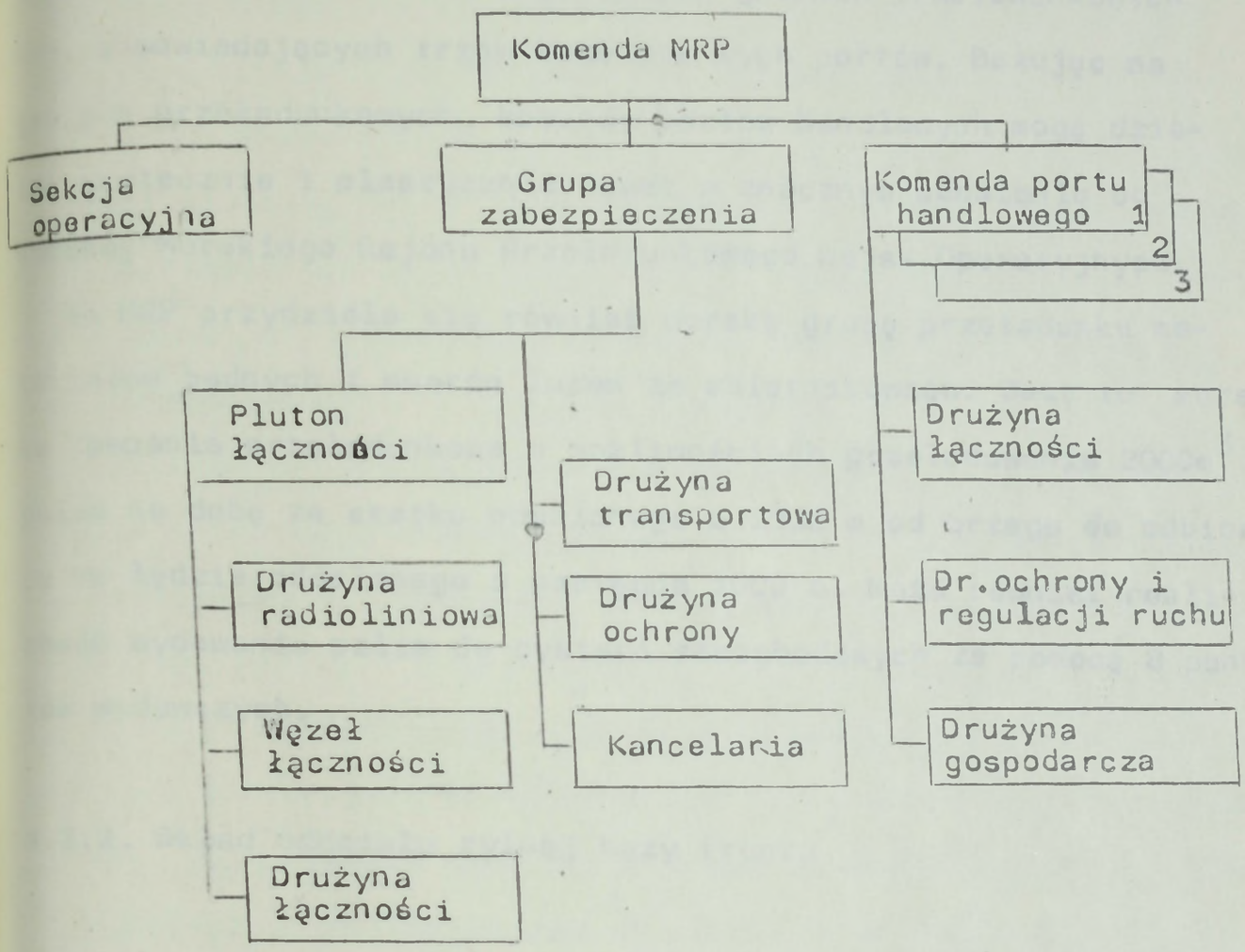

Rys. 25. Organizacja Wojskowej Komendy Morskiego Rejonu Przeładunkowego Wojsk Operacyjnych

Równocześnie resort gospodarki morskiej na bazie jednego z zarządów portu formuje Oddział Przeładunków Morskich przeznaczony do dokonywania przeładunków morskich na rzecz sił zbrojnych w ilości 3000 ton na dobę. Oddział Przeładunków Morskich /OPM/ składa się z: kierownictwa, zespołu przeładunkowego i transportu lądowego, zespołu żeglugowego i zabezpieczenia bytu[3]. Oddział przeładunków morskich działa w MRP.

Organizacja i wyposażenie techniczne OPM są dostosowane do zasad i potrzeb komend portów handlowych. Znajduje to wyraz

---

[3]Biuletyn Informacyjny nr 3/138/.Warszawa,Wydawn.MON 1981.

organizacyjny w trzech samodzielnych grupach przeładunkowych OPM, odpowiadających trzem komendom tych portów. Bazując na grupach przeładunkowych, komendy portów handlowych mogą działać skutecznie i elastycznie nawet w znacznym oddaleniu od Komendy Morskiego Rejonu Przeładunkowego Wojsk Operacyjnych.

Do MRP przydziela się również morską grupę przeładunku materiałów pędnych i smarów luzem ze zbiornikowców. Jest to morska kompania przeładunkowa o możliwościach przeładowania 2000m^3 paliw na dobę ze statku oddalonego o 1000 m od brzegu do odbiorcy na lądzie oddalonego o następne 1000 m. Może również realizować wydawanie paliw do cystern samochodowych za pomocą 8 punktów wydawczych.

4.2.2. Skład oddziału tylnej bazy frontu

Skład oddziału TBF zależeć będzie przede wszystkim od charakteru zadań postawianych przed nim przez zastępcę dowódcy frontu-kwatermistrza. Po wydzieleniu OTBF staje się samodzielną jednostką realizującą takie same zadania w systemie zabezpieczenia materiałowego wojsk frontu jak TBF, dlatego musi mieć podobną strukturę organizacyjną, to znaczy posiadać: szefostwo oddziału TBF, pododdziały zabezpieczenia, pododdziały przeładunkowe i transportowe, polowe składy lub ich oddziały, jednostki produkcyjno-usługowe.

Uwzględniając takie czynniki jak średniodobowe potrzeby materiałowe zaopatrywanych związków operacyjnych i jednostek frontowych, które będą na jego "przydziale gospodarczym" oraz możliwości przewozowe transportu morskiego i sił działających w MRP, można przyjąć, że do oddziału TBF rozwijanego na wyb-

rzeżu morskim powinny być wydzielone siły i środki zdolne zabezpieczyć przyjęcie około 6000 ton środków materiałowych na dobę /w tym 2000 ton mps luzem/.

Skład oddziału TBF-2 "lądowego" wynikać będzie przede wszystkim z postawionych przed oddziałem TBF zadań specjalistycznych obejmujących przyjmowanie i wydawanie środków materiałowych oraz przedsięwzięcia produkcyjno-usługowe.

Na zakres zadań specjalistycznych /przyjmowanie i wydawanie zaopatrzenia/ mają wpływ: liczba i rodzaj zaopatrywanych związków operacyjnych i jednostek frontowych oraz ich potrzeby materiałowe. Ponieważ OTBF rozwijany jest na kierunku określonego zgrupowania operacyjnego, którego podstawowym związkiem jest jedna z armii biorących udział w operacji na głównym kierunku uderzenia, jej potrzeby będą zaspokajane przeważnie przez ten OTBF.

Wydzielając polowe składy do OTBF celowe jest uwzględnić potrzeby materiałowe wojsk, które można podzielić na dwie zasadnicze grupy:

- pierwsza grupa to środki materiałowe masowego i codziennego zużycia, tj. amunicja, mps i żywność, stanowiące około 80-90% całości potrzeb;
- druga grupa to pozostałe rodzaje zaopatrzenia, takie jak: materiały remontowo-eksploatacyjne, sprzęt i materiały inżynieryjne, chemiczne, łączności, czołgowo-samochodowe, środki zaopatrzenia medycznego, mundurowego itp., stanowiące 10-20% całości potrzeb.

Z podziału tego wynika, jakie polowe składy lub ich oddziały powinny być wydzielone do OTBF.

Na ilość i rodzaj wydzielonych do OTBF sił i środków wpłyną również możliwości zaspokojenia tych potrzeb przez TBF a także

fakt równoczesnego lub wcześniejszego wydzielenia OTBF na drugim kierunku. Uwzględniając wymienione wyżej czynniki, można ustalić skład OTBF, którego jeden z wariantów przedstawia załącznik 59.

4.2.3. Termin, miejsce wydzielenia i formowania OTBF-1 "morskiego"

Czas wydzielenia OTBF działającego na wybrzeżu morskim uzależniony jest od rozwoju sytuacji operacyjno-tyłowej frontu.

W dotychczasowych ćwiczeniach i treningach dowódczo-sztabowych z szefostwem TBF prowadzonych w latach 1980-1984, TBF otrzymywała zadanie na wydzielenie OTBF w rejonie ześrodkowania jednostek rzutu kołowego lub w rejonie rozmieszczenia TBF.

W przypadku otrzymania zadania dotyczącego wydzielenia OTBF w rejonie ześrodkowania jednostek rzutu kołowego wydzielenie utrudnia brak polowych składów, które - z wyjątkiem dwóch polowych składów amunicji i dwóch polowych składów mps "lekkich" - przegrupowują się transportem kolejowym bezpośrednio do rejonu rozwinięcia. Nie ma więc możliwości wydzielenia z nich potrzebnych oddziałów. Pozostałe jednostki, z których wydzielane są siły i środki w rejonie ześrodkowania posiadają najczęściej wysoki stopień ukompletowania i realizują jedynie zadania związane z własnym zabezpieczeniem w toku przegrupowania z obszaru kraju. Poszczególne jednostki znajdują się w kolumnach marszowych w gotowości do dalszego przegrupowania. Sprawia to, że jednostki, które całością sił przechodzą w skład

oddziału TBF można prawie natychmiast kierować w rejon formowania OTBF.

Wydzielenie OTBF po otrzymaniu zadania w rejonie rozwinięcia TBF jest przedsięwzięciem bardziej skomplikowanym i nastręczającym znacznie więcej trudności.

Tylna baza frontu w rejonie rozwinięcia angażuje całość sił i środków w relizację zadań w systemie zaopatrywania wojsk frontu. Może więc zaistnieć sytuacja, w której polowe składy zapełnione będą środkami materiałowymi, a wszystkie pozostałe jednostki zabezpieczenia i produkcyjno-usługowe również będą w trakcie realizacji swoich zadań.

Przeznaczone do wydzielenia polowe składy trzeba będzie najpierw opróżnić ze środków materiałowych, następnie zwinąć i przygotować do przegrupowania. Z przedstawionej sytuacji nasuwa się wniosek, że w miarę możliwości jednostki przewidziane do OTBF należy w TBF utrzymywać w odwodzie. Odnosi się to przede wszystkim do polowego składu amunicji, mps i innych składów, do których środki materiałowe powinny być kierowane w ostatniej kolejności. Duże trudności sprawi również manewr pozostałymi siłami i środkami, które dla wydzielenia do OTBF trzeba oderwać od realizowanych przez nie zadań, przegrupować, zabezpieczyć w dodatkowy sprzęt oraz przydzielić należne zapasy ruchome i doraźne środków materiałowych w celu zaspokojenia potrzeb własnych.

Wydzielone do OTBF siły i środki należy zebrać w rejonie formowania[4], gdzie następuje przejęcie dowodzenia nimi przez

---

[4] Rejon formowania - wydzielona część rejonu rozmieszczenia /ześrodkowania jednostek rzutu kołowego/ TBF, zwykle w zachodnim lub północnym jego sektorze, na przewidywanym kierunku przesunięcia OTBF.

szefostwo OTBF. Sprawna realizacja tego przedsięwzięcia uzależniona jest między innymi od odległości położenia jednostek wyznaczonych do oddziału w stosunku do rejonu jego formowania. Zebranie jednostek OTBF w rejonie formowania może trwać kilka godzin.

Sprawność wydzielenia OTBF zależy od wcześniejszych przygotowań szefostwa TBF do tego przedsięwzięcia, np. rozmieszczenie sił i środków przewidzianych do danego OTBF w jednym sektorze i utrzymywanie ich w miarę możliwości, w gotowości /lub nawet w odwodzie/ do działania w nowej roli. Sprawność wydzielenia OTBF zależy również od czasu otrzymania w tym celu zadania.

Najlepszym rozwiązaniem byłoby, gdyby szef TBF zadanie do wydzielenia OTBF otrzymał jeszcze przed pełnym rozwinięciem TBF w rejonie docelowym, np. w rejonie ześrodkowania lub po jego opuszczeniu. Miałby wówczas swobodę w dysponowaniu poszczególnymi stacjami wyładowczymi oraz mógłby uwzględniając późniejsze wydzielenie OTBF przewidzieć najkorzystniejsze rozmieszczenie jednostek TBF.

4.2.4. Termin, miejsce wydzielenia i formowania OTBF-2 "lądowego"

Czas wydzielenia OTBF uzależniony jest głównie od przebiegu operacji zaczepnej. Przy pomyślnym jej przebiegu i planowym realizowaniu zadań operacji następuje wydłużanie się frontowych dróg samochodowych, a tym samym i ramion dowozu.

Wysiłek dowozowy w relacji TBF-FBMZ obciąża w 40 % brygady transportowe frontu i obszaru kraju, rozmieszczone w pobliżu TBF, a więc w odległości od FBMZ średnio 150 km. Odległość ta

stanowi 1/2 dobowego przebiegu transportu samochodowego tych brygad[5]. Jeżeli długość ogniwa dowozu TBF - FBMZ przekroczy wielkość dobowego przebiegu transportu wówczas konieczne jest wydzielenie OTBF, bowiem dla zachowania ciągłości pełnego zabezpieczenia materiałowego wojsk frontu konieczny jest dowóz transportem samochodowym brygady transportowej /BTr/ wysiłkiem jednego obrotu na dobę. Jednocześnie przyjmując częstotliwość przesuwania się FBMZ w operacji zaczepnej, tj. 1 raz na 3-4 doby[6] oraz czas wejścia TBF w system zabezpieczenia materiałowego wojsk frontu /na 3.-5. dzień operacji zaczepnej/ można dojść do wniosku, iż rozwinięcie OTBF może nastąpić najpóźniej w 7-8 dniu trwania operacji zaczepnej, w trakcie wykonywania zadania dalszego. Wniosek ten uzasadnia zawarty w załączniku 60 schemat rozwijania wspomnianych związków tyłowych w operacji trwającej w założeniu do badań 16 dni, z tempem natarcia średnio 50 km/dobę.

W ćwiczeniu dowódczo-sztabowym pk. "MARZEC-82" prowadzonym przez Główne Kwatermistrzostwo WP, wydzielenie OTBF-2 na kierunku głównego uderzenia wojsk frontu nastąpiło w 11 dniu trwania operacji zaczepnej.

Na podstawie analizy treści załącznika 61, stwierdzić można, że rozwinięcie OTBF przy przyjętym do badań założeniu nastąpiło zbyt późno przez co ogniwo dowozu w relacji TBF-FBMZ wydłużyło

---

[5] Przyjmuje się, iż dobowy przebieg samochodowego transportu operacyjnego na współczesnym polu walki wynosi 300-350 km.

[6] Płk doc.dr hab.Władysław Jakubisiak."Dowodzenie związkami tyłowymi armii i frontu". Podręcznik, Warszawa, Wydawn.ASG WP 1983, s.19.

się do 800 km /dwudobowy przebieg transportu BTr/. W zaistniałej sytuacji nie zostały uwzględnione takie czynniki jak:

- dobowy przebieg transportu BTr - 300 - 350 km;
- możliwości odbudowy linii kolejowej przez BWK - 30-40 km/dobę.

W zaistniałej sytuacji rozwinięcie OTBF winno nastąpić najpóźniej w 7 dniu trwania operacji, gdy wojska frontu wykonają zadanie na głębokość ponad 350 km.

O terminie wydzielenia i rozwinięcia OTBF decyduje również możliwość odbudowy przynajmniej jednej linii kolejowej umożliwiającej dostarczenie do OTBF środków materiałowych transportem kolejowym. W takim przypadku wydzielenie OTBF powinno nastąpić w dobie poprzedzającej termin odbudowy linii kolejowej na głębokość 30-40 km od planowanego rejonu rozwinięcia OTBF, takie bowiem tempo odbudowy zakłada się obecnie na współczesnym polu walki.

Miejscem wydzielenia OTBF na głównym kierunku uderzenia wojsk frontu jest z reguły rejon rozwinięcia TBF, zaś rejonem formowania zachodni sektor rejonu rozmieszczenia TBF.

Sposób formowania OTBF-2 będzie przebiegał podobnie jak OTBF-1 przewidzianego do działania w MRP wydzielonego w rejonie rozwinięcia TBF, z tą jednak różnicą, że środki materiałowe będą dostarczane transportem kolejowym i samochodowym frontowych brygad transportowych.

Wydzielenie OTBF jest realizowane na podstawie zadania przydzielonego szefowi TBF w zarządzeniu zastępcy dowódcy frontu - kwatermistrza[7]. W zarządzeniu tym kwatermistrz frontu określa: rejon rozwinięcia OTBF, drogę przegrupowania i czas osiąg-

---

[7] Zob. załącznik 62.

gnięcia określonych rubieży terenowych, czas zajęcia rejonu i czas osiągnięcia w nim gotowości do pracy, możliwości jakie musi posiadać OTBF w zakresie przyjęcia określonej ilości i rodzajów środków materiałowych średnio na dobę /w tym paliw luzem/, zadania w zakresie przyjmowania i wydawania środków materiałowych, oraz jednostki jakie mają wejść w skład OTBF.

W dotychczas prowadzonych ćwiczeniach TBF "CZERWIEC-80" "REMBERTÓW-81", "MARZEC-82" zadanie do wydzielenia OTBF jej szef otrzymywał na 4-6 dni przed rozwinięciem OTBF.

Szef OTBF na podstawie otrzymanego zarządzenia zastępcy dowódcy frontu - kwatermistrza opracowuje rozkaz do wydzielenia, sformowania, przegrupowania i rozwinięcia OTBF[8].

Rozkaz szefa TBF stanowi podstawę dla szefostwa OTBF do rozpoczęcia samodzielnego dowodzenia i wykonania otrzymanego zadania.

---

[8] Zob. załącznik 63.

5. DOWODZENIE TYLNĄ BAZĄ FRONTU W REJONIE ROZMIESZCZENIA

Tylna baza frontu, składa się z 55 jednostek i według aktualnie obowiązujących etatów liczy ponad 8300 żołnierzy, 2800 samochodów i przyczep i wiele innego sprzętu technicznego, a szczególnie przeładunkowego i maszyn inżynieryjnych. Aby TBF mogła w sposób racjonalny wykonywać stawiane przed nią zadania w systemie zabezpieczenia materiałowego wojsk frontu konieczne jest sprawne dowodzenie jednostkami.

Sprawność dowodzenia osiąga się głównie przez pełną obsadę stanowisk kierowniczych w dowództwach /kierownictwach/, sztabach i służbach odpowiednio przygotowanymi oficerami oraz wyposażenie stanowisk dowodzenia w nowoczesne techniczne, elektroniczne i kancelaryjno-sztabowe środki dowodzenia. Ponadto sprawność przebiegu procesu dowodzenia osiąga się przez posiadanie aktualnych informacji sytuacyjnych o dowodzonej jednostce, podejmowanie optymalnych decyzji i posiadanie odpowiedniego planu działania, terminowe stawianie zadań podległym jednostkom i egzekwowanie ich wykonania, wszechstronne zabezpieczenie działania i utrzymywanie podległych jednostek w stałej gotowości bojowej, utrzymanie łączności i zapewnienie obiegu informacji kierowniczych we właściwych relacjach dowodzenia oraz sprawowanie nadzoru służbowego i fachowego nad działaniem /pracą/ podległych jednostek i organami dowodzenia na własnym stanowisku dowodzenia.

Dowodzenie TBF jest główną, organizatorską funkcją szefostwa bazy. Celem jego jest utrzymanie podległych sił i środków w stałej sprawności i gotowości do działania, tj.wykonywania tak-

tycznych i specjalistycznych zadań. Dowódcze funkcje organów dowodzenia TBF są następujące: uzupełnienie liczby żołnierzy i sprzętu podległych jednostek do stanów etatowych, utrzymanie szefostwa i podległych jednostek w gotowości bojowej i zdolności do wykonywania zadań, planowanie i programowanie szkolenia ideowo-politycznego żołnierzy, dbałość o odpowiednie warunki pracy i socjalno-bytowe, bezpieczeństwo żołnierzy[1].

Taktyczne i specjalistyczne działanie TBF następuje po postawieniu jej zadania, a sprawny przebieg wykonania tego zadania osiąga się w procesie kierowania działaniem.

Kierowanie działaniem TBF jest główną, organizatorską funkcją jej szefostwa, którego celem jest pełne i terminowe wykonywanie zadań taktycznych i specjalistycznych bazy. Kierowanie działaniem TBF polega na: zbieraniu informacji niezbędnych do skutecznego kierowania działaniem TBF, analizie zadania i ocenie sytuacji TBF, podejmowaniu decyzji o działaniu TBF, stawianiu zadań podległym jednostkom, organizowaniu i prowadzeniu rekonesansu, planowaniu działania, kontroli stanu i działania TBF, egzekwowaniu wykonania zadań, analizie i ocenie działania TBF w celu wyciągnięcia wniosków zmierzających do usprawnienia dalszych zadań, złożeniu meldunku o wykonaniu zadania i jego przebiegu[2].

Funkcje dowodzenia i kierowania TBF wykonywane są jednocześnie i przez ten sam organ dowodzenia, tj. szefostwo bazy[3].

---

[1] Płk doc.dr hab.Władysław Jakubisiak. Dowodzenie związkami tyłowymi armii i frontu. Podręcznik. Warszawa, Wydawn.ASG WP 1983, s.32.

[2] Tamże, s.63.

[3] W dalszej treści rozprawy będzie się używać pojęcia "dowodzenie" nadając mu sens kierowania działaniem TBF.

5.1. Charakterystyka struktury organizacyjnej szefostwa tylnej bazy frontu

Organem dowodzenia TBF jest szefostwo bazy, któremu podlegają organizacyjnie jednostki bazy i która spełnia funkcje dowodzenia i kierowania w stosunku do podwładnych oraz funkcje sprawozdawcze na rzecz przełożonych. Zadaniem szefostwa TBF jest: organizowanie przyjęcia jednostek wchodzących w skład bazy, rozpoznanie rejonu rozmieszczenia bazy, rejonów zapasowych i dróg wewnętrznych, planowanie rozmieszczenia poszczególnych jednostek w rejonie wyznaczonym dla bazy oraz dróg dojazdu do nich i do rejonów zapasowych, prowadzenie ewidencji jednostek, ich stanu liczebnego, wyposażenia, uzbrojenia, możliwości produkcyjno-usługowych, zdolności transportowych, gromadzenie danych o ogólnej sytuacji operacyjno-taktycznej i tyłowej wojsk, gromadzenie i posiadanie stale aktualnych danych o miejscu rozmieszczenia jednostek wchodzących w skład bazy, współdziałanie z szefostwem komunikacji wojskowej frontu w zakresie rozpoznania i wyznaczania na potrzeby bazy stacji wyładowczych, wykorzystania linii kolejowych i dróg samochodowych oraz przyjmowania transportów z zaopatrzeniem, planowanie i organizowanie przeładunku środków materiałowych, organizowanie przyjęcia i wydawania środków materiałowych, organizowanie łączności wewnątrz bazy oraz utrzymywania stałej łączności z TSD frontu, planowanie i organizowanie prac związanych z przywróceniem bazie zdolności do działania po ewentualnym napadzie nieprzyjaciela BMR, organizowanie zabezpieczenia materiałowego, technicznego i medycznego jednostek bazy, systematyczna kontrola rejonu rozmieszczenia bazy i działających

w nim jednostek, opracowywanie sprawozdań i meldunków dla kwatermistrza frontu, zorganizowanie pracy w tymczasowym rejonie przeładunkowym /TRP/ znajdującym się w rejonie rozmieszczenia bazy[4].

Z analizy treści zadań szefostwa TBF wynika, że w swoim składzie powinno posiadać osoby i komórki organizacyjne przygotowane pod względem taktyczno-operacyjnym i fachowym do realizacji tych zadań.

Na czele szefostwa TBF stoi szef bazy, jako jej dowódca /decydent/. Strukturę organizacyjną szefostwa TBF przedstawia załącznik 64. Z treści załącznika 64 wynika, że szefowi TBF podlega bezpośrednio kilkunastu oficerów: zastępca szefa bazy, 8 starszych oficerów zaopatrzenia, 8 oficerów zaopatrzenia oraz starszy oficer kadrowy, którzy nie wchodzą bezpośrednio w skład żadnej komórki organizacyjnej szefostwa, oddział organizacji i planowania, oddział przewozów, dwa szefostwa OTBF, wydział polityczny, wydział ochrony i obrony oraz wydział WSW. Szefostwo TBF liczy 105 żołnierzy[5].

Ponadto szefowi TBF podlegają:

1/ dowództwa: pułku zabezpieczenia, batalionu transportowego, dwóch batalionów przeładunkowych;

2/ kierownictwa: 25 polowych składów, 4 polowych warsztatów remontowych sprzętu kwatermistrzowskiego, 3 pralni, 3 piekarni, 8 łaźni, 7 rzeźni.

---

[4] Instrukcja o organizacji i pracy tylnej bazy frontu i ruchomych baz frontu i armii. Warszawa, Wydawn.MON 1975, s.11.

[5] Etat szefostwa TBF nr 50/615.

Dowództwa i kierownictwa podległe bezpośrednio szefowi TBF przedstawia rys.30.

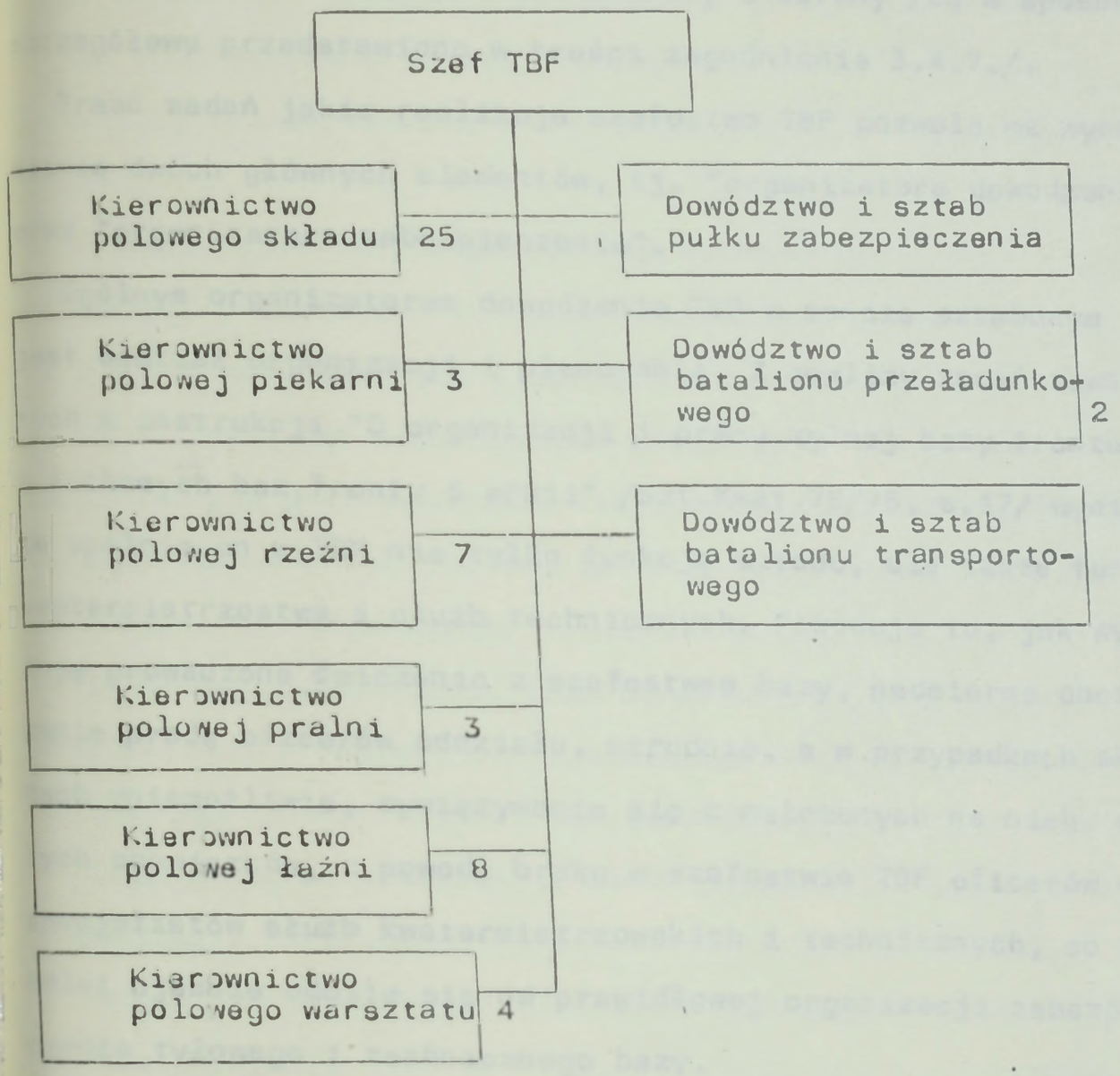

Rys.30 Dowództwa i kierownictwa podległe bezpośrednio szefowi TBF

Z treści załącznika 64 oraz rys.30 wynika, że szefowi TBF podlega bezpośrednio 78 żołnierzy, czyli istnieje taka sama liczba relacji kierowniczych. Szef TBF obarczony nadmiernymi obowiązkami dowódczymi i koordynacją działalności w stosunku do tylu osób i komórek organizacyjnych szefostwa nie jest w stanie operatywnie kierować TBF. Ponadto zadania i obowiązki

niektórych osób funkcyjnych oraz komórek organizacyjnych szefostwa niejednokrotnie się "krzyżują" lub "dublują", np. zastępcy szefa bazy i wydziału ochrony i obrony /co w sposób szczegółowy przedstawiono w treści zagadnienia 3.4.7./.

Treść zadań jakie realizuje szefostwo TBF pozwala na wyodrębnienie dwóch głównych elementów, tj. "organizatora dowodzenia" oraz "organizatora zabezpieczenia".

Ogólnym organizatorem dowodzenia TBF w sensie sztabowym jest oddział organizacji i planowania. Z analizy zadań zawartych w instrukcji "O organizacji i pracy tylnej bazy frontu i ruchomych baz frontu i armii" /Szt.Kwat.79/75, s.17/ wynika, że spełnia on w TBF nie tylko funkcję sztabu, ale także funkcję kwatermistrzostwa i służb technicznych. Powoduje to, jak wykazują prowadzone ćwiczenia z szefostwem bazy, nadmierne obciążenie pracą oficerów oddziału, utrudnia, a w przypadkach skrajnych uniemożliwia, wywiązywanie się z nałożonych na nich stałych obowiązków, z powodu braku w szefostwie TBF oficerów - specjalistów służb kwatermistrzowskich i technicznych, co z kolei ujemnie odbija się na prawidłowej organizacji zabezpieczenia tyłowego i technicznego bazy.

Specjalistycznym organizatorem dowodzenia w TBF są:

1/ starsi oficerowie zaopatrzenia i oficerowie zaopatrzenia po linii każdego rodzaju zaopatrzenia, tj. uzbrojenia i elektroniki, mps, sprzętu czołgowo-samochodowego, inżynieryjno-saperskiego, łączności, chemicznego, żywnościowego, mundurowego. Odpowiadają oni za organizowanie działania polowych składów oraz urządzeń produkcyjno-usługowych i remontowych na rzecz wojsk frontu w myśl wytycznych właściwego szefa

służby /szefa rodzaju wojsk/ frontu i decyzji szefa TBF. Są oni niejako "pośrednikami" między kierownictwem polowego składu lub jednostki produkcyjno-usługowej, a szefem TBF oraz szefem właściwej służby frontu.

2/ starszy oficer kadrowy w zakresie kadr i stanów osobowych TBF;

3/ wydział polityczny w dziedzinie wychowania;

4/ oddział przewozów w zakresie przewozów i przeładunków środków materiałowych i sprzętu w rejonie TBF.

Zapewnienie TBF odpowiednich warunków do pracy wymaga realizacji szeregu przedsięwzięć, które organizują odpowiednio wyspecjalizowane komórki szefostwa bazy, a które można określić pojęciem: "organizator zabezpieczenia".

Do grupy organów dowodzenia określonych jako "organizator zabezpieczenia" należą osoby odpowiedzialne za zabezpieczenie: bojowe, specjalne, kwatermistrzowskie, techniczne i łączności.

Organizatorem zabezpieczenia bojowego w TBF jest oddział organizacji i planowania oraz wydział ochrony i obrony.

Organizatorem zabezpieczenia specjalistycznego w TBF jest wydział WSW.

Organizatorem zabezpieczenia kwatermistrzowskiego TBF, tj. zabezpieczenia materiałowego w zakresie służb kwatermistrzowskich, medycznego i finansowego oraz zabezpieczenia technicznego jest oddział organizacji i planowania.

Organizatorem zabezpieczenia łączności dowodzenia TBF jest starszy oficer łączności - szef łączności, wchodzący organizacyjnie w skład oddziału organizacji i planowania, a pracujący według wytycznych szefa bazy.

W celu usprawnienia dowodzenia TBF proponuje się dokonać reorganizacji szefostwa TBF, przyjmując jako model strukturę organizacyjną dowództwa DZ /DPanc/. Proponowany schemat struktury organizacyjnej szefostwa TBF przedstawia załącznik 65. Z treści tego załącznika wynika, że między poszczególnymi komórkami organizacyjnymi szefostwa TBF, a jednostkami zachodzić będzie podległość liniowa i funkcjonalna. Podległość funkcjonalna dotyczyć będzie przede wszystkim wykonywania zadań specjalistycznych przez jednostki bazy, pododdziały i oddziały.

Reorganizacja aktualnie obowiązującej struktury organizacyjnej szefostwa TBF mogłaby być dokonana kosztem sił i środków pułku zabezpieczenia, zakładając jego rozformowanie, a jego organy dowodzenia włączone zostałyby do szefostwa bazy. Oddziały i pododdziały natomiast podporządkowane zostałyby określonym komórkom organizacyjnym szefostwa bazy, np. sztabowi TBF: kompania łączności, kompania ochrony i regulacji ruchu, kompania chemiczna, batalion inżynieryjnego zabezpieczenia.

W proponowanej strukturze organizacyjnej szefostwa TBF utworzone zostałyby nowe dotychczas nie istniejące w TBF komórki organizacyjne, tj.: służby techniczne i kwatermistrzostwo oraz oddział zaopatrzenia materiałowego i przewozów. Niektóre komórki organizacyjne pozostałyby w niezmienionym składzie takie jak szefostwa OTBF, wydział WSW. W stosunku do niektórych zmieniona zostałaby tylko nazwa, ale ich zadania w zasadniczy sposób nie uległyby zmianie np. zadania dotychczasowego oddziału organizacji i planowania w proponowanej strukturze organizacyjnej realizowałby sztab TBF.

Zreorganizowane szefostwo TBF składałoby się z następujących osób i komórek organizacyjnych: szef TBF, wydział polityczny,

sztab, oddział zaopatrzenia materiałowego i przewozów, dwa szefostwa OTBF, służby techniczne, kwatermistrzostwo, wydział WSW.

W proponowanej strukturze organizacyjnej szef bazy podlegałby bezpośrednio zastępcy dowódcy frontu - kwatermistrzowi odpowiadałby za gotowość bojową i wszechstronne przygotowanie bazy do działań, organizację pracy, stan techniczny, utrzymanie uzbrojenia i sprzętu technicznego znajdującego się w wyposażeniu bazy, stan zapasów środków materiałowych oraz terminową realizację postawionych mu /bazie/ zadań.

Szef TBF dowodzi bazą osobiście przy pomocy sztabu i pięciu zastępców. Etatowymi zastępcami szefa TBF byliby szefowie: sztabu, wydziału politycznego, oddziału zaopatrzenia materiałowego i przewozów, służb technicznych oraz kwatermistrz bazy.

1/ Wydział polityczny

Wydział polityczny przeznaczony byłby do kierowania pracą partyjno-polityczną w szefostwie i jednostkach TBF. Pracą wydziału kierowałby zastępca szefa TBF ds.politycznych, który byłby równocześnie szefem wydziału. Odpowiadałby za właściwą organizację pracy partyjno-politycznej w TBF, kierując się zarządzeniami szefa wydziału politycznego kwatermistrzostwa frontu oraz decyzją i wytycznymi szefa TBF.

Do stałych zadań wydziału politycznego należałoby:

- gromadzenie danych o ogólnej sytuacji operacyjno-taktycznej, tyłowej i politycznej;
- planowanie i organizowanie pracy partyjno-politycznej w bazie;
- kierowanie pracą organizacji partyjnych i młodzieżowych w TBF;

- przekazywanie zarządzeń i wytycznych dotyczących pracy partyjno-politycznej dowódcom, kierownikom jednostek wchodzących w skład bazy;
- planowanie, organizowanie i kontrolowanie szkolenia politycznego i ideologicznego w bazie;
- nawiązywanie kontaktów z ludnością miejscową, organizacjami politycznymi, społecznymi i placówkami kulturalnymi oraz władzami administracyjnymi w rejonie rozmieszczenia bazy;
- analiza i ocena sprawozdań i meldunków otrzymywanych z jednostek bazy, zestawianie ich i przesyłanie do instancji nadrzędnych;
- gromadzenie doświadczeń w pracy partyjno-politycznej oraz wyciąganie wniosków dla jej dalszego doskonalenia.

Wydział polityczny liczyłby 15 oficerów, czyli byłby o 100% większy niż aktualnie /po włączeniu oficerów sekcji politycznej pułku zabezpieczenia/.

2/ Sztab TBF

Sztab TBF byłby głównym organem dowodzenia, kierując się w pracy decyzjami szefa TBF i zarządzeniami sztabu kwatermistrzostwa frontu. Odpowiadałby za organizację dowodzenia jednostkami bazy, jej obronę i ochronę, a także za przygotowanie do działania w warunkach bojowych podległych mu pododdziałów. Szef sztabu byłby uprawniony do wydawania zarządzeń i wytycznych w sprawach należących do zakresu jego działania oraz rozkazów w imieniu i w zastępstwie szefa bazy w czasie jego nieobecności.

Strukturę organizacyjną sztabu TBF przedstawia rys.32.

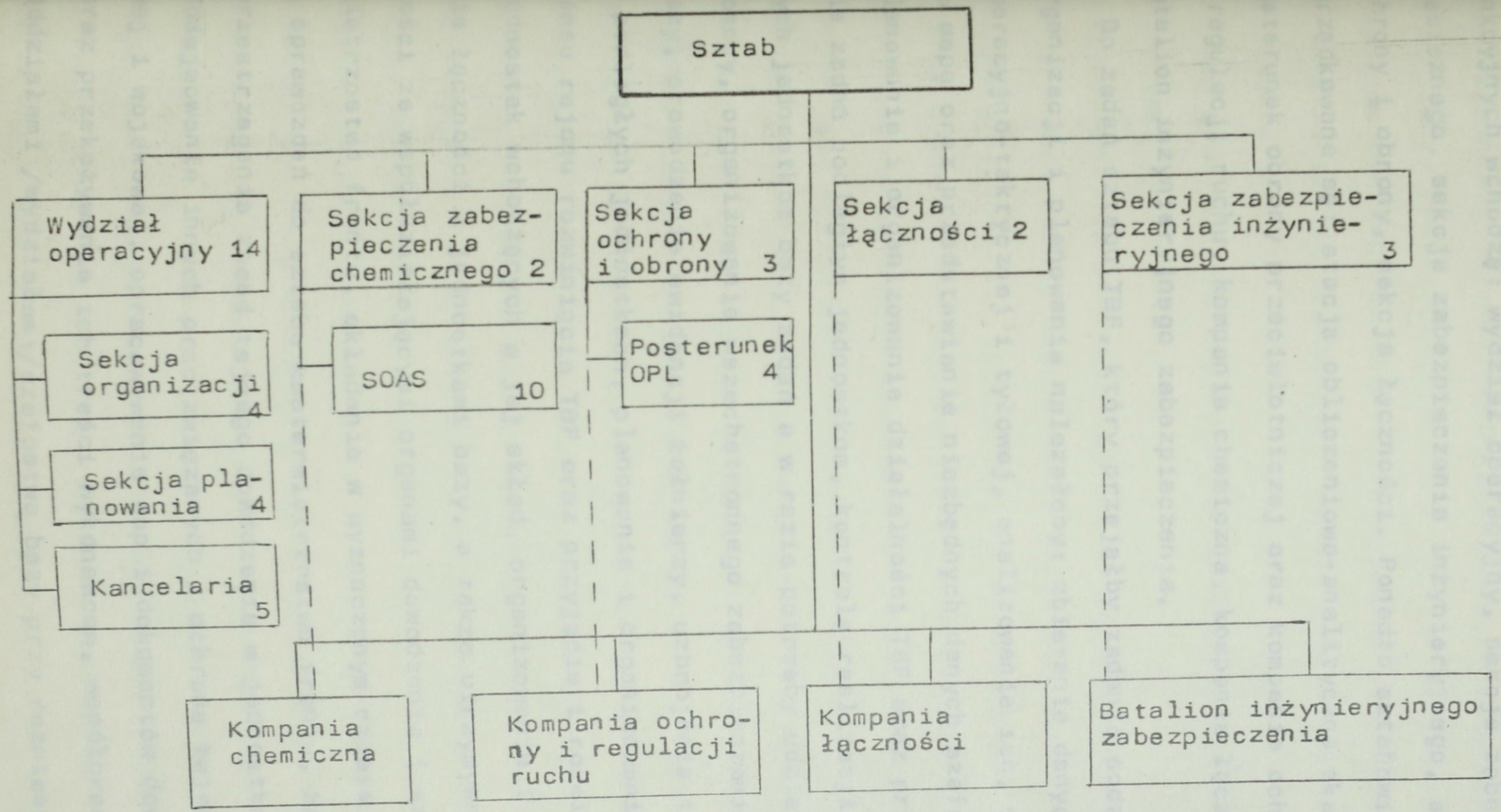

Rys.32. Proponowany schemat struktury organizacyjnej sztabu TBF

W skład proponowanego sztabu TBF oprócz określonych osób funkcyjnych wchodzą: wydział operacyjny, sekcja zabezpieczenia chemicznego, sekcja zabezpieczenia inżynieryjnego, sekcja ochrony i obrony, sekcja łączności. Ponadto sztabowi TBF podporządkowane są: stacja obliczeniowo-analityczna skażeń /SOAS/ posterunek obrony przeciwlotniczej oraz kompania ochrony i regulacji ruchu, kompania chemiczna, kompania łączności, batalion inżynieryjnego zabezpieczenia.

Do zadań sztabu TBF, który przejąłby zadanie oddziału organizacji i planowania należałoby: zbieranie danych o sytuacji operacyjno-taktycznej i tyłowej, analizowanie ich, nanoszenie na mapę oraz przedstawianie niezbędnych danych szefowi bazy, planowanie i organizowanie działalności TBF oraz przekazywanie zadań podległym jednostkom, kontrola realizacji postawionych jednostkom bazy zadań a w razie potrzeby udzielanie im pomocy, organizowanie wszechstronnego zabezpieczenia jednostek bazy, prowadzenie ewidencji żołnierzy, uzbrojenia i sprzętu w podległych jednostkach, planowanie i organizowanie rekonesansu rejonu rozwinięcia TBF oraz przyjęcie i rozmieszczenie jednostek wchodzących w jej skład, organizowanie i utrzymywanie łączności z jednostkami bazy, a także utrzymywanie łączności ze współdziałającymi organami dowodzenia i sztabem kwatermistrzostwa frontu, składanie w wyznaczonym czasie meldunków i sprawozdań do sztabu kwatermistrzostwa frontu, zapewnienie przestrzegania zasad tajnego dowodzenia w jednostkach oraz podejmowanie innych prac związanych z ochroną tajemnicy państwowej i wojskowej, opracowywanie map i dokumentów dowodzenia oraz przekazywanie ich treści wykonawcom, współpraca z innymi oddziałami /wydziałami/szefostwa bazy przy rozmieszczaniu

jednostek TBF, planowanie zadań związanych z organizacją obrony i ochrony rejonu rozwinięcia bazy, organizowanie szkolenia żołnierzy bazy.

Podstawowym organem sztabu jest wydział operacyjny składający się z: sekcji organizacji, sekcji planowania oraz kancelarii.

Pracą wydziału operacyjnego kierowałby szef wydziału, będący zastępcą szefa sztabu TBF.

Do zadań wydziału operacyjnego sztabu TBF należałoby: planowanie i organizowanie działalności bazy, stawianie zadań jednostkom oraz kontrola ich wykonania, opracowywanie wniosków z oceny sytuacji operacyjno-tyłowej oraz propozycji dotyczących sposobów wykonania postawionych zadań, planowanie i koordynacja prac związanych z zapewnieniem stałej gotowości bojowej jednostkom bazy, organizowanie współdziałania między jednostkami bazy i sąsiednimi jednostkami tyłowymi i ogólnowojskowymi, opracowywanie planu rozmieszczenia TBF, w tym stanowiska dowodzenia, planowanie i organizowanie szkolenia bojowego, taktyczno-tyłowego, specjalnego, rezerw osobowych, szefostwa, jednostek TBF, organizowanie dyżurnej służby operacyjnej, opracowanie dla niej instrukcji uwzględniającej sposób prowadzenia dokumentów oraz sprawowanie nadzoru nad pełnieniem tej służby, zaopatrywanie jednostek w wydawnictwa fachowo-wojskowe i materiały topograficzne, przygotowywanie w ustalonym czasie meldunków i sprawozdań dla sztabu kwatermistrzostwa frontu.

Wchodząca w skład sztabu TBF sekcja zabezpieczenia chemicznego, sekcja zabezpieczenia inżynieryjnego, sekcja ochrony i obrony oraz sekcja łączności byłyby przeznaczone do wykonywania zadań specjalistycznych, mających decydujący wpływ na

zapewnienie szefostwu, jednostkom TBF dogodnych warunków do wykonywania zadań. Poszczególnym sekcjom, pod względem funkcjonalnym podlegałyby pododdziały specjalistyczne np. sekcji łączności - kompania łączności itd.

Stacja obliczeniowo-analityczna skażeń /SOAS/ jest elementem stanowiska dowodzenia TBF, przeznaczonym do zbierania, opracowywania i przekazywania informacji o uderzeniach BMR, w tym środkami zapalającymi, o sytuacji promieniotwórczej i chemicznej oraz stratach i zniszczeniach. Zadania i sposób działania SOAS przedstawiono w treści zagadnienia 3.4.2.

Posterunek obrony przeciwlotniczej jest przeznaczony do wykrywania nieprzyjaciela powietrznego i meldowania o nim dyżurnej służbie operacyjnej na stanowisku dowodzenia TBF. Do zadań posterunku obrony przeciwlotniczej należy: prowadzenie obserwacji na wyznaczonym odcinku, przyjmowanie sygnałów alarmu powietrznego oraz meldowanie o nich dyżurnej służbie operacyjnej, wykrywanie obiektów powietrznych /samolotów, śmigłowców, desantów/, ustalanie przynależności i charakterystyki celu powietrznego, określanie podstawowych parametrów lotu celu, ogłaszanie alarmu przeciwlotniczego za pomocą ustalonych sygnałów, prowadzenie dziennika obserwacji powietrznej.

Kancelaria jest przeznaczona do przechowywania, ewidencji i zabezpieczenia dokumentów napływających z zewnątrz oraz wykonywanych w bazie. Sposób urządzenia i zasady działania kancelarii regulują "Przepisy o ochronie tajemnicy w Siłach Zbrojnych PRL" - cz.III.Szt.Gen.770/76.

Kompania ochrony i regulacji ruchu przeznaczona byłaby do zapewnienia bezpieczeństwa pracy szefostwu TBF i jej jednostkom. Strukturę organizacyjną kompanii ochrony i regulacji ruchu

przedstawia rys.33. Pod względem funkcjonalnym kompania ochrony i regulacji podlega sekcji ochrony i obrony sztabu TBF.

Do zadań kompanii ochrony i regulacji ruchu należałoby: zapewnienie szefostwu TBF właściwych warunków bytowych, ochrona rejonu rozmieszczenia szefostwa TBF, udział w obronie i ochronie wyznaczonych rejonów w ogólnym systemie obrony i ochrony TBF, zwalczanie grup dywersyjnych nieprzyjaciela, utrzymywanie porządku wojskowego w rejonie stanowiska dowodzenia TBF, organizowanie regulacji i kontroli ruchu pojazdów mechanicznych oraz patrolowanie dróg w rejonie rozwinięcia bazy i dróg dojazdowych do TBF, udział w gaszeniu pożarów.

Kompania łączności przeznaczona byłaby do zapewnienia łączności szefostwa TBF z TSD frontu, jednostkami bazy oraz łączności wewnętrznej na stanowisku dowodzenia TBF. Strukturę organizacyjną kompanii łączności przedstawia rys.34. Pod względem funkcjonalnym kompania łączności podlegałaby sekcji łączności sztabu TBF.

Zadania, zasady działania kompanii łączności nie różniłyby się od zadań i zasad działania kompanii łączności w aktualnie obowiązującej strukturze organizacyjnej szefostwa TBF.

Zadania i zasady działania kompanii łączności przedstawiono w sposób szczegółowy w treści zagadnienia 5.2. oraz 5.4.

Kompania chemiczna przeznaczona byłaby do wykonywania wszelkich prac związanych z ochroną TBF przed skutkami działania BMR. Strukturę organizacyjną kompanii chemicznej przedstawia rys.35.

Pod względem funkcjonalnym kompania chemiczna w proponowanej strukturze organizacyjnej podlegałaby sekcji zabezpieczenia chemicznego sztabu TBF.

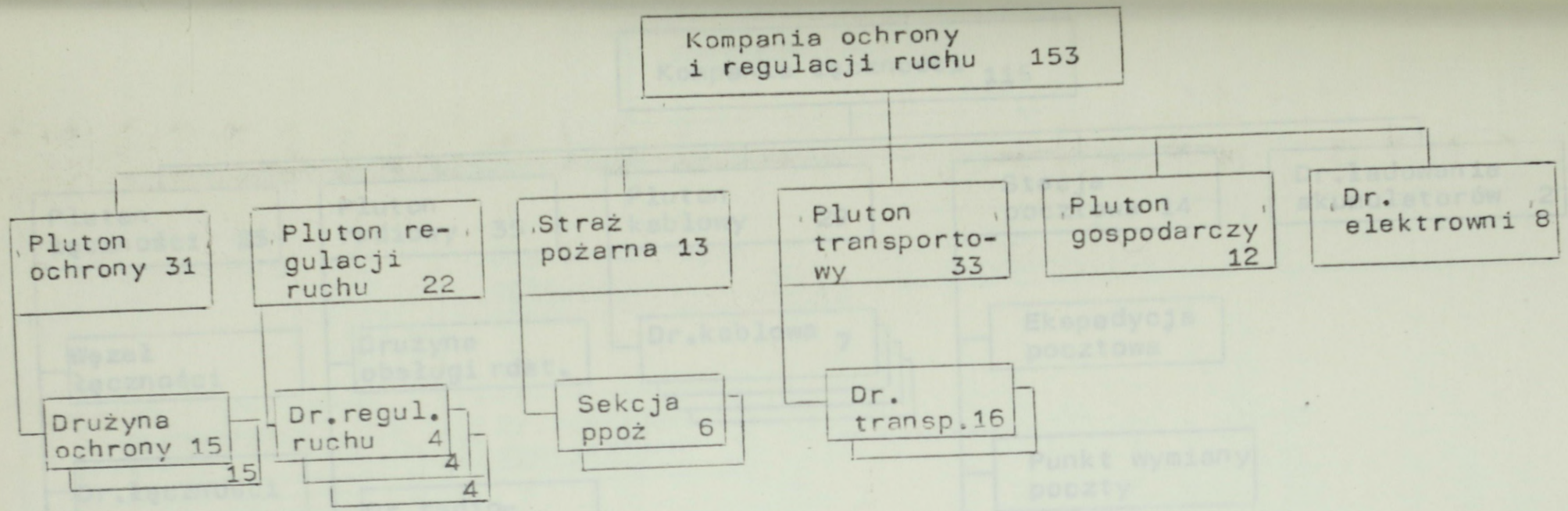

Rys.33. Schemat struktury organizacyjnej kompanii ochrony i regulacji ruchu

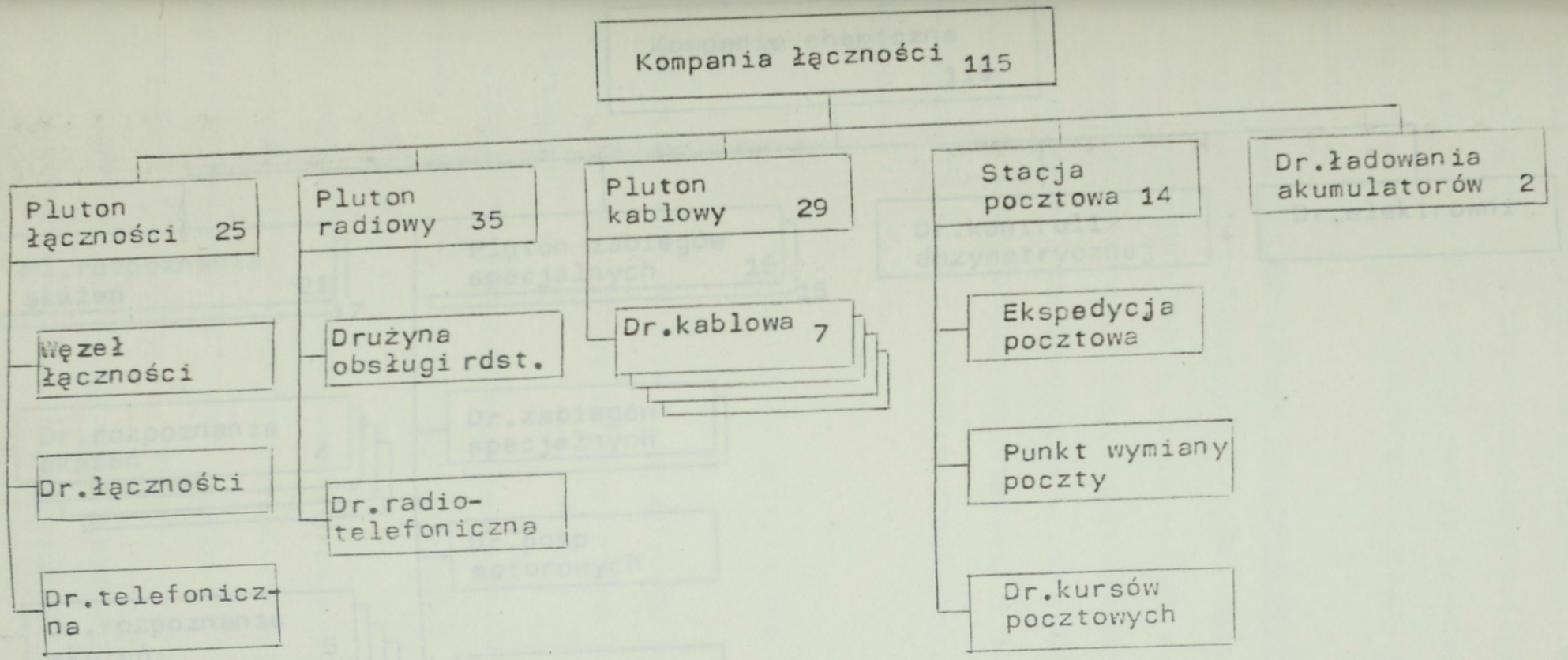

Rys.34. Schemat struktury organizacyjnej kompanii łączności

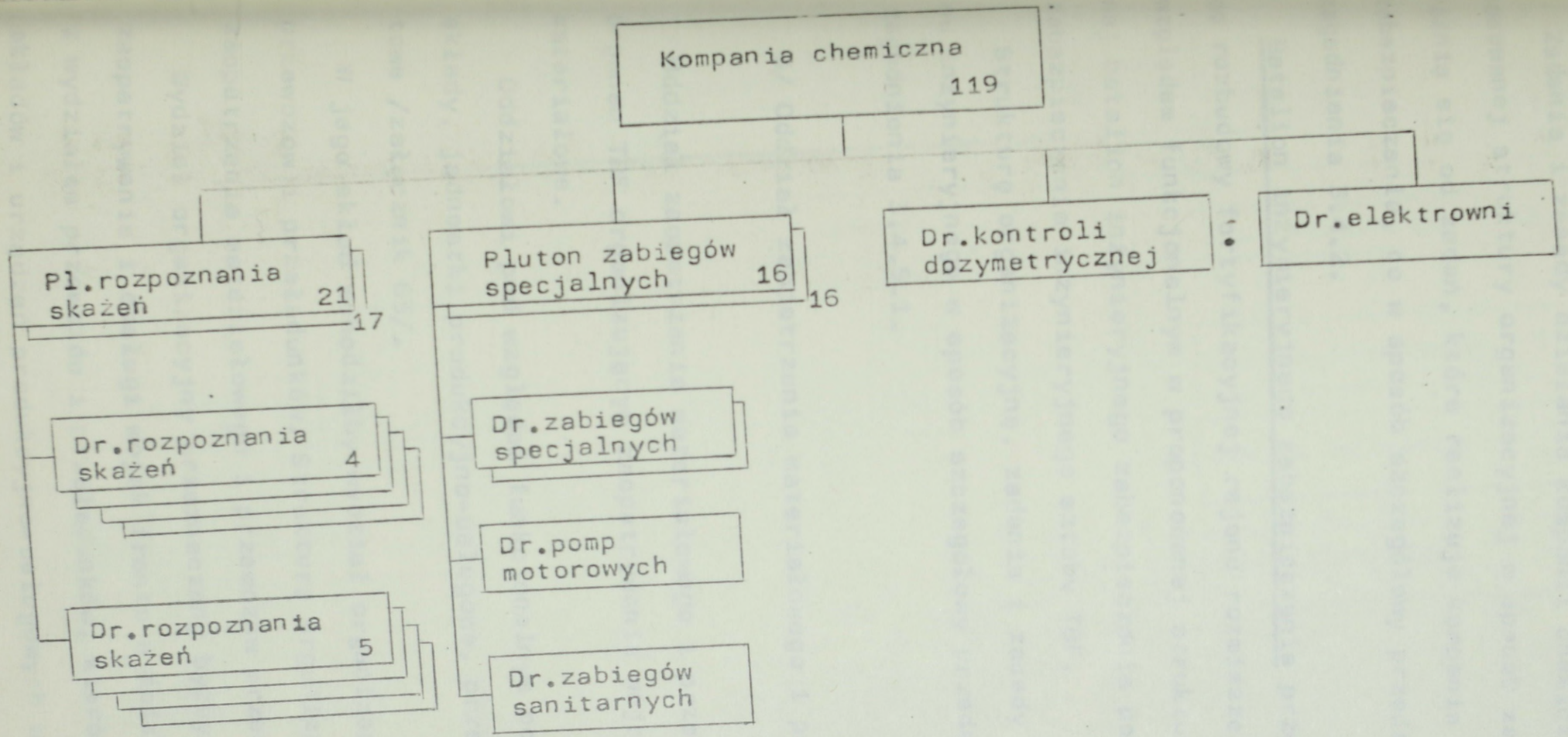

Rys.35. Schemat struktury organizacyjnej kompanii chemicznej

Zadania i zasady działania kompanii chemicznej według proponowanej struktury organizacyjnej w sposób zasadniczy nie różnią się od zadań, które realizuje kompania chemiczna pułku zabezpieczenia, co w sposób szczegółowy przedstawiono w treści zagadnienia 3.4.2.

Batalion inżynieryjnego zabezpieczenia przeznaczony byłby do rozbudowy fortyfikacyjnej rejonu rozmieszczenia TBF. Pod względem funkcjonalnym w proponowanej strukturze organizacyjnej batalion inżynieryjnego zabezpieczenia podlegałby sekcji zabezpieczenia inżynieryjnego sztabu TBF.

Strukturę organizacyjną, zadania i zasady działania batalionu inżynieryjnego w sposób szczegółowy przedstawiono w treści zagadnienia 3.4.5.1.

3/ Oddział zaopatrzenia materiałowego i przewozów

Oddział zaopatrzenia materiałowego i przewozów jest głównym organem TBF organizującym zaopatrywanie wojsk frontu w środki materiałowe.

Oddziałowi pod względem funkcjonalnym podlegają polowe składy, jednostki produkcyjno-usługowe, przeładunkowe, transportowe /załącznik 65/.

W jego skład wchodziłby wydział organizacyjny oraz wydział przewozów i przeładunków. Strukturę organizacyjną oddziału zaopatrzenia materiałowego i przewozów przedstawia rys.36.

Wydział organizacyjny przeznaczony byłby do planowania zaopatrywania i obsługi wojsk frontu w ścisłym współdziałaniu z wydziałem przewozów i przeładunków, kierownikami polowych składów i urządzeń produkcyjno-usługowych wchodzących w skład

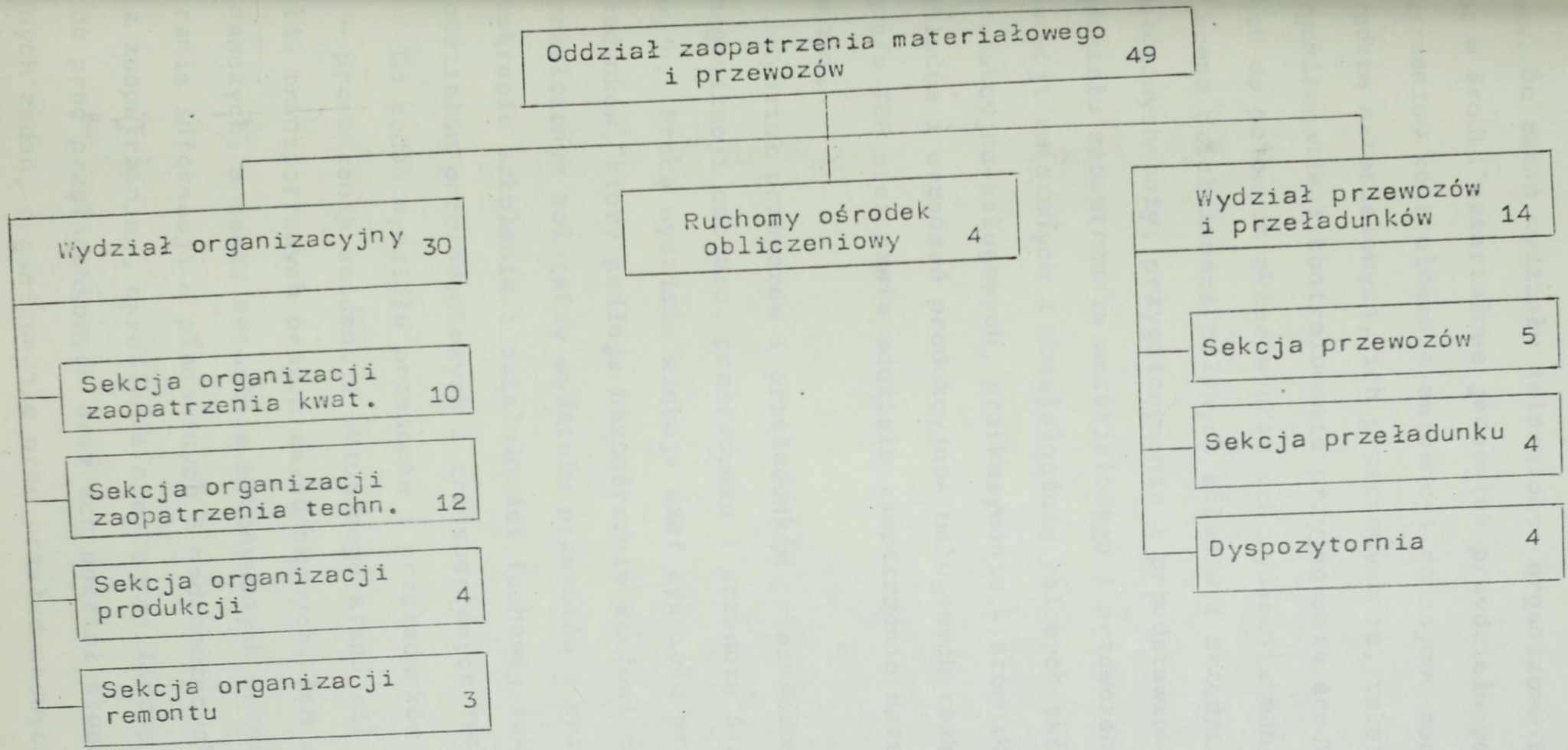

Rys.36. Schemat struktury organizacyjnej oddziału zaopatrzenia materiałowego i przewozów

bazy. Do zadań wydziału należałoby: organizowanie zaopatrywania w środki materiałowe jednostek przydzielonych TBF na zaopatrzenie, kontrolowanie ewidencji rodzajowo-asortymentowej środków materiałowych, ich przechowywanie, zabezpieczenie, organizowanie i kontrolowanie przyjmowania środków materiałowych do polowych składów oraz ich wydawania odbiorcom, analiza i ocena działalności polowych składów i urządzeń produkcyjno-usługowych bazy, przygotowywanie i przedstawianie szefowi oddziału zaopatrzenia materiałowego i przewozów wniosków i propozycji związanych z działalnością polowych składów i urządzeń produkcyjno-usługowych, przekazywanie kierownikom polowych składów i urządzeń produkcyjno- usługowych rozkazów i zarządzeń szefa TBF oraz szefa oddziału zaopatrzenia materiałowego i przewozów.

Wydział przewozów i przeładunków przeznaczony byłby do organizacji odbioru, przeładunku i przewozu środków materiałowych. Pracą wydziału kieruje szef wydziału przewozów i przeładunków, który podlega bezpośrednio szefowi oddziału. Jest on przełożonym żołnierzy wydziału przewozów i przeładunków, a w zakresie szkolenia i działalności fachowej także żołnierzy oddziałów przeładunkowych i transportowych TBF.

Do zadań wydziału przewozów i przeładunków należałoby:

- prowadzenie ewidencji aktualnego stanu sił i środków oddziałów transportowych oraz przeładunkowych, ich możliwości wykonawczych, a także aktualnie wykonywanych przez nie zadań, zbieranie informacji o planowanych i nadchodzących transportach z zaopatrzeniem, określanie niezbędnej liczby sił i środków do prac przeładunkowych oraz ich podział stosownie do wykonywanych zadań, organizowanie prac przeładunkowych na stacjach

wyładowczych, w portach, lotniskach zaopatrzenia materiałowego i w rejonach przeładunkowych, współpraca z wydziałem organizacyjnym podczas ustalenia potrzeb dowozu środków materiałowych, współdziałanie z organami komunikacji wojskowej frontu przy wyznaczaniu, przygotowywaniu i wykorzystywaniu stacji kolejowych, portów, lotnisk zaopatrzenia materiałowego i rejonów przeładunkowych, zapewnienie warunków bezpieczeństwa i higieny pracy w rejonie rozmieszczenia TBF.

Ośrodek obliczeniowy przeznaczony byłby do prowadzenia ewidencji i wykonywania niezbędnych obliczeń i dokumentów związanych z obrotem środków materiałowych przechowywanych w polowych składach TBF. Do zadań jego należałoby: prowadzenie ewidencji rodzajowo-asortymentowej zapasów środków materiałowych utrzymywanych w polowych składach TBF, sporządzanie dokumentów obrotowych, opracowywanie planów załadunków środków materiałowych na transport odbiorcy, prowadzenie ewidencji obrotów środkami materiałowymi.

4/ Służby techniczne TBF

Służby techniczne TBF przeznaczone byłyby do organizowania zabezpieczenia technicznego bazy, a szczególnie do utrzymywania w stałej sprawności technicznej i gotowości do użycia sprzętu technicznego TBF. W skład służb technicznych TBF, oprócz określonych osób funkcyjnych wchodziłaby kompania remontowa. Strukturę organizacyjną służb technicznych TBF przedstawia rys.37.

Do zadań służb technicznych TBF należałoby: organizowanie i przeprowadzenie obsługi technicznej i remontu pojazdów mecha-

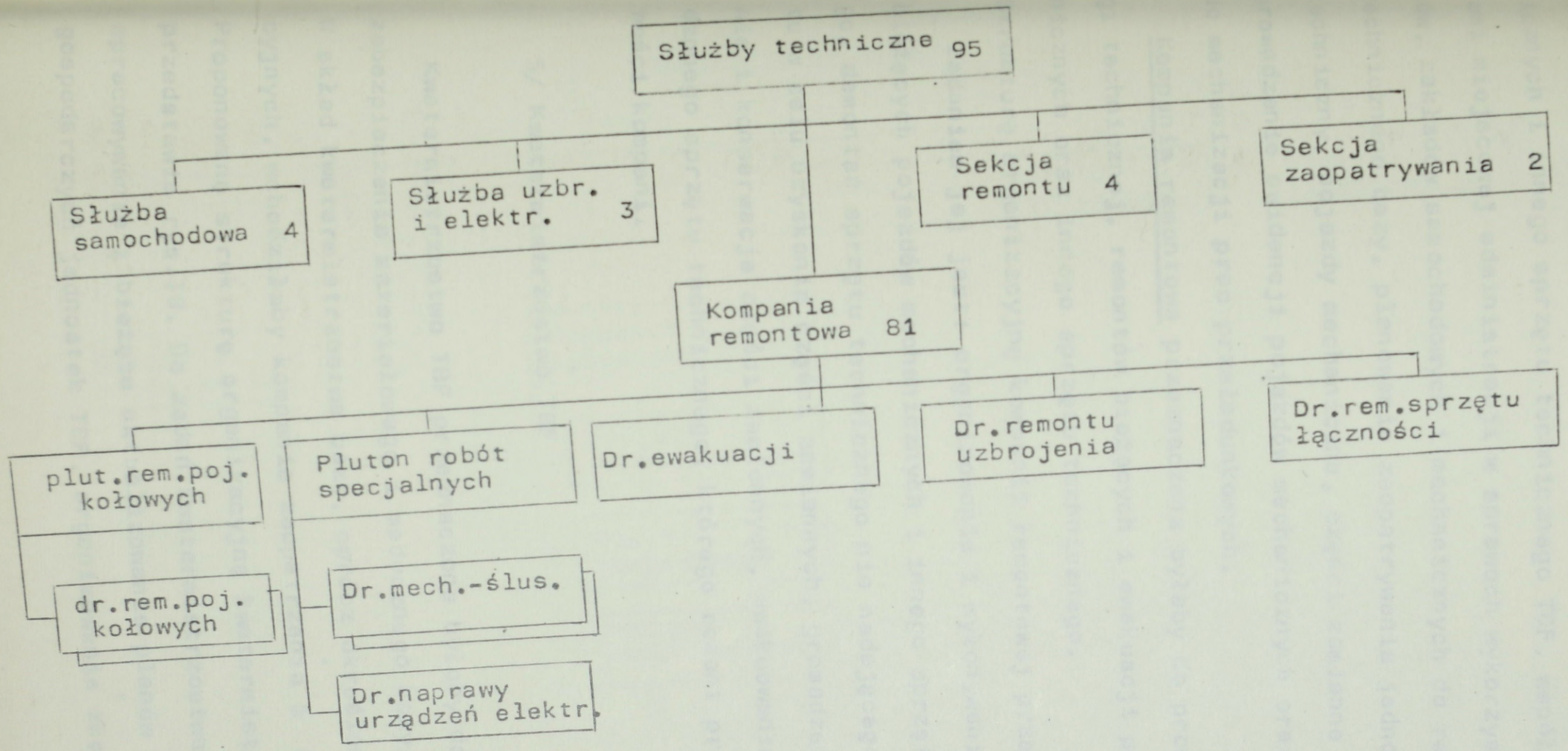

Rys.37. Schemat struktury organizacyjnej służb technicznych TBF

nicznych i innego sprzętu technicznego TBF, współpraca z organami miejscowej administracji w sprawach wykorzystania warsztatów, zakładów samochodowych i mechanicznych do remontu sprzętu technicznego bazy, planowanie zaopatrywania jednostek w sprzęt techniczny, pojazdy mechaniczne, części zamienne itp., prowadzenie ewidencji pojazdów mechanicznych oraz sprzętu do mechanizacji prac przeładunkowych.

Kompania remontowa przeznaczona byłaby do prowadzenia obsługi technicznej, remontów bieżących i ewakuacji pojazdów mechanicznych oraz innego sprzętu technicznego.
Strukturę organizacyjną kompanii remontowej przedstawia rys.37.

Zadaniem jej jest: organizowanie i wykonywanie remontów bieżących pojazdów mechanicznych i innego sprzętu technicznego, demontaż sprzętu technicznego nie nadającego się do remontu w celu uzyskania części zamiennych, gromadzenie, kompletowanie i konserwacja części zamiennych, ewakuowanie do FBR uszkodzonego sprzętu technicznego, którego remont przekracza możliwości kompani.

5/ Kwatermistrzostwo TBF

Kwatermistrzostwo TBF przeznaczone byłoby do organizowania zabezpieczenia materiałowego i medycznego bazy.
W skład kwatermistrzostwa bazy, oprócz określonych osób funkcyjnych, wchodziłaby kompania zaopatrzenia i kompania medyczna
Proponowaną strukturę organizacyjną kwatermistrzostwa TBF przedstawia rys.38. Do zadań kwatermistrzostwa TBF należałoby: opracowywanie i bieżące aktualizowanie planów przydziałów gospodarczych jednostek TBF, organizowanie zaopatrywania jednos-

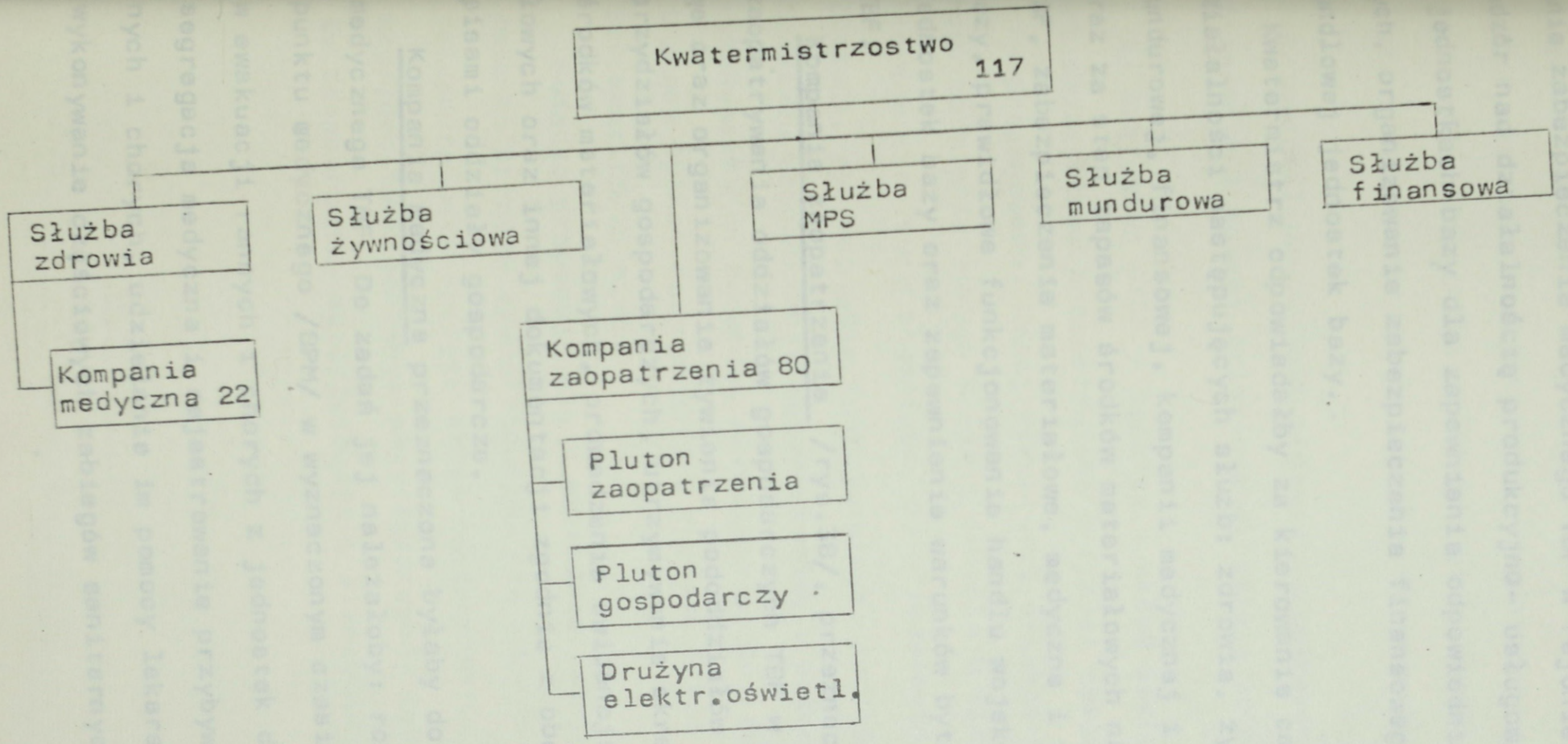

Rys.38. Struktura organizacyjna kwatermistrzostwa TBF

tek bazy we wszelkiego rodzaju środki materiałowe, organizowanie zabezpieczenia medycznego TBF w rejonie rozmieszczenia, nadzór nad działalnością produkcyjno- usługową prowadzoną w jednostkach bazy dla zapewnienia odpowiednich warunków bytowych, organizowanie zabezpieczenia finansowego i obsługi handlowej jednostek bazy.

Kwatermistrz odpowiadałby za kierowanie całokształtem działalności następujących służb: zdrowia, żywnościowej, mps, mundurowej, finansowej, kompanii medycznej i zaopatrzenia oraz za stan zapasów środków materiałowych na własne potrzeby TBF, zabezpieczenie materiałowe, medyczne i finansowe jednostek bazy, prawidłowe funkcjonowanie handlu wojskowego na rzecz jednostek bazy oraz zapewnienie warunków bytowych żołnierzy TBF.

Kompania zaopatrzenia /rys.38/, przeznaczona byłaby do zaopatrywania oddziałów gospodarczych TBF w środki materiałowe oraz organizowania żywienia pododdziałów zgodnie z planem przydziałów gospodarczych, utrzymywania określonych zapasów środków materiałowych, prowadzenia ewidencji środków materiałowych oraz innej dokumentacji zgodnie z obowiązującymi przepisami oddziały gospodarcze.

Kompania medyczna przeznaczona byłaby do zabezpieczenia medycznego TBF. Do zadań jej należałoby: rozwijanie "bazowego" punktu medycznego /BPM/ w wyznaczonym czasie i rejonie, udział w ewakuacji rannych i chorych z jednostek do BPM, przyjmowanie, segregacja medyczna i rejestrowanie przybywających do BPM rannych i chorych, udzielanie im pomocy lekarskiej według wskazań, wykonywanie częściowych zabiegów sanitarnych u rannych i cho-

rych skażonych substancjami promieniotwórczymi lub środkami trującymi, przygotowanie i prowadzenie ewakuacji medycznej do BSzF, szpitali stacjonarnych, organizowanie i prowadzenie rozpoznania medycznego, zabiegów przeciwepidemicznych, a także stanu sanitarnohigienicznego w rejonie rozmieszczenia TBF.

6/ Wydział WSW - jest organem porządkowo-ochronnym, którego zadania i sposób działania określają odrębne przepisy.

7/ Szefostwo OTBF - zadania i skład szefostwa OTBF w sposób szczegółowy przedstawiono w treści rozdziału IV.

W proponowanej nowej strukturze organizacyjnej TBF oddzielnego omówienia wymaga skład i zadanie batalionu obsługi, którego strukturę organizacyjną przedstawia rys.39. Batalion obsługi, pod względem funkcjonalnym, podlegałby szefowi oddziału zaopatrzenia materiałowego i przewozów /załącznik 65/ Wykonywałby on zadania, określone w "Instrukcji o organizacji i pracy tylnej bazy frontu i ruchomych baz frontu i armii", Szt.Kwat.79/75 s.41.

Ponadto proponuje się z aktualnie istniejących warsztatów remontu sprzętu żywnościowego, mps i mundurowego utworzyć batalion remontu sprzętu służb kwatermistrzowskich, który pod względem funkcjonalnym podporządkowany zostałby szefowi oddziału zaopatrzenia materiałowego i przewozów /załącznik 65/.

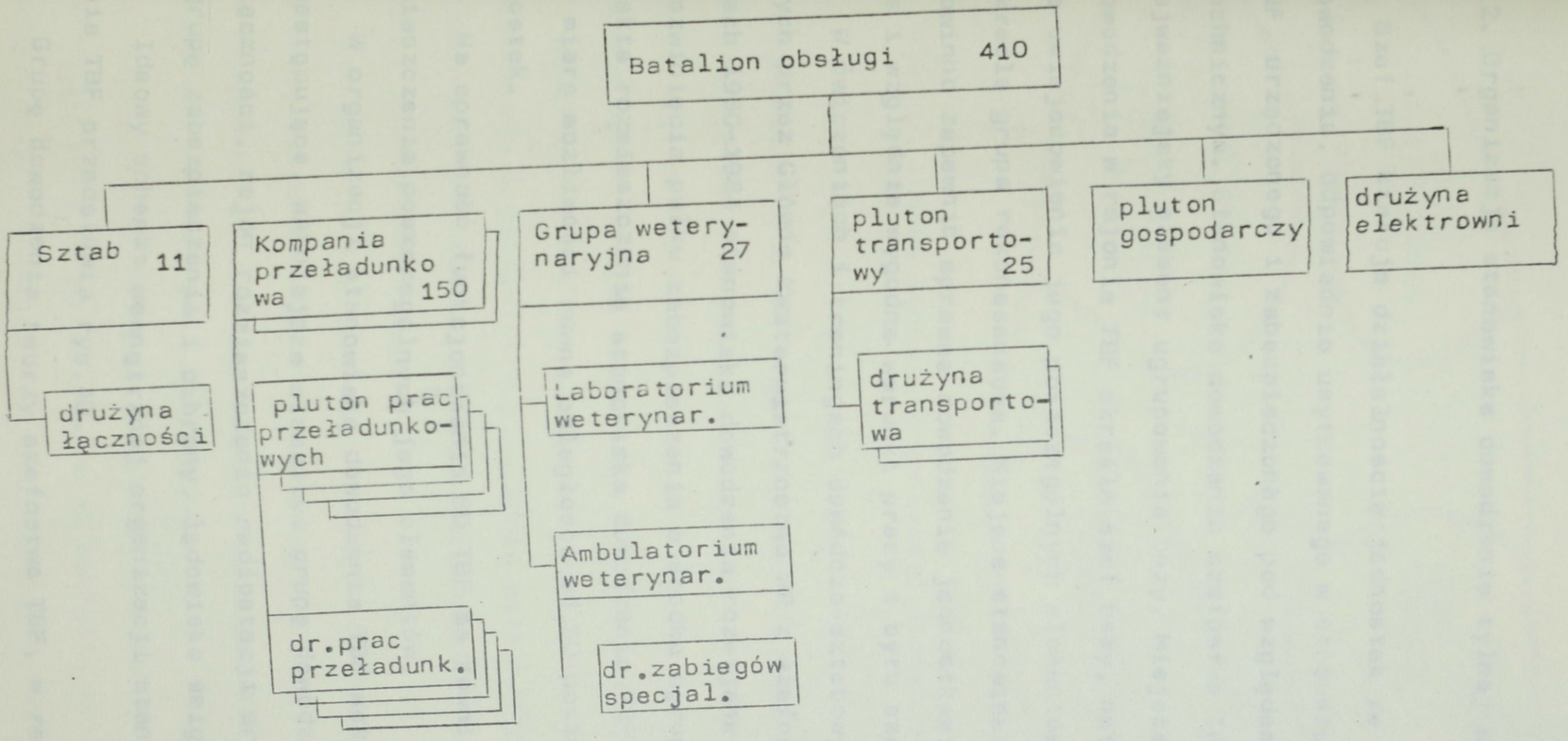

Rys.39. Schemat struktury organizacyjnej batalionu obsługi

5.2. Organizacja stanowiska dowodzenia tylnej bazy frontu

Szef TBF kieruje działalnością jednostek ze stanowiska dowodzenia, odpowiednio usytuowanego w stosunku do jednostek TBF, urządzonego i zabezpieczonego pod względem organizacyjno-technicznym. Stanowisko dowodzenia szefostwa TBF stanowi najważniejszy element ugrupowania bazy. Miejsce stanowiska dowodzenia w rejonie TBF określa szef bazy, natomiast dokładne umiejscowienie jego poszczególnych elementów w terenie określa grupa rekonesansowa. Miejsce stanowiska dowodzenia powinno zapewnić sprawne dowodzenie jednostkami oraz bezpieczne i względnie wygodne warunki pracy i bytu szefostwa TBF.

W ćwiczeniach i treningach dowódczo-sztabowych prowadzonych przez Główne Kwatermistrzostwo WP z szefostwem TBF w latach 1980-1984 stanowisko dowodzenia rozwijane było w rejonie rozwinięcia pułku zabezpieczenia w środku ugrupowania TBF. Takie rozmieszczenie stanowiska dowodzenia TBF zapewniało w miarę możliwości równe odległości od SD poszczególnych jednostek.

Na sprawność funkcjonowania SD TBF ma również wpływ rozmieszczenia poszczególnych jego elementów.

W organizacji stanowiska dowodzenia TBF można wyodrębnić następujące, ważniejsze elementy: grupę dowodzenia, węzeł łączności, rejon rozmieszczenia radiostacji średniej mocy, grupę zabezpieczenia i ochrony, lądowisko śmigłowców.

Ideowy schemat wewnętrznej organizacji stanowiska dowodzenia TBF przedstawia rys.40.

Grupę dowodzenia tworzy szefostwo TBF, w rejonie tym może znajdować się około 100 żołnierzy. Ponadto w rejonie

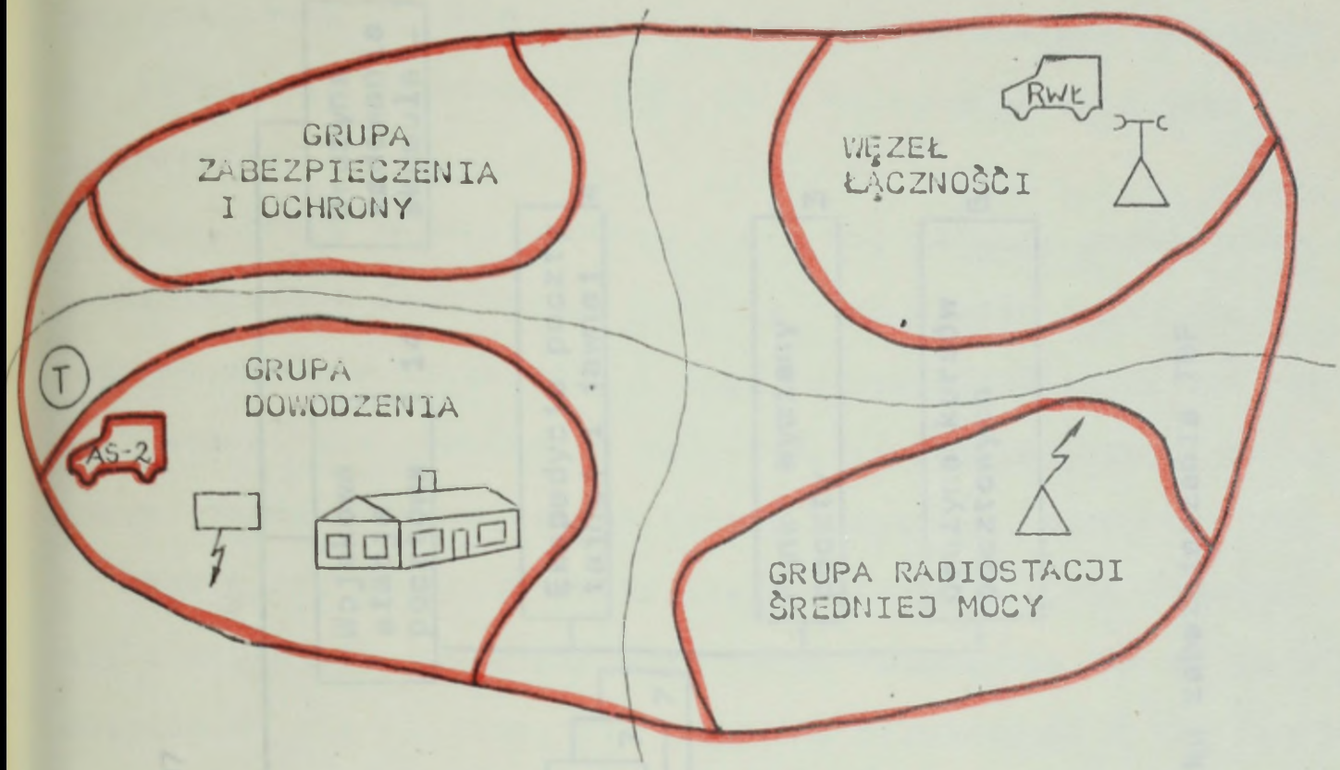

Rys.40. Ideowy schemat organizacji stanowiska dowodzenia TBF

rozmieszczenia grupy mogą znajdować się czasowo oficerowie z innych oddziałów /związków/ tyłowych frontu oraz TSD frontu. Można więc przyjąć, że w rejonie rozmieszczenia grupy dowodzenia będzie ciągle przebywało 100-115 żołnierzy.

Węzeł łączności organizuje starszy oficer - szef łączności z oddziału organizacji i planowania siłami kompanii łączności pułku zabezpieczenia. Strukturę organizacyjną kompanii łączności przedstawia rys.41.

Radiostacje średniej mocy należące do węzła łączności stanowiska dowodzenia TBF rozmieszcza się w oddzielnym rejonie w odległości /0,5-5 km/ bezpiecznej i pozwalającej na przewodowe lub radiowe sterowanie nimi.

Na oddzielne rozmieszczenie węzła łączności i radiostacji średniej mocy ma wpływ możliwość wykrycia ich /namierzenie/ przez środki pelengacyjne nieprzyjaciela. Wykrycie rejonu

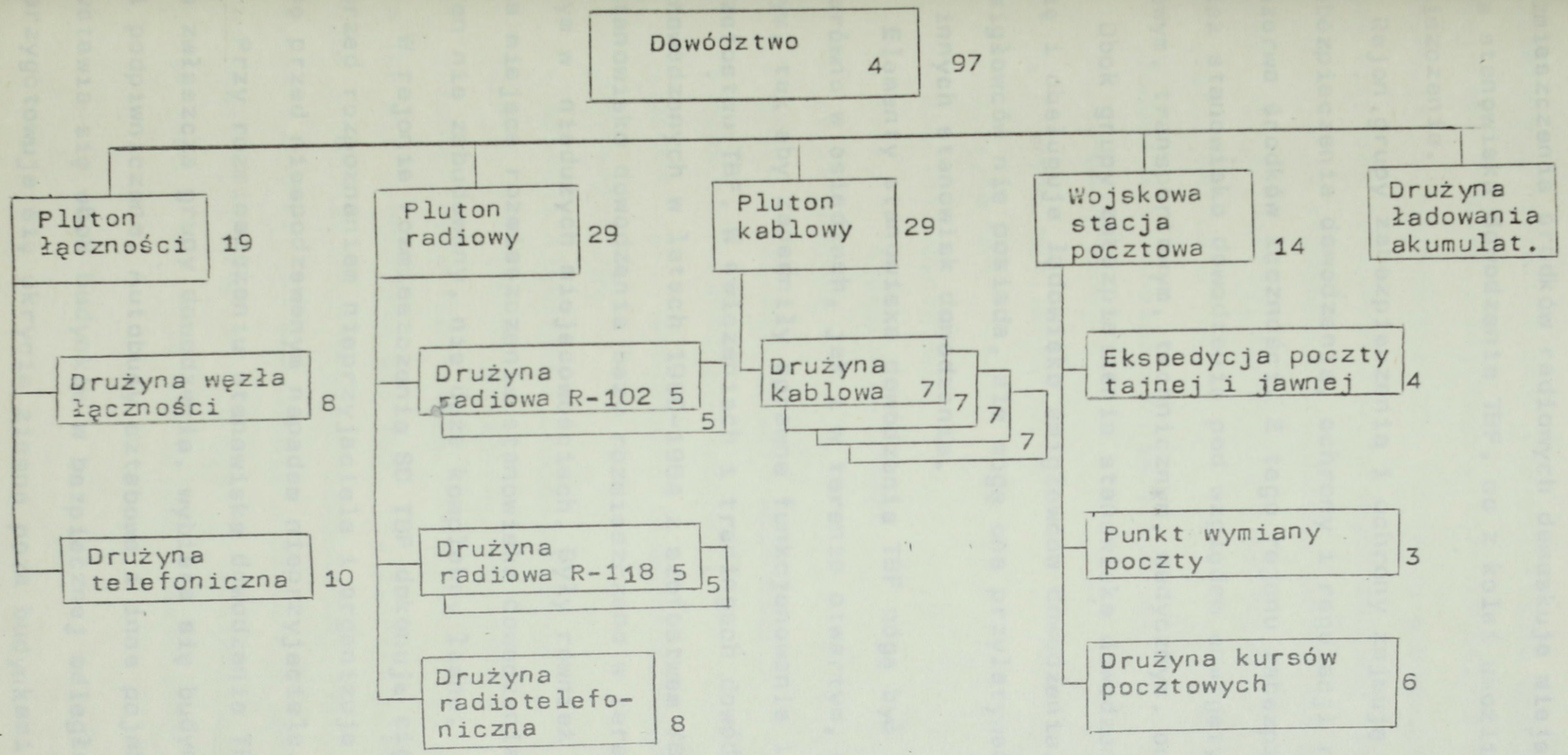

Rys.41, Struktura organizacyjna kompanii łączności pułku zabezpieczenia TBF

rozmieszczenia środków radiowych demaskuje miejsce rozwinięcia stanowiska dowodzenia TBF, co z kolei umożliwia jego zniszczenie.

Rejon grupy zabezpieczenia i ochrony zajmują pododdziały zabezpieczenia dowodzenia, ochrony i regulacji ruchu oraz rezerwa środków łączności. Z tego rejonu zabezpiecza się również stanowisko dowodzenia pod względem energetycznym, materiałowym, transportowym, technicznym, medycznym, ochronnym itp.

Obok grupy zabezpieczenia stanowiska dowodzenia urządza się i obsługuje lądowisko śmigłowców dowodzenia.TBF wprawdzie śmigłowców nie posiada, ale mogą one przylatywać z TSD frontu i innych stanowisk dowodzenia.

Elementy stanowiska dowodzenia TBF mogą być rozmieszczone zarówno w osiedlach, jak i w terenie otwartym, nie zabudowanym, tak aby zapewniły sprawne funkcjonowanie i bezpieczeństwo szefostwu TBF. W ćwiczeniach i treningach dowódczo-sztabowych prowadzonych w latach 1980-1984 z szefostwem TBF najczęściej stanowisko dowodzenia bazy rozmieszczano w terenie zabudowanym w niedużych miejscowościach. Były również przypadki, że na miejsce rozmieszczenia stanowiska dowodzenia wyznaczano teren nie zabudowany, nie duże kompleksy leśne.

W rejonie rozmieszczenia SD TBF dokonuje się maskowania przed rozpoznaniem nieprzyjaciela i organizuje obronę i ochronę przed niespodziewanym napadem nieprzyjaciela.

Przy rozmieszczeniu stanowiska dowodzenia TBF w osiedlu, a zwłaszcza grupy dowodzenia, wybiera się budynki murowane i podpiwniczone. Autobusy sztabowe i inne pojazdy mechaniczne ustawia się obok budynków w bezpiecznej odległości. Ponadto przygotowuje się ukrycia ziemne poza budynkami /schrony,

szczeliny przeciwlotnicze/ dla wszystkich żołnierzy. Ludność miejscową z osiedla zajętego przez stanowisko dowodzenia TBF ewakuuje się w inne miejsce, na teren stanowiska nie dopuszcza się osób cywilnych i wojskowych do tego nieuprawnionych.

W rejonie stanowiska dowodzenia TBF będzie się znajdowało około 350 żołnierzy, co wynika z kalkulacji:

- szefostwa TBF 100
- pododdziały zabezpieczenia i ochrony:
  - pluton ochrony 31
  - drużyna regulacji ruchu 8
  - drużyna WSW 11
  - kompania łączności 97
  - drużyna rozpoznania skażeń 4
  - straż pożarna 6
  - drużyna remontu sprzętu łączności 5
  - drużyna remontu samochodów 8
  - pododdziały zabezpieczenia materiałowego i medycznego 38
  - obsługa elektrowni oświetleniowych 5
- żołnierze z innych związków /oddziałów / tyłowych oraz TSD frontu 35

W TBF nie organizuje się TSD, tj. miejsca pracy kwatermistrzowskich i technicznych organów dowodzenia, jak już bowiem stwierdzono takie organy dowodzenia w bazie nie istnieją, a jeżeliby nawet były utworzone w myśl przedstawionego projektu, to i tak jego utworzenie nie byłoby uzasadnione.

5.3. Zabezpieczenie dowodzenia tylnej bazy frontu

Zabezpieczenie dowodzenia TBF obejmuje wyposażenie szefostwa bazy w środki dowodzenia i wykorzystanie ich w procesie dowodzenia.

Wyposażenie szefostwa TBF w materiałowe i techniczne środki dowodzenia określone jest w etatach i tabelach należności na czas wojny.

Efektywność kierowniczej działalności szefostwa TBF uwarunkowana jest nie tylko poziomem wyszkolenia żołnierzy, lecz także należytą organizacją zabezpieczenia procesu dowodzenia, tj. właściwym wyposażeniem i wykorzystaniem środków dowodzenia.

Środki dowodzenia są to różnego rodzaju materiały sztabowe oraz techniczne i elektroniczne środki dowodzenia wspomagające organa dowodzenia w wykonywaniu ich dowódczych i kierowniczych funkcji[6]. Ogólną systematykę środków dowodzenia TBF przedstawia tabela 84.

Tabela 84. Ogólna systematyka środków dowodzenia TBF

1	Materiały sztabowe
2	Techniczne i elektroniczne środki dowodzenia
	Autobusy sztabowe
	Środki łączności
	Orgatechnika
	Elektroniczna technika obliczeniowa

[6] Płk doc.dr hab.Władysław Jakubisiak.Dowodzenie związkami tyłowymi armii i frontu. Podręcznik. Warszawa, Wydawn.ASG WP 1983, s.33.

1/ Zabezpieczenie w materiały sztabowe

Materiały sztabowe są to przedmioty topograficzne i kancelaryjno-biurowe, przeważnie jednorazowego użytku wykorzystywane do pracy przez szefostwo TBF. Materiały topograficzne to różnego rodzaju i w różnej skali mapy oraz plany służące jako źródło wiedzy o terenie, zawierające szczegółowe charakterystyki obiektów hydrotechnicznych, komunikacyjnych, przemysłowych, magazynowych, socjalnych itp. Służą one ponadto za podstawę do sporządzania graficznej części planów działania TBF. Materiały kancelaryjno-biurowe są to materiały papiernicze, piśmienne, kreślarskie, teczki, spinacze, kleje itp.

Organem zaopatrującym w materiały topograficzne jest oddział organizacji i planowania, natomiast źródłem zaopatrzenia- polowy skład topograficzny. W materiały kancelaryjno-biurowe szefostwo TBF zabezpiecza służba mundurowa pułku zabezpieczenia.

Przydzielone dla szefostwa TBF materiały sztabowe przechowuje i wydaje kancelaria /5 żołnierzy/ oddziału organizacji i planowania według rozdzielnika zatwierdzonego przez szefa tego oddziału.

2/ Zabezpieczenie transportowe

Szefostwo TBF jest zabezpieczone w samochody osobowo-terenowe i autobusy sztabowe przez pułk zabezpieczenia. Samochody osobowo-terenowe znajdują się w osobistej dyspozycji szefa i jego zastępców. Największa ich liczba powinna jak sądzę, pozostawać w dyspozycji szefa oddziału organizacji i planowania,

który przydzielać będzie samochody do dyspozycji oficerów wykonujących zadania kierownicze, związane z wyjazdem do określonych jednostek TBF. Jeden samochód osobowo-terenowy powinien zawsze pozostawać na stanowisku dowodzenia w celu wykonywania zadań uprzednio nie przewidzianych, np. przywiezienie lub odwiezienie na lądowisko osób, które przybyły na stanowisko dowodzenia bazy śmigłowcem.

W celu zaspokojenia potrzeb szefostwa TBF dowódca pułku zabezpieczenia /zastępca dowódcy ds.technicznych/ może wydzielić 9-10 samochodów osobowo-terenowych, mikrobus, a w razie potrzeby autobus pasażerski - wynika to z możliwości służby samochodowej pułku zabezpieczenia[7].

Autobusy sztabowe są miejscem pracy i środkiem przewozu kadry szefostwa TBF. Autobusy te przydzielane są na stałe do poszczególnych komórek organizacyjnych szefostwa. Do zabezpieczenia pracy szefostwa pułk zabezpieczenia może przydzielić 3-4 autobusy sztabowe, wynika to również z możliwości pułku zabezpieczenia[8]. W prowadzonych ćwiczeniach przydzielano je w sposób następujący:

- szefowi bazy i jego zastępcy - 1 autobus sztabowy;
- oddziałowi organizacji i planowania - 1 autobus sztabowy;
- pozostałym komórkom organizacyjnym - 1-2 autobusy sztabowe.

3/ Zabezpieczenie łączności dowodzenia przedstawia oddzielny podrozdział 5.4. "Organizacja łączności w TBF".

---

[7] Zob.załącznik 29, poz.7,9,10 rubryka 3.

[8] Zob.załącznik 29, poz.12, rubryka 3.

4/ Zabezpieczenie orgatechniczne i informatyczne

"Orgatechnika" jest skrótem wyrażenia "organizatorska technika" i obejmuje aparaturę używaną do usprawnienia pracy szefostwa bazy. Do orgatechniki zalicza się urządzenia służące do utrwalenia i powielania informacji, ich liczbowego przetwarzania i obrazowania. Do orgatechniki nie zalicza się środków łączności.

W procesie dowodzenia TBF mogą być skutecznie wykorzystywane różne urządzenia organizacyjno-techniczne.

Magnetofony służą do utrwalenia informacji akustycznych na nośnikach magnetycznych. Umożliwiają one wierne i szybkie zapisywanie i odtwarzanie decyzji, rozkazów, zarządzeń, meldunków i innych informacji przekazywanych ustnie. W warunkach polowych najodpowiedniejsze dla tych celów są magnetofony kasetowe z bateryjnym zasilaniem.

Urządzeniem do reprodukcji dokumentów są powielacze i kopiarki. W warunkach polowych może być zastosowany powielacz offsetowy. Powiela on druk z matrycy stanowiącej cienką folię aluminiową. Z jednej matrycy można uzyskać od kilku sztuk do kilkunastu tysięcy odbitek o wysokiej jakości druku. W TBF znajduje się 28 powielaczy[9].

Do urządzeń kopiujących zaliczamy kserograf, termokopiarkę i termofotokopiarkę. Tych urządzeń w wyposażeniu TBF nie ma.

Do urządzeń utrwalających i powielających informacje alfanumeryczne zaliczamy mechaniczne i elektryczne maszyny do pisania, których w TBF znajduje się 144[10].

---

[9] Zob. załącznik 28, poz.15

[10] Zob.załącznik 28, poz.14.

W opracowywaniu informacji liczbowych dużą rolę odgrywają kalkulatory mechaniczne, a szczególnie elektryczne - sieciowe i bateryjne. Są to obecnie urządzenia powszechnie dostępne, a posługiwanie się nimi jest bardzo proste. W wyposażeniu TBF znajduje się 258 maszyn służących do liczenia[11].

Do środków orgatechnicznych stosowanych w TBF zaliczyć można ponadto wiele innych prostych urządzeń, przyrządów służących do prac sztabowych, jak np. linijki sztabowe, suwaki, krąg kalkulacyjne, cyrkle, kątomierze, kompasy itp.

Orgatechnika mechanizuje, natomiast informatyka automatyzuje dowodzenie.

Zabezpieczenie informatyczne jest to zespół przedsięwzięć własnych i nadrzędnego sztabu w zakresie komputerowego przetwarzania informacji liczbowych w celu kalkulacji, ewidencji, analizy i oceny ich stanu aktualnego i prognozowanego.

Zabezpieczenie informatyczne dowodzenia TBF wymaga dostępu do elektronowych maszyn cyfrowych /EMC/, posiadania odpowiednich programów oraz zespołów wyspecjalizowanych w opracowywaniu danych dla komputera i w interpretacji uzyskanych wyników.

W końcu lat osiemdziesiątych planuje się wprowadzić na potrzeby związków tyłowych frontu mikrokomputery z końcówkami "inteligentnymi", monitorem i ekranem, które połączone byłyby z rozproszoną mikrokomputerową bazą danych[12].

---

[11] Zob.załącznik 28, poz.13

[12] Dane uzyskano w Wojskowym Instytucie Informatyki od płk.dr.W.Więckowskiego.

5/ Zabezpieczenie bojowe organów dowodzenia TBF

Organy dowodzenia TBF są najważniejszym elementem każdej jednostki i podlegają szczególnemu bojowemu zabezpieczeniu. Sposób organizacji przedsięwzięć zabezpieczenia bojowego TBF w sposób szczegółowy przedstawiono w treści rozdziału III. pt. "Zabezpieczenie działań TBF".

6/ Zabezpieczenie bytowe organów dowodzenia TBF

Zabezpieczenie bytowe szefostwa TBF obejmuje wyżywienie, odzież, odpoczynek, pomoc lekarską, obsługę higieniczną i handlową oraz zaspokojenie potrzeb kulturalnych. Od poziomu zabezpieczenia bytowego szefostwa TBF w dużym stopniu zależy kondycja fizyczna, psychiczna i intelektualna stanu osobowego, a w konsekwencji sprawność dowodzenia TBF. Za zabezpieczenie warunków bytowych szefostwa TBF bezpośrednio odpowiadają:

- w zakresie materiałowym, obsługi higienicznej, handlowej, pomocy medycznej i odpoczynku - szef oddziału organizacji i planowania;
- w zakresie kulturalnym - zastępca szefa bazy ds.politycznych.

Odpowiednie warunki bytowe szefostwu TBF zapewniają pododdziały pułku zabezpieczenia.

5.4. Organizacja łączności w tylnej bazie frontu

Zabezpieczenie łączności obejmuje wyposażenie szefostwa TBF w środki łączności i organizację łączności. Środki łączności

to różnego rodzaju sprzęt i urządzenia umożliwiające przekazywanie informacji na odległość[13].

W szefostwie TBF mogą być stosowane następujące grupy środków łączności: sygnalizacyjne, techniczne, ruchome.

Do grupy środków sygnalizacyjnych można zaliczyć: trąbkę, gong, syrenę, chorągiewki, pociski smugowe i świetlne, rakiety sygnalizacyjne. Mogą one być wzrokowe i dźwiękowe. Są wykorzystywane do przekazywania umówionych sygnałów na stosunkowo niewielkie odległości w rejonie rozmieszczenia szefostwa TBF.

Do grupy środków technicznych zaliczane są: urządzenia radiowe, radioliniowe i przewodowe.

Do grupy ruchomych środków łączności należą: środki transportowe wykorzystywane przez pocztę polową do przewożenia i doręczania przesyłek służbowych o charakterze tajnym i jawnym oraz przesyłek żołnierzy szefostwa TBF.

Organizatorem łączności w TBF jest starszy oficer - szef łączności z oddziału organizacji i planowania, który siłami i środkami kompanii łączności buduje węzeł łączności na stanowisku dowodzenia TBF.

Kompania łączności nie jest w stanie sama zabezpieczyć łączność TBF, każda bowiem relacja dowodzenia to więź między co najmniej dwoma organami: przełożonym i podwładnym. Jednostki TBF, jako podwładni szefa bazy, mają swoje siły i środki łączności, służące do utrzymywania łączności ze stanowiskiem dowodzenia TBF. Wykaz jednostek TBF, które w swoim składzie posiadają siły i środki łączności przedstawia tabela 85.

---

[13] Zob. załącznik 34.

Z treści tabeli 85 wynika, że na ogólną liczbę 55 jednostek siły i środki łączności posiada 26 jednostek, tj. około 47%. W związku z tym nasuwa się wniosek, że niektóre jednostki będą zmuszone do wspólnego korzystania ze środków łączności, a zatem powinny być rozmieszczone w rejonach przyległych /sąsiednich/ o wspólnych miejscach /stanowiskach/ dowodzenia.

Radiostacje średniej mocy R-118 i R-102 wykorzystuje się do łączności TBF z TSD frontu. Ponadto podczas użycia radiostacji R-118 organizuje się sieć dowodzenia szefa TBF z podległymi jednostkami bazy, mającymi w wyposażeniu tego typu radiostacje /bataliony przeładunkowe, batalion transportowy, polowy skład sprzętu łączności/ oraz sieć współdziałania z brygadami transportowymi frontu, WBOK i FBMZ. Organizację łączności przy wykorzystaniu radiostacji R-118 lub R-102 przedstawiono w załączniku 66.

Radiostacje małej mocy R-105 z przystawką mocy /UM-1/ są wykorzystywane do organizacji sieci dowodzenia w relacji stanowisko dowodzenia TBF - stanowiska dowodzenia podległych jednostek. Schemat łączności z podwładnymi przy wykorzystaniu radiostacji R-105 przedstawia załącznik 66.

Radioodbiornik R-311 znajduje się na węźle łączności SD TBF i wykorzystywany jest do prowadzenia ciągłego nasłuchu w sieci ostrzegania i odbierania sygnałów z centralnego źródła powiadamiania i ostrzegania. Obsługa odbiornika R-311 melduje o odebraniu ustalonych sygnałów oficerowi dyżurnemu, a ten z kolei szefowi TBF, który analizuje je, ocenia stopień zagrożenia TBF i stosownie do tego może zarządzić alarm bojowy dla zagrożonych jednostek własnych i czasowo przebywających w rejonie TBF, np. BTr.

Tabela 85. Jednostki TBF w których składzie znajdują się siły i środki łączności [14]

Lp	Nazwa pododdziału łączności	pzab	bpłd	btr	PSA	PSU	PSIn::	PSCz-S	PSSam	PS MPS "C"	PS MPS "L"	PSŁącz	PSChem	PSIW-tKO	PSSan	PSŻ	Razem
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
	Liczba jednostek	1	2	1	4	2	2	1	1	4	2	1	1	1	1	2	26
1	Kompania łączności	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
2	Pluton łączności	-	1/2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
3	Drużyna łączności	3	-	-	1/4	1/2	1/2	1	1	-	-	1	1	1	-	1/2	18
4	Drużyna radiotelefoniczna	-	-	-	-	-	-	-	-	1/4	1/2	-	-	-	1	-	7

Uwaga: licznik - liczba pododdziałów w jednostce;
mianownik - liczba pododdziałów w jednostkach danego rodzaju

[14] Opracowano na podstawie etatu TBF nr 02/628, 51/647, 51/671, 61/618, 61/617, 33/663, 38/642, 54/603, 54/618, 52/648, 53/631, 37/641, 66/607.

Stacja radioliniowa R-405, będąca w wyposażeniu RWŁ-1, przeznaczona jest do utrzymywania łączności między SD TBF, a TSD frontu. Schemat łączności radioliniowej w rejonie rozwinięcia TBF przedstawia załącznik 66.

Łączność przewodowa jest głównym sposobem utrzymania łączności wewnętrznej, tj. łączności SD TBF z wszystkimi elementami ugrupowania TBF. Łączność przewodowa może być budowana na kierunkach dalekosiężnych przy użyciu kabla PKA 1x 2, którego stan w TBF pozwala na budowę linii o długości do 116 km. Ponadto do łączności przewodowej mogą być wykorzystane stałe linie telekomunikacyjne, np. kolejowe lub międzymiastowe oraz ich centrale telefoniczne i telegraficzne. Do budowy łączności przewodowej może być również wykorzystany kabel PKL 1 x 2, którego stan w TBF wynosi około 200 km. Tylna baza frontu do zorganizowania łączności przewodowej posiada 357 polowych aparatów telefonicznych oraz 29 polowych łącznic telefonicznych induktorowych dziesięć numerowych[15]. Schemat łączności przewodowej w rejonie rozwinięcia TBF przedstawia załącznik 66.

Przy wykorzystaniu kabla PKA 1 x 2 utrzymywana jest łączność przewodowa między stanowiskiem dowodzenia TBF, a stanowiskami dowodzenia komendantów sektorów. Kabel PKL 1 x 2 wykorzystywany jest do łączności pomiędzy stanowiskiem dowodzenia komendanta sektora i stanowiskami dowodzenia jednostek rozmieszczonych w granicach danego sektora.

Utajnianie informacji przekazywanych przez techniczne środki łączności umożliwiają dokumenty kodowe i urządzenia kodujące. Dokumentami kodowymi są tabele rozmównicze, tabele sygna-

---

[15] Zob. załącznik 34, poz.6-7.

łowe operacyjne, kwatermistrzowskie oraz kod terenu, mapy itp. W tym celu szef łączności opracowuje schemat łączności kodowej, który przedstawia załącznik 66.

Urządzenia kodujące znajdują się na RWŁ-1 M i są to urządzenia mechaniczne zwane "F" /fiołka/ lub "D" /dudek/ oraz automatyczne telefoniczne, określane potocznie znakiem "Ti" /transmisja informacji/. Przy wykorzystaniu tych urządzeń mogą być kodowane informacje przekazywane przez radio, radiolinię i łączność przewodową.

Łączność poczty polowej zapewnia TBF stacja poczty polowej znajdująca się na własnym węźle łączności oraz węźle łączności TSD frontu. Do przekazywania korespondencji służbowej, propagandowej i prywatnej żołnierzy służą łącznicy na samochodach lub motocyklach. Dostarczają oni korespondencję do dowództw /kierownictw/ jednostek, które zobowiązane są dostarczyć je adresatom. Wymiana korespondencji między stacjami poczty polowej TBF i TSD frontu odbywa się zgodnie z decyzją przełożonego zwykle dwa razy na dobę.
Schemat wojskowej poczty polowej w rejonie rozmieszczenia TBF przedstawia załącznik 66.

Do przekazywania rozkazów lub zarządzeń, zarówno pisemnych jak i ustnych, mogą być ponadto wykorzystani oficerowie łącznikowi i łącznicy szefostwa.

Szef łączności TBF, aby sprawnie zorganizować i kierować łącznością w bazie, opracowuje "Plan łączności" zatwierdzony przez szefa TBF. Plan łączności, składa się z: schematu łączności radiowej, schematu łączności radioliniowej i przewodowej, schematu wojskowej poczty polowej, schematu łączności kodowej, rozliczenia sił i środków łączności. Wzór planu

łączności TBF przedstawia załącznik 66.

Ponadto szef łączności opracowuje i prowadzi mapę roboczą, na której nanosi: rejon rozmieszczenia bazy i jednostek ze szczególnym uwzględnieniem ich stanowisk dowodzenia, organizację łączności środkami radioliniowymi, przewodowymi i ruchomymi. Wzór mapy roboczej szefa łączności TBF przedstawia załącznik 67.

5.5. Organizacja i metodyka dowodzenia tylną bazą frontu

Działanie TBF nie może przebiegać sprawnie bez właściwie zorganizowanej, poprzedzającej ją organizacji. Zgodnie z zasadą "przygotowania działań", każdy zorganizowany okres działania /ZOD/[16] dzieli się na dwa podokresy:

- okres przygotowania działań;
- okres wykonywania zadania /właściwego działania/.

Okres przygotowania działania TBF rozpoczyna się w momencie otrzymania wstępnego zarządzenia kwatermistrza frontu i kończy się w momencie osiągnięcia nakazanego terminu gotowości do wykonania zadania.

W czasie II wojny światowej w Armii Radzieckiej i LWP obowiązywała, do dziś nie zmieniona zasada przeznaczania dowództwom podległych szczebli 2/3 dyspozycyjnego czasu na przygotowanie działań.

---

[16] Zorganizowany okres działania /ZOD/ TBF jest to przedział czasu, na który przełożony określa konkretne zadania TBF - wg. definicji płk. doc. dr. hab. Władysława Jakubisiaka "Dowodzenie związkami tyłowymi armii i frontu" Podręcznik. Warszawa, Wydawn. ASG WP 1983, s. 232.

Przygotowanie działania TBF odbywa się w okresie przygotowawczym, tj. przedziale czasu bezpośrednio poprzedzającym działanie właściwe. Okres przygotowawczy wyznaczony jest w celu wykonania czynności organizacyjno-kierowniczych przez szefostwo TBF i przedsięwzięć wykonawczych jednostek, których celem jest osiągnięcie gotowości do wykonania zadań i sprawnego rozpoczęcia działania właściwego.

W okresie przygotowawczym TBF wykonywane są następujące przedsięwzięcia:

- zajmowanie rejonu ześrodkowania przez rzut kołowy;
- odtworzenie gotowości po marszu;
- przegrupowanie rzutu kołowego do rejonu rozwinięcia TBF i osiągnięcie stanu gotowości do pracy.

Okres organizacji działania w TBF zwykle przypada w takim etapie kiedy rzut kołowy zajmuje rejon ześrodkowania/rys.42/

Organizowanie działania TBF polega na kierowniczym oddziaływaniu szefostwa bazy na podległe jednostki w celu przygotowania i skutecznego wykonania zadań, uwzględniając ich przebieg w czasie i przestrzeni na tle całokształtu warunków bojowych, taktycznych, klimatycznych i innych.

Kierownicze oddziaływanie, a więc organizowanie działania TBF to nic innego, jak: podejmowanie decyzji o działaniu podległych sił i środków, pobudzanie podwładnych do działania przez stawianie im zadań oraz stwarzanie innych motywacji do działania, planowanie działania, egzekwowanie wykonawstwa zadań i pomoc podwładnym w tym zakresie. Sprawność kierownicza szefostwa TBF zależy od wielu czynników przedstawionych w poprzedzającym tekście, jak również jego zgrania i doświadczenia oraz od stosowanej metodyki dowodzenia.

Działanie wykonawcze TBF	Okres przygotowawczy	Okres pracy w rejonie rozwinięcia TBF
	1. Zajmowanie rejonu ześrodkowania przez rzut kołowy 2. Odtworzenie gotowości po marszu 3. Przegrupowanie rzutu kołowego do rejonu rozwinięcia TBF i osiągnięcie stanu gotowości do pracy	1. Przyjmowanie transportów rzutu kolejowego TBF 2. Zajmowanie rejonów rozwinięcia 3. Przyjmowanie transportów i gromadzenie zapasów 4. Przyjmowanie zapasów środków materiałowych od BTr obszaru kraju 5. Wydawanie środków materiałowych na transport BTr frontu i jednostkom wojskowym 6. Urządzenie rejonu rozwinięcia TBF

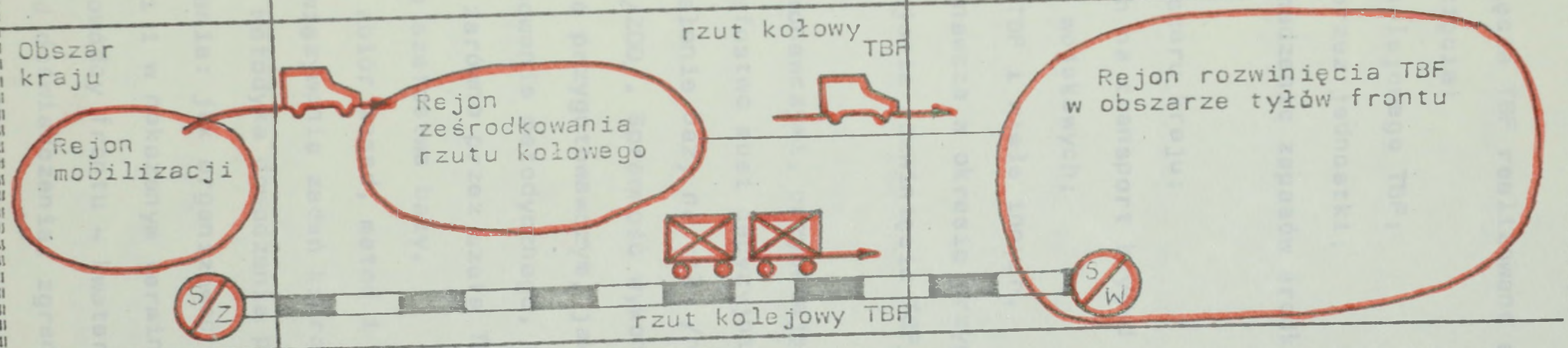

Rys.42. Wykaz przedsięwzięć wykonywanych przez TBF w okresie przygotowawczym i w okresie pracy w rejonie rozwinięcia.

Podczas pracy w rejonie rozwinięcia TBF realizowane są następujące czynności i przedsięwzięcia:

- przyjmowanie transportu rzutu kolejowego TBF;
- zajmowanie rejonów rozwinięcia przez jednostki;
- przyjmowanie transportów i gromadzenie zapasów środków materiałowych;
- przyjmowanie zapasów od BTr obszaru kraju;
- wydawanie środków materiałowych na transport brygad transportowych frontu i jednostek wojskowych;
- urządzanie rejonu rozwinięcia TBF i wiele innych.

W sposób graficzny działania wykonawcze w okresie przygotowawczym oraz w okresie pracy w rejonie rozwinięcia TBF przedstawia rys.42.

Równocześnie z działaniami wykonawczymi, przypadającymi na okres przygotowawczy TBF, jej szefostwo musi decyzyjnie i planistycznie zorganizować działanie bazy na cały /nakazany/ zorganizowany okres działań /ZOD/. Sprawność wykonania czynności kierowniczych w okresie przygotowawczym, jak nadmieniono wyżej, zależy od postępowania metodycznego, tj. odpowiedniej metodyki dowodzenia, zarówno przez szefa TBF jak i organy kierownicze należące do szefostwa bazy.

Metodyka dowodzenia obejmuje zbiór zasad, metod i form służących szefostwu bazy do rozwiązywania zadań kierowniczych w polowych warunkach wojennych. Metodyka dowodzenia powinna dać odpowiedź na zasadnicze pytanie: jak organizować działanie TBF aby wykonała ona w pełni i w nakazanym terminie zadanie postawione przez zastępcę dowódcy frontu - kwatermistrza.

Szefostwo TBF w zależności od doświadczenia, zgrania i umiejętności kierowniczych, a przede wszystkim od czasu dys-

pozycyjnego może zastosować jeden z trzech rodzajów metodyki pracy w okresie przygotowawczym, tj:

- metodykę rozwiniętą, gdy okres przygotowawczy wynosi ponad 10 godzin;
- metodykę typową, gdy okres przygotowawczy wynosi 6-8 godzin,
- metodykę skróconą, gdy okres przygotowawczy wynosi do 6 godzin.

Rodzaje metodyki pracy kierowniczej szefostwa TBF w okresie przygotowania działania bazy i realizowane przedsięwzięcia przedstawia tabela 86.

Praktyka ćwiczeń i treningów dowódczo-sztabowych prowadzonych z szefostwem TBF w latach 1980-1984 dowodzi, że z przedstawionych wyżej rodzajów metodyki pracy kierowniczej szefostwa na tym etapie stosowana była przede wszystkim metodyka rozwinięta, uwarunkowana czasem trwania okresu przygotowawczego ponad 10 godzin.

5.5.1. Opracowanie zamiaru o działaniu tylnej bazy frontu przez szefa tylnej bazy frontu przy współudziale jego zastępców

Bezpośrednią podstawą dla szefa TBF do organizowania działania bazy jest wstępne zarządzenie kwatermistrza frontu przekazane osobiście, na piśmie, ustnie lub przez uprawnionego oficera sztabu kwatermistrzostwa frontu. Analizy treści otrzymanego zarządzenia wstępnego szef bazy dokonuje osobiście lub przy udziale swoich zastępców. Polega ona na wnikliwym prze-

Tabela 86. Rodzaje metodyki pracy kierowniczej szefostwa TBF w okresie przygotowania działania bazy

Metodyka rozwinięta	Metodyka typowa	Metodyka skrócona
1	2	3
1. Otrzymanie wstępnego zarządzenia kwatermistrza frontu	1. Otrzymanie wstępnego zarządzenia kwatermistrza	1. Otrzymanie wstępnego zarządzenia kwatermistrza frontu
2. Opracowanie zamiaru o działaniu TBF przez szefa bazy i jego zastępców	2. Opracowanie harmonogramu pracy szefostwa i jednostek na okres przygotowania działania i działanie właściwe	2. Opracowanie harmonogramu pracy szefostwa i jednostek na okres przygotowania działania i działanie właściwe
3. Opracowanie harmonogramu pracy szefostwa i jednostek	3. Organizacja i prowadzenie rekonesansu	3. Opracowanie decyzji odnośnie zadania o pierwszym i drugim stopniu pilności z udziałem wybranych dowódców jednostek
4. Uzyskanie zatwierdzenia zamiaru		4. Organizacja i prowadzenie rekonesansu
5. Wydanie zarządzeń wstępnych dla jednostek i wytycznych dla komórek szefostwa TBF		
6. Otrzymanie zarządzenia do działania TBF		
7. Informowanie taktyczno-tyłowe		

1	2	3
8. Powzięcie decyzji o działaniu TBF	4. Powzięcie decyzji o działaniu TBF i postawienie zadań jednostkom	
9. Postawienie zadań jednostkom		
10. Opracowanie planu działania TBF i rozkazu do działania TBF	5. Opracowanie planu działania TBF i rozkazu do działania TBF	5. Opracowanie planu działania i rozkazu działania TBF
11. Prowadzenie kontroli-pomocy	6. Prowadzenie kontroli-pomocy	6. Prowadzenie kontroli - pomocy
12. Zebranie meldunków o gotowości do działania i złożenie meldunku do TSD frontu	7. Zebranie meldunków o gotowości do działania i złożenie o tym meldunku do TSD frontu	7. Zebranie meldunków o gotowości do działania i złożenie o tym meldunku do TSD frontu
Ponadto po wykonaniu czynności 4 lub 8 organizacja i prowadzenie rekonesansu		

czytaniu zarządzenia, "rozbiorze" zadania ogólnego na: etapowe wyodrębnione wg kryterium czasu i kolejności wykonania; zadanie według charakteru: taktyczne, specjalistyczne, dotyczące wszechstronnego zabezpieczenia działania. Dokonując analizy treści zarządzenia wstępnego, szef TBF opracowuje wykaz zadań, uporządkowanych wg kryteriów: kolejności wykonania, charakteru zadania /taktyczne, specjalistyczne, zabezpieczenie/ z oznaczeniem zadań pilnych. Wykaz zadań służy do podejmowania decyzji, opracowania planu działania oraz innych celów w procesie dowodzenia.

Zadania TBF uznane za pilne wymagają niezwłocznej realizacji w okresie przygotowawczym i dotyczą zwykle takich przedsięwzięć jak: zorganizowanie rekonesansu dróg marszu i nakazanego rejonu ześrodkowania jednostek rzutu kołowego lub rejonu rozmieszczenia TBF; osiągnięcie gotowości materiałowej, medycznej i technicznej do marszu itp.

Realizacja zadań pilnych wymaga podjęcia decyzji w sposobie ich wykonania. Z polecenia szefa TBF o sposobie ich wykonania mogą decydować zastępcy szefa bazy oraz szef oddziału organizacji i planowania. Będą to decyzje krótkie, wydane w formie zarządzeń wstępnych i doprowadzone do wykonawców.

W wyniku analizy zadania szef TBF formułuje zamiar działania bazy w zakresie wykonania zadania właściwego. Zamiar działania jest koncepcją szefa TBF, zawierającą cel główny i cele pośrednie, siły i środki do ich osiągnięcia oraz sposób działania na tle istniejących warunków. Zamiar działania stanowi po zatwierdzeniu przez zastępcę dowódcy frontu - kwatermistrza lub jego przedstawiciela na SD element decyzji o działaniu TBF, a ogłoszony oficerom szefostwa podstawę do dalszej pracy nad

opracowaniem decyzji, planu działania, rozkazu szefa bazy, zarządzeń itp.

5.5.2. Opracowanie harmonogramu pracy szefostwa tylnej bazy frontu

Harmonogram pracy szefostwa TBF wyraża przyjętą organizację pracy kierowniczej na SD, w jednostkach i w terenie. Jest to dokument wprawdzie pomocniczy, lecz od jego treści i realizacji zawartych w nim założeń i zadań zależy metodyczność, a więc sprawność dowodzenia przez szefostwo i sprawność działania sił i środków TBF. Wzór "Harmonogramu pracy szefostwa TBF na okres przygotowawczy" przedstawia załącznik 68.

Harmonogram pracy szefostwa TBF składa się z trzech rozdziałów:

1. Kalkulacja czasu i ważniejsze terminy;
2. Czynności kierownicze w okresie przygotowania działania;
3. Inne dane organizacyjne.

Harmonogram pracy opracowuje szef oddziału organizacji i planowania, natomiast rozdział pierwszy może opracować osobiście szef TBF, stanowi on bowiem podstawę i wytyczne dla szefa oddziału organizacji i planowania do opracowania całości dokumentu.

5.5.3. Wydanie zarządzeń wstępnych dla jednostek i wytycznych dla komórek szefostwa tylnej bazy frontu

Zarządzenia wstępne dla jednostek i wytyczne dla komórek szefostwa TBF dotyczą zwykle wykonania zadań pilnych, tj.zadań

przygotowawczych do sprawnego rozpoczęcia i wykonania zadań w działaniu właściwym. Zadania przygotowawcze dotyczą przeważnie działalności służb kwatermistrzowskich i technicznych. Do zadań przygotowawczych zalicza się także rekonesans dróg, rejonu ześrodkowania jednostek rzutu kołowego oraz rejonu rozwinięcia TBF. Zadania te z reguły nie są nakazane /do realizacji/ w zarządzeniu wstępnym kwatermistrza frontu lecz wynikają z logiki skutecznego działania. Obowiązkiem szefa TBF jest więc wskazać te zadania i powziąć decyzję o ich wykonaniu, przy czym może zlecić on zastępcom, szefom oddziałów i wydziałów określenie sposobów wykonania zadań /powzięcia decyzji/ i doprowadzenia ich do wykonawców /jednostek/ w formie zarządzeń wstępnych. Sposób realizacji zadań przez oficerów szefostwa znajduje swoje odzwierciedlenie w treści wytycznych szefa. Zarządzenia wstępne przekazywane są wykonawcom ustnie oraz przez techniczne środki łączności i odnotowywane w dzienniku działań bojowych.

5.5.4. Informowanie taktyczno-tyłowe

Informowanie taktyczno-tyłowe w TBF prowadzone jest zwykle w formie odprawy bezpośrednio po opracowaniu zamiaru działania i jego zatwierdzeniu, opracowaniu harmonogramu pracy szefostwa TBF, wydaniu zarządzeń wstępnych dla jednostek oraz otrzymaniu zarządzenia do działania TBF od zastępcy dowódcy frontu - kwatermistrza.

Celem informowania taktyczno-tyłowego jest: zapoznanie zastępców, szefów oddziałów i wydziałów, starszych oficerów zaopatrzenia oraz dyżurnej służby operacyjnej z : zarządzeniem

kwatermistrza frontu i zadaniami TBF, zamiarem szefa TBF, decyzją o wykonaniu zadań pilnych w okresie przygotowawczym, z wytycznymi dotyczącymi przygotowania danych do decyzji oraz zorganizowania działania wg harmonogramu pracy.

Informowanie taktyczno-tyłowe prowadzi osobiście szef bazy z czynnym udziałem szefa oddziału organizacji i planowania.

W prowadzonych ćwiczeniach i treningach dowódczo-sztabowych z szefostwem TBF w latach 1980-1984, w których autor uczestniczył, informowanie taktyczno-tyłowe prowadził zawsze szef TBF z udziałem szefa oddziału organizacji i planowania. Informowanie powinno trwać możliwie jak najkrócej, a przekazywane treści muszą być rzeczowe, zwięzłe i jasne. Czas trwania informowania trudno ustalić, gdyż jest uzależniony od różnych czynników, do których zaliczamy: zdolności szefa TBF lub oddziału organizacji i planowania w zakresie przekazywania niezbędnych danych, stopień przygotowania, wyszkolenia uczestników informowania taktyczno-tyłowego itp.

5.5.5. Powzięcie decyzji o działaniu tylnej bazy frontu

Ocena sytuacji w TBF jest procesem badawczej i twórczej działalności szefa, jego zastępców, szefów oddziałów i wydziałów oraz starszych oficerów zaopatrzenia podczas wypracowania decyzji.

Celem prowadzonej przez szefa oceny sytuacji TBF jest przestudiowanie danych o siłach, środkach i warunkach działania bazy i na tej podstawie opracowanie najlepszego sposobu wykonania zadania.

Metodyki prowadzenia oceny i wypracowania decyzji przez szefa TBF mogą być różne; zależy to od doświadczeń i przyjętego stylu pracy w szefostwie TBF. Teoretycznie można wyodrębnić trzy metody prowadzenia oceny sytuacji i wypracowania w tym procesie decyzji o działaniu TBF:

- według zagadnień służb;
- według zagadnień decyzji;
- według pilności treści decyzyjnych.

1/ Ocena sytuacji wg zagadnień służb

Ocena sytuacji wg zagadnień służb polega na tym, że szef TBF, posługując się harmonogramem pracy wyznacza zastępców, szefów oddziałów i wydziałów oraz starszych oficerów zaopatrzenia, którzy mają przygotować dane do decyzji zwane "potocznie "propozycjami" oraz określa kolejność terminu i czas meldowania. Wyznaczeni oficerowie przygotowują w nakazanych terminach "dane do decyzji" w swoich zeszytach pracy. Dane te następnie meldują szefowi TBF. Po wysłuchaniu meldunków wszystkich wyznaczonych oficerów szef TBF podejmuje decyzję o działaniu TBF w nakazanym ZOD.

Meldunek danych do decyzji szefa TBF może mieć następujący układ:

1. Stan sił i środków służby - "mam";
2. Możliwości posiadanych przez służbę sił i środków - "mogę";
3. Zadania stojące przed służbą - "muszę"
4. Propozycje sposobów działania służby dla wykonania jej zadań - "proponuję";
5. Prośby do przełożonego służbowego lub funkcyjnego /szefa bazy, służby frontu/- "proszę".

Przedstawiona metoda oceny sytuacji wg służb jest klasyczną, prawie nie stosowaną w praktyce ze względu na długi czas wypracowania decyzji. Ogólnie można stwierdzić, że metoda ta polega na wysłuchaniu przez szefa kilku meldunków i notowaniu danych, a następnie osobistym opracowaniu decyzji przy pomocy oficera oddziału organizacji i planowania, który drogą ćwiczeń specjalizuje się w opracowaniu dokumentu.

2/ Ocena sytuacji wg zagadnień decyzji

Ocena sytuacji wg zagadnień decyzji polega na opracowaniu decyzji w kolejności teoretycznie ustalonych zagadnień i jej sformalizowanego układu. Opracowanie decyzji prowadzi osobiście szef TBF, mając pod ręką wzór /blankiet/ decyzji z udziałem zastępców, szefów oddziałów i wydziałów oraz starszych oficerów zaopatrzenia, obecnych przez cały czas trwania oceny sytuacji. Kolektywna ocena sytuacji polega w tej metodzie na dyskutowaniu i opracowywaniu kolejnych zagadnień decyzji oraz wyborze najlepszych sposobów działania. Model decyzji szefa TBF o działaniu TBF w czasie ZOD przedstawia załącznik 69.

Metoda ta umożliwia sprecyzowanie decyzji w momencie zakończenia oceny sytuacji, dlatego że proces oceny jest jednocześnie podstawą kolejnego decydowania. Do zalet oceny sytuacji wg zagadnień decyzji prowadzonej przez szefa TBF można zaliczyć

- skrócony czas opracowywania decyzji i jej wyczerpującą treść;
- elimiruje potrzebę ogłaszania decyzji dla zastępców, szefów oddziałów i wydziałów oraz starszych oficerów zaopatrzenia, osoby te bowiem przez cały czas brały czynny udział w powstawaniu decyzji;

- uzyskuje się prawie natychmiastową gotowość wyjazdu oficerów - współtwórców decyzji do jednostek TBF w celu postawienia im zadań oraz prowadzenia kontroli - pomocy, o czym szef TBF powiadamia ich już w czasie informowania taktyczno-tyłowego.

3/ Ocena sytuacji wg pilności treści decyzyjnych

Pilność treści decyzyjnych można wyrazić trzema stopniami. Pierwszym stopniem pilności określa się zadania dotyczące przygotowania TBF do działań, a wymagające realizacji w okresie przygotowawczym. Tego rodzaju działanie TBF jest zwykle regulowane zarządzeniami wstępnymi wydawanymi po analizie zadania. Drugim stopniem pilności objęte będą kolejne zadania w danym ZOD. Trzecim stopniem pilności możemy określić zadania specjalistyczne wykonywane po drugim zadaniu, czyli pracę TBF w rejonie rozwinięcia /po przegrupowaniu/ lub w dotychczasowym rejonie, ale po upływie od pół do jednej doby czasu. Podział zadań TBF w zależności od stopnia pilności w celu opracowania decyzji o ich wykonaniu przedstawia rys.43.

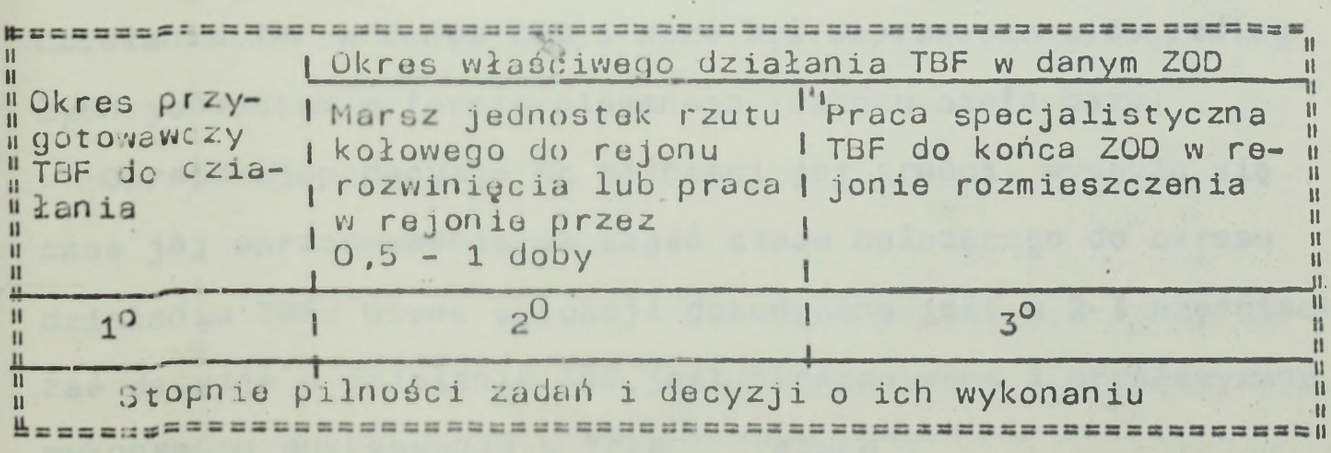

Rys.43. Podział zadań TBF na stopnie pilności w celu sukcesywnego opracowywania decyzji o ich wykonaniu

Podział zadań wg stopnia pilności potrzebny jest do oceny sytuacji, i opracowania decyzji metodą sukcesywną.

Metoda sukcesywnego opracowywania decyzji o działaniu TBF polega na stopniowym jej podejmowaniu w procesie analizy zadania i oceny sytuacji rozciągniętej w czasie. W metodzie tej wypracowanie decyzji nie jest aktem jednorazowym, lecz trwa przez cały okres przygotowawczy i kończy się podczas realizacji zadań drugiego stopnia pilności, tj. w czasie właściwego działania TBF.

Pierwsza część decyzji, dotycząca zadań przygotowawczych do działań TBF, podejmowana jest na początku okresu organizacji i doprowadzana do wykonawców w formie zarządzeń wstępnych.

Druga część decyzji, dotycząca realizacji zadań drugiego stopnia pilności podejmowana jest po wydaniu zarządzeń wstępnych i wdrażana do realizacji przy pomocy oficerów szefostwa TBF wysyłanych do podległych jednostek.

Trzecia część decyzji, dotycząca realizacji zadań trzeciego stopnia pilności powzięta zostanie w trakcie realizacji zadań drugiego stopnia pilności. Zawarta ona będzie w planie działania TBF w danym ZOO i może być doprowadzona do podległych jednostek w formie pisemnego rozkazu szefa bazy.

Opracowując decyzję wg pilności jej treści, wydłuża się czas jej opracowywania na część czasu należącego do okresu działania TBF. Ocena sytuacji dokonywana jest w 2-3 częściach, zaś decyzja o działaniu TBF jest opracowywana i przekazywana wykonawcom sukcesywnie w trzech "ratach":

- pierwsza-analiza zadania /zarządzenia wstępnego kwatermistrza frontu/ zarządzenia wstępne;

- druga - ocena zadania drugiego /np.taktycznego/ - ustne postawienie zadań wykonawcom przez oficerów szefostwa TBF;
- trzecia - ocena zadania trzeciego, tj. pracy specjalistycznej i przekazanie decyzji wykonawcom w pisemnym rozkazie szefa, obejmującym całość decyzji o działaniu TBF w danym ZOD.

Sukcesywne podejmowanie decyzji i doprowadzenie jej do jednostek stosuje się w warunkach skrajnie krótkiego czasu trwania okresu przygotowawczego.

W prowadzonych ćwiczeniach z szefostwem TBF w latach 1980-1984 ocenę sytuacji i powzięcie decyzji o działaniu TBF, szef bazy prowadził przede wszystkim wg zagadnień decyzji, natomiast w treningach dowódczo-sztabowych wg zagadnień służb.

Ogłoszenie decyzji o działaniu TBF w danym ZOD i postawienie zadań dowódcom /kierownikom/ jednostek jest najważniejszą czynnością szefa bazy, uruchamia ona bowiem właściwe działanie.

Ogłoszenie decyzji przez szefa TBF odnosi się do oficerów szefostwa, natomiast postawienie zadań do dowódców /kierowników/ jednostek. Ogłoszenie decyzji oficerom szefostwa nie zawsze jest konieczne z uwagi na ich udział w jej opracowywaniu, jednakże jest czynnością celową z następujących powodów:

- ogłoszenie decyzji może stanowić formę przedstawiania jej treści do akceptacji przez przedstawiciela kwatermistrzostwa frontu jeżeli jest on obecny na SD TBF;
- ogłoszenie decyzji jest wyrazem przyjęcia przez szefa TBF jednego wariantu działania spośród wielu dyskutowanych na etapie opracowywania decyzji;
- ogłoszenie decyzji jest podstawą do opracowania przez oddział organizacji i planowania rozkazu i planu działania TBF oraz innych dokumentów;

- ogłoszenie decyzji jest dowódczą formą stawiania zadań dowódcom /kierownikom/ jednostek bezpośrednio lub pośrednio przez oficerów kierunkowych.

5.5.6. Organizacja i prowadzenie rekonesansu

Organizację i sposób prowadzenia rekonesansu w sposób szczegółowy przedstawiono w rozdziale 1, zagadnienie 1,2 oraz rozdziale 3, zagadnienie 3.4.1.1.

5.5.7. Postawienie zadań jednostkom

Rozkaz do działania TBF wydaje szef bazy przez jego podpisanie. Rozkaz wydaje się dla wszystkich jednostek i rozsyła przez pocztę polową zgodnie z rozdzielnikiem umieszczonym na pierwszym egzemplarzu, który pozostaje w kancelariii oddziału organizacji i planowania. Rozkaz pisemny dowódcy /kierownicy/ jednostek otrzymują w celu potwierdzenia zadań, które zostały im przekazane wcześniej przez oficerów kierunkowych szefostwa TBF lub przez techniczne środki łączności.

5.5.8. Opracowanie planu działania i rozkazu do działania tylnej bazy frontu

1/ Opracowanie planu działania tylnej bazy frontu

Plan działania TBF jest wewnętrznym dokumentem dowodzenia i stanowi rozwinięcie decyzji szefa o działaniu bazy oraz służy do sprawnego kierowania jej taktycznym i specjalistycznym

działaniem i zabezpieczeniem.

Plan działania TBF opracowuje się w procesie planowania, który rozpoczyna się od analizy zadania, prowadzonej po otrzymaniu zarządzenia wstępnego kwatermistrza frontu, a kończy się aktem zatwierdzenia przez szefa TBF w końcowej fazie okresu przygotowawczego. Niektóre zagadnienia planu mogą być rozwijane z dnia na dzień w toku jego realizacji. Wzór planu działania TBF przedstawia załącznik 70.

Plan działania TBF składa się z części graficznej i tekstowej. Część graficzna przedstawiona jest na mapie w skali 1:200 000 oraz 1:50 000.

I. Mapa 1:200 000 przedstawia:

1. Zagadnienia taktyczno-operacyjne:
   - pas operacyjny frontu;
   - rubież bojowej styczności wojsk;
   - oznaczenia nazw wojsk własnych i nieprzyjaciela;
   - rejony działania desantów i grup dywersyjno-rozpoznawczych mogących zagrozić TBF;
   - tereny skażone i zagrożone żywiołami.
2. Obiekty i rejony własnego działania:
   - rejon rozmieszczenia TBF;
   - rejon rozmieszczenia i drogę przegrupowania OTBF.
3. Obiekty systemowego współdziałania z TBF:
   - wyższego szczebla;
   - niższego szczebla;
   - miejscowe.
4. Elementy zabezpieczenia komunikacyjnego:
   - drogi kołowe i przeprawy;
   - linie kolejowe, stacje rozdzielcze, stacje wyładowcze;

- lotniska zabezpieczenia materiałowego;
- porty i przystanie wodne;
- tymczasowe rejony przeładunkowe.

5. Stanowiska dowodzenia
   - TSD frontu;
   - SD związków tyłowych frontu i jednostek współpracujących.

II. Mapa 1:50 000. Plan ugrupowania TBF w rejonie rozmieszczenia z elementami obrony i ochrony.

1. Szkic sytuacyjny:
   - granice rejonu rozmieszczenia TBF;
   - granice rejonów rozmieszczenia poszczególnych jednostek i ich rejonów zapasowych;
   - drogi dojazdowe i wewnętrzne z oznaczeniem kierunków i regulacji ruchu;
   - stacje rozdzielcze, wyładowcze, załadowcze, ewakuacji sanitarnej i materiałowej oraz lądowiska;
   - źródła wody;
   - SD TBF i poszczególnych jednostek.

2. Elementy ochrony i obrony:
   - kierunek szczególnego zagrożenia z powietrza i lądu;
   - granice sektorów rejonu rozmieszczenia;
   - rozbudowa fortyfikacyjna /szczeliny przeciwlotnicze, okopy, schrony/;
   - posterunki obserwacyjno-ochronne i wartownicze;
   - podsłuchy, czujki, patrole ochronne i rozpoznania skażeń;
   - rejony zapasowe i drogi awaryjnej ewakuacji jednostek;
   - rejony zabiegów specjalnych lub PZS i place dezaktywacji.

Część tekstową stanowi załącznik w formie legendy zawierający:

I. Decyzję szefa o działaniu TBF:

II. Plan pracy TBF.

1. Plan obrotu środków materiałowych.

1.1. Obrót środków materiałowych w ... TBF w dniach od ... do ... /w tonach/

1.2. Obrót środków materiałowych w ... TBF w dniu ... /w tonach/.

2. Plan przyjęcia i wydawania środków materiałowych przez TBF w dniu .....

3. Plan działalności produkcyjno-usługowej TBF.

III. Plan zabezpieczenia działania TBF.

1. Praca partyjno-polityczna.

2. Zabezpieczenie materiałowe,

3. Zabezpieczenie medyczne.

4. Zabezpieczenie ewakuacyjno-remontowe.

IV. Plan wydzielenia oddziału ... TBF.

1. Skład oddziału TBF.

2. Rejon rozwinięcia OTBF.

3. Stan związków taktycznych i oddziałów ...Armii przydzielonych na zaopatrzenie do OTBF.

4. Dostawy środków materiałowych do OTBF.

5. Ewakuacja z OTBF.

6. Dowodzenie OTBF.

V. Plan dowodzenia ... TBF

1. Terminy obowiązujących meldunków w ... TBF.

2. Terminy wymiany poczty polowej w ... TBF.

3. Plan łączności radiowej w ... TBF.

4. Plan łączności radioliniowej i przewodowej w ... TBF

5. Sygnały dowodzenia.

VI. Inne względnie stałe dokumenty planu działania ... TBF.

1. Wykaz stanu ... TBF.
2. Wykaz normatywnych zapasów utrzymywanych w składach i urządzeniach ... TBF.
3. Instrukcja alarmowa.
4. Instrukcja ochrony i obrony TBF.

Plan działania TBF opracowuje oddział organizacji i planowania, który współpracując z innymi oddziałami i wydziałami opracowującymi swoje zagadnienia specjalistyczne, jest jego głównym autorem. Plan działania po zarejestrowaniu w kancelarii przechowuje się w oddziale organizacji i planowania.

2/ Opracowanie rozkazu do działania tylnej bazy frontu

Rozkaz szefa TBF do działania bazy jest udokumentowaną formą przekazania zadań dowódcom /kierownikom/ jednostek na określony czas działania i dotyczy taktycznych i specjalistycznych zadań oraz zabezpieczenia działań bazy. Rozkaz opracowuje oddział organizacji i planowania na podstawie decyzji szefa TBF, jednoczesnie z opracowaniem planu działania TBF. Głównym redaktorem rozkazu jest szef oddziału organizacji i planowania lub wyznaczony przez niego wyspecjalizowany w opracowywaniu rozkazów oficer oddziału.

Zastępcy szefa TBF, szefowie oddziałów i wydziałów dostarczają do oddziału organizacji i planowania opracowane /zredagowane/ punkty rozkazu, dotyczące ich specjalistycznych spraw. Wzór rozkazu do działania TBF przedstawia załącznik 71.

5.5.9. Prowadzenie kontroli - pomocy

Prowadzenie kontroli stanu jednostek TBF i ich gotowości do działania taktycznego i specjalistycznego jest zadaniem szefostwa TBF. Kontrola - pomoc prowadzona w jednostkach TBF ma na celu:

- stwierdzenie stanu zabezpieczenia i gotowości jednostek bazy do działania;
- egzekwowanie wykonania zadań nakazanych w zarządzeniach wstępnych lub rozkazie do działania szefa TBF;
- udzielanie pomocy organizacyjnej i metodologicznej dowództwom /kierownictwom/jednostek w przygotowaniu ich działań.

Wymienione cele kontroli - pomocy osiąga się przez bezpośredni i czynny udział oficerów szefostwa TBF w kierowniczej pracy dowództwa /kierownictwa/ jednostki oraz przez bezpośredni przegląd kontrolowanej jednostki i złożenie odpowiedniego meldunku. Kontrola - pomoc prowadzona w jednostkach TBF ma także znaczenie szkoleniowe i psychologiczne dla kontrolowanych dowództw /kierownictw / jednostek. Wynika to z tego, że w przeważającej liczbie dowództwa /kierownictwa/ jednostek są obsadzone przez oficerów rezerwy, posiadających nie zawsze gruntowne wyszkolenie wojskowe i bardzo małą praktykę dowodzenia w warunkach polowych. W czasie prowadzenia kontroli-pomocy, kontrolujący winien czynnie pomagać kontrolowanym w zrozumieniu zadania, powzięciu decyzji o działaniu jednostek i postawieniu zadań wykonawcom. Prowadzona kontrola nie powinna być odczuwana przez kontrolowanego jako uciążliwość, lecz jako uchronienie go od niewłaściwego zrozumienia zadania, powzięcia

błędnej decyzji. W celu właściwego przebiegu kontroli w podległych jednostkach oddział organizacji i planowania opracowuje "Plan kontroli podległych jednostek TBF w zakresie realizacji zadań", którego wzór przedstawia załącznik 72.

5.5.10. Zbieranie danych i złożenie meldunku o gotowości tylnej bazy frontu do działania

Termin osiągnięcia gotowości do działania przez TBF określa kwatermistrz frontu w swoim zarządzeniu. Szef TBF w swoim rozkazie do działania i w treści zadań przekazywanych podległym jednostkom określa termin gotowości i meldowania o osiągnięciu tego stanu.

Meldunki o gotowości jednostek TBF składane są do oddziału organizacji i planowania oraz dyżurnej służby operacyjnej w formie ustnej, przez techniczne środki łączności lub przez oficerów prowadzących kontrolę- pomoc. Oddział organizacji i planowania opracowuje meldunek TBF o gotowości jej do działania i przekazuje ustnie lub telegraficznie na TSD frontu.

5.5.11. Metodyka pracy kierowniczej szefostwa tylnej bazy frontu w czasie wykonywania zadania

Zasady dowodzenia TBF w czasie wykonywania zadania nie różnią się zasadniczo od zasad i metod dowodzenia stosowanych w okresie przygotowawczym /patrz zagadnienia 5.5.1. do 5.5.9./

Na metodykę dowodzenia TBF w czasie wykonywania zadania zasadniczy wpływ wywierają przedsięwzięcia kierownicze szefostwa bazy w okresie przygotowawczym /organizacji działań/,

w którym to okresie powzięto decyzję, opracowano plan działania i wydano rozkaz szefa bazy na cały zorganizowany okres działania.

Wymienione akty woli szefa TBF i dokumenty dowodzenia regulują działanie TBF w ujęciu idealnym, bez wszelkiego rodzaju zakłóceń ze strony nieprzyjaciela i całego zespołu czynników tworzących rzeczywiste warunki działania bazy. Rzeczywistość działania TBF wymagać więc będzie bieżącego dowodzenia jednostkami i kierowania ich działaniem z dnia na dzień, a nawet podejmowania decyzji doraźnych jako reakcji na zaistniałe zdarzenia.

Dowodzenie TBF w toku działania powinno, jak sądzę, odbywać się w dwudobowych cyklach organizacyjnych, w których pierwsza jest dobą organizacyjną /Do/ szefostwa, druga - wykonawczą /Dw/ jednostek bazy. W dobie organizacyjnej każdego cyklu może być zastosowana metodyka dowodzenia polegająca na wykonywaniu następujących czynności kierowniczych:

1/ zebraniu informacji o sytuacji jednostek TBF /położenie, stan zapasów środków materiałowych, poniesione straty w stanie osobowym, sprzęcie itd./;

2/ otrzymaniu wytycznych ze sztabu kwatermistrzostwa frontu i szefów służb /dysponentów środków materiałowych/;

3/ powzięciu decyzji o działaniu TBF w następnej dobie /Dw/;

4/ rozwinięciu planu działania w następnej dobie;

5/ postawieniu zadań jednostkom na kolejną dobę;

6/ opracowaniu i przesłaniu meldunku sytuacyjnego.

Ideowy schemat organizacji pracy kierowniczej szefostwa TBF w dobie organizacji /Do/ działań przedstawia rys.44.

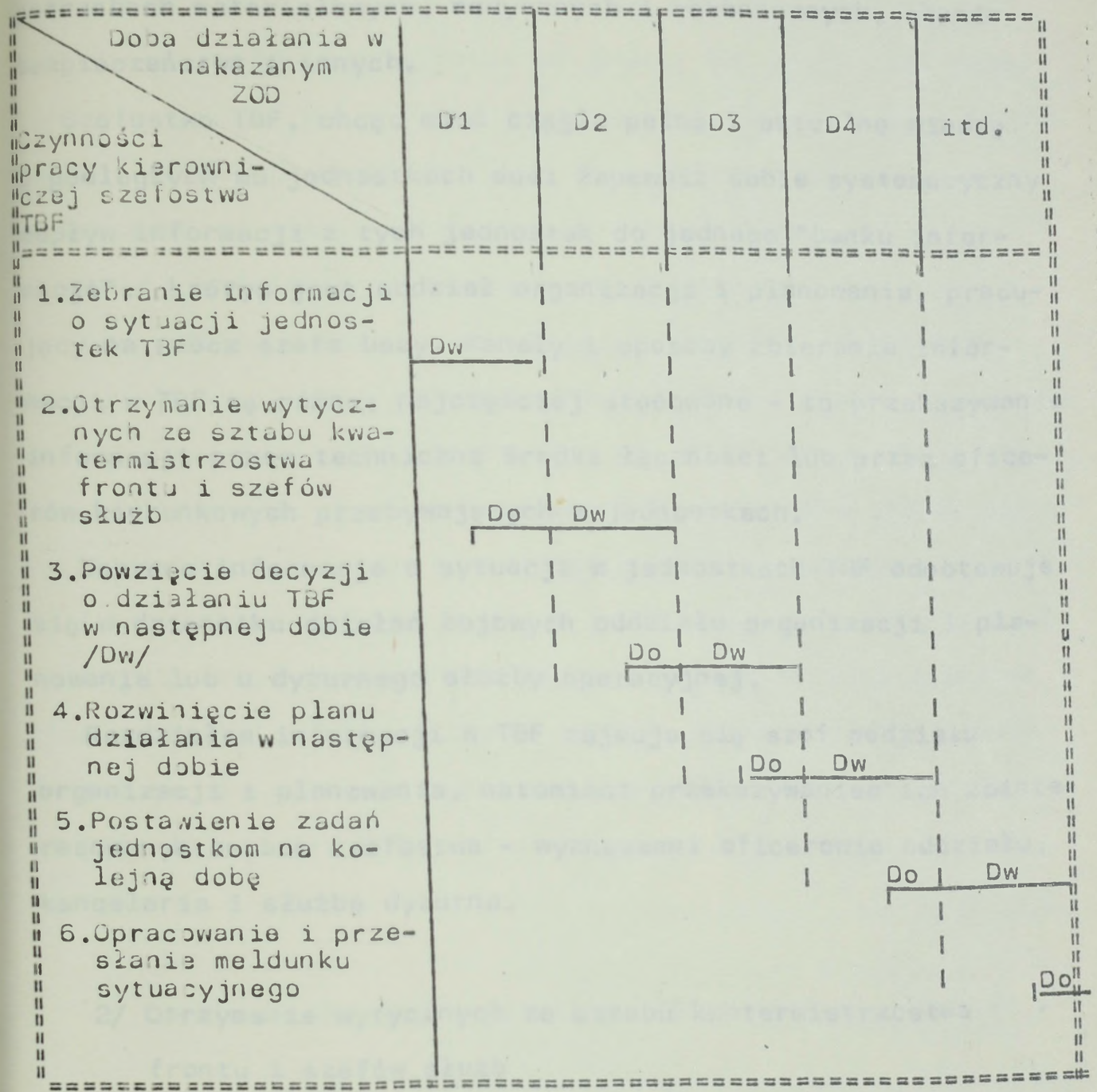

Rys.44. Ideowy schemat organizacji pracy kierowniczej szefostwa w każdej dobie działań TBF

1/ Zebranie informacji o sytuacji jednostek TBF

Kierowanie TBF w toku działania wymaga posiadania przez szefostwo możliwie pełnych, aktualnych i prawdziwych informacji o sytuacji każdej jednostki, tj. o jej położeniu, stanie osobowym, możliwościach, zaawansowaniu w realizacji zadań

potrzebach materiałowych, medycznych i technicznych, stanie bezpieczeństwa i innych.

Szefostwo TBF, chcąc mieć ciągle pełną i aktualną wiedzę o podległych mu jednostkach musi zapewnić sobie systematyczny dopływ informacji z tych jednostek do jednego "banku informacji", którym jest oddział organizacji i planowania, pracujący na rzecz szefa bazy. Kanały i sposoby zbierania informacji w TBF są różne; najczęściej stosowane - to przekazywanie informacji przez techniczne środki łączności lub przez oficerów kierunkowych przebywających w jednostkach.

Zebrane informacje o sytuacji w jednostkach TBF odnotowuje się w dzienniku działań bojowych oddziału organizacji i planowania lub u dyżurnego służby operacyjnej.

Rozdziałem informacji w TBF zajmuje się szef oddziału organizacji i planowania, natomiast przekazywaniem ich zainteresowanym osobom szefostwa - wyznaczeni oficerowie oddziału, kancelaria i służba dyżurna.

2/ Otrzymanie wytycznych ze sztabu kwatermistrzostwa frontu i szefów służb

Podstawą do organizacji działania TBF w dobie następnej, obok zebranych informacji o sytuacji jednostek, będą wytyczne /zadania/ otrzymane przez szefostwo bazy ze sztabu kwatermistrzostwa frontu, od szefów rodzajów wojsk i służb - dysponentów środków materiałowych w składach TBF. Zadania dla jednostek specjalistycznych z TSD frontu na SD TBF napływają w formie dokumentów, tj. zarządzeń i wytycznych, rozdzielników, zleceń i innych dyspozycji materiałowych oraz planów podsta-

wiania transportów kolejowych i dostaw samochodowych. Treść otrzymanego zadania może dotyczyć jednej lub kilku dób. Zadanie do działania TBF w dobie następnej szefostwo powinno otrzymywać w godzinach popołudniowych dnia poprzedniego z uwagi na konieczność powzięcia decyzji i doprowadzenia jej do wykonawców w godzinach wieczornych tegoż dnia.

Mogą również zaistnieć sytuacje, w których - ze względu na pilność - zadania przekazywane będą z TSD frontu bezpośrednio do specjalistycznej jednostki, np. do polowego składu mps, amunicyjnego itp. z pominięciem SD TBF. W wypadku jednak pominięcia bezpośredniego przełożonego /przy przekazywaniu zadania/ stawiający zadanie powinien powiadomić o tym fakcie pominiętego przełożonego /szefa TBF/, natomiast dowódca /kierownik/ jednostki, który otrzymał zadanie od funkcyjnego przełożonego ma obowiązek je wykonywać i zameldować o tym fakcie bezpośredniemu przełożonemu służbowemu, tj. szefowi TBF lub właściwemu zastępcy.

3/ Powzięcie decyzji o działaniu TBF w następnej dobie

Decyzja o działaniu TBF w następnej dobie /decyzja dobowa/ może być powzięta dwoma sposobami.

Sposób pierwszy polega na tym, że szef TBF zwołuje codzienną odprawę, na której zastępcy, szefowie oddziałów i wydziałów, starsi oficerowie zaopatrzenia meldują wykonanie i przebieg realizacji decyzji z dnia poprzedniego oraz stojące przed podległymi im jednostkami zadania i sposób ich wykonania. Szef TBF, ustosunkowując się do przedstawianych propozycji, akceptuje je lub ewentualnie koryguje. Decyzja o działaniu TBF w nas-

tępnej dobie opracowana tym sposobem jest "zaakceptowaną sumą decyzji zastępców, szefów oddziałów i wydziałów oraz starszych oficerów zaopatrzenia" uprawnionych do składania szefowi propozycji.

Drugi sposób polega na zameldowaniu szefowi TBF projektu całościowej decyzji przez szefa oddziału organizacji i planowania lub innego zastępcę i jej zatwierdzeniu po uwzględnieniu ewentualnych poprawek. Opracowaniem projektu decyzji kieruje szef oddziału organizacji i planowania lub inny zastępca z aktywnym udziałem szefów oddziałów, wydziałów i starszych oficerów zaopatrzenia. W tym wypadku powzięcie decyzji wyraża się w zatwierdzeniu jej projektu przez szefa TBF.

Projekt decyzji dobowej może być przedłożony szefowi TBF przez meldującego bez uczestnictwa w tym innych oficerów. Jednakże bardziej celowe jest dokonywanie tej czynności na odprawie szefów oddziałów, wydziałów i starszych oficerów zaopatrzenia, gdyż unika się w ten sposób konieczności przekazywania treści decyzji zainteresowanym oficerom szefostwa.

W prowadzonych przez Główne Kwatermistrzostwo WP ćwiczeniach i treningach dowódczo-sztabowych z szefostwem TBF w latach 1980-1984 podejmując decyzję o działaniu w następnej dobie, częściej stosowano sposób drugi.

Decyzja o działaniu TBF w następnej dobie działania powinna być powzięta i doprowadzona do wykonawców najpóźniej w godzinach wieczornych tego samego dnia, do determinują następujące czynniki

- wykonanie lub prawie całkowite wykonanie decyzji z dnia poprzedniego;
- zebranie meldunków sytuacyjnych z poszczególnych jednostek bazy, a więc posiadanie podstaw do jej powzięcia;

- otrzymanie danych zadaniowych do decyzji na dobę następną, takich jak wytyczne, komunikaty, dyspozycje materiałowe ze sztabu i służb kwatermistrzowskich frontu i szefostw rodzajów wojsk;
- konieczność dania czasu dowództwom i kierownictwom jednostek bazy na powzięcie decyzji i postawienie zadań pododdziałom na dzień następny.

Podczas wykonywania zadania przez TBF będą występowały zdarzenia nie przewidziane w planie działania i nie określone w sposób ścisły w decyzji dobowej. Będą to przeważnie zdarzenia o charakterze bojowym, obronnym i zabezpieczeniowym, wymagające reakcji nie tylko ze strony dowódców /kierowników/ jednostek, ale i reakcji odpowiednich organów dowodzenia TBF.

Wiadomości o ważnych zdarzeniach w jednostkach TBF w formie meldunków napływają na SD TBF do dyżurnej służby operacyjnej, dyżurnego zespołu kierowania lub bezpośrednio do osób funkcyjnych szefostwa TBF.

Informacje wymagające doraźnej reakcji szefostwa TBF, po odnotowaniu na mapie roboczej i w dzienniku działań bojowych, kierowane są do właściwego zastępcy, szefa oddziału, wydziału lub starszego oficera zaopatrzenia w celu powzięcia doraźnej decyzji i przekazania jej zainteresowanym dowódcom /kierownikom/ jednostek. Nieprzewidzianych zdarzeń, wymagających powzięcia doraźnych decyzji może być wiele w ciągu doby działania TBF, a ich suma /zdarzeń/ może wytworzyć nową sytuację w TBF, która będzie wymagać reakcji ze strony szefa bazy. Również duże straty, jakie może ponieść TBF w stanie osobowym, sprzęcie i środkach materiałowych oraz zagrożenie zniszczeniem, lub obezwładnieniem będą wymagać od szefa bazy podjęcia doraź-

nej decyzji.

4/ Rozwinięcie planu działania w następnej dobie

Plan działania TBF /załącznik 70/ zawiera rozwiniętą decyzję o sposobie wykonania otrzymanego zadania w całym ZOD. Decyzja ta do jednostek doprowadzona była w formie rozkazu szefa bazy /załącznik 71/.

Plan działania opracowany jest na wszystkie dni danego ZOD w różnym stopniu szczegółowości. Plan zbyt ogólny wymaga przed jego wdrożeniem uszczegółowiania. Rozwijania planu działania TBF dokonuje się z doby na dobę, poczynając od drugiej doby danego ZOD, działanie bowiem na pierwszą dobę danego ZOD w sposób szczegółowy opracowano w okresie przygotowawczym /rys.44/. Podstawę do rozwijania planu działania stanowi decyzja dobowa szefa TBF.

Rozwijanie planu działania polega na dodawaniu do jego treści, przeważnie do legendy, odpowiednich kalkulacji planistycznych.

5/ Postawienie zadań na kolejną dobę działania

Postawienie zadań dowódcom /kierownikom/ jednostek TBF na kolejną dobę działania nie będzie odbiegać od sposobów i form stosowanych w okresie przygotowawczym; w sposób szczegółowy przedstawiono je w treści zagadnienia 5.5.7.

6/ Opracowanie i przesłanie meldunku sytuacyjnego

Meldunek sytuacyjny opracowywany przez oddział organizacji i planowania szefostwa TBF przesyłany jest do kwatermistrzostwa

frontu na TSD i obejmuje zwykle jedną dobę działania.

Źródłem danych do meldunku sytuacyjnego opracowywanego w TBF są meldunki z podległych jednostek, informacje gromadzone w oddziale organizacji i planowania przez całą dobę działania oraz meldunek z dnia poprzedniego.

Do opracowywania meldunku sytuacyjnego wyznacza się z oddziału 2-3 oficerów. Wskazane jest, aby kolejne meldunki opracowywały te same osoby, przez co uzyskuje się wysoką specjalizację i sprawność oficerów w opracowywaniu i terminowym wysyłaniu tego dokumentu.

Meldunek sytuacyjny jako dokument jest przesyłany na TSD frontu przez pocztę polową. Ważne dane o stanie zapasów mogą być przekazywane jednocześnie przez techniczne środki łączności. Wzór meldunku sytuacyjnego przedstawia załącznik 73.

5.5.12. Organizacja dyżurnych zespołów kierowniczych

Sprawne kierowanie TBF zarówno w okresie przygotowawczym, jak i w toku działania wymaga pełnego zaangażowania całego stanu osobowego, począwszy od szefa TBF poprzez zastępców, szefów oddziałów i wydziałów do służby wewnętrznej włącznie. W skład służby wewnętrznej organizowanej w TBF wchodzą: dyżurny oficer operacyjny i jego pomocnik, oficerowie dyżurni: biura przepustek i łączności, warty i patrole, dyżurni służby wewnętrznej w pododdziałach.

Zadaniem służby wewnętrznej jest zapewnienie właściwego porządku wojskowego, mobilności alarmowej jednostek o każdej porze doby.

W szefostwie TBF ważną funkcję spełnia dyżurny oficer operacyjny, wyznaczony spośród oficerów szefostwa i podlegający szefowi bazy. Zadaniem jego jest: obejmować i zdawać służbę w nakazanym terminie i meldować o tym szefowi TBF; znać w niezbędnym zakresie sytuację bojową frontu oraz szczegółowo sytuację TBF; znać aktualne położenie i sposób łączności z TSD frontu, SD jednostek wchodzących w skład TBF oraz jednostek współdziałających i zabezpieczających; mieć mapę roboczą i ewidencjonować na niej oraz w dzienniku działań bojowych wszystkie informacje dotyczące nowej sytuacji jednostek TBF, analizować i oceniać zaistniałe sytuacje, konsultować je z zainteresowanymi organami szefostwa TBF, a następnie meldować szefowi TBF wraz z wnioskami i projektami rozwiązań; być w stałej gotowości do złożenia szefowi TBF ustnego meldunku sytuacyjnego o doraźnych, cząstkowych decyzjach powziętych przez zastępców, szefów oddziałów i wydziałów oraz starszych oficerów zaopatrzenia; organizować przekazywanie wykonawcom rozkazów, zarządzeń, wytycznych, dyspozycji i komunikatów - jeżeli przekazanie ich w służbowych i fachowych pionach jest czasowo niemożliwe; dopilnować przestrzegania dyscypliny, porządku i bezpieczeństwa na SD; odbierać i niezwłocznie przekazywać sygnały powiadamiania i alarmowe zgodnie z instrukcją alarmową; w razie otrzymania ważnych informacji, dotyczących wojsk własnych lub nieprzyjaciela, niezwłocznie meldować je szefowi TBF o każdej porze doby, a następnie działać zgodnie z jego poleceniem; znać aktualne miejsce przebywania szefa TBF oraz jego zastępców, szefów oddziałów i wydziałów oraz starszych oficerów zaopatrzenia.

Przedstawioną w treści rozdziału organizację i metodykę dowodzenia TBF w okresie przygotowawczym i w czasie wykonywania zadania rozpatrywano przy pełnym zaangażowaniu organów dowodzenia bazy. Spośród organów dowodzenia tylko służby wewnętrzne mają pracę zmianową natomiast wszystkie pozostałe osoby szefostwa pracują ciągle z małymi przerwami na posiłki i kilkugodzinny odpoczynek.

Charakter pracy kierowniczej szefostwa TBF jest bardzo wyczerpujący /nękanie alarmami/. Ponadto zakres jej jest poszerzony o pracę w indywidualnych środkach ochrony przed skażeniami, a niekiedy i bezpośrednią walkę z nieprzyjacielem.

Takiego "reżimu" pracy przez dłuższy okres nie wytrzymają nawet żołnierze młodzi, zdrowi, silni fizycznie i odporni psychicznie oraz przyzwyczajeni do braku wygód w warunkach polowych. Wymienione cechy fizyczne i psychiczne oficerów szefostwa TBF nie będą w zasadzie występowały, będą to bowiem przeważnie żołnierze rezerwy zaawansowani wiekiem, nie przygotowani do działania w tak trudnych warunkach współczesnego pola walki. Wyczerpanie fizyczne i psychiczne w stosunkowo krótkim czasie prowadzi do zmniejszenia efektywności dowodzenia TBF. Aby uniknąć takiego stanu rzeczy celowe byłoby wprowadzenie "dyżurnych zespołów kierowania" /DZK/.

Dyżurny zespół kierowania TBF mogliby tworzyć: dyżurny oficer operacyjny i jego pomocnik, wydzieleni z oddziałów i wydziałów szefostwa oficerowie, kierowani przez zastępcę szefa TBF, wykonujący w czasie dobowego dyżuru funkcje związane z kierowaniem działalnością TBF. Termin zmian DZK powinien przypadać na godziny popołudniowe, dlatego, że o tej porze dnia sztab kwatermistrzostwa frontu zwykle przekazuje zadania

na dzień następny i wskazane byłoby aby zadania te przyjmowane były przez nowy DZK. Natomiast pisemny meldunek sytuacyjny za daną dobę powinien opracować i nadać na TSD frontu zespół zdający dyżur.

Przyjmujący służbę DZK powinien mieć pewien okres tzw. wdrożeniowo-odbiorczy, to znaczy,, że przez określony czas, np. 1-1,5 godziny obydwa zespoły pełniłyby dyżur jednocześnie. Umożliwia to przyjmującemu służbę zespołowi dokładne zaznajomienie się z sytuacją TBF i dotychczasową działalnością zdającego zespołu.

W czasie dobowej służby DZK wykonuje takie zadanie, jakie wykonywałoby szefostwo TBF, tzn.: przyjęcie zadań od przełożonych z TSD frontu do wykonania przez TBF w dniu następnym; ustalenie zadań nakazanych odgórnie oraz wynikających z planu działania TBF na kolejną dobę i z aktualnej sytuacji; rozwinięcie planu działania TBF na dobę; opracowanie projektu decyzji szefa do działania TBF w następnej dobie i zameldowanie tej decyzji szefowi; doprowadzenie treści decyzji do wykonawców.

Dalsze zadania DZK to: zbieranie informacji o sytuacji i przebiegu wykonywania zadań przez poszczególne jednostki TBF oraz ich dokumentowanie na mapie roboczej i w dzienniku działań bojowych; analiza i ocena zaistniałych sytuacji oraz meldowanie o tym szefowi TBF wraz z propozycją rozwiązania wynikłych problemów; podejmowanie doraźnych decyzji w imieniu szefa TBF i przekazywanie ich odpowiednim jednostkom, opracowanie i przekazanie na TSD frontu okresowych i doraźnych meldunków; prowadzenie kontroli działania i zabezpieczenia jednostek; odbieranie i przekazywanie sygnałów powiadamiania o zagro-

żeniu i sygnałów alarmowych zgodnie z instrukcją alarmową; stała gotowość do złożenia meldunku sytuacyjnego szefowi TBF i na TSD frontu; kierowanie pracą komórek organizacyjnych szefostwa TBF, które pracują bez zmian dyżurnych.

W razie nagłej potrzeby systemem alarmowym powołuje się do pracy całe szefostwo TBF.

5.5.13. Organizacja współdziałania

Pomyślne wykonanie zadania przez TBF wymaga wszechstronnego, dobrze zorganizowanego współdziałania.

Współdziałanie /TBF - przypis T.F./ jest to skoordynowane co do zadań /celu/, czasu, miejsca i sposobu ześrodkowanie wysiłków i działań dwóch lub więcej jednostek dla osiągnięcia wspólnego celu, jakim jest wszechstronne zabezpieczenie tyłowe wojsk[17]. Współdziałanie organizowane w TBF odbywa się w dwóch grupach relacji: zewnętrznej i wewnętrznej.

1/ Współdziałanie w relacjach zewnętrznych obejmuje współpracę TBF z innymi związkami /oddziałami/ tyłowymi lub ogólnowojskowymi.

Tylna baza frontu w systemie zabezpieczenia materiałowego wojsk frontu tworzy ogniwo tego systemu powiązane z ogniwami szczebla wyższego, niższego oraz własnego. W systemie zabezpieczenia materiałowego TBF współdziała z : liniowymi organami

---

[17] Płk doc.dr hab.Władysław Jakubisiak."Dowodzenie związkami tyłowymi armii i frontu". Podręcznik. Warszawa, Wydawn.ASG WP 1983, s.88.

komunikacji wojskowej frontu, brygadą transportową obszaru kraju /BTr OK/, brygadami transportowymi frontu /BTr/ i innymi "drobnymi" odbiorcami zaopatrzenia, organami administracji cywilnej.

Główny wykonawca zadań, w których bierze udział TBF jest wskazany przez wyższego wspólnego przełożonego. Jeżeli miejscem wspólnego działania jest rejon TBF, to jej szef jest z zasady głównym wykonawcą.

Współdziałanie szefostwa TBF z organami komunikacji wojskowej frontu dotyczy wyznaczenia w rejonie rozmieszczenia bazy stacji wyładowczych do przyjmowania transportów ze środkami materiałowymi z obszaru kraju, terminu ich podejścia, sposobu rozładowania i możliwości wykorzystania urządzeń technicznych do rozładunku na stacjach wyładowczych.

W tym zakresie oddział przewozów szefostwa TBF współdziała z wojskową komendą stacji wyładowczej. W sposób szczegółowy problematykę tą przedstawiono w treści zagadnienia 3.6.3.

Współdziałanie w relacji szefostwo TBF - BTr OK dotyczy przede wszystkim czasu, miejsca rozładunku w polowych składach, dróg dojazdu do nich oraz masy środków materiałowych dowożonych siłami i środkami brygady.

Współdziałanie szefostwa TBF z dowództwem BTr frontu i innymi "drobnymi" odbiorcami zaopatrzenia polegać będzie na ustaleniu terminu, miejsca odbioru /załadunku/, rodzaju i masy środków materiałowych oraz uzgodnieniu współpracy w zakresie bojowego zabezpieczenia działań w czasie przebywania jednostek współdziałających w rejonie TBF.

Współdziałanie szefostwa TBF z organami administracji cywilnej w rejonie rozmieszczenia bazy dotyczyć będzie takich

zagadnień, jak: możliwość wykorzystania zasobów miejscowych na potrzeby wojsk frontu /np.ilość, miejsce, czas odbioru zwierząt rzeźnych/; możliwość i sposób wykorzystania infrastruktury gospodarczej, komunikacyjnej, technicznej, służby zdrowia itd.na potrzeby TBF.

Tylna baza frontu może ponadto współdziałać ze związkami /oddziałami/ tyłowymi należącymi do innych systemów zabezpieczenia, np. zabezpieczenia technicznego z FBR, zabezpieczenia medycznego z BSzF itd.

Ponadto TBF może współdziałać w ramach organizacji przedsięwzięć zabezpieczenia bojowego działań z jednostkami ogólnowojskowymi i rodzajów wojsk /tabela 13 i 14/. Problem ten w sposób szczegółowy przedstawiono w treści zagadnienia 3.3.1. oraz 3.3.2.

Organizatorem współdziałania TBF w relacjach zewnętrznych z różnymi związkami /oddziałami/ tyłowymi jest ich wspólny przełożony, tj. zastępca dowódcy frontu - kwatermistrz, szef sztabu kwatermistrzostwa lub szef właściwej służby frontu.

2/ Współdziałanie w relacjach zewnętrznych obejmuje współpracę organizowaną wewnątrz TBF - pomiędzy jednostkami. Współpraca ta dotyczy wykonywania wspólnych zadań przez jednostki o tym samym przeznaczeniu, np. polowe składy, jednostki produkcyjno-usługowe oraz przedsięwzięć realizowanych przez jedne jednostki na rzecz innych, np. w zakresie zabezpieczenia medycznego, materiałowego, obsługi technicznej sprzętu, prac przeładunkowych itp.

Organizacja współdziałania jednostek TBF nie jest przedsięwzięciem jednorazowym, lecz procesem ciągłym, tak jak ciągłe

jest dowodzenie TBF. Z punktu widzenia organizacji współdziałania, zadania jednostek TBF można podzielić na dwie grupy.

Do pierwszej grupy należą zadania, których realizacja nie wymaga specjalnej organizacji współdziałania przez szefa TBF. Do tej grupy zadań należą tzw. "rutynowe zadania", tj.:

- jednorodne w swym charakterze;
- powtarzające się codziennie i przebiegające w zasadzie w niezmienionych warunkach bojowych i terenowych;
- realizowane przez te same jednostki we względnie stałym systemie zabezpieczenia materiałowego;
- zadania taktyczne i specjalistyczne o ustalonym, dokładnie znanym przez dowódców /kierowników/ sposobie działania i zakresie kompetencji.

Realizacja zadań o takim charakterze wymaga dokładnego ich postawienia wykonawcom i przekazywania informacji jednostkom uczestniczącym w ich wykonywaniu, np. powiadomienie odbiorcy o terminach dostaw lub pobierania środków materiałowych.

Do drugiej grupy należą zadania, których realizacja wymaga specjalnej organizacji współdziałania jednostek przez szefa TBF. Dotyczy to zwłaszcza współpracy jednostek należących do różnych systemów zabezpieczenia tyłowego, np. jednostek transportowych i pododdziałów ewakuacyjno-remontowych w zakresie ewakuacji uszkodzonego sprzętu technicznego lub jednostek transportowych i pododdziałów medycznych w zakresie wykorzystania transportu ogólnego przeznaczenia do ewakuacji medycznej.

Współdziałanie w TBF wymaga organizowania współpracy w różnych relacjach, takich jak: polowy skład - batalion transportowy; polowy skład - siły i środki batalionów przeładunkowych; polowy skład - jednostki produkcyjno-usługowe; polowy skład -

- polowy skład. W ramach organizowanej współpracy w ww. relacjach uzgodnienia wymagają takie przedsięwzięcia jak: główny wykonawca wspólnego zadania, termin, miejsce i sposób wykonywania zadania; podział posiadanych sił i środków w celu jak najlepszego wykonania otrzymanego zadania; wykorzystanie posiadanych sił i środków w ramach organizacji przedsięwzięć bojowego zabezpieczenia działań bazy oraz zabezpieczenia materiałowego, medycznego i technicznego.

Organizatorem współdziałania jednostek TBF jest ich wspólny dowódca, tj. szef bazy, zlecający zwykle tę funkcję szefowi oddziału organizacji i planowania szefostwa TBF.

5.5.14. Dowodzenie oddziałem tylnej bazy frontu .

Oddział tylnej bazy frontu /OTBF/, aby mógł w sposób racjonalny wykonywać stawiane przed nim zadania w systemie zabezpieczenia materiałowego wojsk frontu, wymaga sprawnego dowodzenia jednostkami wchodzącymi w jego skład.

Dowodzenie OTBF jest główną organizatorską funkcją szefostwa OTBF, którego celem jest utrzymanie podległych sił i środków w stałej gotowości i sprawności do działania, tj. wykonywania taktycznych i specjalistycznych zadań. Strukturę organizacyjną etatowego szefostwa OTBF przedstawia rys.24, natomiast siły i środki wydzielone z szefostwa TBF załącznik 60

Sprawność dowodzenia OTBF osiąga się przez pełną obsadę stanowisk kierowniczych w dowództwach /kierownictwach/, sztabach i służbach odpowiednio przygotowanymi oficerami oraz wyposażenia stanowiska dowodzenia OTBF w nowoczesne techniczne elektroniczne i kancelaryjno-sztabowe środki dowodzenia.

Oddział TBF wykonuje zadanie w odległości 150-250 km od TBF, dlatego też kierowanie jego działalnością i wszechstronne zabezpieczenie przez szefostwo TBF jest utrudnione, a niekiedy wręcz niemożliwe. Wobec tego musi on posiadać autonomiczną samodzielność.

Metodyka pracy kierowniczej szefostwa OTBF w okresie organizacji działania i wykonywania zadania w sposób zasadniczy nie odbiega od metodyki pracy kierowniczej szefostwa TBF w tych samych okresach działania, przedstawionej w sposób szczegółowy w treści zagadnień 5.5.1. do 5.5.13.

Zadania specjalistyczne, a nawet taktyczne oraz dotyczące zabezpieczenia, OTBF może otrzymywać bezpośrednio z TSD frontu. Wariant obiegu informacji bezpośrednio między TSD frontu a oddziałem TBF ilustruje rys.45.

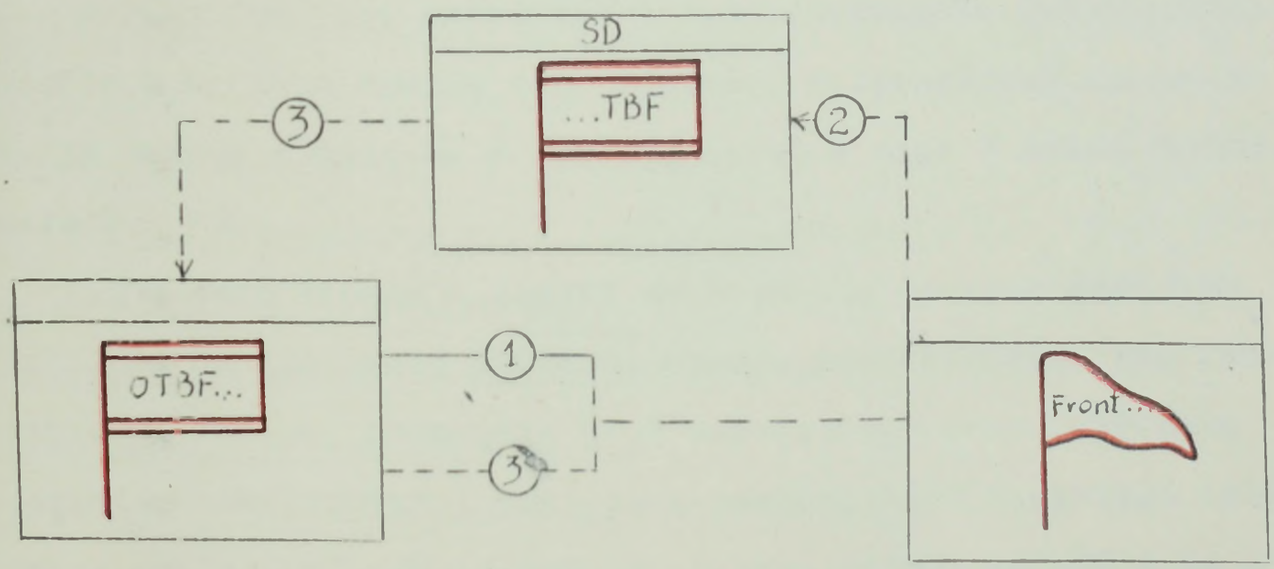

Legenda:

1 Zadania specjalistyczne od funkcyjnego przełożonego z TSD

2 Powiadomienie SD TBF z TSD frontu o bezpośrednim postawieniu zadania OTBF

3 Zadania /dopełniające/ taktyczne, zabezpieczeniowe i inne

Rys.45. Ideowy model obiegu informacji zadaniowych w relacji TSD frontu - OTBF

Zadania dla specjalistycznych jednostek OTBF, np. polowych składów lub ich oddziałów przekazywane są z TSD frontu za pośrednictwem szefostwa OTBF. W razie pominięcia szefa TBF przez stawiającego zadanie /np.szefa określonej służby frontu/ dla szefostwa oddziału TBF, stawiający zadanie powinien powiadomić o tym fakcie pominiętego przełożonego, tj. szefa TBF, zgodnie bowiem z Regulaminem Służby Wewnętrznej Sił Zbrojnych PRL dowódca /kierownik/, który otrzymał zadanie od funkcyjnego przełożonego powinien je wykonywać i zameldować o tym fakcie bezpośredniemu przełożonemu.

Z A K O Ń C Z E N I E

Zabezpieczenie materiałowe w systemie zabezpieczenia tyłowego wojsk frontu spełnia szczególną rolę, od tego bowiem rodzaju zabezpieczenia zależy siła bojowa wojsk, a więc i zdolność wykonywania zadań bojowych.

Z przeprowadzonych badań wynika, że nieprzyjaciel, mając świadomość znaczenia ciągłego dopływu środków materiałowych do wojsk, będzie wszelkimi dostępnymi środkami starał się dezorganizować funkcjonowanie systemu zabezpieczenia materiałowego wojsk frontu, którego ważnym elementem jest TBF. Nieprzyjaciel nie posiada możliwości zniszczenia całości systemu zabezpieczenia materiałowego, może jednak w znacznym stopniu zmniejszyć jego sprawność przez zniszczenie lub obezwładnienie wybranego ogniwa tego systemu. Przypuszczać można, że takim ważnym elementem w tym systemie, a więc i celem rażenia może być TBF.

Tylna baza frontu w czasie wykonywania żadania może być narażona na uderzenia środkami napadu powietrznego, tj. lotnictwa i rakiet, działanie grup specjalnych oraz uderzenie desantów taktycznych i taktyczno-operacyjnych nieprzyjaciela. Ocenę możliwości oddziaływania nieprzyjaciela na TBF w rejonie rozmieszczenia przedstawiono w treści zagadnienia 3.3.1. do 3.3.3.

Skuteczne wykonywanie zadań przez TBF w warunkach ciągłego zagrożenia bojowego współczesnego pola walki wymaga od zastępcy dowódcy - kwatermistrza frontu, a szczególnie od szefostwa TBF, zapewnienia jej dobrych warunków organizacyjnych, bojowych, terenowych, czasowych i innych.

Aktualnie obowiązująca struktura organizacyjna TBF nie spełnia tych warunków. Celowość dokonania w niej zmian potwierdziły przeprowadzone badania, których wyniki przedstawione zostały w niniejszej pracy.

W tekście głównym rozprawy i w załącznikach przedstawiono założenia operacyjno-tyłowe operacji zaczepnej frontu, materiał badawczy oraz wnioski i propozycje dotyczące usprawnienia organizacji działania TBF w systemie zabezpieczenia materiałowego wojsk frontu /bez działalności zaopatrzeniowej i produkcyjno-usługowej/.

W procesie badań poszczególnych problemów wymienionych we wstępie do rozprawy okazało się, że w każdym z nich istnieje możliwość znalezienia usprawniających rozwiązań.

Badania w zakresie aktualnie obowiązującej struktury organizacyjnej TBF wykazały, że celowe byłoby rozformować pułk zabezpieczenia oraz utworzyć batalion remontu sprzętu służb kwatermistrzowskich.

Z oficerów wchodzących w skład dowództwa pułku można utworzyć nowe komórki organizacyjne w szefostwie TBF takie, jak kwatermistrzostwo, służby techniczne oraz częściowo włączyć ich w skład sztabu TBF.

W sposób podobny można rozwiązać podległość pododdziałów wchodzących w skład pułku zabezpieczenia. Proponowane rozwiązanie usprawniłoby kierowanie przedsięwzięciami zabezpieczenia bojowego, materiałowego, medycznego i technicznego bazy.

Z sił i środków remontowych dwóch polowych warsztatów remontu sprzętu służby żywnościowej, polowego warsztatu remontu sprzętu mps oraz polowego warsztatu mundurowego celowe byłoby zorganizować batalion remontu sprzętu służb kwatermistrzowskich.

Proponowane rozwiązanie pozwoliłoby na bardziej racjonalne wykorzystanie posiadanych sił i środków i zmniejszyło liczbę jednostek w TBF z 55 do 52 jednostek, co z kolei w sposób dodatni wpłynęłoby na dowodzenie.

Badania w zakresie organizacji TBF w rejonie rozwinięcia wykazały, że jest to przedsięwzięcie bardzo istotne,od właściwej bowiem organizacji TBF w rejonie rozmieszczenia zależy w dużej mierze jej bezpieczeństwo i zdolność do wykonywania zadań zabezpieczenia materiałowego wojsk frontu.

Rozmieszczenie jednostek TBF powinno być poprzedzone rozpoznaniem nakazanego rejonu rozwinięcia. Rozmieszczenie jednostek TBF w rejonie rozwinięcia powinno uwzględniać rodzaj wykonywanej pracy przez każdą jednostkę, możliwość współdziałania z innymi jednostkami, oraz organizację zabezpieczenia materiałowego, medycznego, technicznego i zabezpieczenia bojowego działań.

Szczegółowo sposób prowadzenia rozpoznania rejonu rozmieszczenia TBF i organizację TBF w rejonie rozwinięcia przedstawiono w treści zagadnienia 1.2.oraz 3.4.1.1., 3.4.1.2.

Badania wykazały, że realizacja zadań przez TBF wymaga ciągłego, terminowego i wszechstronnego zabezpieczenia bojowego.

W treści rozprawy podjęto próbę zdefiniowania pojęcia "zabezpieczenie bojowe TBF", ponieważ w literaturze przedmiotu bojowe zabezpieczenie TBF jest zbyt dowolnie interpretowane /patrz treść zagadnienia 3.2./.

Pod pojęciem zabezpieczenia bojowego TBF rozumiemy przedsięwzięcia obrony i ochrony oraz zasilanie obejmujące osłonę z powietrza i lądu, a także wzmocnienie i wsparcie bojowe.

W prowadzonych badaniach dokonano szczegółowej analizy możliwości TBF w zakresie organizacji obrony i ochrony. Podstawę do analizy stanowiła ocena możliwości oddziaływania nieprzyjaciela na TBF w rejonie rozmieszczenia oraz stan liczbowy posiadanych sił i środków niezbędnych do realizacji tych przedsięwzięć. Wyniki badań, wnioski i propozycje dotyczące usprawnienia organizacji bojowego zabezpieczenia TBF, racjonalnego wykorzystania posiadanych sił i środków znajdują swoje odzwierciedlenie w treści zagadnienia 3.4. pt."Obrona i ochrona TBF".

Badania w zakresie organizacji zabezpieczenia materiałowego TBF wykazały, że nie posiada ona etatowych tyłowych organów dowodzenia, co w sposób niekorzystny wpływa na jej funkcjonowanie. Dla usprawnienia zabezpieczenia materiałowego proponuje się utworzyć na bazie kwatermistrzostwa pułku zabezpieczenia kwatermistrzostwo TBF, a pododdziałem wykonawczym w tym zakresie byłaby kompania zaopatrzenia, podlegająca zastępcy szefa TBF - kwatermistrzowi /patrz rys.38/.

Wnioski i propozycje rozwiązań dotyczących utworzenia kwatermistrzostwa TBF omówione są w treści zagadnienia 3.6.1., pt."Zabezpieczenie materiałowe".

Badania w zakresie organizacji zabezpieczenia medycznego TBF wykazały również, że aby spełniło ono stawiane przed nimi wymogi musi być właściwie zorganizowane i kierowane przez wyspecjalizowane w tym zakresie organy dowodzenia.

W aktualnie obowiązującej strukturze organizacyjnej szefostwa TBF takiego organu brak, a zabezpieczeniem medycznym kieruje oddział organizacji i planowania szefostwa bazy z udziałem kwatermistrza i dowódcy plutonu medycznego pułku zabezpieczenia.

któremu podporządkowuje się 22 lekarzy i 8321 żołnierzy jednostek TBF, co nie jest rozwiązaniem racjonalnym ze względu na brak fachowego podporządkowania pozostałych dowódców plutonów medycznych, niewystarczające w pełni umiejętności organizacyjne i kierownicze oficera na stanowisku dowódcy plutonu, trudności w utrzymaniu łączności i znaczne odległości pomiędzy poszczególnymi punktami medycznymi oraz brak możliwości sprawowania nadzoru medycznego nad służbą zdrowia jednostek. Proponuje się więc utworzenie etatu szefa służby zdrowia, lub starszego lekarza TBF, który byłby odpowiedzialny za organizację i kierowanie zabezpieczeniem medycznym TBF. Proponowane rozwiązanie zapewniłoby usprawnienie działalności służby zdrowia TBF, której potencjał medyczny, jak wykazano, jest duży. Wyniki badań, wnioski i propozycje w sposób szczegółowy znajdują swoje odzwierciedlenie w treści zagadnienia 3.6.2. pt. "Zabezpieczenie medyczne".

Badania w zakresie organizacji zabezpieczenia technicznego TBF wykazały, że aby spełniło ono stawiane wymogi musi być właściwie zorganizowane i kierowane przez wyspecjalizowane w tym zakresie organy kierowania. W aktualnie obowiązującej strukturze organizacyjnej szefostwa TBF takich organów brak, a organizację zabezpieczenia technicznego zajmuje się oddział organizacji i planowania szefostwa bazy. Obowiązujące rozwiązanie w zakresie kierowania zabezpieczeniem technicznym TBF nie jest sprawne, dlatego, że w oddziale organizacji i planowania szefostwa TBF nie ma oficera odpowiednio przygotowanego pod względem technicznym, któremu można by powierzyć kierowanie tym ważnym przedsięwzięciem. Powierzenie kierowania zabezpieczeniem technicznym TBF szefowi służb technicznych pułku

zabezpieczenia też nie jest rozwiązaniem odpowiednim z tego chociażby względu, że w pułku zabezpieczenia znajduje się duża liczba różnego rodzaju sprzętu technicznego, który wymaga zabezpieczenia technicznego i wykorzystania do tego celu własnych sił i środków. Zatem proponuje się utworzyć na bazie służb technicznych pułku zabezpieczenia służby techniczne TBF. Pododdziałem realizującym zadania zabezpieczenia technicznego byłaby kompania remontowa, podlegająca pod względem służbowym i funkcjonalnym szefowi służb technicznych TBF /patrz rys.37/.

Wyniki badań, wnioski i propozycje zmian w tym zakresie znajdują swoje odzwierciedlenie w treści zagadnienia 3.5. pt."Zabezpieczenie techniczne TBF w rejonie rozmieszczenia".

Badania prowadzone w zakresie organizacji dowodzenia TBF wykazały konieczność wprowadzenia zmian w aktualnie obowiązującej strukturze organizacyjnej szefostwa TBF.

Na podstawie badań oraz obserwacji ćwiczeń i treningów dowódczo-sztabowych, prowadzonych w latach 1980-1984 przez Główne Kwatermistrzostwo WP z szefostwem TBF nasuwają się następujące wnioski:

1/ osoby funkcyjne szefostwa TBF nie są równomiernie obciążone obowiązkami, np.szef oddziału organizacji i planowania odpowiada za organizację pracy szefostwa, organizację przedsięwzięć zabezpieczenia materiałowego, medycznego i technicznego bazy. Jest to więc nadmierne obciążenie zadaniami, powodujące fizyczne i psychiczne zmęczenie, a w konsekwencji doprowadzające do małej efektywności pracy sztabowej; przekracza to kompetencje jednej osoby,

2/ oficerom /komórkom organizacyjnym/ szefostwa TBF, odpowiedzialnym za zapewnienie bazie odpowiednich warunków do wykonywania zadania nie są podporządkowane pod względem służbowym i funkcjonalnym pododdziały. np. starszemu oficerowi zabezpieczenia chemicznego nie podlega kompania chemiczna, szefowi łączności nie podlega kompania łączności itp.

3/ szefowi TBF podlega bezpośrednio 78 oficerów /patrz rys.29, załącznik 64 oraz rys.30/ wykonujących czynności kierownicze w TBF. Nadmierne obciążenie szefa bazy obowiązkami dowódczymi i koordynacją działalności w stosunku do tylu osób i komórek organizacyjnych szefostwa TBF powoduje, że nie jest on w stanie operatywnie i skutecznie kierować bazą.

W celu usprawnienia dowodzenia TBF proponuje się:

1/ w miejsce istniejącego aktualnie oddziału organizacji i planowania szefostwa TBF utworzyć sztab TBF. Szefowi sztabu podporządkować pod względem służbowym ,natomiast poszczególnym komórkom organizacyjnym sztabu pod względem funkcjonalnym pododdziały realizujące przedsięwzięcia zabezpieczenia bojowego działań np. sekcji ochrony i obrony sztabu TBF - kompanię ochrony i regulacji ruchu /patrz rys.32/ itd,

2/ utworzyć oddział zaopatrzenia materiałowego i przewozów, który byłby przeznaczony do organizowania zaopatrywania wojsk frontu w środki materiałowe. W skład oddziału weszliby oficerowie aktualnie istniejącego oddziału przewozów oraz starsi oficerowie i oficerowie zaopatrzenia podlegający dotychczas bezpośrednio szefowi TBF. Oddziałowi pod względem funkcjonalnym podlegałyby polowe składy, jednostki produkcyjno-usługowe, dwa bataliony przeładunkowe oraz batalion transportowy,

3/ zlikwidować wydział ochrony i obrony, którego zadania realizować będzie sekcja ochrony i obrony sztabu TBF;

4/ utworzyć na bazie aktualnie istniejącego kwatermistrzostwa i służb technicznych pułku zabezpieczenia, kwatermistrzostwo i służby techniczne TBF;

5/ oficerów sekcji politycznej likwidowanego pułku zabezpieczenia włączyć do wydziału politycznego szefostwa TBF.

W badaniach dotyczących metodyki kierowania TBF w sposób szczegółowy przeanalizowano pracę szefostwa TBF podczas organizacji działań oraz w czasie wykonywania zadania. Wyniki badań, wnioski i propozycje znajdują swoje odzwierciedlenie w treści rozdziału piątego oraz opracowanych wzorach dokumentów /patrz załączniki do części drugiej rozprawy doktorskiej/.

W konkluzji rozprawy - po przedstawieniu syntezy głównej treści i wyników badań uwieńczonych ocenami, propozycjami i wnioskami, autor pozwala sobie stwierdzić, że założona hipoteza badawcza, sformułowana we wstępie do rozprawy, została potwierdzona i cel drugiej części rozprawy został osiągnięty.

B I B L I O G R A F I A

1. ANTYPIENKO W.: Na głównym kierunku. Warszawa 1970.

2. BEŁCZEWSKI T.: Wybrane problemy przygotowania i prowadzenia operacji zaczepnej frontu /armii/ o koalicyjnym składzie. Biuletyn Informacyjny, Szt.Gen.WP nr 5/132, Warszawa 1979.

3. CIEMIĘGA Z.: Wybrane problemy planowania zaopatrywania wojsk operacyjnych szczebla taktycznego w amunicję. Warszawa, ASG WP 1982.

4. CIEMIĘGA Z.: Zaopatrywanie wojsk lądowych w amunicję w działaniach bojowych. Rozprawa habilitacyjna.Warszawa, ASG WP 1984.

5. CIEŚLIŃSKI Z.: Cele i metodyka przeprowadzenia taktycznej oceny zapasów środków materiałowych. Przegląd Kwatermistrzowski nr 3/81.

6. CZEKATOWSKI A.: Niektóre problemy zabezpieczenia inżynieryjnego operacji /walki/ na ZTDW. Biuletyn Informacyjny, Szt.Gen. WP, Warszawa 1979.

7. CZERNAWSKI J.: Sposoby realizacji zadań zabezpieczenia tyłowego działań związków o składzie koalicyjnym. Myśl Wojskowa Nr 1/83.

8. CZYŻYKOWSKI S.: Wojska specjalnego przeznaczenia głównych państw NATO, niektóre problemy zwalczania grup dywersyjnych. Towarzystwo wiedzy wojskowo-obronnej. Warszawa 1974.

9. Ćwiczenie akademickie nr 301/KWL i OPK, PSOT. Warszawa, ASG WP 1984.

10. DĘGA Cz.: Współczesna walka i operacja. Zeszyt naukowy nr 3/81. Warszawa, ASG WP 1981.

11. Dokumentacja z ćwiczeń i treningów dowódczo-sztabowych prowadzonych z szefostwem TBF przez Główne Kwatermistrzostwo WP w latach 1980-1984. Grupa Organizacyjno-Mobilizacyjna szefostwa TBF.

12. Działanie systemu wykrywania skażeń w tyłach operacyjnych. Gł.Kwat.WP, Warszawa 1981.

13. Etat TBF nr: 50/615, 02/628, 51/671, 61/618, 61/617, 33/663, 38/642, 54/603, 54/618, 52/648, 53/631, 64/602, 37/641, 66/607, 53/618, 53/608, 52/647, 52/646, 53/619, 52/632, 54/627.

14. Fortyfikacja polowa. Szefostwo Wojsk Inżynieryjnych. Warszawa 1959.

15. GĄGALSKI Z.: Kierunki, zakres i sposoby doskonalenia polowego systemu zaopatrywania DPanc w amunicję czołgową i do środków ppanc. Rozprawa doktorska. Warszawa, ASG WP 1978.

16. GOMULIŃSKI J.: Podstawowe zasady organizacji i prowadzenia operacji strategicznej na kontynentalnym TDW. Biuletyn Informacyjny Szt.Gen.WP nr 5/132, Warszawa 1979.

17. GRODZKI M.,WIŚNIEWSKI G.: Zwiększenie efektywności funkcjonowania systemu zabezpieczenia wojsk armii w MPS w operacji zaczepnej armii CSK. Rozprawa doktorska. Warszawa, ASG WP 1982.

18. GRODZKI M.: Zabezpieczenie tyłowe wojsk w działaniach bojowych. Cz.I. Podstawowe normy zabezpieczenia materiałowego wojsk armii w działaniach bojowych. Warszawa, ASG WP 1984.

19. Instrukcja o maskowaniu. Część III. Zasady maskowania bezpośredniego, środki i sposoby. Szt.Gen.WP Warszawa 1977.

20. Instrukcja o mobilizacyjnym rozwinięciu jednostek wojskowych. Szt.Gen.WP, Warszawa 1982.

21. Instrukcja o obronie wojsk przed bronią masowego rażenia. Szefostwo Wojsk Chemicznych, MON, Warszawa 1976.

22. Instrukcja o organizacji i pracy brygady materiałowego zabezpieczenia. Gł.Kwat.WP. MON, Warszawa 1984.

23. Instrukcja o organizacji, pracy jednostek transportowych i przeładunkowych. Gł.Kwat.WP,MON, Warszawa 1984.

24. Instrukcja o organizacji i pracy piekarni polowej.Gł.Kwat. WP, MON, Warszawa 1984.

25. Instrukcja o organizacji i pracy polowej rzeźni. Cz.I. Gł.Kwat.WP, MON, Warszawa 1985.

26. Instrukcja o organizacji i pracy służby czołgowo-samochodowej w warunkach polowych na szczeblu taktycznym. Sztab Służb Technicznych. MON, Warszawa 1978.

27. Instrukcja o organizacji i pracy tyłów taktycznych. Gł.Kwat. WP, MON, Warszawa 1968.

28. Instrukcja o organizacji i pracy tylnej bazy frontu i ruchomych baz frontu i armii. Gł.Kwat.WP MON, Warszawa 1975.

29. Informator o wybranych rodzajach podstawowego uzbrojenia i sprzętu technicznego oraz niektórych problemach technicznego zabezpieczenia działań bojowych wojsk. Sztab Służb Technicznych, MON, Warszawa 1981.

30. Instrukcja o zasadach prowadzenia bojowych działań przeciwdywersyjnych. Inspektorat Obrony Cywilnej, MON, Warszawa 1979.

31. Instrukcja samochodu specjalnego warsztatu "B1/Sam", budowa, wyposażenie, użytkowanie, obsługa. Sztab Służb Technicznych, MON, Warszawa 1962.

32. Informator sprzętu inżynieryjnego wojsk własnych. Warszawa, ASG WP 1982.

33. Instrukcja wojsk chemicznych. Ruchomy warsztat chemiczny RWCH-65. Szefostwo Wojsk Chemicznych, MON, Warszawa 1966.

34. JAKUBISIAK W.: Dowodzenie związkami tyłowymi armii i frontu. Warszawa, ASG WP 1983.

35. JAKUBISIAK W., KASZLEJ E., GEMBICKI B.: Amunicyjne i medyczne zabezpieczenie armii w operacji zaczepnej z uwzględnieniem zabezpieczenia tyłowego OGM. Warszawa, ASG WP 1982.

36. JAKUBISIAK W.: Rozwój zabezpieczenia tyłowego wojsk szczebli operacyjnych w powojennym 35-leciu ludowego Wojska Polskiego. Przegląd Kwatermistrzowski nr 4/80.

37. JAKUBISIAK W.: System zabezpieczenia tyłowego wojsk armii. Cz.I i II. Warszawa, ASG WP 1978.

38. JAKUBISIAK W.: Wybrane zagadnienia systemu zabezpieczenia tyłowego wojsk operacyjnych. Materiał do studiowania. Warszawa, ASG WP 1979.

39. KACZMAREK J.: Hipotetyczny charakter ewentualnej współczesnej wojny. Warszawa, ASG WP 1979.

40. KAMINSKI Z.: Zabezpieczenie materiałowe OGM w operacji zaczepnej frontu. Warszawa, ASG WP 1981.

41. KAMINSKI Z.: Zmiany organizacyjne w tyłach operacyjnych. Materiał do studiowania. Warszawa, ASG WP 1981.

42. KOSMATKA T.: Żywotność tyłów taktycznych na współczesnym polu walki. Rozprawa doktorska, Warszawa, ASG WP 1984.

43. Kompendium lekarza jednostki. Gł.Kwat.WP, MON, Warszawa 1978.

44. KUBAJEWSKI D.: Problemy obrony przeciwlotniczej kraju. Zeszyty popularnonaukowe. Towarzystwo wiedzy obronnej. Warszawa 1974.

45. KURNAL J.: Zarys teorii i organizacji zarządzania. Warszawa 1970.

46. KUROCZKIN P.: Metodyka wojskowa badań naukowych. Warszawa 1962.

47. "LATO-84" - Materiały ASG WP.

48. Leksykon wiedzy wojskowej. Warszawa 1979r.

49. Mała Encyklopedia Wojskowa. Warszawa 1971.

50. MARZEC J.: Mechanizacja robót przeładunkowych. Warszawa 1966.

51. MUCHA L.: Zasilanie walczących wojsk. Warszawa 1979.

52. Niektóre właściwości przegrupowania tyłów operacyjnych do rejonu wyjściowego. Biuletyn Informacyjny Szt.Gen.WP nr 2/145, Warszawa 1984.

53. NOWAK E.: Zabezpieczenie ciągłości działania tymczasowych rejonów przeładunkowych w operacji zaczepnej frontu na północnym kierunku strategicznym. Rozprawa doktorska. Warszawa, ASG WP 1970.

54. NOŻKO K.: Hipotetyczne kierunki zmian w prowadzeniu działań zaczepnych. Myśl Wojskowa Nr 12/78.

55. NOŻKO K.: Zagadnienia współczesnej sztuki wojennej. Warszawa 1973.

56. Obrona terytorium kraju. Terminy, struktury organizacyjne, warianty rozwiązań. Warszawa, ASG WP 1981.

57. Ogólne założenia organizacyjne systemu tyłowego zabezpieczenia wojsk oraz osiągania pełnej gotowości tyłów do działań. Biuletyn Informacyjny. Szt.Gen.WP nr 2/86. Warszawa 1968.

58. Ogólne zasady organizacji i prowadzenia działań przez operacyjną grupę manewrową frontu /armii/ w operacji zaczepnej. Biuletyn Informacyjny Szt.Gen.WP nr 3/141, Warszawa 1982.

59. Ogólnowojskowe vademecum taktyczne dla nauczycieli akademickich i słuchaczy. Warszawa, ASG WP 1981.

60. Omówienie operacyjno-tyłowego ćwiczenia szkieletowego z oznaczonymi środkami i wojskami łączności w terenie pk."BAZA-85" przez Głównego Kwatermistrza WP. Warszawa 1985.

61. Omówienie operacyjno-tyłowego ćwiczenia szkieletowego z oznaczonymi wojskami i środkami łączności w terenie pk."BAZA-84" przez Głównego Kwatermistrza WP, Warszawa 1984.

62. Organizacja i prowadzenie rozpoznania na szczeblach taktycznych. Cz.I. Szt.Gen.WP, Warszawa 1971.

63. Organizacja zabezpieczenia tyłowego wojsk w operacji zaczepnej armii /frontu/. Biuletyn Informacyjny Szt.Gen.WP nr 2/145, Warszawa 1984.

64. PIETER J.: Ogólna metodologia pracy naukowej. Zakład Narodowy im.Ossolińskich. Warszawa 1967.

65. PIĘTA J.: Zagrożenie tyłów operacyjnych uderzeniami broni masowego rażenia i wynikające z niego przedsięwzięcia zabezpieczenia chemicznego. Zeszyt Naukowy nr 2/83. Warszawa, ASG WP 1983.

66. Podręcznik.Obrona terytorium kraju. Warszawa, ASG WP 1980.

67. Podręcznik. Organizacja obrony i ochrony tyłów operacyjnych Gł.Kwat.WP., MON, Warszawa 1980.

68. Praca zbiorowa pod redakcją M.OBIEDZIŃSKIEGO; Zaplecze i tyły w wojnie współczesnej. Warszawa 1969.

69. PSZCZÓŁKOWSKI T.: Mała encyklopedia prakseologii i teorii organizacji. Wrocław 1978.

70. PYTKOWSKI W.: Organizacja badań i ocena prac naukowych. Warszawa 1981.

71. Regulamin sztabów /tymczasowy/. Szt.Gen.WP.Warszawa 1983.

72. Regulamin walki dywizja - pułk. Szt.Gen.WP, Warszawa 1964.

73. Ruchomy warsztat naprawczy pojazdów samochodowych. Warsztat B1/Sam. typ.-572. Sztab Służb Technicznych. Warszawa 1969.

74. SOCHA E., BANCERZ B.: Zabezpieczenie tyłowe wojsk w działaniach bojowych. Cz.II. Podstawowe normy z zakresu zabezpieczenia technicznego wojsk na szczeblu taktycznym. Warszawa, ASG WP.1984.

75. "SOJUZ-81" - Materiały Głównego Kwatermistrzostwa WP.

76. "SOJUZ-83" - Materiały Sztabu Generalnego WP.

77. STEPAK J.: Rozbudowa inżynieryjna rejonu wyjściowego. Myśl wojskowa nr 3/83.

78. TERECHOWICZ W.: Zabezpieczenie materiałowe operacyjnej grupy manewrowej armii w operacji zaczepnej. Rozprawa doktorska. Warszawa ASG WP 1984.

79. Tyły armii ogólnowojskowej. Podręcznik. Warszawa, ASG WP 1984.

80. Tyły Radzieckich Sił Zbrojnych w Wielkiej Wojnie Narodowej 1941-1945. Warszawa 1980.

81. Tyły szczebla operacyjnego wojsk operacyjnych. Podręcznik. ASG WP, Warszawa 1970.

82. Tyły taktyczne. Podręcznik. Warszawa, ASG WP 1979.

83. Tymczasowa instrukcja o organizacji i pracy służb technicznych wojsk lądowych w warunkach polowych na szczeblach taktycznych. Sztab Służb Technicznych.MON.Warszawa 1978.

84. Vademecum oficera służb tyłowych. Warszawa, ASG WP 1979.

85. WASIAK W.: Czynniki kształtujące zapasy materiałowe w wojsku. Przegląd Kwatermistrzowski nr 5/75.

86. Węzłowe problemy dowodzenia tyłami w operacji zaczepnej frontu /armii/. Biuletyn Informacyjny Szt.Gen. WP nr 2/145. Warszawa 1984.

87. Węzłowe problemy zabezpieczenia tyłowego przegrupowania wojsk operacyjnych. Biuletyn Informacyjny Szt.Gen.WP nr 2/145. Warszawa 1984.

88. "WIOSNA-80" - Materiały Sztabu Generalnego WP.

89. Właściwości obrony i ochrony tyłów frontu /armii/w operacji zaczepnej. Biuletyn Informacyjny Szt.Gen.WP nr 2/145, Warszawa 1984.

90. Właściwości organizacji łączności tyłów frontu /armii/ w operacji zaczepnej. Biuletyn Informacyjny Szt.Gen.WP nr 2/145, Warszawa 1984.

91. Właściwości planowania i organizacji tyłowego zabezpieczenia wojsk frontu. Biuletyn Informacyjny Szt.Gen.WP nr 2/86, Warszawa 1968.

92. WÓJTOWICZ W.: Zwiększenie żywotności systemu zabezpieczenia tyłowego wojsk oraz odporności tyłów na uderzenia nieprzyjaciela. Rozprawa habilitacyjna. Warszawa, ASG WP 1981.

93. Zabiegi sanitarne żołnierzy oraz zabiegi specjalne uzbrojenia i sprzętu bojowego. Szefostwo Służb Chemicznych. MON, Warszawa 1980.

94. ZALEWSKI W.: Wybrane problemy komunikacyjnego zabezpieczenia operacji na podstawie gry wojennej tyłów pk.RUBIN-78. Przegląd Kwatermistrzowski nr 2/78.

95. Zasady planowania i organizacji ochrony i obrony tyłów. Biuletyn Informacyjny Szt.Gen.WP nr 2/86. Warszawa 1968.

96. Zbiór zasad, definicji, terminów i pojęć tyłowych. Materiały pomocnicze dla słuchaczy. Warszawa, ASG WP 1976.

97. ZWOLSKI M.: Prowadzenie działań przeciw desantom powietrznym na szczeblu taktycznym. Przegląd OTK nr 2/80.

W Y K A Z T A B E L

Nr	Nazwa tabeli	Znajduje się w tekście głównym str	Znajduje się w załącznikach str
1	2	3	4
1	Wykaz jednostek TBF z podziałem na przegrupowujące się transportem kołowym i kolejowym		9
2	Skład frontu przyjęty w procesie dydaktycznym w ASG WP w roku akademickim 1983/84	50	
3	Wskaźniki rozmachu operacji zaczepnej frontu	55	
4	Potrzeby materiałowe frontu w operacji zaczepnej podczas prowadzonych ćwiczeń frontowych /w tonach/	67	
5	Częstotliwość przesuwania związków zaopatrzeniowych i transportowych frontu w operacji zaczepnej	70	
6	Orientacyjne zużycie podstawowych środków materiałowych w operacji zaczepnej frontu / w jk/	79	
7	Średniodobowe zużycie podstawowych środków materiałowych w operacji zaczepnej frontu w latach 70/w tonach/	80	
8	Urzutowanie zapasów środków materiałowych	82	
9	Udział transportu w dowozie środków materiałowych w operacji zaczepnej frontu w ogniwie TBF-OTBF-FBMZ	86	
10	Systematyka zabezpieczenia bojowego	105	
11	Rozkład odpowiedzialności za realizację przedsięwzięć zabezpieczenia bojowego w TBF	106	
12	Wykaz jednostek TBF posiadających w swoim wyposażeniu 12,7 mm wielokalibrowe karabiny maszynowe	108	

1	2	3	4
13	Siły i środki przydzielone na wzmocnienie TBF	110	
14	Wykaz jednostek wyznaczonych do wsparcia bojowego TBF w ćwiczeniach i treningach dowódczo-sztabowych prowadzonych z szefostwem TBF w latach 1980-1984	113	
15	Wykaz czynności i przedsięwzięć obronno-ochronnych TBF	116	
16	Etatowe pododdziały TBF wykorzystywane do obrony i ochrony	118	
17	Zestawienie stanu osobowego etatowych pododdziałów TBF przeznaczonych do obrony i ochrony przed napadem naziemnym nieprzyjaciela	120	
18	Wykaz celów do osiągnięcia w rozpoznaniu prowadzonym przez jednostki TBF	125	
19	Zakres czynności obrony i ochrony TBF przed BMR	131	
20	Pododdziały chemiczne przeznaczone do prowadzenia rozpoznania skażeń w TBF	135	
21	Sposób wykorzystania drużyn rozpoznania skażeń w TBF	137	
22	Pojazdy mechaniczne wykorzystywane do zbiorowej ochrony przed skażeniami	144	
23	Właściwości ochronne przed BMR różnych środków i obiektów	145	
24	Środki do prowadzenia częściowych zabiegów sanitarnych	152	
25	Dopuszczalne skażenie powierzchni substancjami promieniotwórczymi	154	
26	Możliwości plutonu zabiegów specjalnych w zakresie przeprowadzania zabiegów specjalnych i sanitarnych oraz odkażania terenu	157	
27	Obiekty w rejonie rozmieszczenia TBF mogące stanowić cel działań grup dywersyjnych i desantów powietrznych nieprzyjaciela	164	

1	2	3	4
28	Orientacyjne możliwości obronno-ochronne pododdziałów w bojowych działaniach przeciwdywersyjnych	165	
29	Siły i środki TBF do rozbudowy inżynieryjnej i ich możliwości		42
30	Podział zadań rozpoznawczych między drużynę rozpoznania inżynieryjnego oraz nieetatowe siły i środki jednostek	193	
31	Ilościowe potrzeby fortyfikacji rejonu rozwinięcia TBF	195	
32	Jednostkowe normy objętości i czasu prac niektórych elementów rozbudowy inżynieryjnej	196	
33	Potrzeby fortyfikacyjne TBF w m^3 ziemi i czasu na ich wykonanie w r/h		43
34	Diagram szybkiego określania możliwości fortyfikacyjnej rozbudowy rejonu rozmieszczenia TBF		44
35	Podział sił i środków batalionu inżynieryjnego zabezpieczenia /wariant/		45
36	Zestawienie potrzeb maszyn do prac ziemnych i żołnierzy do wykonania ukryć na środki materiałowe w polowych składach	199	
37	Etatowe siły i środki TBF przeznaczone do gaszenia pożarów	211	
38	Charakterystyka terenu w rejonie rozwinięcia TBF pod względem przeciwpożarowym w %	214	
39	Zestawienie zasadniczego sprzętu służby uzbrojenia elektroniki w TBF		71
40	Zestawienie zasadniczego sprzętu służby czołgowo-samochodowej w TBF		73
41	Zestawienie zasadniczego sprzętu służby MPS w TBF		75
42	Zestawienie zasadniczego sprzętu wojsk inżynieryjnych w TBF		76

1	2	3	4
43	Zestawienie zasadniczego sprzętu przeładunkowego w TBF		78
44	Zestawienie zasadniczego sprzętu wojsk chemicznych w TBF		79
45	Zestawienie zasadniczego sprzętu wojsk łączności w TBF		81
46	Zestawienie zasadniczego sprzętu technicznego służby zakwaterowania i budownictwa w TBF		82
47	Zestawienie zasadniczego sprzętu służby żywnościowej w TBF		83
48	Zestawienie zasadniczego sprzętu służby mundurowej w TBF		85
49	Zestawienie zasadniczego sprzętu CZP w TBF		85
50	Orientacyjne procentowe wskaźniki prognozowania strat bojowych i eksploatacyjnych uzbrojenia i sprzętu technicznego	227	
51	Struktura strat bojowych i eksploatacyjnych w uzbrojeniu i sprzęcie technicznym TBF	229	
52	Przewidywana wielkość strat w uzbrojeniu i sprzęcie technicznym TBF w ciągu doby oraz ich struktura	230	
53	Jednostki TBF, w których składzie znajdują się siły i środki do wykonywania remontów sprzętu technicznego	234	
54	Zestawienie środków remontowych w jednostkach TBF		86
55	Możliwości pododdziałów remontowych w zakresie wykonania RB pojazdów kołowych w TBF w ciągu doby	235	
56	Przewidywana wielkość strat pojazdów kołowych TBF i jednostek spoza TBF, czasowo przebywających w rejonie rozwinięcia bazy w ciągu doby	237	

1	2	3	4
57	Dobowe możliwości remontowe warsztatu naprawy sprzętu chemicznego i dozo metrycznego RWCH-65	238	
58	Dobowe możliwości remontowe warsztatu naprawy sprzętu chemicznego WCH-65	239	
59	Dobowe możliwości remontowe pprzętu chemicznego TBF	241	
60	Wielkość dobowego funduszu ewakuacyjnego sprzętu technicznego TBF/w sztukach/	247	
61	Zestawienie jednostek TBF posiadających służby techniczne lub ich przedstawicieli	252	
62	Zestawienie masy zbiorowej jednostki ognia, napełnienia oraz racji dziennych żywności TBF		97
63	Wielkość i ciężar jednostek ognia amunicji dla poszczególnych rodzajów uzbrojenia znajdującego się na wyposażeniu TBF oraz ilości naboi i ciężar skrzyń		99
64	Zestawienie zbiorowej jednostki ognia amunicji do poszczególnych rodzajów uzbrojenia znajdującego się na wyposażeniu TBF z rozbiciem na sztuki, ilość skrzynek oraz masę jo/w kg/		100
65	Zestawienie ilości i masy zbiorowej racji dziennej żywności jednostek TBF		103
66	Urzutowanie zapasów żywności w TBF	262	
67	Wykaz należności żywnościowych w poszczególnych racjach dziennych	263	
68	Zestawienie zbiorowej jednostki napełnienia TBF		104
69	Wielkość jednostki napełnienia rzutu kołowego TBF		104
70	Wielkość jednostki napełnienia rzutu kolejowego TBF		105

1	2	3	4
71	Pojemność układów paliwowych samochodów oraz ich przebieg na zasadniczej normie	265	
72	Zestawienie funkcji kwatermistrzowskich w oddziałach gospodarczych TBF	266	
73	Wykaz jednostek TBF posiadających pododdziały tyłowe przeznaczone do realizacji przedsięwzięć zabezpieczenia materiałowego	268	
74	Dobowe zużycie amunicji przez TBF	271	
75	Dobowe zużycie mps do pojazdów kołowych TBF		106
76	Urzutowanie zapasów ruchomych amunicji, mos i żywności w TBF /w jednostkach kalkulacyjnych i ich ciężar w kg/	274	
77	Źródła zaopatrzenia w mps jednostek TBF	279	
78	Średnie straty sanitarne w żołnierzach TBF w czasie doby działań bojowych /w %/	293	
79	Zestawienie stanu osobowego w jednostkach TBF		120
80	Wielkość prognozowanych strat sanitarnych w żołnierzach TBF w ciągu doby bojowej	294	
81	Wielkość prognozowanych strat sanitarnych żołnierzy TBF i jednostek sposa TBF czasowo przebywających w rejonie rozwinięcia bazy w ciągu doby bojowej	295	
82	Jednostki TBF posiadające siły i środki do realizacji przedsięwzięć zabezpieczenia medycznego	297	
83	Zestawienie zasadniczego sprzętu służby zdrowia w jednostkach TBF		121
84	Ogólna systematyka środków dowodzenia TBF	371	

1	2	3	4
85	Jednostki TBF, w których składzie znajdują się siły i środki łączności	379	
86	Rodzaje metodyki pracy kierowniczej szefostwa TBF w okresie przygotowania działania bazy	387	

WYKAZ RYSUNKÓW

Nr	Nazwa rysunku	Znajduje się w tekście głównym str.	Znajduje się w załącznikach str.
1	2	3	4
1	Warianty przegrupowania jednostek rzutu kołowego do rejonu rozmieszczenia		11
2	Idealny schemat operacji zaczepnej frontu	56	
3	Schemat organizacji tyłów w pasie frontu		19
4	Liczba i czas trwania ZOD związków zaopatrzeniowych i transportowych frontu w operacji zaczepnej na tle czasu trwania operacji zaczepnej /w ujęciu idealnym/. .	71	
5	Schemat struktury organizacyjnej TBF		20
6	Zasięg oddziaływania podstawowych środków rażenia oraz rejony prawdopodobnych desantów nieprzyjaciela na TBF		21
7	Ugrupowanie PSA po okresowej zmianie rejonu rozmieszczenia		34
8	Schemat systemu wykrywania skażeń w TBF		35
9	Zakres przedsięwzięć wykonywanych w ramach likwidacji skażeń i zakażeń	151	
10	Struktura organizacyjna plutonu zabiegów specjalnych.	155	
11	Punkt zabiegów specjalnych organizowany siłami plutonu zabiegów specjalnych/wariant/	40	
12	Przedsięwzięcia /sfery działania/ obrony przeciwdywersyjnej w rejonie rozmieszczenia TBF.	172	
13	Formy bojowych działań przeciwdywersyjnych zaczepnych prowadzonych w rejonie rozmieszczenia TBF	175	
14	Sposoby działań, które mogą być stosowane w TBF w bojowych działaniach przeciwdywersyjnych /zaczepnych/	178	
15	Etapy zwalczania desantu powietrznego. .	183	

1	2	3	4
16	Struktura organizacyjna batalionu inżynieryjnego zabezpieczenia		41
17	Struktura organizacyjna wydziału ochrony i obrony	215	
18	Ugrupowanie sprzętu technicznego w rejonie rozmieszczenia TBF.		88
19	Struktura strat bojowych wojsk.	290	
20	Schemat ewakuacji medycznej w TBF i do BSzF.	306	
21	Rodzaje pomocy medycznej udzielanej na poszczególnych etapach ewakuacji. . . .	306	
22	Struktura organizacyjna oddziału przewozów szefostwa TBF	322	
23	Ugrupowanie zaopatrzeniowych i transportowych związków tyłowych na obszarze frontu w operacji zaczepnej z wyeksponowaniem miejsca OTBF w ugrupowaniu elementów systemu zabezpieczenia materiałowego		124
24	Struktura organizacyjna etatowego szefostwa OTBF.	327	
25	Organizacja Wojskowej Komendy Morskiego Rejonu Przeładunkowego Wojsk Operacyjnych	329	
26	Skład OTBF /wariant/		125
27	Ideowy schemat wydzielenia i rozwinięcia OTBF-2 w operacji zaczepnej		126
28	Ideowy schemat przesunięcia i rozwinięcia OTBF-2 w operacji zaczepnej frontu .		127
29	Struktura organizacyjna szefostwa TBF		134
30	Dowództwa i kierownictwa podległe bezpośrednio szefowi TBF.	342	
31	Proponowany schemat struktury organizacyjnej szefostwa TBF		135
32	Proponowany schemat struktury organizacyjnej sztabu TBF.	348	
33	Schemat struktury organizacyjnej kompanii ochrony i regulacji ruchu . . .	353	

1	2	3	4
34	Schemat struktury organizacyjnej kompanii łączności	354	
35	Schemat struktury organizacyjnej kompanii chemicznej	355	
36	Schemat struktury organizacyjnej oddziału zaopatrzenia materiałowego i przewozów	357	
37	Schemat struktury organizacyjnej służb technicznych TBF	360	
38	Struktura organizacyjna kwatermistrzostwa TBF.	362	
39	Schemat struktury organizacyjnej batalionu obsługi	365	
40	Ideowy schemat organizacji stanowiska dowodzenia TBF	367	
41	Struktura organizacyjna kompanii łączności pułku zabezpieczenia TBF	368	
42	Wykaz przedsięwzięć wykonywanych przez TBF w okresie przygotowawczym i w okresie pracy w rejonie rozwinięcia.	384	
43	Podział zadań TBF na stopnie pilności w celu sukcesywnego opracowywania decyzji o ich wykonaniu	395	
44	Ideowy schemat organizacji pracy kierowniczej szefostwa w każdej dobie działań TBF	406	
45	Ideowy model obiegu informacji zadaniowych w relacji: TSD frontu - OTBF	421	

Wydrukowano w 2 egz
Powielono w 10 egz
egz nr 1 i 2 - Biblioteka tajna WSOSK
egz nr 3 - 12 - Biblioteka tajna ASG WP DZS
wyk.ppłk dypl.T.FELSKI/tel.4830/
druk SM/dnia 10.12.1985r.
nr 0155/I/85
Zam./0416/85/UK

BIBLIOTEKA GŁÓWNA - ARCHIWUM
Nr ewid. 49149
Akademii Obrony Narodowej